

ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄՊՈՐՏՈՒՄ.

ԱՐԴԻ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ

SCIENCE IN SPORT: MODERN ISSUES

Նվիրվում է ՀՖԿՍՊԻ 80-ամյակին

Dedicated to the 80th anniversary of ASIPCS

ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄՊՈՐՏՈՒՄ

2025 N 1 (14)

2025 N 1 (14)

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԿՈՒՆՏՈՒՐԱՅԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ
ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ**

**ARMENIAN STATE INSTITUTE OF PHYSICAL CULTURE
AND SPORT**

**ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ИНСТИТУТ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ
И СПОРТА АРМЕНИИ**

ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ՍՊՈՐՏՈՒՄ. ԱՐԴԻ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ
Գիտամեթոդական պարբերական

SCIENCE IN SPORT: MODERN ISSUES
Scientific and methodical journal

НАУКА В СПОРТЕ: СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ
Научно-методический журнал

№ 1 (14)

ԵՐԵՎԱՆ

YEREVAN - 2025

ЕРЕВАН

ISSN 2953-8130

ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ՍՊՈՐՏՈՒՄ. ԱՐԴԻ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ

Գրախոսվող գիտամեթոդական պարբերական

Երաշխավորված է տպագրության Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտի Գիտական խորհրդի որոշմամբ

Պարբերականն ընդգրկված է ՀՀ ԿԳՄՍՆ բարձրագույն կրթության և գիտության կոմիտեի գիտական հրատարակությունների ցանկում:

Գիտությունը սպորտում. արդի հիմնախնդիրներ: Գիտամեթոդական պարբերական: Եր.: Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտ, 2025, № 1 (14), 219 էջ:

Պարբերականում ընդգրկված են Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտի, հանրապետության և այլ երկրների բուհերի դասախոսների և աշխատակիցների գիտահետազոտական ու մեթոդական աշխատանքները: Տեսական և գիտափորձարարական ուսումնասիրությունները նվիրված են ինչպես ֆիզիկական կուլտուրայի, սպորտի, աղապտիվ ֆիզիկական կուլտուրայի, աղապտիվ սպորտի բազմաբնույթ հիմնախնդիրներին, այնպես էլ հարակից ոլորտներին: Պարբերականի հոդվածները նախատեսված են ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի բնագավառի մասնագետների, մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների դասախոսների, երիտասարդ գիտնականների համար:

Պարբերականի հիմնադիր՝ «Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտ» հիմնադրամ

Հայաստանի Հանրապետություն, Երևան 0070, Ալեք Մանուկյան 11

SCIENCE IN SPORTS: CURRENT ISSUES

A Reviewed Scientific Methodical Journal

The publication is guaranteed by the decision of the Scientific Council of Armenian State Institute of Physical Culture and Sport.

The journal is included in the list of scientific publications of the Higher Education and Science Committee of the Ministry of Education, Science, Culture and Sports of the RA.

Science in Sports. Current Issues. Yerevan. Armenian State Institute of Physical Culture and Sport, 2025, № 1 (14), page 219.

The journal includes scientific research and methodical works of professors of Armenian State Institute of Physical Culture and Sport, other universities of the republic and other countries. Theoretical and scientific-experimental studies are devoted to physical culture, sports, adaptive physical culture, to the various issues of adaptive sports, as well as to other related fields. The articles of the journal are intended for specialists in the field of physical culture and sports, professors of educational institutions, young scientists.

Founder of the journal, "Armenian State Institute of Physical Culture and Sport" Foundation

11 Alek Manukyan Str., Yerevan 0070, Republic of Armenia
info@sportedu.am

ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ՍՊՈՐՏՈՒՄ. ԱՐԴԻ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ

ԳԻՏԱՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆ

Գլխավոր խմբագիր՝

Սիմոնյան Տ.Գ.

մ.գ.թ., դոցենտ (rector@sportedu.am)

Պատասխանատու խմբագիր՝

Չափինյան Ա. Ա.

մ.գ.դ., պրոֆեսոր (Հայաստան, ՀՖԿՍՊԻ, ashot.chatinyan@sportedu.am)

Խմբագրակազմ

Ավագյան Հ. Յու.

մ.գ.թ., դոցենտ (Հայաստան, ՀՖԿՍՊԻ,
hasmik.avagyan@sportedu.am)

Ղազարյան Ֆ.Գ.

մ.գ.դ., պրոֆեսոր (Հայաստան, ՀՖԿՍՊԻ,
frunz.ghazaryan@sportedu.am)

Հակոբյան Ե. Ս.

մ.գ.դ., պրոֆեսոր (Հայաստան, ՀՖԿՍՊԻ,
elena.hakobyan@sportedu.am)

Պետրոսյան Տ. Ռ.

կ.գ.թ., դոցենտ (Հայաստան, ՀՖԿՍՊԻ,
tigran.petrosyan@sportedu.am)

Բաբայան Հ. Ա.

հ.գ.թ., պրոֆեսոր (Հայաստան, ՀՖԿՍՊԻ,
harutyun. babayan@sportedu.am)

Հարությունյան Ա. Ա.

կ.գ.թ., պրոֆեսոր (Հայաստան, ՀՖԿՍՊԻ,
anahit.harutyunyan@sportedu.am)

Աբովյան Վ. Ա.

բ.գ.թ., դոցենտ (Հայաստան, ՀՖԿՍՊԻ,
vardan.abovyan@sportedu.am)

Հակոբյան Ա. Լ.

մ.գ.թ., դոցենտ (Հայաստան, ՀՖԿՍՊԻ,
armen.hakobyan@sportedu.am)

Գրիգորյան Յու. Գ.

դոցենտ (Հայաստան, ՀՖԿՍՊԻ,
yura.grigoryan@sportedu.am)

Սիմոնյան Ե. Վ.

լեզվաբան-խմբագիր (Հայաստան, ՀՖԿՍՊԻ,
eranuhi.simonyan@sportedu.am)

Գևորգյան Պ. Հ.

մ.գ.դ., պրոֆեսոր (Հայաստան, ՎՊՀ,
pargevgevorgyan007@gmail.com)

Մարդոյան Ռ. Ա.

մ.գ.դ., պրոֆեսոր (Հայաստան, ՇՊՀ,
mardoyanr@ mail.ru)

Թումանյան Հ. Գ.

մ.գ.թ., պրոֆեսոր (Հայաստան, ԵՊՀ,
armine.harutyunyan28@mail.ru)

Միջազգային խմբագրակազմ՝

Սեյրանով Ա. Գ.

մ.գ.դ., պրոֆեսոր (Ռուսաստան, ՌՍՀ «ԳՅՈԼԻՖԿ»,
rectorat@gtsolifk.ru)

Բուլատովա Մ. Մ.

մ.գ.դ., պրոֆեսոր (Ուկրաինա, ՈՒՖԿՍԱՀ,
dr.bulatova@gmail.com)

Պլաչինդա Տ. Ս.

մ.գ.դ., պրոֆեսոր (Ուկրաինա, ՊՊ,
praydtan@ukr.net)

Զոփովա Ֆ. Ռ.

կ.գ.թ., մ.գ.դ., պրոֆեսոր (Ռուսաստան, ՊՖԿՍՏՊԱ,
Zfr-nauka@mail.ru)

SCIENCE IN SPORT: MODERN ISSUES

SCIENTIFIC METHODOICAL JOURNAL

Chief editor

T. G. Simonyan - PhD of Pedagogy, Associate Professor

Responsible Editor

Chatinyan A. A.

Doctor of Pedagogy, Professor (Armenia, ASIPCS, ashot.chatinyan@sportedu.am)

Editorial staff

Avagyan H. Yu. PHD of Pedagogy, Associate Professor (Armenia, ASIPCS, hasmik.avagyan@sportedu.am)

Ghazaryan F. G. *Doctor of Pedagogy, Professor (Armenia, ASIPCS, frunz.ghazaryan@sportedu.am)*

Hakobyan Y. S. *Doctor of Pedagogy, Professor (Armenia, ASIPCS, elena.hakobyan@sportedu.am)*

Petrosyan T. R. PHD of Biology, Associate Professor (Armenia, ASIPCS, tigran.petrosyan@sportedu.am)

Babayan H. A. PHD of psychology, Professor (Armenia, ASIPCS, harutyun.babayan@sportedu.am)

Harutyunyan A. A. PHD of Biology, Associate Professor (Armenia, ASIPCS, anahit.harutyunyan@sportedu.am)

Abovyan V. A. PHD of Medicine, Associate Professor (Armenia, ASIPCS, vardan.abovyan@sportedu.am)

Hakobyan A. L. PHD of Pedagogy, Associate Professor (Armenia, ASIPCS, armen.hakobyan@sportedu.am)

Grogoryan Yu. G. Associate Professor (Armenia, ASIPCS, yura.grigoryan@sportedu.am)

Simonyan Y. V. Linguist-editor (Armenia, ASIPCS, eranuhi.simonyan@sportedu.am)

Gevorgyan P. H. Doctor of Pedagogy, Professor (Armenia, VSU, pargevgevorgyan007@gmail.com)

Mardoyan R. A. Doctor of Pedagogy, Professor (Armenia, Shirak State University, mardoyanr@mail.ru)

Tumanyan H. G. PHD of Pedagogy, Professor (Armenia, YSU, armine.harutyunyan28@mail.ru)

International editorial board:

Seyranov S.G.

Doctor of Pedagogy, Professor (Russia, MSAPC,
rektorat@rgufk.ru)

Bulatova M. M.

Doctor of Pedagogy, Professor (Ukraine, NUUPES,
dr.bulatova@gmail.com)

Plachinda T. S.

Doctor of Pedagogy, Professor (Ukraine, NUPP,
praydtan@ukr.net)

Zotova F. R.

PHD of Biology, Doctor of Pedagogy, Professor (Russia,
VRSAPCST, Zfr-nauka@mail.ru)

**НАУКА В СПОРТЕ: СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ
НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ**

Главный редактор

Симонян Т. Г.

к.п.н., доцент, rector@sportedu.am

Ответственный редактор

Чатинян А. А.

д.п.н., профессор (Армения, ГИФКСА, ashot.chatinyan@sportedu.am)

Редакционный совет

Авакян А. Ю.

к.п.н., доцент (Армения, ГИФКСА, hasmik.avagyan@sportedu.am)

Казарян Ф.Г

д.п.н., профессор (Армения, ГИФКСА, frunz.ghazaryan@sportedu.am)

Акопян Е. С.

д.п.н., профессор (Армения, ГИФКСА, elena.hakobyan@sportedu.am)

Петросян Т. Р.

к.б.н., доцент (Армения, ГИФКСА, tigran.petrosyan@sportedu.am)

Бабаян А. А.

к.псих.н., профессор (Армения, ГИФКСА, harutyun.babayan@sportedu.am)

Арутюнян А. А.

к.б.н., профессор (Армения, ГИФКСА, anahit.harutyunyan@sportedu.am)

Абовян В. А.

к.м.н., доцент (Армения, ГИФКСА, vardan.abovyan@sportedu.am)

Акопян А. Л.

к.п.н., доцент (Армения, ГИФКСА, armen.hakobyan@sportedu.am)

Григорян Ю. Г.

доцент (Армения, ГИФКСА, yura.grigoryan@sportedu.am)

Симонян Е. В.

лингвист-редактор (Армения, ГИФКСА, eranuhi.simonyan@sportedu.am)

Геворгян П. О.

д.п.н., профессор (Армения, ВГУ, pargevgevorgyan007@gmail.com)

Мардоян Р. А.

д.п.н., профессор (Армения, ШГУ, mardoyanr@mail.ru)

Туманян Г. Г.

к.п.н., профессор (Армения, ЕГУ, armine.harutyunyan28@mail.ru)

Международный редакционный совет

Сейранов С. Г.	д.п.н., профессор (Россия, РГУФКСиТ, rectorat@rgufk.ru)
Булатова М. М.	д.п.н., профессор (Украина, УНУФКС, dr.bulatova@gmail.com)
Плачинда Т. С.	д.п.н., профессор (Украина, Национальный университет «Полтавская политехника имени Юрия Кондратюка», praydtan@ukr.net)
Зотова Ф. Р.	к.б.н., д.п.н., профессор (Россия, ПГАФКСиТ, Zfr-nauka@mail.ru)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԲԱԺԻՆ 1. ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՍՊՈՐՏԱՅԻՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱՀՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՅԵՑԱԿԵՏԵՐԸ 14

ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐԴՐՄԱՆ ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՈՒԺԱՅԻՆ ԿԱՌՈՒՅՑՆԵՐՈՒՄ 14

Ս.Հ. Դանիելյան, Ն.Խ. Պետրոսյան

ՄԱՐԶԻԿՆԵՐԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ԿԱՅԱՑՄԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ ԱՌԱՋՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՄՐՑԱԿՑԱՅԻՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒՄ 23

Ի.Հ. Պողոսյան

«ԿՈՒՅՐ» ՖՈՒՏԲՈԼԻ ԱՐԴԻ ՎԻՃԱԿԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ 37

Ս.Ս. Հակոբյան, Ա.Մ. Մեսրոպյան, Հ.Դ. Մինասյան

ՀԱՅԱՋԳԻ ԲՈՆՑՔԱՄԱՐՏԻԿՆԵՐԻ ՔԱՇԻ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՄՈՏԵՑՈՒՄՆԵՐԸ 49

Ա.Հ. Շախյան

10-12 ՏԱՐԵԿԱՆ ԳԵՂԱՐՎԵՍԱԿԱՆ ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶՈՒՀԻՆԵՐԻ ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ 60

Ֆ. Գ. Ղազարյան, Ի.Մ. Զախարովա

ԱՌՈՂՋԱՐԱՐԱԿԱՆ ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱՅԻ ԲԱԶՄԱՄՅԱ ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔՆԵՐԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՍՈՒՆ ԵՎ ՏԱՐԵՑ ԿԱՆԱՆՑ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԻ ՊԼԱՍՏԻԿԱՅԻ ՎՐԱ 70

Ե.Ս. Հակոբյան, Ա.Ա. Կովալյովա

ՑԻԿԼԻԿ ԶՐԱՅԻՆ ՄԱՐԶԱՋԵՎԵՐՈՒՄ ԱՐԱԳՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԱՏՉԵԼԻ ՏԵԽՆԻԿԱՅԻ ԿԵՆՍԱՄԵԽԱՆԻԿԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐՈՎ (ԼՈՂԻ ՕՐԻՆԱԿՈՎ) 83

Խ.Ա. Սանոսյան, Ա.Փ. Գալստյան, Ս.Գ. Կակոյան, Է.Ա. Դանիելյան

ԲԱԺԻՆ 2. ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՍՊՈՐՏԱՅԻՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹՅԱՆ ԲԺՇԿԱԿԵՆՍԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՅԵՑԱԿԵՏԵՐԸ 98

«KAHOOT» ԷԼԵԿՏՐՈՆԱՅԻՆ ՀԱՐԹԱԿԻ ՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ՓՈՐՁԸ ՀՖԿՍՊԻ-Ի ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ. ՆՈՐ ՄՈՏԵՑՈՒՄՆԵՐ 98

Ա. Ա. Զապինյան, Լ. Ս. Աբրահամյան

ՆՈՐԱՐԱԿԱՆ ՄՈՏԵՑՈՒՄՆԵՐԸ ՆԱԽԱԴՊՐՈՑԱԿԱՆՆԵՐԻ ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ	117
<i>Ա.Գ. Սյրեփանյան, Ս.Գ. Խաչատրյան</i>	
ՖԻԶԿԱԿԱՆ ԿՈՒՆՏՈՒՐԱՅԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ԱՊԱԳԱ ՄԱՍՆԱԳԵՏ- ՆԵՐԻ ՆԵՐԳՐԱՎՈՒՄԸ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՊԱՆ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐԻ ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ	129
<i>Տ.Ս. Պլաչինդա</i>	
ԲԱԺԻՆ 3. ՖԻԶԿՈՒՆՏՈՒՐԱՅԻՆ ԵՎ ՍՊՈՐՏԱՅԻՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ, ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԵՎ ՊԱՏՄԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՅԵՑԱԿԵՏԵՐԸ	143
ԾԽԱԽՈՏԱՄՈԼՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԱԾՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՖԿՍՊԻ-Ի ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԻ ՇՐՋԱՆՈՒՄ	143
<i>Վ. Ա. Աբովյան, Գ. Լ. Նալբանդյան</i>	
ՊԵԿԻՆԻՑ ՓԱՐԻՋ. ՕԼԻՄՊԻԱԿԱՆ ՓՈՐՁԸ ԵՎ ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐԸ	156
<i>Ա.Վ. Ավետիսյան, Լ.Կ. Խաչիկյան</i>	
ՆՈՐԱԳՈՒՅՆ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐԸ՝ ՈՐՊԵՍ ՍՊՈՐՏԱՅԻՆ ԱԿՈՒՄ- ՔԻ ԲՐԵՆԴԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏ ՄԻՋՈՑ	167
<i>Կ.Ս. Քոչարյան</i>	
ՆԵՅՐՈՄԱՐԿԵՏԻՆԳԸ ՍՊՈՐՏՈՒՄ. ԵՐԿՐՊԱԳՈՒՆԵՐԻ ՎԱՐ- ՔԱԳԾԻ ԸՄԲՈՆՈՒՄԸ	181
<i>Հ.Ռ. Երիցյան</i>	

CONTENT

SECTION 1. PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORT TRAINING	14
THE POSSIBILITIES OF INTRODUCING MOUNTAIN TRAINING IN THE POWER STRUCTURES OF THE REPUBLIC OF ARMENIA	14
<i>S. A. Danielyan, N. Kh. Petrosyan</i>	
PSYCHOLOGICAL FEATURES OF ATHLETES' DECISION-MAKING IN COMPETITIVE CONDITIONS	23
<i>I.H. Poghosyan</i>	

THE CURRENT STATE OF BLIND FOOTBALL IN THE REPUBLIC OF ARMENIA	37
<i>S. S. Hakobyan, A. M. Mesropyan, H. D. Minasyan</i>	
MODERN APPROACHES OF REGULATING ARMENIAN BOXERS' BODY WEIGHT	49
<i>A. H. SHAKHYAN</i>	
ASSESSMENT OF THE PHYSICAL FITNESS OF RHYTHMIC GYMNASTS AGED 10-12	60
<i>F.G. Ghazaryan, I.M. Zakharova</i>	
THE IMPACT OF LONG-TERM WELLNESS PHYSICAL CULTURE ACTIVITIES ON THE MOVEMENT PLASTICITY OF MATURE AND ELDERLY WOMEN	70
<i>E.S. Akopyan, A.A. Kovalyova</i>	
ANALYSIS OF SPEED EFFICIENCY IN CYCLIC WATER SPORTS BY BIOMECHANICAL INDICATORS OF APPLICABLE TECHNIQUES (BY THE EXAMPLE OF SWIMMING)	83
<i>Kh.A. Sanosyan, A.P. Galstyan, S.G. Kakoyan, E.A. Danielyan</i>	
SECTION 2. MEDICAL AND BIOLOGICAL ASPECTS OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORT TRAINING	98
THE EXPERIENCE OF USING THE «KAHOOT» ELECTRONIC PLATFORM IN ASIPCS TEACHING PROCESS : NEW APPROACHES	98
<i>A. A. Chatinyan, L. S. Abrahamyan</i>	
INNOVATIVE APPROACHES IN THE PROCESS OF PHYSICAL EDUCATION OF PRESCHOOLERS	117
<i>A.G. Stepanyan, S.G. Khachatryan</i>	
TRAINING OF FUTURE PHYSICAL CULTURE AND SPORTS SPECIALISTS TO USE HEALTH-SAFE TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL PROCESS	129
<i>T. S. Plachynda</i>	
SECTION 3. SOCIO-ECONOMIC, MANAGEMENT AND HISTORICAL ASPECTS IN THE FIELD OF PHYSICAL CULTURE AND SPORT	143

SMOKING PREVALENCE AMONG STUDENTS	143
<i>V. A. Abovyan, G. L. Nalbandyan</i>	
FROM BEIJING TO PARIS: THE OLYMPIC EXPERIENCE AND PERSPECTIVES	156
<i>A.V. Avetisyan, L.K. Khachikyan</i>	
NEW TECHNOLOGIES AS AN EFFECTIVE APPROACH FOR THE DEVELOPMENT OF SPORTS CLUB BRANDING	167
<i>K.S. Qocharyan</i>	
NEUROMARKETING IN SPORTS: UNDERSTANDING FAN BEHAVIOR	181
<i>Hovhannes (Ruben) Yeritsyan</i>	

ԲԱԺԻՆ 1. ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՍՊՈՐՏԱՅԻՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱՀՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՅԵՑԱԿԵՏԵՐԸ

ՀՏԴ 796.012.1

DOI: 10.53068/25792997-2025.1.14-14

ԼԵՈՆԱՅԻՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐԴՐՄԱՆ ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՈՒԺԱՅԻՆ ԿԱՌՈՒՅՑՆԵՐՈՒՄ

Ս.Հ. Դանիելյան, Ն.Խ. Պեպրոսյան
Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի
պետական ինստիտուտ, Երևան, Հայաստան

Առանցքային բառեր: Լեռնային պատրաստություն, հոգեֆիզիկական լարվածություն, ժայռամագլցում, արգելքների հաղթահարման աշտարակ, արհեստական ժայռապատ, ֆիզիկական մարզումներ, ռազմական կրթություն:

Հետազոտության արդիականությունը: Ռազմական գործողությունների ոլորտում հատկապես հատկանշական է տարբեր տեղանքներում գործելու կարողությունը: Դրանցից հատկապես լեռնային պայմանները ներկայացնում են այնպիսի մարտահրավերներ, որոնք պահանջում են մասնագիտացված ուսուցում: Ըստ լեռնային տեղանքի դասակարգման՝ երրորդ, չորրորդ և հինգերորդ կարգերը հաղթահարելու համար պահանջվում են ժայռամագլցման, պարանային աշխատանքի և ալպինիստական գործիքներից օգտվելու հմտություններ[1,2]:

Աշխատանքում ուսումնասիրվել է զինվորական անձնակազմի համար լեռնային պատրաստության նշանակությունը՝ պարզաբանելով դրա նպատակները: Լեռնային շրջանները հաճախ ծառայում են որպես հակամարտությունների կամ ռազմավարական հսկողություն և միջամտություն պահանջող տարածքներ: Ավելին, լեռնային տեղանքը կարող է առավելություններ տալ պաշտպանության կամ ներթափանցման հարցում, ինչը շատ կարևոր է դարձնում զորամասերի համար նման միջավայրերում մարտավարության փորձառությունը: ՀՀ-ի տարածքի 36.4 %-ը լեռներ և բարձրավանդակներ են [5,6,8]: Հայաստանի սահմանների երկարությունը 1 570 կմ է: Արևելյան սահմանի երկարությունը հասնում է 566 կմ-ի, սահմանից այն կողմ Ադրբեջանն ու Արցախն են: Արևմուտքում անցնում է թուրքական սահմանը (311 կմ), ապա՝

Ադրբեջանի անկլավային տարածք Նախիջևանի սահմանը (221 կմ): Տարածքի 76.5%-ը գտնվում է ծովի մակերևույթից 1.000-2.500 մ բարձրության վրա: Լեռնաշղթաները գրավում են մոտ 14000 քառ. կմ կամ երկրի ընդհանուր մակերեսի 47%, բարձրավանդակները կազմում են երկրի մակերեսի ավելի քան մեկ երրորդը կամ շուրջ 11000 քառ.կմ [9,10]:

Լեռնային բարդ պայմաններում մարտիկները կրում են ֆիզիկական և հոգեբանական բարձր լարվածություն, հետևաբար, լեռնային տեղանքում գործելու համար զինվորական ծառայողը պետք է լինի ֆիզիկապես առողջ, ուժեղ, ունենա զարգացած ինտելեկտ, լինի մոտիվացված և հոգեբանորեն կայուն: Շատ երկրներում հատուկ ջոկատայինների հիմնական պատրաստության մեջ մտնում են երկու տասնյակի հասնող պատրաստության ձևեր, որոնց անբաժանելի մասն է լեռնային պատրաստությունը: Արդյունքում՝ ֆիզիկական և հոգեբանական պատրաստվածության տեսանկյունից այդ հատուկ ջոկատայինները համարվում են ողջ աշխարհում իրենց նմանը չունեցող[3,4,7]:

Հետազոտության նպատակն է՝ հիմնավորել լեռնային պատրաստության դրական ազդեցությունն ուժային կառույցներում աշխատողների ընդհանուր պատրաստության բարձրացման

վրա, այդ թվում՝ լեռնային բարդ պայմաններում թիմային աշխատանքի կատարման բարելավումը և ճկուն գործելու կարողությունը:

Հետազոտության խնդիրներն են՝

- տեսական և գործնական պարապմունքների անցկացում,
- լեռնային պատրաստության ազդեցության ուսումնասիրում ՁՈՒ ծառայողների օրգանիզմի վրա:

Հետազոտության մեթոդները և կազմակերպումը: Հետազոտության մեթոդներն են՝ գրական աղբյուրների ուսումնասիրում, վերլուծում և ընդհանրացում, մանկավարժական դիտարկումներ:

Աշխատանքը մեկնարկել է եռակողմ հուշագրի կնքմամբ՝ ՀՖԿՍՊԻ-ի, Լեռնագնացության և սպորտային տուրիզմի ֆեդերացիայի և ՀՀ տարբեր ուժային կառույցների հետ՝ պարտավորվելով իրականացնել հատուկ լեռնային վարժանքներ մի շարք խմբերի հետ: Խմբի անդամների ընտրությունն իրականացվել է ուժային կառույցների հրամանատարական անձնակազմի կողմից: Առաջնորդվելով հստակ ժամանակացույցով՝ 2023 թվականին իրականացվել է 20 տեսական և 30 գործնական պարապմունքներ՝ այդ թվում նաև արշավներ:

Հատկանշականն այն է, որ դասընթացները սկսելուց առաջ հավաքագրված ոչ մի անդամ չի տիրապետել լեռնային պատրաստության, մասնավորապես՝ պարանային աշխատանքի, աէպինիստական սարքավորումների օգտագործման և այլ հմտությունների:

Ուսումնական ծրագիրն իրականացվել է 2023 թվականի հունիս-օգոստոս ամիսներին՝ Վազգեն Սարգսյանի անվան ռազմական համալսարանի սաների և ՊՆ հատուկ ստորաբաժանման N զորամասի համար: Դասընթացում ներառված թեմաներն էին՝

1. լեռնային պայմաններում գործելու առանձնահատկությունները,

2. լեռնային գոտիներում օբյեկտիվ և սուբյեկտիվ վտանգները,

3. անվտանգության կանոններն ու միջազգային փորձը,

4. լեռնային գույքի և հանդերձանքի տեխնիկատակտիկական բնութագրերը,

5. պարանների մանրակրկիտ ուսումնասիրում, պարանների տեսակների, դրանց պահպանման և խնամքի, ինչպես նաև օգտագործման ուսուցում,

6. լեռնային պայմաններում կիրառվող «մասնագիտական հանգույցների ուսուցում»,

7. անվտանգության ապահովման և ինքնաապահովման տեխնիկայի ուսուցում,

8. ժայռամագլցում ՀՖԿՍՊԻ-ի արհեստական ժայռապատի վրա:

Գործնական մարզումներն անցկացվում էին բնական պայմաններում, որը կատարվել է տարբեր եղանակային պայմաններում և օրվա տարբեր ժամերի. նպատակն էր, որպեսզի ուսուցանվողները տիրապետեն ժայռամագլցման տեխնիկային և կարողանան կատարել առաջանդրանքն իրականին հնարավորինս մոտ պայմաններում: Դասընթացի վերջում բոլոր ուսուցանվողները հանձնել են տեսական և գործնական քննություն, որտեղ ուշադրություն է դարձվել կատարած «առաջնային» և «երկրորդային» սխալներին և առաջադրանքի ժամանակին կատարմանը:

Առաջադրանքը համարվել է տապալված.

1. ցանկացած «առաջնային» մեկ կատարած սխալի դեպքում,

2. ցանկացած «երկրորդային», առնվազն՝ երկու կատարած սխալի դեպքում,

3. գործնական առաջադրանքներում գործողությունը ժամանակից ուշ կատարելու դեպքում:

Նկ 1. Արհեստական ժայռապարի վրա պարապմունքների ընթացքը

Հետազոտության արդյունքների վերլուծություն: Ուսումնական շրջանից առաջ և հետո կատարվել է դասընթացի արդյունավետության վերլուծություն: Գործնական պարապմունքների սկզբնական փուլում մասնակիցների գրանցած ցուցանիշները սխալների և ժամանակային առումով եղել է նորմայից ցածր: Դասընթացի ավարտին, համեմատելով քննություն հանձնած մասնակիցների արդյունքները, պատկերը հետևյալն էր.

➤ Բոլոր մասնակիցները բարելավել էին իրենց անձնական ցուցանիշները և անհատական մակարդակում

իրենց ցուցանիշներով համապատասխանում էին նորմային:

➤ Թիմային գործողությունները ևս ունեցել են 35% դրական արդյունքի բարելավում, և քննության նորմատիվներին համապատասխան ցուցանիշների շնորհիվ բոլոր մասնակիցները բարեհաջող հանձնել են քննությունը:

Դասընթացի վերջնական ցուցանիշների վերլուծության և համապատասխան մարմիններին ներկայացման փուլում, մեծ ուշադրության են արժանացել ժայռամագլցում մարտական պայմաններում առաջադրանքի բարձր ցուցանիշները:

Որոշակի գաղտնիությունը թույլ չի տվել հողվածում հրապարակել ուսուցանվողների գրանցած թվային ցուցանիշները:

Եզրակացություն: Լեռնային պատրաստությունն ուսուցանվողների վրա թողել է դրական արդյունք: Դրա վկայությունը դասընթացից առաջ և հետո արձանագրած արդյունքներն են:

Արդյունքում՝ կատարելագործվեց ուսուցանվողների ֆիզիկական պատրաստությունը, ավելացվեց բարդ պայմաններում գործողություն իրականացնելու գիտելիքներն ու հմտությունները: Նրանք սովորեցին վերահսկել իրավիճակը, գործողություններն իրականացնել ավելի վստահ և գրագետ, հաղթահարվեցին վախերը:

Փաստեցինք այն, որ այս խմբերի համար պարապմունքների նմանօրինակ ձևն առավել հետաքրքիր էր, ակտիվությունը շատ բարձր մակարդակի,

որից էլ հետևություն ենք անում, որ կատարված աշխատանքն արդյունավետ է:

Ժայռապատի վրա գործողությունների ցուցանիշների և մասնակիցների մարտական պատրաստության վրա թողած բարձր արդյունավետության հենքի վրա Վազգեն Սարգսյանի անվան ռազմական կրթահամալիրը կառուցեց տարածաշրջանում իր նմանը չունեցող արհեստական ժայռապատ և արգելքների հաղթահարման աշտարակ, որի կառուցման մեջ, որպես գիտնական-մասնագետներ՝ մասնակցություն ունեցանք նաև մենք: Պարապմունքները լիարժեք և արդյունավետ շարունակելու համար, մեր կողմից երկու շաբաթ ամենօրյա գրաֆիկով կազմակերպվել են գործնական պարապմունքներ, որոնց արդյունքում վերապատրաստվել են Վ. Սարգսյանի անվան ռազմական համալսարանի լեռնային հրահանգիչները:

■ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Դանիելյան Ա.Հ., Վտանգավոր բարձրություն, Ուսումնական ձեռնարկ, Երևան 2014, էջ 9-11:
2. Սարգսյան Է., Լեռնային հրաձիգի ուղեցույց, Երևան 2020, էջ 7-10:
3. Սարգսյան Է.Թ., Մովսիսյան Լ., Ձնափյուների առաջացման պատճառները և վտանգները, 2022, էջ 5-10:
4. Դանիելյան Ա.Հ., Հակոբյան Գ.Հ., Փրկարարի դասագիրք, Ուսումնական ձեռնարկ, Երևան, 2013, էջ-151-195:

5. Мовсисян С., Подготовка горной пехоты. Практическое пособие. Часть 1» Москва ©, 2022, Глава 3. Горная подготовка. Военный альпинизм.
6. Ардашев А., Базовая подготовка Спецназа. Экстремальное выживание, Учебное пособие; Москва 2015. –С. 27-31.
7. Горелов А.А., Крылов А.И., Профессионально-прикладная физическая подготовка военнослужащих к действию в условиях ограниченной видимости и ночью: Учебное пособие Москва; 2007, ст 38-45.
8. Кавенчук В.М., Военно-прикладной альпинизм, учебное пособие, М, 2005, ст. 36-38.
9. <https://www.president.am/hy/general-information/> [մուտք՝ 17.09.2024]
10. armalp.am-[մուտք՝ 09.10.2024]

THE POSSIBILITIES OF INTRODUCING MOUNTAIN TRAINING IN THE POWER STRUCTURES OF THE REPUBLIC OF ARMENIA

*S. A. Danielyan, N. Kh. Petrosyan
Armenian State Institute of Physical Culture
and Sport, Yerevan, Armenia*

ABSTRACT

Keywords: Mountain training, psychological training, rock climbing, obstacle tower, artificial rock wall, physical training, institutional approach, military education.

Research relevance: The study carried out in Armenia was aimed at assessing the effectiveness of the mountain training program for military personnel. Given the predominantly mountainous terrain of the country, such training is extremely important for ensuring the combat readiness of the army.

Research aim: The purpose of the study is to prove the positive impact of mountain training on improving the overall preparedness of law enforcement authorities, including improving teamwork and the ability to act flexibly in difficult mountain conditions.

Research methods and organization: Study, analysis and generalization of literary sources, pedagogical observations were used for the research.

During the study, a special training program was implemented, including:

- Rock climbing: Developing climbing skills on various types of surfaces.

- Working with ropes: Mastering the technique of using various knots and safety systems.

- Physical fitness: Developing general physical endurance, strength and flexibility necessary to overcome the difficulties of mountain terrain.

Research results analysis: The results of the research showed the following positive effects:

- Significant improvement in the physical fitness of the participants: increased strength, endurance and coordination of movements.

- Mastering the necessary technical skills: successfully mastering the technique of rock climbing, rope handling and other special skills.

- Increasing the level of confidence and psychological stability: developing psychological Resistance to stressful situations, building self-confidence in difficult mountain terrain conditions.

- Improving team interaction: strengthening team spirit and improving the effectiveness of cooperation in the process of overcoming difficulties together.

Conclusion: Mountain training is an integral part of the training of military personnel in Armenia. It allows to increase the combat capability of units operating in mountainous terrain.

The implemented training program has proven its effectiveness. It allowed to achieve significant improvements in the physical fitness, technical skills and psychological stability of the participants.

ВОЗМОЖНОСТИ ВНЕДРЕНИЯ ГОРНОЙ ПОДГОТОВКИ В СИЛОВЫХ СТРУКТУРАХ РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИЯ

С.А. Даниелян, Н.Х. Петросян

*Государственный институт физической культуры
и спорта Армении, Ереван, Армения*

Аннотация

Ключевые слова: Горная подготовка, скалолазание, вышка с препятствиями, искусственная каменная стена, физическая подготовка, военное образование.

Актуальность исследования: В условиях горного рельефа Армении, горная подготовка военнослужащих приобретает особую актуальность для обеспечения

обороноспособности страны. Данное исследование направлено на оценку эффективности программы горной подготовки для военнослужащих и обоснование целесообразности её внедрения в силовых структурах РА.

Цель исследования: обосновать положительное влияние горной подготовки на повышение общей подготовленности сотрудников правоохранительных органов, в том числе на улучшение командной работы и способности действовать в сложных горных условиях.

Методы и организация исследования: изучение и анализ литературных источников; педагогические наблюдения; методы математической статистики. Программа тренировок: В ходе исследования была реализована специальная программа тренировок, включающая:

- Скалолазание: развитие навыков лазания по различным типам поверхностей (естественный и искусственный рельеф).
- Работа с веревками: овладение техникой использования различных узлов и систем страховки.
- Физическая подготовка: развитие общей физической выносливости, силы и гибкости, необходимых для преодоления трудностей горного рельефа.

Анализ результатов исследования: В результате внедрения программы горной подготовки отмечены следующие положительные результаты:

- Повышение уровня физической подготовленности: увеличение силовых показателей, выносливости и координации движений.
- Освоение необходимых технических навыков: успешное освоение техники скалолазания, работы с веревками и других специальных навыков.
- Повышение уровня уверенности и психологической устойчивости: развитие психологической устойчивости к стрессовым ситуациям, формирование уверенности в своих силах в сложных условиях горного рельефа.
- Улучшение командного взаимодействия: укрепление командного духа и повышение эффективности взаимодействия в процессе совместного преодоления трудностей.

Краткие выводы:

- Горная подготовка является неотъемлемой частью подготовки военнослужащих в Армении. Она позволяет повысить боеспособность подразделений, действующих в горной местности.

- Реализованная программа подготовки показала свою эффективность. Она позволила достичь значительных улучшений в физической подготовке, технических навыках и психологической устойчивости участников.

Տեղեկություններ հեղինակների մասին

Սուրեն Հակոբի Դանիելյան՝ մ.գ.թ, Աղվան Չատինյանի անվան Սպորտային տուրիզմի և փրկարարական գործի ամբիոնի դոցենտ, Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտ, Երևան, Հայաստան,

E.mail: suren.danielyan@sportedu.am

Նարեկ Խաչատուրի Պետրոսյան՝ Աղվան Չատինյանի անվան Սպորտային տուրիզմի և փրկարարական գործի ամբիոնի դասախոս, Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտ, Երևան, Հայաստան,

E.mail: narek.petrosyan@sportedu.am

Information about the autor

Suren Hakob Danielyan, PhD, Assistant Professor, Head of Departament at the Chair of Sports Tourism and Rescue Work after Aghvan Chatinyan, Armenian State Institute of Physical Culture and Sport, Yerevan, Armenia,

E-mail: suren.danielyan@sportedu.am

Narek Khachatur Petrosyan, Lecturer at the Chair of Sports Tourism and Rescue Work after Aghvan Chatinyan , Armenian State Institute at Physical Culture and Sport, Yerevan, Armenia,

E-mail: _narek.petrosyan@sportedu.am

Հոդվածն ընդունվել է 06.02.2025–ին:

Ուղարկվել է գրախոսման՝ 07.02.2025–ին:

Գրախոս՝ մ.գ.դ., պրոֆեսոր Ֆ. Ղազարյան

ՀԴՏ 159.9

DOI: 10.53068/25792997-2025.1.14-23

**ՄԱՐԶԻԿՆԵՐԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ԿԱՅԱՑՄԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ
ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՄՐՑԱԿՑԱՅԻՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒՄ**

*Ի.Հ. Պողոսյան**Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի
պետական ինստիտուտ Երևան, Հայաստան*

Առանցքային բառեր: Սպորտային հոգեբանություն, որոշումների կայացում, մրցակցային գործունեություն, հոգեբանական պատրաստություն, ինքնակարգավորում, հոգեբանական գործոններ:

Հետազոտության արդիականություն: Ժամանակակից բարձր նվաճումների սպորտում, մարզական գիտությունների, այդ թվում՝ սպորտի հոգեբանության մեջ հիմնախնդիր է դարձել տարբեր մարզաձևերի մրցակցային գործունեության արդյունավետության հիմնական երաշխիքների բացահայտումը, ինչը պայմանավորված է մարզիկի տեխնիկական և տակտիկական վարպետությամբ, ֆիզիկական և հոգեբանական պատրաստվածության աստիճանով [5,8]:

Հետազոտության արդիականությունը պայմանավորված է ժամանակակից բարձր նվաճումների սպորտում հոգեբանական պատրաստության աճող դերով: Մրցակցային գործունեության պայմաններում մարզիկները բախվում են տարբեր սթրեսային գործոնների

ազդեցության ներքո՝ արագ և արդյունավետ որոշումներ կայացնելու անհրաժեշտության հետ: Ժամանակի պակասի և բարձր հոգեբանական լարվածության պայմաններում օպտիմալ որոշումներ կայացնելու ունակությունը դառնում է մրցակցային գործունեության հաջողության հիմնական գործոններից մեկը [1,2,4]:

Մրցումների ընթացքում նկատվում է մարտավարական որոշումների կայացման ժամանակային միջակայքերի կրճատման միտում: Ժամանակակից սպորտը մարզիկներից պահանջում է ակնթարթորեն վերլուծել իրավիճակը և ժամանակի ու տեղեկատվության պակասի պայմաններում օպտիմալ որոշումներ կայացնել [6,9,11]:

Սպորտային գիտության և տեխնոլոգիաների զարգացումը հանգեցրել է բարձրակարգ մարզիկների ֆիզիկական և տեխնիկական պատրաստվածության մակարդակի հավասարեցմանը: Այս պայմաններում հոգեբանական գործոնները, հատկապես որոշումների կայացման որակը, դառնում են

առավելագույն սպորտային նվաճումների համար պայքարում առանցքային առավելություն [7,10,12]:

Բացի այդ, ուսումնասիրության արդիականությունը պայմանավորված է տարբեր մարզաձևերում որոշումների կայացման մեխանիզմների անբավարար ուսումնասիրությամբ և մարզիկների մոտ այս հմտությունների զարգացման համակարգային մոտեցման բացակայությամբ [3]:

Հոգեբանական պատրաստության գոյություն ունեցող մեթոդները հաճախ հաշվի չեն առնում կոնկրետ մարզաձևերում որոշումների կայացման առանձնահատկությունները և մարզիկների անհատական բնութագրերը:

Հետազոտության նպատակը: Ուսումնասիրել մրցակցային պայմաններում մարզիկների որոշումների կայացման հոգեբանական առանձնահատկությունները:

Հետազոտության խնդիրները: Բացահայտել տարբեր մարզաձևերում որոշումների կայացման առանձնահատկությունները և դրանց կապը մարզիկների անհատական հոգեբանական բնութագրերի հետ:

Հետազոտության մեթոդները և կազմակերպումը: Հետազոտությունը ներառել է տեսական և էմպիրիկ մեթոդներ: Տեսական մակարդակում իրա-

կանացվել է սպորտային հոգեբանության և որոշումների կայացման ոլորտներին առնչվող գիտական և մեթոդական գրականության համակարգային վերլուծություն: Էմպիրիկ մակարդակում կիրառվել են սթանդարտացված հոգեբանական թեստավորման, կիսակառուցվածքային հարցազրույցի և սիմուլյացիոն թեստավորման մեթոդները:

Հետազոտությունն իրականացվել է 2022-2024 թվականներին: Հետազոտյանը մասնակցել են 18-33 տարեկան 32 արական սեռի, բարձր պատրաստվածության՝ միջազգային և հանրապետական մրցումների մրցանակակիր մարզիկներ՝ ֆուտբոլ ($n=6$), բասկետբոլ ($n=4$), թենիս ($n=5$), ըմբշամարտ ($n=8$), աթլետիկա ($n=5$) և լող ($n=4$) մարզաձևերից: Մասնակիցներն ընտրվել են նպատակային ընտրանքի մեթոդով: Բոլոր մասնակիցներն ունեին առնվազն 3 տարվա մարզական փորձ և մասնակցել էին հանրապետական կամ միջազգային մրցումների: Իրավիճակային տակտիկական առաջադրանքների մեթոդը կիրառվել է որոշումների ճշգրտությունը գնահատելու համար: Մարզիկներին ցուցադրվել են իրենց մարզաձևի մրցակցային իրավիճակներ՝ 10-15 վայրկյան տևողությամբ՝ տեսաձևաչափով: Յուրաքանչյուր տեսանյութը դադարեցվել է որոշիչ պահին, որից հետո

մարզիկը պետք է նշեր օպտիմալ գործողությունը: Յուրաքանչյուր մարզաձևի համար մշակվել է 20 իրավիճակային խնդիր՝ համագործակցելով մարզիչների և փորձագետների հետ:

Հետազոտության ընթացքում կիրառվել են հետևյալ մեթոդիկաները՝

1. Մելբուրնի որոշումների կայացման հարցարան (MDMQ), որն օգտագործվել է մարզիկների որոշումների կայացման գերակա ոճը գնահատելու համար: Այս գործիքը չափում է հինգ հիմնական ոճեր՝ ռացիոնալ, ինտուիտիվ, կախյալ, խուսափող և հապաղող, թույլ տալով բացահայտել որոշումների կայացման անհատական նախապատվությունները,

2. Սպորտային ինքնավստահության սանդղակ (SCI), որն ուղղված է մարզիկների ինքնավստահության մակարդակը գնահատելուն: Այս գործիքն ընտրվել է, քանի որ նախկին հետազոտությունները ցույց են տվել ինքնավստահության և որոշումների կայացման արդյունավետության միջև կապը:

3. Մրցակցային տագնապայնության թեստ (CSAI-2), որը գնահատում է մարզիկների ճանաչողական և մարմնական տագնապայնության մակարդակները մրցակցային իրավիճակներում: Այս գործիքի կիրառումը թույլ է

տալիս բացահայտել տագնապայնության ազդեցությունը որոշումների կայացման գործընթացի վրա:

Տվյալների մշակման համար օգտագործվել են վիճակագրական վերլուծության մեթոդներ՝ SPSS 26.0 ծրագրային փաթեթի միջոցով, այդ թվում՝ զույգային t-թեստ, Պիրսոնի հարաբերակցական վերլուծություն՝ փոփոխականների միջև կապերը բացահայտելու համար և միակողմանի դիսպերսիոն վերլուծություն (ANOVA)՝ մարզաձևերի միջև տարբերությունները գնահատելու համար:

Հետազոտության արդյունքների վերլուծություն: Հետազոտությունն իրականացվել է երկու փուլով: Առաջին փուլում մասնակիցները լրացրել են հարցարանները հանգիստ պայմաններում:

Երկրորդ փուլում նրանք կրկին լրացրել են նույն հարցարանները մրցումից անմիջապես առաջ: Բացի այդ, մասնակիցների հետ անցկացվել են հարցազրույցներ՝ խորը ըմբռնելու նրանց որոշումների կայացման գործընթացը:

Որոշումների ճշգրտությունը գնահատվել է իրավիճակային-տակտիկական առաջադրանքների մեթոդի միջոցով, որտեղ մասնակիցներին ցուցադրվել է 10-15 վայրկյան տևողությամբ իրենց մարզաձևի 20 տարբեր

մրցակցային իրավիճակներ՝ տեսաձևաչափով: Յուրաքանչյուր տեսանյութը դադարեցվել է որոշիչ պահի, որից հետո մարզիկը պետք է նշեր օպտիմալ գործողությունը:

Ըստ հետազոտության արդյունքների քանակական վերլուծության, մրցակցային պայմաններում մարզիկների որոշումների կայացման ձևերը զգալիորեն տարբերվում են հանգիստ պայմաններից: Մասնավորապես, մրցակցային պայմաններում նկատվել է

որոշումների կայացման արագության բարձրացում, սակայն ճշգրտության նվազում:

Մելբուրնի որոշումների կայացման հարցարանի (MDMQ) արդյունքները ցույց տվեցին որոշումների կայացման տարբեր ոճերի առկայություն տարբեր մարզաձևերի մարզիկների մոտ: 1-ին աղյուսակում ներկայացված են որոշումների կայացման ոճերի բաշխումը տարբեր մարզաձևերում:

Աղյուսակ 1

Որոշումների կայացման ոճերի բաշխումը տարբեր մարզաձևերում (%)

Մարզաձև	Ռացիոնալ	Ինտուիտ.	Կախյալ	Խուսափող	Հապաղող
Ֆուտբոլ	32.5	42.3	8.2	7.1	9.9
Բասկետ.	30.8	45.6	10.3	5.2	8.1
Թենիս	48.7	32.5	6.4	6.3	6.1
Ըմբշ.	25.4	52.1	9.2	4.8	8.5
Աթլետ.	55.2	20.8	8.3	7.6	8.1
Լող	58.3	18.5	7.2	8.4	7.6

Դիսպերսիոն վերլուծությունը (ANOVA) ցույց տվեց, որ թիմային մարզաձևերի (ֆուտբոլ, բասկետբոլ) մարզիկները հակված են ավելի շատ կիրառել ինտուիտիվ որոշումների կայացման ոճը ($F=12.8$, $p<0.01$), մինչդեռ անհատական մարզաձևերի մարզիկները (հատկապես աթլետիկա և լող)

ցուցաբերում են ավելի ռացիոնալ մոտեցում որոշումների կայացման գործընթացում ($F=14.2$, $p<0.01$): Հետաքրքրական է, որ ըմբիշները, չնայած մարզաձևի անհատական բնույթին, դրսևորել են առավել ինտուիտիվ որոշումների կայացման ոճ: Սա կարող է բացատրվել մարզաձևի դինամիկ

բնույթով և արագ որոշումներ կայացնելու անհրաժեշտությամբ: Զույգային t-թեստի արդյունքները ցույց տվեցին նշանակալի տարբերություններ հանգիստ և մրցակցային պայմաններում որոշումների կայացման արդյունավետության, արագության և ճշգրտության

միջև: Մրցակցային պայմաններում նկատվեց որոշումների կայացման արագության աճ ($t=4.28$, $p<0.01$), սակայն որոշումների ճշգրտության նվազում ($t=3.92$, $p<0.01$):

Աղյուսակ 2

Որոշումների կայացման ցուցանիշները հանգիստ և մրցակցային պայմաններում

Ցուցանիշ	Հանգիստ պայմ.	Մրցակց. պայմ.	t-արժեք	P-արժեք
Որոշման կայացման արագություն (վրկ.)	3.2 ± 0.5	2.1 ± 0.3	4.28	<0.01
Որոշման ճշգրտություն (%)	87.5 ± 4.2	73.4 ± 6.7	3.92	<0.01
Ինքնավստահություն որոշման կայացման մեջ (1-10)	7.8 ± 1.2	6.3 ± 1.8	3.67	<0.01
Սթրեսի մակարդակ (1-10)	3.2 ± 0.8	7.9 ± 1.3	9.34	<0.001

Մրցակցային պայմաններում մարզիկների ինքնավստահությունը որոշումների կայացման գործընթացում նշանակալիորեն նվազել է ($t=3.67$, $p<0.01$), իսկ սթրեսի մակարդակը զգալիորեն բարձրացել է ($t=9.34$, $p<0.001$): Սա ցույց է տալիս, որ մրցակցային պայմաններում մարզիկների հոգեբանական վիճակի փոփոխությունները կարող են էական ազդեցություն ունենալ նրանց որոշումներ կայացնելու կարողության վրա: Որոշումների ճշգրտությամբ

յունը հետազոտության շրջանակներում գնահատվել է երեք հիմնական մեթոդով՝

1. Սիմուլյացիոն թեստեր, որոնց ժամանակ մարզիկներին ներկայացվել են իրենց մարզաձևին բնորոշ իրավիճակներ՝ տեսանյութերի միջոցով: Ցուցադրումը դադարեցվել է որոշակի կրիտիկական պահի, և մարզիկներից պահանջվել է նշել իրենց հնարավոր գործողությունը տվյալ իրավիճակում: Որոշումների ճշգրտությունը գնահատվել է

փորձագետների կողմից, որոնք վերլուծել են յուրաքանչյուր որոշման արդյունավետությունը տվյալ իրավիճակում:

2. Փաստացի կատարողականի վերլուծություն մարզիչի և փորձագետի կողմից, երբ գնահատվել է մարզումների և մրցումների ընթացքում իրական իրավիճակներում կայացրած որոշումների ճշգրտությունը: Մարզիկների կայացրած յուրաքանչյուր որոշում դասակարգվել է որպես «ճիշտ» կամ «սխալ»՝ հիմնվելով հետևյալ չափանիշերի վրա.

- ճիշտ որոշում՝ մարզիկի գործողությունը հանգեցրել է դրական արդյունքի կամ առավելության ստեղծման,

- սխալ որոշում՝ մարզիկի գործողությունը հանգեցրել է բացասական

արդյունքի կամ կորցրած առավելության:

3. Մարզիկների ինքնագնահատում և փորձագիտական գնահատում, այսինքն՝ յուրաքանչյուր մրցումից հետո մարզիկները գնահատել են իրենց կայացրած որոշումների ճշգրտությունը 10-բալանոց սանդղակով: Ձուգահեռաբար, մարզիչները ևս գնահատել են նույն որոշումները:

Պիրսոնի հարաբերակցական վերլուծությունը բացահայտեց նշանակալի կապեր մարզիկների հոգեբանական բնութագրերի և որոշումների կայացման արդյունավետության միջև (տե՛ս, աղյուսակ 3):

Աղյուսակ 3

Հոգեբանական գործոնների և որոշումների կայացման արդյունավետության միջև հարաբերակցություն

Հոգեբանական գործոններ	Որոշման արագություն	Որոշման ճշգրտություն	Որոշման արդյունավետ.
Ինքնավստահութ. (SCI)	$r=0.58^*$	$r=0.61^*$	$r=0.67^{**}$
Ճանաչողական տագնապայնութ. (CSAI-2)	$r=-0.48^*$	$r=-0.54^*$	$r=-0.62^{**}$
Մարմնական տագնապայնութ. (CSAI-2)	$r=-0.39^*$	$r=-0.42^*$	$r=-0.47^*$
Ինքնակարգ. հմտություններ	$r=0.64^{**}$	$r=0.69^{**}$	$r=0.72^{**}$
Մրցակցային փորձ (տարիներ)	$r=0.52^*$	$r=0.58^*$	$r=0.63^{**}$

* $p<0.05$, ** $p<0.01$

Ինչպես երևում է աղյուսակից, ինքնավստահությունը դրական հարաբերակցություն ունի որոշումների կայացման արդյունավետության հետ ($r=0.67$, $p<0.01$), մինչդեռ ճանաչողական և մարմնական տագնապանությունը բացասաբար են ազդում որոշումների կայացման արդյունավետության վրա ($r=-0.62$, $p<0.01$ և $r=-0.47$, $p<0.05$ համապատասխանաբար): Ինքնակարգավորման հմտությունները ցույց տվեցին ամենաուժեղ դրական հարաբերակցությունը որոշումների կայացման արդյունավետության հետ ($r=0.72$, $p<0.01$), ինչը վկայում է հուզական վիճակի կառավարման կարողության կարևորության մասին՝ մրցակցային պայմաններում արդյունավետ որոշումներ կայացնելու համար: Մրցակցային փորձի տևողությունը նույնպես դրական հարաբերակցություն ունի որոշումների կայացման արդյունավետության հետ ($r=0.63$, $p<0.01$), ինչը ցույց է տալիս, որ փորձառու մարզիկները մրցակցային պայմաններում ավելի արդյունավետ են կայացնում որոշումներ: Մարզիկների հետ անցկացվել է նաև 30-45 րոպե տևողությամբ կիսակառուցվածքային հարցազրույց, որի որակական վերլուծության արդյունքում բացահայտվել է հետևյալը.

Ինտուիտիվ որոշումներ: Փորձառու մարզիկները հաճախ նշում էին, որ

մրցակցային պայմաններում որոշումներ են կայացնում ինտուիտիվ կերպով՝ հիմնվելով նախկին փորձի վրա: Հարց՝ «Ինչպե՞ս եք մրցակցային պայմաններում կայացնում որոշումներ և ինչո՞վ է այդ գործընթացը տարբերվում հանգիստ պայմաններում որոշումների կայացումից»: Պատասխան՝ «Երբ մրցակցային իրավիճակում ես, չկա ժամանակ երկար մտածելու: Մարմինդ ինքն է որոշում կայացնում քո փորձառության հիման վրա» (թենիսիստ, 28 տ.):

Մարզչի դերը: Մարզիկները կարևորել են մարզիչների դերը որոշումների կայացման հմտությունների զարգացման մեջ: Հարց՝ «Ի՞նչ դեր է խաղում մարզիչը Ձեր որոշումների կայացման հմտությունների զարգացման գործում»: Պատասխան՝ «Մարզիչս միշտ ստեղծում է իրավիճակներ, որտեղ պետք է արագ որոշումներ կայացնենք: Սա շատ է օգնում մրցումների ժամանակ» (բասկետբոլիստ, 22 տ.):

Հոգեբանական պատրաստվածություն: Ընտրանքում ներառվել էին մարզիկներ, որոնք նախկինում ունեցել էին հոգեբանական աշխատանքի փորձ, աշխատել էին հոգեբանների հետ, մասնակցել հոգեբանական դասընթացների: Այն մարզիկները, որոնք ունեին հոգեբանական պատրաստվածության փորձ, աչքի էին ընկնում ավելի

բարձր ինքնավստահությամբ և ավելի արդյունավետ որոշումներ կայացնելով:

Հարց՝ «Ինչպե՞ս է հոգեբանական պատրաստվածությունն ազդում ձեր որոշումների կայացման ունակության վրա»: Պատասխան՝ «Հոգեբանի հետ աշխատելուց հետո սկսեցի ավելի լավ վերահսկել տագնապայնությունս և կայացնել ավելի ճշգրիտ որոշումներ» (լոդորդ, 25 տ.):

Հետազոտության արդյունքները բացահայտեցին տարբեր մարզաձևերում մրցակցային պայմաններում որոշումների կայացման յուրահատուկ առանձնահատկություններ:

Թիմային մարզաձևեր (ֆուտբոլ, բասկետբոլ).

- մարզիկների որոշումների կայացման գործընթացի վրա մեծ ազդեցություն ունի թիմակիցների վարքը և թիմային դինամիկան,

- որոշումների կայացման գործընթացում առկա է պատասխանատվության բաշխում,

- առաջնորդի դեր կատարող մարզիկները ցուցաբերում են ավելի բարձր արդյունավետություն՝ որոշումների կայացման գործընթացում:

Մենամարտային մարզաձև (ըմբշամարտ) և անհատական խաղային մարզաձև (թենիս).

- որոշումների կայացումը կախված է մրցակցի գործողությունների կանխատեսումից,

- տակտիկական որոշումների կայացման ժամանակահատվածը խիստ սահմանափակ է,

- որոշումների կայացման գործընթացում մեծ դեր ունի ինտուիտիվ մտածողությունը:

Ցիկլիկ մարզաձևեր (աթլետիկա, լող).

- որոշումների կայացումը հիմնականում կապված է ուժերի բաշխման և տեմպի կարգավորման հետ,

- գերակշռում է նախապես պլանավորված ռազմավարությունը,

- որոշումների կայացման գործընթացում առավել կարևոր է ինքնագնահատման և ինքնակարգավորման բարձր մակարդակը:

Հետազոտության արդյունքները ցույց են տալիս, որ տարբեր մարզաձևերում որոշումների կայացման գործընթացն ունի էական առանձնահատկություններ, որոնք պայմանավորված են մարզաձևի բնույթով և մարզիկի անհատական հոգեբանական բնութագրերով:

Եզրակացություն: Մրցակցային լարվածության պայմաններում մարզիկները ցուցաբերում են որոշումների կայացման ավելի բարձր արագություն, սակայն ճշգրտությունը նվազում է, ինչը

վկայում է հուզական լարվածության ազդեցության մասին:

Տարբեր մարզաձևերում որոշումների կայացման գործընթացի ուսումնասիրությունը բացահայտեց յուրահատուկ օրինաչափություններ: Թիմային մարզաձևերում (ֆուտբոլ, բասկետբոլ) գերակշռում է ինտուիտիվ որոշումների կայացման ոճը, որը պայմանավորված է արագ փոփոխվող իրավիճակներում կարճ ժամանակահատվածում գործելու անհրաժեշտությամբ: Ցիկլիկ մարզաձևերում (աթլետիկա, լող) առավել տարածված է ռացիոնալ ոճը, քանի որ մարզիկներն ունեն հաստատուն ռազմավարություն մշակելու հնարավորություն: Մենամարտային մարզաձևերում (ըմբշամարտ) և դինամիկ անհատական մարզաձևերում (թենիս) նկատվում է խառը որոշումների կայացման ոճ՝ հակառակորդի գործողություններին արագ արձագանքելու անհրաժեշտությամբ պայմանավորված: Հետազոտությունը բացահայտեց որոշումների կայացման արդյունավետության և մարզիկների հոգեբանական բնութագրերի միջև նշանակալի կապեր: Մասնավորապես, ինքնավստահությունը և ինքնակարգավորման հմտությունները ցուցաբերեցին ամենաուժեղ դրական կապը որոշումների կայացման արդյունավետության հետ: Այս արդյունքները խոսում են մար-

զիկների հոգեբանական պատրաստության բարելավման կարևորության մասին՝ որպես մրցակցային հաջողության նախապայման:

Ուշագրավ է, որ մարզիկների հետ հոգեբանի համագործակցությունը նպաստում է ոչ միայն սթրեսային իրավիճակներում հուզական կայունության պահպանմանը, այլև որոշումների կայացման որակի բարձրացմանը: Մասնագիտական հոգեբանական աջակցություն ստացած մարզիկները ցուցաբերեցին ավելի բարձր ինքնավստահություն և որոշումների կայացման ավելի արդյունավետ մոդելներ մրցակցային պայմաններում: Մրցակցային փորձի կուտակումը նույնպես էական դեր է խաղում որոշումների կայացման հմտությունների զարգացման գործում, քանի որ փորձառու մարզիկները կարողանում են արդյունավետ որոշումներ կայացնել՝ հիմնվելով նախկին փորձի վրա: Սա վկայում է, որ որոշումների կայացման հմտությունների զարգացման համար անհրաժեշտ է նպատակաուղղված մարզումների և մրցակցային իրավիճակների մոդելավորման համադրություն:

Գործնականում այս գիտելիքների կիրառումը կնպաստի մարզիկների մրցակցային արդյունավետության բարձրացմանը և նրանց ներուժի առա-

վել լիարժեք դրսևորմանը: Սակայն հետագա հետազոտությունները պետք է ներառեն ավելի մեծ և բազմազան ընտրանք, այդ թվում՝ կին մարզիկներ, տարբեր մարզական հաջողությունների մակարդակներ ունեցող մարզիկներ, ինչպես նաև կիրառեն երկարաժամկետ հետազոտական ծրագրեր՝ որոշումների կայացման հմտությունների զարգացման դինամիկան ուսումնասիրելու հա-

մար: Մեթոդաբանական առումով սահմանափակումներից է լաբորատոր և իրական մրցակցային պայմանների տարբերությունը: Չնայած սիմուլացիոն թեստերը փորձում են վերարտադրել մրցակցային իրավիճակները, այնուամենայնիվ, լաբորատոր պայմաններում հուզական լարվածությունը կարող է տարբերվել իրական մրցումներից:

■ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Բաբայան Հ.Ա., Գեղամյան Վ.Ղ., Հոգեբանական պատրաստության պահանջները բարձր նվաճումների սպորտում, Միջազգային գիտաժողովի նյութեր, Ա պրակ, Երևան, 2009, էջ 63-68:
2. Գեղամյան Վ.Ղ., Հոգեկան վիճակները սպորտում, Մենագրություն, Երևան, 2021, էջ 50-81:
3. Балтабаев С.А., Жураев Т.Ж. (и др.), Влияние переживаний, тревоги и стресса на соревновательную успешность у спортсменов и их преодоление /// Наука и мир. 2020. № 1-2(77). 24-27с.
4. Босенко Ю. М., Субъектные регуляторы конструктивного реагирования спортсменов на оценивание их личности в спорте //автор. дис на соискание кан. псих. наук. Краснодар 2016 – 36 с.
5. Водопьянова Н.В., Психодиагностика стресса. СПб.: Питер, 2009. — 226 с.
6. Гарбер А.Н., Совладающее поведение: аналитический обзор зарубежных исследований // Актуальные вопросы современной психологии: материалы III Междунар. науч. конф. (г. Челябинск, февраль 2015 г.). Челябинск: Два комсомольца, 2015. С. 17–19.
7. Загайнов Р.М., Психология современного спорта высших достижений. Записки практического психолога спорта: 2012 – 26 с.
8. Ильин, Е.П., Психология спорта / Е.П. Ильин. – СПб: Питер, 2018. – 179 с.

9. Johnson, J. G., & Raab, M. (2003). Take the first: Option-generation and resulting choices. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 91(2), 215-229.
10. Tenenbaum, G., & Bar-Eli, M. (1993). Decision making in sport: A cognitive perspective. *Handbook of research on sport psychology*, 171-192.
11. Vealey, R. S., & Chase, M. A. (2018). Self-confidence in sport. *Advances in sport psychology*, 3, 65-97.
12. Williams, A.M., & Jackson, R.C. (2023). Anticipation and decision making in sport: Current perspectives and novel approaches. *Psychology of Sport and Exercise*, 64, 102-115.

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF ATHLETES' DECISION-MAKING IN COMPETITIVE CONDITIONS

I.H. Poghosyan

*Armenian State Institute of Physical Culture
and Sport, Yerevan, Armenia*

ABSTRACT

Keywords: sports psychology, decision-making, competitive activity, psychological training, stress resistance, cognitive processes, self-regulation, psychological factors, tactical thinking, competitive stress.

Research relevance: This article deals with the psychological features of athletes' decision-making in competitive conditions. The relevance of the study is due to the increasing role of psychological training in modern high-performance sports. In competitive conditions athletes face the need to make quick and effective decisions under the influence of various stressors. The ability to make optimal decisions under conditions of time constraints and high psychological stress becomes one of the key factors of success factors in sports activities.

Modern sport is characterized by a constant increase in the intensity of competitive activity and an increase in the psychological load on athletes. With increasing competition, the ability to make effective decisions in stressful situations becomes one of the determining factors of success in sports activities.

Research aim: The purpose of the study is to study the psychological characteristics of athletes' decision-making in competitive conditions, contributing to the improvement of the effectiveness of sports activities.

Research methods and organization: This research used a variety of methods including theoretical analysis of scientific and methodological literature, testing, interview, statistical analysis, and the processing of empirically obtained data. The empirical component of the study involved 60 athletes, aged from 18 to 33.

Research result analysis: The research reveals significant differences in decision-making between competitive and non-competitive conditions. In competitive conditions, athletes demonstrate faster decision-making, but with less accuracy. Experience level plays a key role: experienced athletes (>10 years old) maintain a higher accuracy of solutions (85-90%) compared to beginners (60-65%). Team sport athletes showed better decision-making accuracy than individual sport athletes, possibly due to regular exposure to complex, dynamic decision-making scenarios.

Conclusion: Psychological preparation has proven to be a key factor in maintaining effective decision-making under competitive stress. Athletes with experience in psychological training demonstrate a higher level of self-confidence and more effective decision-making models.

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ПРИНЯТИЯ РЕШЕНИЯ СПОРТСМЕНОВ В СОРЕВНОВАТЕЛЬНЫХ УСЛОВИЯХ

И.Г. Погосян

*Государственный институт физической культуры
и спорта Армении, Ереван, Армения*

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова: Спортивная психология, принятие решений, соревновательная деятельность, психологическая подготовка, саморегуляция, психологические факторы.

Актуальность исследования. В статье рассматриваются психологические особенности принятия решений спортсменами в соревновательных условиях. Актуальность исследования обусловлена возрастающей ролью психологической подготовки в современном спорте высоких достижений. В условиях

соревновательной деятельности спортсмены сталкиваются с необходимостью принимать быстрые и эффективные решения под воздействием различных стрессоров. Способность принимать оптимальные решения в условиях дефицита времени и высокого психологического напряжения становится одним из ключевых факторов успеха в спортивной деятельности.

Современный спорт характеризуется постоянным повышением интенсивности соревновательной деятельности и увеличением психологической нагрузки на спортсменов. В условиях возрастающей конкуренции способность принимать эффективные решения в стрессовых ситуациях становится одним из определяющих факторов успеха в спортивной деятельности.

Цель исследования: изучение психологических особенностей принятия решений спортсменами в условиях соревнований, способствующие повышению эффективности спортивной деятельности.

Методы и организация исследования. В качестве методов исследования использовались теоретический анализ, изучение научно-методической литературы, тестирование, интервью, статистический анализ, обработка данных, полученных эмпирическим путем. В проведенном эмпирическом исследовании приняли участие 60 спортсменов в возрасте 18-33 лет.

Анализ полученных результатов. Исследование выявило существенные различия в принятии решений между соревновательными и не соревновательными условиями. В соревновательных условиях спортсмены демонстрируют более быстрое принятие решений, однако с меньшей точностью. Уровень опыта играет ключевую роль: опытные спортсмены (>10 лет) сохраняют более высокую точность решений (85-90%) по сравнению с новичками (60-65%).

Краткие выводы. Психологическая подготовка оказалась ключевым фактором в поддержании эффективности принятия решений в условиях соревновательного стресса. Спортсмены, имеющие опыт психологической подготовки, демонстрируют более высокий уровень уверенности в себе и более эффективные модели принятия решений.

Տեղեկություններ հեղինակի մասին

Իռա Հրանտի Պողոսյան՝ Սպորտի մանկավարժության և հոգեբանության ամբիոնի դասախոս, Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտ, Երևան, Հայաստան

E-mail ira.poghosyan@sportedu.am, ORCID:0009-0009-6292-7067

Information about the author

Ira Hrant Poghosyan, lecturer at the Chair of Sports Pedagogy and Psychology, Armenian State Institute of Physical Culture and Sport, Yerevan, Armenia,

E-mail: ira.poghosyan@sportedu.am

ORCID:0009-0009-6292-7067

Հոդվածն ընդունվել է 21.02.2025–ին:

Ուղարկվել է գրախոսման՝ 22.02.2025–ին:

Գրախոս՝ Կ.Գ.Թ., պրոֆեսոր Ա. Հարությունյան

ՀՏԴ 796. 325

DOI: 10.53068/25792997-2025.1.14-37

«ԿՈՒՅՐ» ՖՈՒՏԲՈԼԻ ԱՐԴԻ ՎԻՃԱԿԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ**ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ***Ս.Ս. Հակոբյան¹, Ա.Մ. Մեսրոպյան², Հ.Դ. Մինասյան³*^{1,2} Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի
պետական ինստիտուտ, Երևան, Հայաստան,³ Երևանի պետական բժշկական
համալսարան, Երևան, Հայաստան

Առանցքային բառեր: «Կույր» ֆուտբոլ, ադապտիվ սպորտ, հարցում, կույր և տեսողական խանգարումներ ունեցող անձինք, մարզիչներ:

Հետազոտության արդիականություն: «Կույր» ֆուտբոլը՝ որպես ադապտիվ սպորտի տեսակ, նպատակաուղղված է տեսողության խանգարումներ ունեցող անձանց մոտ՝ սպորտային մշակույթի ձևավորմանը, առողջ ապրելակերպի, մարզական հմտությունների ձեռքբերմանը, հասարակության մեջ ինտեգրմանը:

Խաղային և մարզումային գործունեությունը ֆուտբոլում շարունակական բնույթ է կրում, որը համակողմանի ազդեցություն ունի պարապոլների օրգանիզմի վրա, մշակում է շարժողական ընդունակությունները, խթանում է ֆունկցիոնալ հնարավորությունների աճը, ձևավորում տարբեր շարժողական ընդունակություններ: Բնակլիմայական զանազան պայմաններում մարզվելն ու խաղալը նպաստում են ֆիզիկական կոփմանը, բարձրացնում են մարզիկի

դիմադրողականությունը հիվանդությունների նկատմամբ, նրա օրգանիզմի հարմարվողականությունը:

Միաժամանակ անձի մեջ դաստիարակվում է առօրյա աշխատանքային և մարզական ռեժիմներին մշտական հետևելու հատկություն: Ֆուտբոլը նպաստում է առողջ ապրելակերպի ձևավորմանը, ստեղծագործական գործունեության երկարատևությանը, իսկ խաղի մրցակցական բնույթը, բաժր հուզականությունը և բազմաթիվ գործողությունները ֆուտբոլը դարձնում են ակտիվ հանգստի լավագույն միջոցներից մեկը [1,4]:

Հատուկ գիտամեթոդական գրականության վերլուծությունը վկայում է «կույր» ֆուտբոլը՝ որպես տեսողության խանգարում ունեցող անձանց սոցիալիզացիայի ոչ բավարար ուսումնասիրության մասին:

Մարդու շարժումների, ինչպես նաև ամբողջ հոգեկանի զարգացման վրա էական ազդեցություն ունի տեսողական համակարգի վիճակը [1, 3,4,7]:

Խոսելով չտեսնողների շարժողական ցածր ակտիվության մասին՝ տիֆլոմանկավարժ Ֆրիդրիխ Յեխը (1934) գրել է, որ պայմանավորված ֆիզիկական վիճակով՝ չտեսնելու հետևանքները սահմանափակում են մարդու շարժումների ազատությունը: Բնութագրելով քայլը՝ հեղինակը նշում է, որ նրանց մեծ մասը չկողմնորոշվող են և սեփական շարժումներում՝ վախկոտ:

Անգլիացի տիֆլոմանկավարժ Թոմաս Արմիտեջը կարծում է, որ չտեսնելն առաջին հերթին սահմանափակում է մարդու շարժունակությունը, քանի որ խանգարվում է տարածության մեջ ազատ կողմնորոշվելու ունակությունը, իսկ այս ամենը հանգեցնում է ֆիզիկական զարգացման խանգարման:

Որոշ հեղինակներ [2,5,6] իրենց աշխատություններում նշում են, որ տեսողության լրիվ կամ մասնակի կորուստն առաջացնում է տարածության մեջ շարժվելու դժվարություններ: Հեղինակները կարծում են, որ չտեսնողների կամ թույլ տեսնողների քայլվածքը տարբերվում է տեսնողների քայլվածքից: Ըստ նրանց՝ չտեսնող երեխաները շարժումներ կատարելու առաջին փորձերի ժամանակ դժվարությամբ են կոորդինացնում ձեռքի և ոտքի շարժումները, մի ոտքից մյուսին անցնելու

ընթացքում մարմինը տեղափոխելը, հաճախ ընկնում են:

Ըստ մի շարք այլ հեղինակների տվյալների [1,2,3,5,6]՝ տեսողության խանգարում ունեցող երեխաների հիմնական ուժի ցուցանիշները նորմալ տեսնող իրենց հասակակիցների համեմատ ցածր են 7.2 %-ից մինչև 32.6 %-ով, իսկ դաստակինը՝ 28.1% փաստումով: Հետազոտությունները փաստում են, որ համեմատաբար ցածր մակարդակում են գտնվում չտեսնող և թույլ տեսնող դպրոցականների շարժման արագության բոլոր դրսևորումները (շարժումների ռեակցիան, առանձին շարժումների հաճախականությունը և ամբողջականությունը): Նրանք փաստում են, որ տեսողության խանգարումն ազդում է ոչ միայն երեխայի տոկոսության վրա, այլև տարիքային զարգացման տեմպի վրա:

Տեսողական խանգարում ունեցող երեխաների ոչ բավարար ֆիզիկական զարգացումը, մկանային համակարգի թուլությունը հանգեցնում են կեցվածքի խանգարման:

Բացի շարժամկանային համակարգի խանգարումներից, չտեսնող և թույլ տեսնող երեխաներն ունեն նաև առողջական այլ խանգարումներ, օրինակ՝ խանգարված է լինում նրանց շնչառական, սրտանոթային համակարգերը:

Կուրությունը և թույլ տեսողությունը, ինչպես նաև տեսողական համակարգի գործառույթի խանգարումները զգալիորեն նվազեցնում են նրանց՝ առօրյա կյանքում էական դեր ունեցող աշխատանքային, սոցիալ-կենցաղային և հատուկ ունակությունների և կարողությունների դրսևորման հնարավորությունները [2,3,4,5,6]:

Ֆիզիկական վարժությունների կիրառումը նպաստում է մկանային ակտիվությանը, խթանում է ֆիզիկական գործընթացները, ձևավորում է մարմնի նոր ֆունկցիոնալ վիճակ, որը հարմարվում է թերությանը, օգնում է փոխհատուցել խանգարված գործառույթները, և հարմարեցնել վեգետատիվ համակարգերը ֆիզիկական գործունեությանը, բարելավում է պահեստավորված գործառույթների, մասնավորապես՝ զգայական համակարգերի գործունեությանը:

2017 թվականից կույրերի միջազգային ֆեդերացիայի (IBSA) նախաձեռնությամբ Հայաստանում փորձում են զարգացնել «կույր» ֆուտբոլը՝ համագործակցելով Հայաստանի ազգային պարալիմպիկ կոմիտեի հետ [8, 9, 10]:

Փորձառու մարզիչները մի քանի մարզում են անցկացնում Երևանի Նիկողայոս Տիգրանյանի անվան թիվ 14 հատուկ դպրոցում: Ծրագիրը դադարեցվում է մինչև 2019 թվականը: Նույն

տարվա գարնանը կույրերի միջազգային ֆեդերացիան սկսում է համագործակցել ՀՀ ֆուտբոլի ֆեդերացիայի հետ:

Հետազոտության նպատակը:

Ուսումնասիրել «կույր» ֆուտբոլի արդի վիճակը Հայաստանի Հանրապետությունում և նախանշել այն հետազայում ընդլայնելու միտումները:

Հետազոտության խնդիրները:

1. Բացահայտել «կույր» ֆուտբոլում ընդգրկված անձանց քանակական կազմը և տալ նրանց մարզական միջոցառումների մասնակցության որակական գնահատականը:

2. Ուսումնասիրել և վեր հանել «կույր» ֆուտբոլի հետագա զարգացմանը միտված նյութատեխնիկական բազայի, ենթակառուցվածքների առկայությունը և նախանշել միջոցներ և ուղիներ՝ այն բարելավելու ուղղությամբ:

Հետազոտության մեթոդները և կազմակերպումը:

Առաջադրված խնդիրների իրականացման համար օգտագործվել են համապատասխան մեթոդներ՝ 1. հասանելի գրական աղբյուրների ուսումնասիրություն, 2. սոցիոլոգիական հարցում, 3. ստացված արդյունքների մաթեմատիկական վիճակագրական վերլուծություն:

Հետազոտության նպատակի և խնդիրների իրականացման նպատակով անցկացրել ենք սոցիոլոգիական

հարցում: Կազմել ենք հարցաթերթիկներ կույր և տեսողության խանգարում ունեցող անձանց և տարբեր ակումբներից («Փյունիկ», «Ուրարտու», «ՀՖՖ ակադեմիա») մարզիչ-մանկավարժների մասնակցությամբ:

Հետազոտությունը կազմակերպել և անցկացրել ենք երեք փուլով:

Առաջին փուլում (նոյեմբեր-դեկտեմբեր, 2022թ.) ուսումնասիրել ենք հիմնախնդրի վերաբերյալ անհրաժեշտ գրական աղբյուրները:

Երկրորդ փուլում (փետրվար-օգոստոս, 2023թ.) կազմել ենք անանուն հարցաթերթիկ երկու խումբ հարցվողների (կույր և տեսողական խանգարումներ ունեցողների և մարզիչ-մանկավարժների) համար:

Երրորդ փուլում ամփոփել ենք հետազոտության արդյունքները, վերլուծել ենք այն և տվել համապատասխան գնահատական:

Ընդհանուր առմամբ հարցմանը մասնակցել են 18 կույր և տեսողական խնդիրներ ունեցող անձինք և 12 մարզիչ-մանկավարժներ:

Հետազոտության արդյունքների վերլուծություն: Հիմնախնդրի համակողմանի ուսումնասիրության և հավաստի պատասխաններ ակնկալելու նպատակով կազմվեց հարցաթերթիկ կույրերի և տեսողության խնդիրներ ունեցող անձանց համար և ստացանք հետևյալ պատասխանները.

Տեղյակ են արդյո՞ք ինչ նշանակություն ունի ֆուտբոլը նրանց համար: Հարցվողների ավելի քան 45,2 % գտնում են, որ այն դրական ազդեցություն կունենա իրենց առողջության ամրապնդման համար: 35,6% գտնում են, որ կլինեն ամրակազմ, 26 % այն կարծիքին են, որ կնպաստի մարմնակազմությանը (աղյուսակ 1):

Աղյուսակ 1.

Ֆուտբոլի դերը և նշանակությունը կույրերի և տեսողության խնդիրներ ունեցող անձանց առօրյայում

	Հարցվողների պատասխանները	Քանակը՝ 18	
		պատասխան	տոկոս %
1.	առողջության ամրապնդում	9	45,2
2.	կլինեն ֆիզիկապես ավելի ամրակազմ	7	35,6
3.	կնպաստի մարմնակազմությանը	5	26,0
4.	կնպաստի աշխատասիրության բարելավմանը	2	8,2
5.	կամային որակների դաստիարակում	4	23,8

Այն հարցին, թե ինքներդ կցանկանաք զբաղվել ֆուտբոլով, դրական են պատասխանել 58 %, ոչ՝ 31 % և 11 % դժվարացել են պատասխանել:

Մեր հաջորդ հարցն ուղղված էր՝ բացահայտելու մասնագիտական կողմնորոշմանը՝ թե արդյոք կցանկանային դառնալ «կույր» ֆուտբոլային թիմի մարզիչ: Ցանկություն են հայտնել մարզիչ դառնալ 18 %-ը, 29 %-ը ցանկություն չեն հայտնել, իսկ մյուսները՝ 53 %-ը դժվարացել են տալ կոնկրետ պատասխան, որը կարելի է դիտարկել որպես չցանկանալու փաստ:

Այն հարցին, թե ում խորհրդով սկսեցիք մարզվել ֆուտբոլով, տրվեցին հետևյալ պատասխանները. ծնողների՝ 25 %, ֆիզկուլտուրայի ուսուցչի՝ 12,5 %, ընկերների՝ 12,5 %, ինքս եմ ընտրել՝ 50 %:

Մեզ շատ էր հետաքրքրում այն հարցը, թե որքանով է Հայաստանի ֆուտբոլի ֆեդերացիան նպաստում «կույր» ֆուտբոլի զարգացմանը: Արդյունքներն ամփոփված են 2-րդ աղյուսակում:

Աղյուսակ 2

ՀՖՖ մասնակցությունը կույր ֆուտբոլի զարգացմանը

	Հարցվողների պատասխանները	Քանակը՝ 16	
		պատասխան	տոկոս %
1.	աջակցում է	8	50
2.	չի աջակցում	1	6,7
3.	աջակցում է մասամբ	5	30,1
4.	դժվարանում եմ պատասխանել	2	13,2

Մեր աշխատանքում բացահայտել ենք այն դրդապատճառները, որոնք նպաստում են ակտիվ զբաղվել ֆուտբոլով (աղյուսակ 3):

Աղյուսակ 3

Ֆուտբոլով պարապելու դրդապատճառները

	Հարցվողների պատասխանները	Քանակը՝ 18	
		պատասխան	տոկոս (%)
1.	բարելավել ֆիզիկական պատրաստությունը	11	60
2.	սիրում է ֆուտբոլը	9	50
3.	մասնակցություն տարբեր մրցաշարերի	9	31,4
4.	ինտեգրումը հասարակության մեջ	14	76

Գիտական հետազոտություններում ընդունված է այն թեզը, որ եթե միևնույն երևույթն ուսումնասիրվում է տարբեր ռեսպոնդենտների հարցման միջոցով, ապա այն թույլ է տալիս ստանալ ավելի օբյեկտիվ ինֆորմացիա ուսումնասիրվող հիմնախնդրի վերաբերյալ: Այդ նկատառումով հարցում ենք անցկացրել մարզիչ-մանկավարժների շրջանում, որոնց մենք դիտարկում ենք որպես փորձագետներ:

Մեր այն հարցին, թե ինչպես եք վերաբերվում «կույր» ֆուտբոլին, նրանց 64 % տվել է դրական պատասխան, 24 % չեն կողմնորոշվում իրենց պատասխաններում, իսկ 12 % դեմ է կույր ֆուտբոլին:

Մեր հաջորդ հարցն անմիջականորեն ուղղված էր՝ բացահայտելու, թե արդյոք Հայաստանի Հանրապետությունում «կույր» ֆուտբոլն ունի հետագա զարգացման հեռանկարներ: Հարցման արդյունքների վերլուծությունից պարզ դարձավ, որ 52 % այն կարծիքին է, որ այն ունի զարգացման հեռանկարներ, 48% գտնում է, որ այն առայժմ չունի զարգացման համար համապատասխան պայմաններ: Միևնույն ժամանակ վերջիններս պնդում են, որ դեռ հասարակության շրջանում առկա է այն կարծրատիպը, որ ֆուտբոլը հասու չէ կույր և տեսողական խանգարումներ ունեցող անձանց համար:

Մեր հիմնախնդրի կարևորագույն հարցերից էր բացահայտել այն հիմնական նախապայմանները, որոնք հիմք կարող են հանդիսանալ Հայաստանի Հանրապետությունում «կույր» ֆուտբոլի հետագա զարգացման համար: Փորձագետ մարզիչներին առաջադրված 10 հարցապնդումների տարբերակներից՝ ըստ նախապատվության, ստացել ենք հետևյալ արդյունքները.

Հարցվողների 28% գտնում է որ անհրաժեշտ է հետագայում անցկացնել հանրապետական մրցաշարեր և առաջնություն, 64%՝ համապատասխան ենթակառուցվածքների ստեղծում, 56 %՝ մարզիչների վերապատրաստում, 52 %՝ զարգացնել կույր ֆուտբոլը մարզերում և համայնքներում, 48%՝ կատարել ֆինանսական ներդրումներ, 44 %՝ կազմակերպել քարոզչական աշխատանքներ, հրատարակել գիտամեթոդական գրականություն:

Մեր կողմից արձանված հիմնահարցը վեր հանեց բազում բացթողումներ, որոնք հրատապ լուծում են պահանջում:

Այսպիսով՝ հարցման արդյունքների վերլուծությունը հստակ ցույց է տալիս, որ «կույր» ֆուտբոլի զարգացման համար անհրաժեշտ է մշակել ռազմավարական ծրագիր, որն ըստ հարցվողների՝ պետք է ներառի հետևյալ գործոնները (աղյուսակ 4):

Աղյուսակ 4.

«Կույր» ֆուտբոլի զարգացման միջոցառումներ

	Հարցվողների պատասխանները	Քանակը՝ 18	
		պատասխան	տոկոս (%)
1.	մարզիչների պատրաստում և վերապատրաստում	9	45,8
2.	համապատասխան մարզաբազաների և ենթակառուցվածքների կառուցում	12	60,1
3.	կազմակերպել քարոզչական և պրոպագանդման աշխատանքներ	6	30,1
4.	նպաստել «կույր» ֆուտբոլի տարածմանը և զարգացմանը համայնքներում և մարզերում	10	50,2
5.	Հանրապետությունում ներդնել աշխարհի զարգացած երկրների փորձը, հրավիրել մասնագետ հրահանգիչներ՝ տեղում սեմինարներ կազմակերպելու և անցկացնելու նպատակով	11	56,0
6.	կատարել ֆինանսական ներդրումներ՝ ընդգրկելով տեղական և օտարազգի հովանավորների	9	45,8
7.	փորձել անցկացնել հանրապետական առաջնություններ	13	66,0
8.	Ֆուտբոլիստների խրախուսում	12	60,1

Եզրակացություն: Ելնելով թեմային առնչվող գրական աղբյուրների, Միջազգային կազմակերպության կոնվենցիայի, կույրերի և տեսողական խնդիրներ ունեցող անձանց միջազգային ֆեդերացիայի կանոնակարգի դրույթների ուսումնասիրությունից, մեր կողմից անցկացված հետազոտությունների արդյունքների ամփոփումից և

վերլուծությունից՝ հանգեցինք հետևյալ եզրակացության.

1. «Կույր» ֆուտբոլով մարզվող ֆուտբոլիստ-ֆուտբոլիստուհիների կարևորագույն նպատակներից է հասարակության լայն շրջանակներում ինտեգրվելը, հարմարվողականությունը, տարածության և ժամանակի զգացողությունը, համակողմանի ներդաշնակ

ֆիզիկական զարգացումը, հանդուրժողականությունը, դրական և անվտանգ միջավայրի ստեղծումը, բարոյահոգեբանական արգելքների հաղթահարումը, սոցիալական հավասարության իրավունքների կիրառումը և այլ սկզբունքներ:

2. «Կույր» ֆուտբոլի հեռանկարները Հայաստանի Հանրապետությունում վստահություն չի ներշնչում հետագա մարզաձևի զարգացմանը և մասսայականացմանը, քանզի ՀՖՖ-ի կողմից

չի ստեղծված համապատասխան պայմաններ, մարզիչների վերապատրաստումը պատշաճ մակարդակի չէ, չնայած այն հանգամանքին, որ հավաքական թիմը մասնակցել է երկու միջազգային մրցաշարերի՝ Հայաստանում և Շվեդիայում:

3. Ցավով ենք շեշտում, որ 2023թ. մարտ ամսից ՀՖՖ կողմից դադարեցվեց «կույր» ֆուտբոլի գործունեությունը Հայաստանի Հանրապետությունում:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Ազարյան Ռ.Ն., Տեսողության խանգարումով երեխաների առողջության ամրապնդման և ֆիզիկական դաստիարակության մեթոդիկա, Ուսումնական ձեռնարկ, Զանգակ – 97, Երևան, 2009, 397 էջ:
2. Абрамов Л.П., Нормативные и руководящие документы по реабилитации инвалидов по зрению средствами физической культуры и спорта.- М., Советский спорт. 2005, с, 376
3. Атройнова Н.В., Давыдова А.А., Чикун Д.А., Шернина Л. Н. Особенности преподавания физической культуры слепым и слабовидящим обучающимся, Санкт Петербург, ГБОУ школа-интернат N 1, 2020, с, 40
4. Демирчоглян Г.Г., Демирчоглян А.Г., Специальная физическая культура для слабовидящих школьников.- М., 2000. Советский спорт, с 11-48
5. Сермеев Б.Н., Физическое воспитание детей с нарушением зрения. Киев, 1987, «Здоровье», с 7-19
6. Маллаев Д. М., Игра для слепых и слабовидящих. М. Советский спорт, 2002, с 368-374
7. Толмачев Р.А., Адаптивная физическая культура и реабилитация слепых и слабовидящих.- М., Советский спорт. 2004, с. 108
8. Паралимпийский вестник, 2005, 6, с. 14
9. Источник IBSA – результаты.- 2017, с. 32
10. Источник IBSA – результаты.- 2018, с. 18

THE CURRENT STATE OF BLIND FOOTBALL IN THE REPUBLIC OF ARMENIA

S. S. Hakobyan¹, A. M. Mesropyan², H. D. Minasyan³

^{1, 2} Armenian State Institute of Physical Culture

and Sport, Yerevan, Armenia, ³

Yerevan State Medical University,

Yerevan, Armenia

ABSTRACT

Keywords: Blind football, adaptive physical culture, five-a-side football, training process, methodology, scientific-methodological, visual system.

Research relevance: Football for the blind, as a type of adaptive sport, is aimed at the formation of sports culture among people with visual impairments, the acquisition of a healthy lifestyle, sports skills, and integration into society.

Research aim: The purpose of the research is to study and identify the current situation of Football for the blind in the Republic of Armenia and outline its trends for future expansion.

Research Methods and Organization:

1. research of available literary sources
2. sociological survey
3. mathematical and statistical analysis of the results obtained.

We organized and conducted it in three stages: from November-December 2023 to February-August 2024. A total of 18 blind and visually impaired people and 12 coaches and teachers took part in the survey.

Research results analysis: The analysis of the results of a sociological survey revealed that the majority of respondents have a positive attitude towards the inclusion of people with visual impairments to football. However, for the development of blind football, it is necessary to develop a strategic plan that includes the development of infrastructure and sports facilities, the training and retraining of coaches, and a number of other factors. To get more objective information about the problem, we conducted a survey among coaches and teachers who were considered experts in the field.

Conclusion

1. The prospects for the development of blind football in the Republic of Armenia are not promising, as appropriate conditions have not been established by the Football Federation of Armenia (FFA).

2. It should be noted that since March 2023, the FFA has suspended the activities of blind football in Armenia.

ОСОБЕННОСТИ ФУТБОЛЬНЫХ ТРЕНИРОВОК У ЛЮДЕЙ С НАРУШЕННЫМ ЗРЕНИЕМ

С.С. Акопян¹, А.М. Месропян², Г.Г. Минасян³

^{1, 2} Государственный институт физической культуры
и спорта Армении, Ереван, Армения,

³ Ереванский государственный медицинский
университет, Ереван, Армения

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова: футбол для слепых, адаптивный спорт, опрос, слепые и слабовидящие, тренеры.

Актуальность исследования. Футбол слепых, как вид адаптивного спорта, направлен на формирование спортивной культуры у людей с нарушениями зрения, приобретение здорового образа жизни, спортивных навыков, интеграцию в общество.

Цель исследования: изучить состояние футбола для слепых в Республике Армения и определить тенденции развития.

Методы и организация исследования. 1. исследование доступных литературных источников, 2. социологический опрос, 3. математическо-статистический анализ полученных результатов.

Мы организовали и провели его в три этапа: с ноября-декабря 2023 года по февраль-август 2024 года. Всего в опросе приняли участие 18 слепых и слабовидящих лиц и 12 тренеров-педагогов.

Анализ результатов исследования: Анализ результатов социологического опроса показал, что большинство респондентов положительно относятся к приобщению к футболу людей с нарушением зрения. Однако для развития футбола

слепых необходима разработка стратегического плана, включающего строительство инфраструктуры и спортивных баз, подготовку и обучение тренеров и ряд других факторов.

Чтобы получить более объективную информацию о проблеме, мы провели опрос среди тренеров-педагогов, которых считали экспертами.

Краткие выводы: 1. Перспективы футбола для слепых в РА не внушают доверия для дальнейшего развития данного вида спорта и массовости его развития, потому что со стороны ФФА не созданы соответствующие условия. 2. Следует отметить, что с марта 2023 года, со стороны ФФА была прикрашена деятельность футбола для слепых в Республике Армения.

Տեղեկություններ հեղինակների մասին

Սամսոն Սուրիկի Հակոբյան՝ մ.գ.թ., Ֆուտբոլի ամբիոնի պրոֆեսոր, Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտ, Երևան, Հայաստան, E.mail: samson.hakobyan@sportedu.am

Արմինե Մեսրոպի Մեսրոպյան՝ ՖԴՏ մեթոդիկայի և ԱՖԿ ամբիոնի մագիստրանտ, Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտ, Երևան, Հայաստան, E.mail: armine.mesropyan.2017@mail.ru,

Հայկ Դավիթի Մինասյան՝ Ֆիզիկական դաստիարակության ամբիոնի դասախոս, Երևանի պետական բժշկական համալսարան, Երևան, Հայաստան, E.mail: h.minasyan88@gmail.ru

Information about the authors

Samson Surik Hakobyan - PhD of Pedagogy, Professor of the Chair Football; Armenian State Institute of Physical Culture and Sport, Yerevan, Armenia, E.mail: samson.hakobyan@sportedu.am

Armine Mesrop Mesropyan- Master's Student, Chair of Physical Education Theory, Methodology, and Adaptive Physical Culture, Armenian State Institute of Physical Culture and Sport, Yerevan, Armenia, E.mail: armine.mesropyan.2017@mail.ru

Hayk Davit Minasyan-Lecturer, Chair of Physical Training, Yerevan State Medical University, Yerevan, Armenia, E.mail: h.minasyan88@gmail.com

Հոդվածն ընդունվել է 27.02.2025–ին:

Ուղարկվել է գրախոսման՝ 28.02.2025–ին:

Գրախոս՝ մ.գ.դ., պրոֆեսոր Ե. Հակոբյան

ՀՅԴ 796.83

DOI: 10.53068/25792997-2025.1.14-49

**ՀԱՅԱՋԳԻ ԲՈՆՑՔԱՄԱՐՏԻԿՆԵՐԻ ՔԱՇԻ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ
ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՄՈՏԵՑՈՒՄՆԵՐԸ***Ա. Հ. Շախյան**Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի
պետական ինստիտուտ, Երևան, Հայաստան*

Առանցքային բառեր: Մենապալքարային մարզաձևեր, բռնցքամարտիկ, քաշի կարգավորում, մրցակցային գործունեություն:

Հետազոտության արդիականություն: Սպորտային գործունեությունում մարզիկի քաշի կարգավորումն արդյունավետ մրցակցային գործունեության կարևորագույն բաղադրիչներից մեկն է [7]: Քաշային կարգեր ունեցող մենապալքարային մարզաձևերում քաշի կարգավորումը հիմնականում բնորոշվում է մարմնի քաշի նվազեցմամբ, հետևաբար մարզիկների մեծամասնությունը ցանկանում է ազատվել ավելորդ կիլոգրամներից:

Սպորտային պատրաստության գործընթացում մարմնի քաշի նվազեցումը պահանջում է մանկավարժական և բժշկականսաքանական համապատասխան մոտեցումներ, որոնք մարզիկին թույլ են տալիս, պահպանելով օրգանիզմի ֆունկցիոնալ հնարավորությունները, տվյալ մրցմանը մասնակցել իր համար ամենանպաստավոր քաշային կարգում, ինչը հնարավորություն

կընձեռի հասնելու մարզական բարձր նվաճումների [8, 9]:

Այս թեմայի շրջանակներում կատարված ուսումնասիրությունների արդյունքները ցույց են տալիս, որ օրգանիզմի վրա քաշի կարգավորման ազդեցությունը խիստ անհատական է [6,10]: Ուստի, մարզիկները պետք է ճիշտ գնահատեն իրենց օրգանիզմի հնարավորությունները, որպեսզի քաշի կարգավորումը մրցակցային գործունեության ընթացքում ունենա դրական ազդեցություն:

Հետազոտության նպատակը: Ուսումնասիրել հայազգի բռնցքամարտիկների քաշի կարգավորման ժամանակակից մոտեցումները:

Հետազոտության խնդիրները: 1) Պարզաբանել բռնցքամարտիկների քաշի կարգավորման տարբերակները:

2) Բացահայտել քաշի կարգավորման ազդեցությունը բռնցքամարտիկների մրցակցային գործունեության վրա:

Հետազոտության մեթոդները և կազմակերպումը: Ուսումնասիրության

ընթացքում կրառվել են՝ գիտամեթոդական գրականության ուսումնասիրման, վերլուծության և ընդհանրացման, սոցիոլոգիական հարցման մեթոդներ, ինչպես նաև կատարվել են մաթեմատիկական հաշվարկներ:

Տվյալ հետազոտությունն իրականացնելու համար անցկացվել է սոցիոլոգիական հարցում բոլոր 13 քաշային կարգերի 93 բռնցքամարտիկների շրջանում:

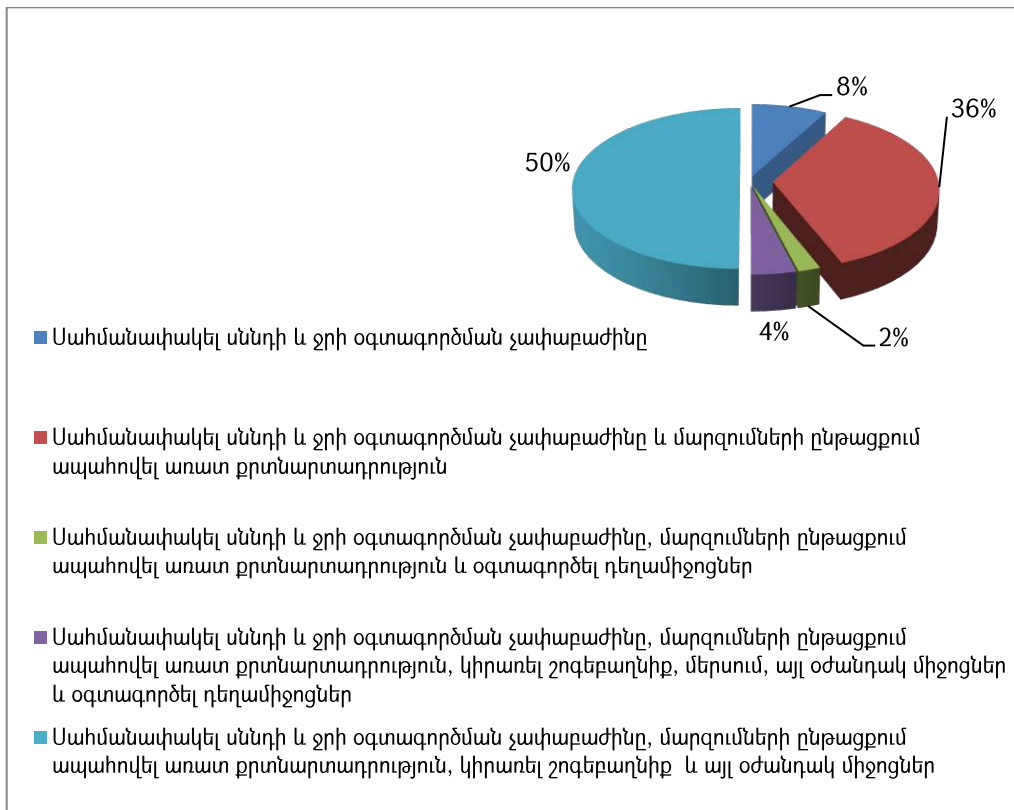
Հարցաթերթիկը կազմելիս կիրառել ենք հարցերի բաց, փակ, կիսափակ ձևերը, որոնք հարցվողներին հնարավորություն են տալիս պատասխանելիս չշեղվել հետազոտության հիմնախնդիրներից, միևնույն ժամանակ, ազատ, անկաշկանդ արտահայտել սեփական տեսակետը, դիրքորոշումը [5]:

Հարցվածների շրջանում եղել են մարզիկներ, որոնք տարբեր տարիքային խմբերում դարձել են հաղթող կամ զբաղեցրել են մրցանակային տեղեր ինչպես հանրապետական, այնպես էլ միջազգային և Եվրոպայի առաջնություններում:

Վերջիններիս միջին տարիքը 21 տարեկան էր, իսկ մարզական ստաժը կազմում էր 11 տարի:

Հետազոտության արդյունքների վերլուծություն: Հայազգի բռնցքամարտիկների քաշի կարգավորման ժամանակակից մոտեցումները պարզաբանելու նպատակով հարցաթերթիկում ներառել ենք հետևյալ հարցը. «Ինչպե՞ս եք կարգավորում Ձեր մարմնի քաշը», որին հարցվածների 50%-ը պատասխանել է՝ «սահմանափակելով սննդի և ջրի օգտագործման չափաբաժինը, մարզումների ընթացքում ապահովելով առատ քրտնարտադրություն, կիրառելով շոգեբաղնիք, մերսում և այլ օժանդակ միջոցներ», 36%-ը նշել է՝ «սահմանափակելով սննդի և ջրի օգտագործման չափաբաժինը և մարզումների ընթացքում ապահովել առատ քրտնարտադրություն», իսկ մյուս տարբերակներում որոշիչ արդյունքներ չեն գրանցվել (տրամագիր 1):

Մենապայքարային մարզաձևերում մարմնի քաշի նվազեցման գործում մեծ է մարզումների ընթացքում օրգանիզմի ջրազրկման դերը: Սակայն, պետք է հաշվի առնել, որ ջրի հետ մեկտեղ օրգանիզմից դուրս են գալիս վիտամիններ և հանքային նյութեր, ինչը կարող է բացասական ազդեցություն ունենալ մարզիկի աշխատունակության և ֆունկցիոնալ վիճակի վրա:

Տրամագիր 1. Հայազգի բռնցքամարտիկների քաշի նվազեցման եղանակները (%)

Ըստ գրական աղբյուրների՝ երբեմն լինում են դեպքեր, երբ մարզիկները մարմնի քաշը կարգավորելիս հաշվի չեն առնում իրենց մորֆոլոգիական տվյալները, ինչպես նաև օրգանիզմի ֆունկցիոնալ առանձնահատկությունները:

Նման քայլերի հաճախ դիմում են բավական փորձ և տեսական գիտելիքներ չունեցող պատանի մարզիկները՝ վնասելով սեփական առողջությանը և

խոչնդոտելով աճող օրգանիզմի զարգացմանը [12]:

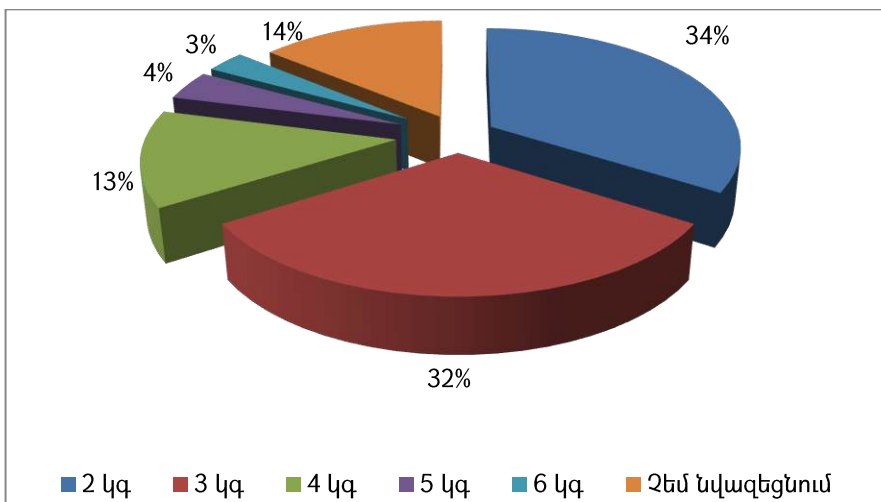
Որոշ հետազոտությունների արդյունքները ցույց են տալիս, որ քաշը չափից ավելի կամ սխալ եղանակով իջեցնելը կարող է նվազեցնել մարտի ընթացքում մարզիկի ակտիվությունը, կատարվող տարբեր բնույթի շարժողական գործողությունների հաճախականությունը և փոփոխականությունը [2]:

Վերջինս կարևոր է ինչպես նախամրցումային ժամանակահատվածի

մարզումներում՝ լավ մարզավիճակ ձեռք բերելու նպատակով, այնպես էլ մրցումների ընթացքում հաղթանակի հասնելու գործում:

Հայտնի է, որ քաշի 7%-ից ավելի իջեցնելու դեպքում հնարավոր է օրգանիզմի աշխատունակության մակարդակի անկում, իսկ մինչև 7%-ի իջեցումն ընդհանուր առմամբ խթանում է մարզիկի այն համակարգերը, որոնք ապահովում են առավել խնայողական և հուսալի տեխնիկատակտիկական գործողությունների նախապատրաստումը [4]:

Հետևաբար, անհրաժեշտ էր պարզել նաև, եթե մարզիկները նվազեցնում են իրենց մարմնի քաշը մրցումներից առաջ, ապա քանի՞ կգ-ով, որին ռեսպոնդենտների 34%-ը նշել է 2 կգ, 32%-ը՝ 3 կգ, 4, 5 և 6 կգ տարբերակները համեմատաբար ցածր տոկոս են ստացել, իսկ հարցվողների 14%-ը նշել են, որ չեն նվազեցնում իրենց մարմնի քաշը մրցումներից առաջ (տրամագիր 2):

Տրամագիր 2. Հայազգի բռնցքամարտիկների քաշի նվազեցման չափը

Ինչպես տեսնում ենք, հայազգի բռնցքամարտիկների քաշի կարգավորման գործընթացում զգալի դեր է խաղում սննդի և ջրի օգտագործման չափավորումը, մարզումների ընթացքում էներգածախսերի մեծացումը և առատ

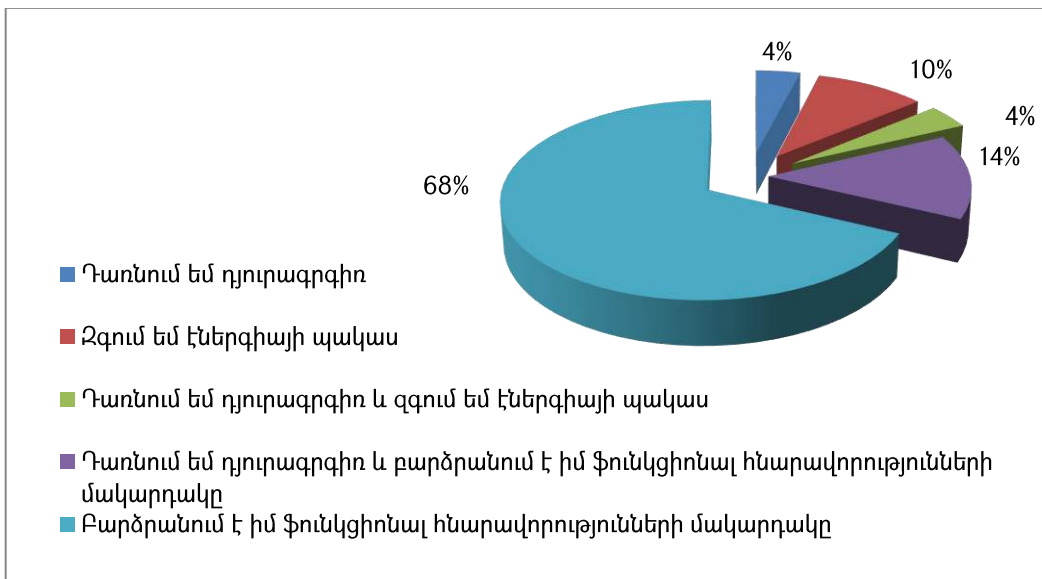
քրտնարտադրության ապահովումը, հետևաբար կարևոր էր բացահայտել, թե ի՞նչ ժամանակահատվածում են մարզիկները կարգավորում մարմնի քաշը:

Ըստ 59% հարցվողների՝ քաշի նվազեցումը կատարվում է նախամրցումային վերջին մեկ շաբաթում, 32%-ը նշել է՝ վերջին 2 օրվա ընթացքում, իսկ 9%-ը պատասխանել է, որ մարմնի քաշը սկսում է նվազեցնել մրցումներից մեկ ամիս առաջ:

Ինչպես նշվում է մասնագիտական գրականությունում, թեթևաշային կարգերում մարմնի քաշի նվազեցումը նպատակահարմար է կատարել կարճ ժամանակահատվածում, իսկ ծանրաշային կարգերի մարզիկները պետք է մարմնի քաշը նվազեցնեն ավելի երկար

ժամանակահատվածում, որովհետև ծանրաշայինները նույն հարաբերական քաշն ավելի դժվարությամբ են նվազեցնում, բացի այդ, որքան շատ ժամանակ ունի մարզիկն իր տրամադրության տակ, այնքան դյուրին է ազատվել «ավելորդ» քաշից՝ ճարպային բաղադրամասի հաշվին [1]:

Տվյալ հետազոտությունը ենթադրում էր նաև պարզաբանել, քաշի նվազեցման ազդեցությունը բռնցքամարտիկների ինքնազգացողության վրա (տրամագիր 3):

Տրամագիր 3. Քաշի կարգավորման ազդեցությունը հայազգի բռնցքամարտիկների ինքնազգացողության վրա

Ինչպես տեսնում ենք, բոնցքամարտիկների մեծ մասը քաշի կարգավորման ազդեցությամբ դառնում են դյուրագրգիռ, ինչը կարող է կապված լինել ոչ միայն քաշի նվազեցմամբ, այլև նախամրցումային ժամանակահատվածի բարձր հուզականությամբ, և դրա հետ մեկտեղ մարզումային մեծ բեռնվածությունների հաղթահարմամբ:

Վերջինս բնորոշ է գրեթե բոլոր մարզիկներին, որոնք պատրաստվում են մասնակցել մրցումների:

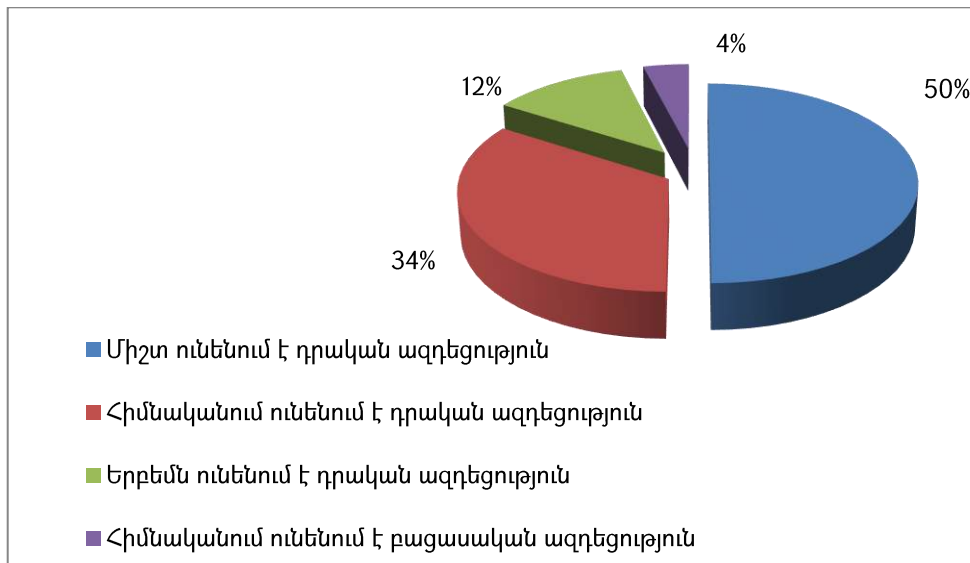
Այս հարցը կարևորվել է, քանի որ մարմնի քաշի նվազեցմամբ չափից ավելի տարված մարզիկները որոշ դեպքերում տառապում են անքնությամբ, նկատվում է տրամադրության անկում, իսկ մարզական կարիերան ավարտելուց հետո նաև ունենում են աղետամոքսային համակարգի և այլ բնույթի առողջական խնդիրներ [11]:

Միևնույն ժամանակ պետք է նշել, որ մարմնի քաշի նվազեցման հետևանքով էական փոփոխության է ենթարկվում մարզիկի ուժային ընդունակությունները, որը ֆիզիկական վարժությունների կատարման արդյունավետության նախադրյալ է, ինչը միևնույն ժամանակ

հիմք է ծառայում մրցակցային գործունեության արդյունավետության համար [3]:

Ելնելով վերագրյալից՝ ուսումնասիրվել է նաև, թե ի՞նչ ազդեցություն է ունենում քաշի նվազեցումը բոնցքամարտիկների մրցակցային գործունեության արդյունավետության վրա, որտեղ հարցման մասնակիցների 12%-ը նշել է՝ «երբեմն», 36%-ը՝ «հիմնականում», իսկ 48%-ը՝ այն «միշտ» ունենում է դրական ազդեցություն, և միայն հարցված բոնցքամարտիկների 4%-ն է փաստել մարմնի քաշի նվազեցման բացասական ազդեցության մասին (տրամագիր 4):

Վերջինս հավանաբար պայմանավորված է նրանով, որ մարզիկները, տարիների ընթացքում ձեռք բերելով փորձ, ճանաչելով սեփական օրգանիզմի առանձնահատկությունները և օբյեկտիվ գնահատելով իրենց հնարավորությունները՝ կարողանում են ճիշտ կազմակերպել քաշի կարգավորման գործընթացը:

Տրամագիր 4. Քաշի կարգավորման ազդեցությունը հայազգի բռնցքամարտիկների մրցակցային գործունեության արդյունավետության վրա

Եզրակացություն: Այսպիսով՝ հետազոտության արդյունքները ցույց տվեցին, որ հայազգի բռնցքամարտիկների մեծ մասը մրցումներից առաջ մարմնի քաշը կարգավորում են մարզումների ընթացքում առատ քրտնարտադրության, շոգեբաղնիքի և, իհարկե, սննդային դիետաների միջոցով, հիմնականում նախամրցումային վերջին շաբաթում և վերջին 2 օրվա ընթացքում:

Հետազոտության արդյունքները կրկին հաստատում են գրականության այն տվյալները, որ մենապայքարային մարզաձևերում քաշի կարգավորումը մարզման գործընթացի և մրցակցային գործունեության բաղկացուցիչ մասն է, և նրա ճիշտ կազմակերպումը որոշիչ ազդեցություն կարող է թողնել մարզիկի բարձր մարզական ձեռքբերումների հասնելու գործում:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Առաքելյան Վ. Բ., Մենապայքարային մարզաձևերում մարմնի քաշի կարգավորման հիմնախնդիրները, «Սոս և Վոգա» հրատարակչություն, Երևան, 2001, 144 էջ:
2. Առաքելյան Վ. Բ., Մարզիկի քաշի կարգավորումը, Երևան, 2004, 157 էջ:

3. Ղազարյան Ֆ.Գ., Մարդու շարժողական ընդունակությունները և բազմակողմանի ներդաշնակ զարգացումը, Մենագրություն, Երևան, 2024, 152 էջ:
4. Ներսեսյան Վ., Դանիելյան Ա., Աբրահամյան Մ., Քաշի կարգավորման մեթոդները և միջոցները բռնցքամարտում, Ուսումնական ձեռնարկ, Երևան, 2016, 76 էջ:
5. Սարգսյան Գ.Գ., Ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի սոցիոլոգիա, Ուսումնական ձեռնարկ, «Էդիթ Պրինտ» հրատարակություն, Երևան, 2016, 80 էջ:
6. Перес. Р.А., Предсоревновательная регуляция веса тела и ее влияние на работоспособность, Автореф. дисс., к.п.н., М., 1980, 23 с.
7. <https://urok.1sept.ru/articles/656905?ysclid=m6iz84mr5230089898> [մուտք՝ 24.12.2024]
8. https://elib.utm.ru/jspui/bitstream/ru-tsu/4635/1/ZykovSA_2019.pdf [մուտք՝ 25.12.2024]
9. <https://lib.tsu.ru/mminfo/000063105/322/image/322-218.pdf> [մուտք՝ 15.12.2024]
10. <https://cyberleninka.ru/article/n/regulirovanie-sobstvennogo-vesa-sportsmena-v-period-podgotovki-k-sorevnovaniyam/viewer> [մուտք՝ 05.12.2024]
11. <https://repo.nspu.ru/bitstream/nspu/4476/1/rezultaty-anketirovaniya-sportsm.pdf?ysclid=m6j0xdI98041920972> [մուտք՝ 06.12.2024]
12. <https://cyberleninka.ru/article/n/vliyanie-razlichnyh-sposobov-snizheniya-vesa-tela-na-fizicheskie-pokazateli-bokserov-na-etape-uglublennoy-sportivnoy-spetsializatsii-v/viewer> [մուտք՝ 26.12.2024]

MODERN APPROACHES OF REGULATING ARMENIAN BOXERS' BODY WEIGHT

A. H. SHakhyan

Armenian State Institute Of Physical Culture

And Sport, Yerevan, Armenia

ABSTRACT

Keywords: martial arts, boxer, weight regulation, competitive activities.

Research relevance: In sport activities, athlete weight regulation is one of the most important components of effective competitive activity. In martial arts, weight regulation is mainly determined by weight loss. The results of the research carried out within the framework of this topic show that the effect of weight regulation on the body is strictly individual and athletes must correctly assess their body capabilities so that weight regulation has a positive effect during competitive activities.

Research aim: The aim is to explore the modern approaches in weight regulation among Armenian boxers.

Research methods and organization: The research includes such methods as study of scientific and methodological literature, analysis and generalization, sociological surveys and mathematical calculations. 93 boxers from all 13 weight categories took part in the sociological survey.

Research results analysis: The results of the research showed that 50% of Armenian boxers lose their weight by limiting food and water intake, inducing significant sweating during training as well as using methods such as visiting saunas, doing massages and other methods.

34% of the participants in the sociological survey stated that they reduce their body weight by 2 kg, 32% of respondents replied that their weight loss was 3 kg, 4, 5 and 6 kg received a relatively low percentage, and 14% of respondents stated that they did not lose their body weight before competitions.

At the same time, 59% of boxers lose weight during the last week before the competition, 32% do so in the last 2 days, and 9% said that their body weight begins to decrease a month before the competition. Only 4% of the respondents stated that weight loss negatively affects competitive activity.

Conclusion: Thus, the results of the research show that most Armenian boxers regulate their body weight before competitions primarily through heavy sweating

during trainings, visiting saunas and following dietary nutrition, particularly mainly in the last pre-competition week and the last 2 days.

СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ РЕГУЛИРОВАНИЯ ВЕСА ТЕЛА АРМЯНСКИХ БОКСЕРОВ

А. О. Шахян

Государственный институт физической культуры и спорта Армении, Ереван, Армения

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова: единоборства, боксер, регулирование веса, соревновательная деятельность.

Актуальность исследования. В спортивной деятельности регулирование веса спортсмена является одним из важнейших компонентов эффективной соревновательной деятельности.

В единоборствах регулирование веса в основном определяется снижением массы тела.

Результаты исследований, проведенных в рамках этой темы, показывают, что влияние регулирования веса на организм строго индивидуально и спортсмены должны правильно оценивать возможности своего организма, чтобы регулирование веса оказывало положительное влияние во время соревновательной деятельности:

Цель исследования: изучить современные подходы к регулированию веса армянских боксеров.

Методы и организация исследования. Основными методами исследования являются изучение, анализ и обобщение научно-методической литературы, социологический опрос, методы математической статистики. В социологическом опросе приняло участие 93 боксера из всех 13 весовых категорий.

Анализ результатов исследования. Результаты исследования показали, что 50% армянских боксеров снижают вес, ограничивая потребление пищи и воды, обеспечивая обильное потоотделение во время тренировок, а так же посещают сауну, делают массаж и другие вспомогательные процедуры.

34% участника социологического опроса заявили, что они снижают массу тела на 2 кг, 32% респондентов ответили, что снижаемый ими вес 3 кг, варианты 4, 5 и 6 кг получили относительно низкий процент, и 14% респондентов заявили, что не снижают массу тела перед соревнованиями. В тоже время, 59% боксеров снижают вес в последнюю неделю перед соревнованиями, 32% в течение последних 2 дней, а 9% ответили, что вес тела начинают снижать за месяц до соревнований. Только 4% респондентов заявили, что снижение веса отрицательно влияет на соревновательную деятельность.

Краткие выводы. Результаты исследования показали, что большинство армянских боксеров регулируют вес перед соревнованиями с помощью обильного потоотделения во время тренировок, посещением сауны и, конечно же, диетического питания, в основном в последнюю предсоревновательную неделю и последние 2 дня.

Տեղեկություններ հեղինակի մասին

Ալեքսան Հովհաննեսի Շախյան՝ մ.գ.թ., ֆիզիկական դաստիարակության տեսության, մեթոդիկայի և ադապտիվ ֆիզիկական կուլտուրայի ամբիոնի դոցենտ, Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտ, Երևան, Հայաստան, E.mail: Aleksan.shakhyan@sportedu.am

Information about the author

Aleksan Hovhannes Shakhyan, PhD, Associate Professor of the Chair of Theory, Methodology and Adaptive Physical Culture and Sport, Armenian State Institute of Physical Culture and Sport, Yerevan, Armenia, e.mail: Aleksan.shakhyan@sportedu.am

Հոդվածն ընդունվել է 28.01.2025–ին:

Ուղարկվել է գրախոսման՝ 29.01.2025–ին:

Գրախոս՝ մ.գ.դ., պրոֆեսոր Ֆ. Ղազարյան

UDC 796.799

DOI: 10.53068/25792997-2025.1.14-60

**ASSESSMENT OF THE PHYSICAL FITNESS OF RHYTHMIC GYMNASTS
AGED 10-12***F.G. Ghazaryan¹, I.M. Zakharova²**¹Armenian State Institute of Physical Culture
and Sport, Yerevan, Armenia**²Olympic Reserve Sports School
after H. Shahinyan, Yerevan, Armenia*

Keywords: physical (motor) fitness, rhythmic gymnastics, motor abilities, age characteristics, training process, individual, uneven, and heterochronic development of body functions.

Research relevance: Rhythmic gymnastics is cultivated in more than 100 countries worldwide. Schools specializing in this sport have been established in Russia, Bulgaria, Germany, China, Israel, and Armenia is no exception. Rhythmic gymnastics promotes health, comprehensive and harmonious development, and helps to form a movement culture, aesthetic taste, and musicality. Training techniques used in rhythmic gymnastics align with the anatomical, physiological, and psychological characteristics of girls and women, making them suitable for all ages.

A variety of physical exercises used in this sport contribute to expanding the motor abilities of athletes, allowing them to develop qualities such as flexibility, agility, coordination, balance, and more. Thus, physical or motor training is a fundamental aspect of preparing gymnasts for competition.

However, unlike adult athletes, the physical fitness of young gymnasts, particularly those of Armenian nationality, remains underexplored. Therefore, examining the condition and development level of motor abilities in young rhythmic gymnasts highlights the relevance of this study.

Research aim and problems: The study aims to analyze the indicators of physical fitness among young Armenian gymnasts. Objectives include reviewing the problem in scientific and methodological literature, gathering expert opinions on the issues raised, and assessing the state of physical fitness by analyzing the manifestation of basic motor abilities among participants.

Research methods and organization: The research utilized analytical-synthetic methods, empirical research, pedagogical testing, and mathematical-statistical data processing. Pedagogical testing was carried out using tests widely accepted in sports pedagogy: flexibility (E.P. Vasiliev), balance (B.V. Sermeev), agility (Eurofit), jumping test (L.V. Karpenko), spatial orientation (P. Hirtz),

www.sportedu.am

strength abilities, and differentiation of muscular efforts (V.Ya. Menshikov). The study was conducted at the G.A. Shahinyan Olympic Reserve Sports School and rhythmic gymnastics sections of youth sports schools, with the participation of 100 girls aged 10-12. A sociological survey involved 63 coaches from Armenia, Russia, Belarus, Georgia, Kazakhstan, Israel, and Uzbekistan, 30% of whom hold honorary titles and high levels of sports qualifications.

Research result analysis: The review and synthesis of literature identified key motor abilities in gymnasts specializing in rhythmic gymnastics. These include agility, flexibility, balance, jumping ability, movement coordination, and general endurance [4], [11], [5], [6]. Secondary motor abilities include

explosive strength, muscle awareness, reaction speed, and plasticity.

Data indicate that during five years of training (ages 7-12), the greatest improvements occur in flexibility, balance, movement coordination, and speed-strength qualities, ranging from 60 to 77.9% [8]. These abilities appear to be of primary importance in rhythmic gymnastics.

Additional insights were gained from a sociological survey of leading coaches from various countries (diagram 1). The results highlight that respondents prioritize movement coordination, agility, spatial orientation, flexibility, jumping ability, differentiation of muscular efforts, and balance. These findings align with existing literature (T.I. Osokina, 2002; V.I. Petrov, 2019; E.M. Sidorova, 2020; N.V. Kuznetsova, 2020; A.K. Kataeva, 2020).

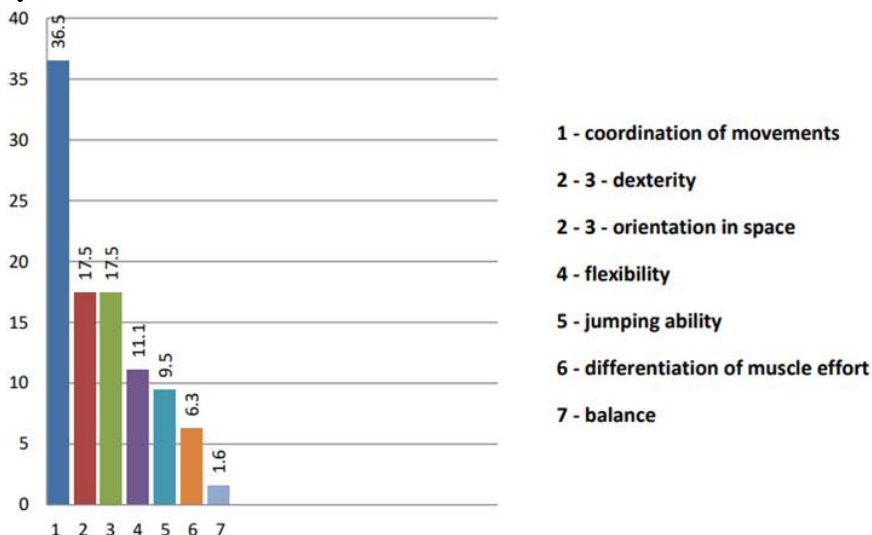

Diagram 1. Key motor abilities of gymnasts based on coach opinions (%)

Age-related shifts in the motor abilities of 10-12 year-old rhythmic gymnasts are presented in Diagram 2.

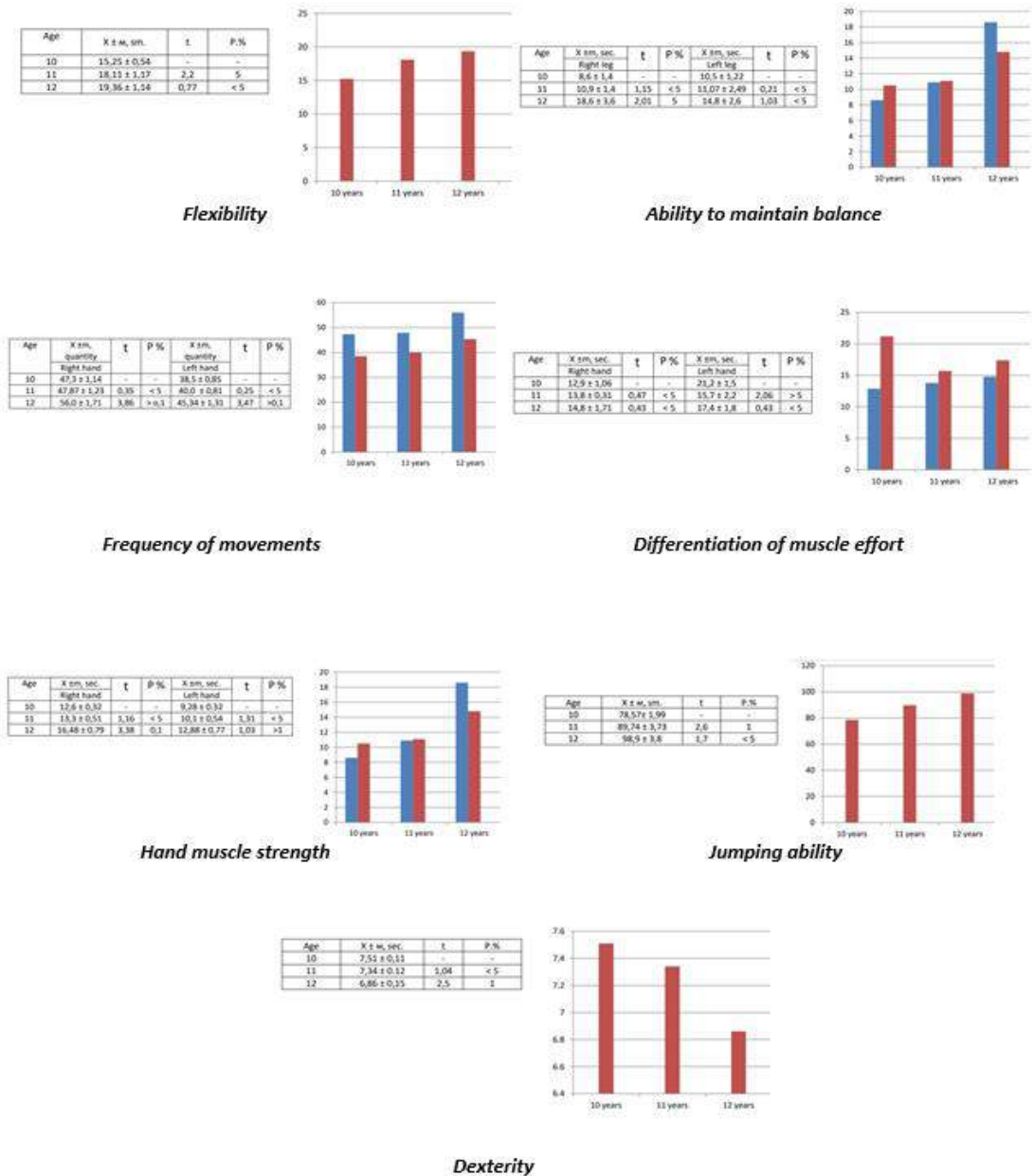

Diagram 2. Indicators of motor fitness levels of young gymnasts aged 10-12.

The study revealed dynamic development and continuous growth in the primary motor abilities of girls regularly training in a rhythmic gymnastics. Absolute indicators and age-related shifts in muscle effort differentiation and jumping ability were more pronounced from ages 10 to 11, while flexibility, agility, and movement frequency showed marked improvements from 11 to 12. Significant changes were identified in 57% of cases.

Motor abilities develop during individual growth and improve under systematic training. However, these shifts do not occur simultaneously across all abilities. Observed features confirm established patterns in age physiology and sports pedagogy (I.A. Arshavsky, 1982; A.A. Markosyan, 1969; V.K. Balsevich, 2000; M.M. Bezrukh, 2002).

Inconsistent changes in motor ability indicators at ages 10-12 can likely be attributed to individual characteristics,

levels and volume of physical activity, timing of puberty, and training methods, among other factors.

The significant variation in individual motor ability indicators reflects differences in motor analyzer formation and the lack of stabilization in individualized training approaches.

We concur with experts who identify ages 10-12 as a critical period for developing flexibility [1], [2], [7], balance [9], [11], muscular effort differentiation [12], movement frequency (S. Ivanova, I. Sorokina, 2009), speed-strength qualities [10], [3], and agility [1]. This period is highly sensitive and crucial for training.

Regarding asymmetry in motor abilities, data indicate left-leg dominance for balance at ages 10-11, with a shift to pronounced right-sided dominance by age 12 (Diagram 3).

Age	Balance			Frequency of movements			Maximum brush strength		
	right	left	difference	right	left	difference	right	left	difference
10	8,6	10,5	left 1,9	47,3	38,5	right 8,8	12,6	9,3	right 3,3
11	10,9	11,1	left 0,2	47,8	40,0	right 7,8	13,3	10,1	right 3,2
12	18,6	14,8	right 3,8	56,6	45,3	right 11,3	16,5	12,9	right 3,6

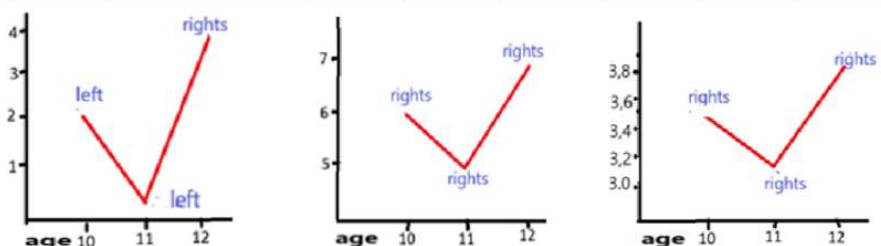

Diagram 3. Characteristics of motor ability asymmetry.

Right-handed dominance was observed in movement frequency and strength abilities, which hinders harmonious motor development and is undesirable (F.G. Ghazaryan, 1975; K.D. Chermit, 2006).

A comparative analysis of motor fitness indicators between gymnasts and

non-athletic peers revealed that gymnasts excel in flexibility and balance (Diagram 4). These advantages are evident in both absolute values and growth rates in technically complex exercises. Conversely, non-athletic peers demonstrated slightly better results in muscle strength and movement frequency.

Age	Hand muscle strength, kg.		Frequency of movements, quantity		Balance, sec.		Long jump, sm	Flexibility, sm
	right	left	right	left	right	left		
10	12,6	9,3	47,3	38,5	8,6	10,5	78,6	15,3
	15,2	14,3	47,7	44,4	5,4	4,8	118,8	9,6
11	13,3	10,1	47,8	40,0	10,6	11,0	89,4	18,1
	17,3	15,4	50,5	47,5	5,5	5,1	130,6	11,2
12	16,4	12,9	56,0	45,3	18,6	14,8	98,9	19,4
	21,0	17,8	59,5	48,5	5,8	5,3	140,9	12,9

Diagram 4. Comparative analysis of motor fitness indicators of gymnasts and non-athletic peers.

Note: Numerators represent gymnasts; denominators represent non-athletic schoolgirls.

Conclusion: This study represents an early effort to evaluate the physical fitness specific features of Armenian girls engaged in rhythmic gymnastics. The findings confirm the age-related patterns of motor function development, characterized by uneven and heterochronic dynamics in motor ability manifestation among girls aged 10-12. Training in rhythmic gymnastics

significantly influences various motor fitness indicators. There is a need to reassess the content and volume of training activities aimed at fostering specific motor abilities. It is recommended that all motor actions involving apparatuses be practiced bilaterally and in both directions during training.

 REFERENCES

1. Viner-Usmanova I.A. *Integral Training in Rhythmic Gymnastics: Abstract of Dissertation*, Doctor of Pedagogical Sciences, St. Petersburg, 2013, 50 p.
2. Vlasova O.P. *Development of Flexibility in Teaching Elements without Apparatus at the Initial Training Stage in Rhythmic Gymnastics: Abstract of Dissertation*, Candidate of Pedagogical Sciences, Omsk, 2011, 22 p.
3. Karpenko L.A. *Rhythmic Gymnastics*. Moscow: FiS, 2003, 291 p.
4. Kvashnina E.V. *Improving the Effectiveness of the Training Process for Girls Engaged in Rhythmic Gymnastics. // Psychological and Pedagogical Problems of Physical Education and Sports*, 2017, No. 1, pp. 55–57.
5. Klyushina V.A. *Methodology for Developing Flexibility in Young Gymnasts Considering Motor Asymmetry: Graduation Thesis*. Belgorod, 2017, 40 p.
6. Kraeva E.S. *Improving Object Throws in Group Exercises in Rhythmic Gymnastics Based on the Development of Special Motor Abilities: Abstract of Dissertation*, Candidate of Pedagogical Sciences, St. Petersburg, 2018, 21 p.
7. Lebedikhina T.M. *Gymnastics: Theory and Teaching Methods*. Yekaterinburg: Ministry of Education of the Russian Federation, 2017, 114 p.
8. Lisitskaya T.S. *Rhythmic Gymnastics*. Moscow: FiS, 1982, 232 p.
9. Lisitskaya T.S. *Aerobics for All Tastes*. Moscow: Prosveshchenie-Vlados, 1994, 97 p.
10. Sigbatulina F.R. *Jump Training for Athletes in Rhythmic Gymnastics: Abstract of Dissertation*, Candidate of Pedagogical Sciences, Malakhovka, 2004, 21 p.
11. Surtseva Yu.R. *Special Physical Training for Girls Aged 11–12 Engaged in Rhythmic Gymnastics: Graduation Thesis*. Belgorod, 2017, 53 p.
12. Firileva Zh.E. *Methodology of Pedagogical Control in Classes with Young Gymnasts Considering Age-Related Characteristics of the Body: Abstract of Dissertation*, Candidate of Pedagogical Sciences, Leningrad, 1978, 20 p.

10-12 ՏԱՐԵԿԱՆ ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ՄԱՐՄՆԱՄԱՐՁՈՒՇԻՆԵՐԻ ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ

Ֆ. Գ. Ղազարյան¹, Ի. Մ. Զախարովա²

¹Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի
պեդագոգական ինստիտուտ, Երևան, Հայաստան,

²Հ. Շահինյանի անվան օլիմպիական հերթափոխի
մարզադպրոցի մարզիչ, Երևան, Հայաստան

ԱՄՓՈՓԱԳԻՐ

Առանցքային բառեր: Ֆիզիկական (շարժողական) պատրաստվածություն, գեղարվեստական մարմնամարզություն, շարժողական ընդունակություններ, տարիքային առանձնահատկություններ, մարզումային գործընթաց, օրգանիզմի ֆունկցիաների անհատական, անհավասարաչափ ու անժամանակային զարգացում:

Հետազոտության արդիականություն: Ինչպես յուրաքանչյուր մարզաձևում, այնպես էլ գեղարվեստական մարմնամարզությունում ֆիզիկական պատրաստությունը սպորտային կատարելագործման հենքային կողմերից է: Սակայն, ի տարբերություն մեծահասակ մարզուհիների, այդ հարցերը դեռևս լիարժեք չեն ուսումնասիրվել պատանի մարզուհիների և, հատկապես՝ հայազգիների շրջանում: Ուստի, այդ քանակակազմը ֆիզիկական պատրաստվածության մակարդակի հետազոտության արդիական խնդիրներից է:

Հետազոտության նպատակն է՝ ուսումնասիրել 10-12 տարեկան գեղարվեստական մարմնամարզուհիների ֆիզիկական պատրաստվածության մակարդակը:

Հետազոտության մեթոդները և կազմակերպումը: Կիրառվել են էմպիրիկ հետազոտության մեթոդները, մանկավարժական թեստավորում և մաթեմատիկական վիճակագրության մշակման մեթոդներ: Մանկավարժական թեստավորումն անցկացվել է սպորտային մանկավարժությունում ընդունված թեստերով՝ ճկունություն, ճարպկություն, հավասարակշռությունը պահպանելու կարողություն, մկանային ճիգերի տարբերականացում, ցատկային թեստ: Հետազոտվել են գեղարվեստական մարմնամարզությունում պարապող 100 աղջիկներ:

Հետազոտության արդյունքների վերլուծություն: Լրացուցիչ տեղեկատվություն ստանալու նպատակով տարբեր երկրների մարզիկների շրջանում անցկացված սոցիոլոգիական հարցումը հնարավորություն ընձեռեց առանձնացնելու

յոթ առավել նշանակալի շարժողական ընդունակություններ: Որոշ առումով այդ տվյալները համաձայնեցվում են արդեն առկանների հետ:

Հեղինակների հետազոտություններում բացահայտվել է գեղարվեստական մարմնամարզությամբ կանոնավոր պարապող հայ մարզուհիների հիմնական շարժողական ընդունակությունների դինամիկ ու անընդհատ աճ: Բացարձակ ցուցանիշներով և տարիքային տեղաշարժի տեմպերով առավել մեծ են 10-ից մինչև 11 տարեկանը մկանային ճիգերի, իսկ ճարպկության, ճկունության և շարժումների հաճախականություն՝ 11-ից մինչև 12 տարեկանը, սակայն այդ փոփոխությունները հավաստի են 57% դեպքում: Պարզաբանված են այդ փոփոխությունների պատճառները:

Հոդվածում քննարկված են պատանի մարզուհիների շարժողական ընդունակությունների անհամաչափության տվյալները, համեմատվել են նաև մարմնամարզուհիների և նրանց սպորտով կանոնավոր չպարապող հասակակիցների ստացված տվյալները:

Համատուտ եզրակացություն: Գեղարվեստական մարմնամարզության պարապմունքներն էականորեն նպաստում են տարբեր շարժողական ընդունակությունների նպատակամետ մշակմանը: Ապացուցվել են շարժողական ֆունկցիայի տարիքային զարգացման հայտնի օրինաչափությունները: Առաջարկվել է վերանայել շարժողական ընդունակությունների մշակմանն ուղղված աշխատանքի ծավալը և բովանդակությունը, ինչպես նաև բոլոր շարժողական գործողությունները կատարելու երկու բիլատերիալ վերջույթներով և երկկողմ:

ОЦЕНКА ФИЗИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВЛЕННОСТИ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ГИМНАСТОК 10-12 ЛЕТ

Ф.Г. Казарян¹, И.М. Захарова²

¹Государственный институт физической культуры
и спорта Армении, Ереван, Армения

²Спортишкола олимпийского резерва
имени Г. Шагиняна, Ереван, Армения

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова: физическая (двигательная) подготовленность, художественная гимнастика, двигательные способности, возрастные особенности,

тренировочный процесс, индивидуальное, неравномерное и гетерохронное развитие функций организма.

Актуальность исследования. Как и во всех видах спорта, так и в художественной гимнастике физическая подготовка является фундаментом спортивного совершенствования. Однако, в отличие от взрослых спортсменов, эти вопросы изучены еще недостаточно на примере юных спортсменок, особенно армянской национальности. Поэтому исследование уровня физической подготовленности этого контингента представляется актуальной задачей.

Цель исследования – оценить уровень физической подготовленности художественных гимнасток 10-12 лет.

Методы и организация исследования. Использованы методы эмпирического исследования, педагогического тестирования и математико-статистической обработки цифрового материала. Педагогическое тестирование проведено по принятым в спортивной педагогике тестам: гибкость, ловкость, умение сохранять равновесие, ориентирование в пространстве, силовые способности и дифференцирование мышечных усилий, прыжковый тест. Обследованы 100 девочек, занимающихся художественной гимнастикой.

Анализ результатов исследования. Полученный в порядке дополнительной информации социологический опрос ведущих тренеров разных стран, позволил выделить семь наиболее значимых двигательных способностей юных спортсменок. В определенной степени эти данные согласуются с уже имеющимися в литературе.

В результате собственных исследований установлено динамическое развитие и непрерывный рост основных двигательных способностей армянских девочек, систематически занимающихся художественной гимнастикой. Абсолютные показатели и возрастные сдвиги в дифференциации мышечных усилий и прыгучести более выражены от 10 к 11 годам, а гибкость, ловкость и частота движений – от 11 к 12 годам, но достоверные сдвиги выявлены в 57% случаях.

Неадекватные изменения показателей двигательных способностей в 10-12 лет, очевидно, можно объяснить индивидуальными особенностями девочек, уровнем и объемом их двигательной активности, сроками пубертатного созревания, используемыми средствами в процессе тренировки.

В статье обсуждены особенности асимметрии двигательных способностей юных спортсменок, а также дан сравнительный анализ физической подготовленности с их сверстниками, не занимающихся спортом.

Краткие выводы. Занятия художественной гимнастикой накладывают специфический отпечаток на развитие двигательных способностей. Подтверждены известные закономерности возрастного развития двигательной функции. В итоге диктуется необходимость пересмотреть объем и содержание тренировочной работы, направленной на воспитание конкретных двигательных способностей. Рекомендуется все двигательные действия с предметами выполнять билатеральными конечностями и в обе стороны.

Information about the Authors

Frunzik Gabriel Ghazaryan, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Chair of Theory and Methodology of Physical Education and Adaptive Physical Culture, Armenian State Institute of Physical Culture and Sport, Yerevan, Armenia,

Email: frunz.ghazaryan@sportedu.am ORCID: 0009-0000-7370-9238.

Irina Mikhailovna Zakharova – Master's degree in Pedagogy, Coach at the Olympic Reserve Sports School after H. Shahinyan, Yerevan, Armenia,

E-mail: zakharova.barre@gmail.com.

Տեղեկություններ հեղինակների մասին

Ֆրունզիկ Գաբրիելի Ղազարյան՝ մ.գ.դ., Ֆիզիկական դաստիարակություն տեսության, մեթոդիկայի և ադապտիվ ֆիզիկական կուլտուրայի ամբիոնի պրոֆեսոր, Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտ, Երևան, Հայաստան, E.mail: frunz.ghazaryan@sportedu.am, ORCID ID:0009-0000-7370-9238

Իրինա Միխայելի Զախարովա՝ մանկավարժության մագիստրոս, Հ. Շահինյանի անվան օլիմպիական հերթափոխի մարզադպրոցի մարզիչ, Երևան, Հայաստան, E-mail: zakharova.barre@gmail.com.

Հոդվածն ընդունվել է 23.01.2025–ին:

Ուղարկվել է գրախոսման՝ 25.01.2025–ին:

Գրախոս՝ մ.գ.թ., դոցենտ Ա. Հակոբյան

УДК 796. 01

DOI: 10.53068/25792997-2025.1.14-70

ВЛИЯНИЕ МНОГОЛЕТНИХ ЗАНЯТИЙ ОЗДОРОВИТЕЛЬНОЙ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРОЙ НА ПЛАСТИЧНОСТЬ ДВИЖЕНИЙ ЖЕНЩИН ЗРЕЛОГО И ПОЖИЛОГО ВОЗРАСТА*Е.С. Акопян, А.А. Ковалева**Государственный институт физической культуры
и спорта Армении, Ереван, Армения*

Ключевые слова: оздоровительная физическая культура, женщины, зрелый и пожилой возраст, стаж занятий, пластика движений.

Актуальность исследования. Каждый возрастной период характеризуется определенными изменениями в организме. После 40-летнего возраста отмечаются постепенно нарастающие нарушения координации движений как при выполнении физических упражнений, так и в повседневной жизни. Однако, эти нарушения подвержены существенным колебаниям в зависимости от индивидуальных особенностей. С возрастом отмечается также регресс способности к освоению новых движений. Общей закономерностью изменения двигательных способностей человека при старении является неоднозначность динамики его отдельных составляющих: наряду с выраженным в различной степени снижением одних показателей выявляется стабилизация или даже некоторое повышение других. Установлено, что систематическое упражнение сохраняет двигательную

функцию практически на том же уровне, которой она достигает в зрелом возрасте [4,10].

Несомненно, в определенной мере нарушения координации обусловлены не только изменениями, происходящими в самих мышцах, но и в системе регуляции двигательной активности, т.е. на уровне ЦНС. Именно в ЦНС наиболее четко выражена инволюция самых дифференцированных нервных клеток – нейронов. Их число в коре головного мозга, гипоталамусе и мозжечке, например, после 45 лет начинает прогрессивно уменьшаться. Вследствие этого происходит значительное уменьшение объема мозга, хотя место погибших нейронов замещает соединительная ткань. Однако, уменьшение числа нейронов и дистрофические нарушения еще сохранившихся нервных клетках идут неравномерно, что является причиной нарушения согласованной деятельности ЦНС. Закономерно снижается скорость распространения нервных сигналов по структурам нервной системы [10].

Как двигательнo-координационное качество, пластичность невозможна без

www.sportedu.am

высокого уровня согласованности двигательной активности мышц, ритмичности движений, обеспечивающей чередование работы мышц – сгибателей и разгибателей, а также темпа, динамики и гармонии. Как известно, пластичные движения характеризуются непрерывностью, слитностью, плавностью, выполнением движений без пауз, а уровень развития пластичности находится в прямой зависимости от двигательного опыта, координационных способностей и технического мастерства спортсмена [6,7,8,9].

Л.Д. Назаренко выделяет две разновидности пластичности: статическую и динамическую, каждая из которых имеет свои специфические и неспецифические проявления. Согласно автору, динамическая пластичность характеризует качественные стороны близких к совершенству двигательных действий в спорте, в искусстве, в трудовой и бытовой деятельности [6,7]. Группу неспецифических проявлений пластичности составляют разнообразные бытовые, трудовые двигательные действия. Работа высококлассного мастера любого профиля отличается не только отсутствием лишних движений, но и высокой степенью их соразмерности, плавности, подчиненности строгому ритму, что придает им твердую уверенность.

Л.Д. Назаренко, изучая двигательно-координационные способности, отмечает сложное структурное содержание пластичности, которая в различных видах двигательной деятельности имеет специфические проявления, формирование каждого предусматривает использование определенной системы средств и методов, методических приемов, направленных на повышение артистичности, грациозности, выразительности движений [7].

Так как самоконтроль (правильно выбранный главный момент приложения усилий, чередование напряжения с расслаблением, строго избирательное участие мышечных групп), является составным компонентом пластичности, стоит упомянуть об одном из показателей координационных способностей – «способность к произвольному мышечному расслаблению» [5]. Излишнее мышечное напряжение и недостаточное расслабление приводят к тому, что, в физическом воспитании и спортивной практике обозначается как скованность (тела, движений, мышц) или в целом закрепощенность.

Избыточное напряжение мышц, как правило, отрицательно сказывается на качестве и результатах выполнения всех упражнений. В координационных упражнениях чрезмерное напряжение приводит к угловатости, а отсюда – и к неточ-

ности. Оно также влияет и на согласованность движений, что внешне проявляется в неуклюжести человека [5].

Неоспоримо, что вопросы управления разнообразными движениями, в частности при проявлении пластики движений, актуальны в физическом воспитании, особенно важны во многих видах спорта. К сожалению, эти вопросы крайне мало изучены на взрослом контингенте, где мы сталкиваемся с одной стороны, накопленным в течение жизни двигательным опытом, а с другой – течением естественных инволюционных процессов, сказывающихся на координации и точности движений, равновесии, процессе регуляции мелкой моторики и пластичности движений.

В контексте представленной проблемы среди многих нерешенных вопросов актуальными являются научные исследования, направленные на изучение влияния многолетних занятий оздоровительной физической культурой на пластику движений взрослого человека. Полученные результаты представляют практическую значимость для эффективной организации процесса физического воспитания взрослого населения.

Цель исследования: изучить влияние многолетних занятий оздоровительной физической культурой на различные проявления пластики движений у женщин зрелого и пожилого возраста.

Задачи исследования:

1. Изучить особенности проявления пластики движений на данном этапе онтогенеза.

2. Определить влияние многолетних занятий физическими упражнениями на изучаемые показатели.

Методы и организация исследования. В работе были использованы следующие методы исследования: изучение и анализ литературных источников, двигательные тесты по оценке различных проявлений пластики движений, метод экспертных оценок, математической статистики.

1. Для определения уровня развития пластики движений различных участков тела использован тест «Волна»: последовательные действия, передающие движения от одного звена тела к другому [6]. Выполнялись «волна» руками, кистью, кистью пальцы в "замок" руки перед грудью, «волна» туловищем из «круглого» полуприседа.

Критерии оценки в баллах:

5 – при слитном, с максимальной амплитудой, выразительном и энергичном выполнении, завершающемся движением головой,

4 – недостаточная амплитуда, отсутствие акцентированного движения головой,

3 – неуверенное выполнение, нарушение слитности, недостаточная амплитуда,

2 - отсутствие амплитуды, слитности, резкое выполнение движения,

1 - нет рисунка волны, угловатое, резкое движение, с трудом выполняет задание,

0 - неумение выполнить задание или отказ от выполнения.

2. Для оценки пластичности заданной позы “статическая пластичность” использовался тест стойка на одной ноге, вторая согнута в колене, ступня прижата к колену опорной ноги, руки вверх, ладонями вниз, указательный палец вверх, большой – в сторону [6]. Поза удерживается в течение 10-15 с., при хорошей осанке и правильном расположении звеньев тела. Оценивается по пятибалльной системе оценок [6].

Критерии оценки в баллах:

5 – точное положение тела, выразительность позы, умение передавать характер движения.

4 – соответствие внешним параметрам движения при недостаточной выразительности.

3 – передается внешняя схема движений при слабой их выразительности.

2 - возможна потеря равновесия, отсутствие рисунка заданной позы,

1 - потеря равновесия, неумение сохранить заданную позу, плохая осанка,

0 - неумение выполнить задание или отказ от выполнения.

3. Для оценки грациозности как составной части пластичности использовался следующий тест: два гимнастических обруча располагались рядом на полу, образуя “восьмерку”. Занимающийся должен был пройти по обручу, сохраняя равновесие, держа осанку и плавно повторив рисунок “восьмерки” [6]. Оценивалось передвижение по обручу без заступов (схождения) на пол по пятибалльной системе оценок.

Критерии оценки в баллах:

5 – быстрое передвижение, удержание равновесия с небольшими покачиваниями, прямая осанка, без заступов.

4 – уверенное передвижение, без остановок, умение держать равновесие, с небольшими покачиваниями возможен 1 заступ.

3 – балансирование телом, значительные колебания, с трудом удерживается равновесие, 2 заступа.

2 – неумение держать равновесие, плохая осанка, медленное передвижение, более 2х заступов.

1 – не могут пройти по обручам, нет равновесия, нет осанки, более 3х заступов.

0 – неумение выполнить задание или отказ от выполнения.

4. Для определения пластичности движений тела использовался тест “восьмерка” тазом (бедрами). [7]

По пятибальной шкале оценивались следующие критерии: амплитуда движения, слитность, плавность волны (движение не должно быть угловатым и резким), выраженность рисунка “восьмерки”, в соответствии с рекомендациями Л.Д. Назаренко [7].

При выполнении восьмерки важно положение корпуса, спины и плеч.

Критерии оценки в баллах:

5 – при слитном, с максимальной амплитудой, выразительном и энергичном выполнении;

4 – недостаточная амплитуда, отсутствие четкого рисунка,

3 – неуверенное выполнение, нарушение слитности, недостаточная амплитуда,

2 – отсутствие слитности, резкое выполнение движения,

1 – нет рисунка, с трудом выполняет задание,

0 – неумение выполнить задание или отказ от выполнения.

В качестве экспертов выступили 2 преподавателя кафедры гимнастики, спортивных танцев и фигурного катания Государственного института физической культуры и спорта Армении, а также автор исследования (А.А. Ковалева), имеющая спортивную квалификацию мастера спорта по художественной гимнастике.

Исследование было организовано в ноябре 2019 – январе 2020 г., в котором приняли участие 27 женщин в возрасте

55-75 лет, регулярно занимающиеся физической культурой в группе здоровья при Государственном институте физической культуры и спорта Армении.

Занятия проводились 2 раза в неделю, длительностью 1 час, под руководством Е. С. Акопян. В программу занятий были включены упражнения, имеющие всестороннее воздействие на работу различных органов и систем организма: тренировка кардиореспираторной системы, поддержание необходимой подвижности позвоночника и суставов, укрепление связочно-мышечного аппарата, сохранение на достигнутом уровне координации движений, равновесия. В основе такого “системного подхода”, лежат методические приемы, позволяющие слить воедино упражнения различных направлений, такие как элементы китайской гимнастики, йоги, аэробики, стретчинга, калланетики, суставной гимнастики, а также танцевальные элементы. Выполнение упражнений под “живую” музыку способствовало проявлению грациозности, выразительности движений, обеспечивая высокую эмоциональность занятий [3].

Полученные результаты были проанализированы в соответствии с возрастом женщин и стажем занятий физической культурой. Сведения о контингенте исследуемых представлены в таблице 1.

Таблица 1

Характеристика контингента исследуемых

Возрастная группа, лет	Стаж занятий	Кол-во исслед.	Возраст, лет $\bar{X} \pm m$	Стаж занятий, лет $\bar{X} \pm m$
55-64	До 3-х лет	6	59,78 $\pm$ 1,02	2,3 $\pm$ 0,49
	10 и более лет	9	60,04 $\pm$ 0,98	11,06 $\pm$ 0,85
65-75	До 3-х лет	6	69,2 $\pm$ 0,97	1,87 $\pm$ 0,52
	10 и более лет	6	69,83 $\pm$ 1,33	13,5 $\pm$ 3,94

Анализ результатов исследования. Собственные исследования последних лет [1,2,3] позволили выявить особенности возрастных изменений некоторых показателей управления движениями у женщин зрелого и пожилого возраста, занимающихся оздоровительной физической культурой. Было установлено, что регулярные активные занятия физическими упражнениями способствуют снижению влияния инволюционных изменений в зрелом, а нередко и в пожилом возрасте, что в целом позволяет сохранять способность управления различными параметрами движений.

Вместе с тем, научный интерес представляет изучение влияния стажа занятий оздоровительной физической культурой на показатели, характеризующие качественные стороны двигательных действий, в частности, пластики движений рук и тела женщин.

Анализ данных показателей пластичности движений рук показал,

что многолетние занятия в оздоровительной группе оказали положительное влияние на слитное, плавное, выполнение тестовых заданий. Выявлены более высокие показатели “волны” кистью и плечом у женщин двух возрастных групп со стажем занятий 10 и более лет (таблица 2). Вместе с тем следует отметить, что достоверные различия между группами с разным стажем занятий в исследуемых показателях отмечены в двух возрастных группах лишь при выполнении волны правой кистью и кистью пальцы в “замок” перед грудью.

Полученные результаты обусловлены регулярным выполнением данного упражнения в процессе занятий. Незначительные изменения показателей, полученных при выполнении теста “волна” рукой, могут быть объяснены более сложной структурой двигательного действия, вовлечением различных суставов, что требует более

сложной координации и управления движениями (таблица 2).

Таблица 2

Влияние стажа занятий физической культурой на показатели пластичности движений рук женщин (в баллах, $X \pm m$)

Возраст, лет Стаж занятий Тесты		55-64				65-75			
		До 3-х лет	10 и более лет	t	P	До 3-х лет	10 и более лет	t	P
Волна кистью	правой	2,6±0,24	3,44±0,24	2,47	< 0,05	2,0±0,37	3,2±0,2	2,86	< 0,05
	левой	2,2±0,37	3,0±0,29	1,7	>0.05	2,17±0,17	3,0±0,32	2,02	>0.05
	вместе	2,6±0,24	3,22±0,15	1,93	>0.05	2,0±0,26	3,2±0,2	3,64	< 0,01
	Пальцы в“замок”	2,8±0,37	4,11±0,2	3,12	< 0,05	2,17±0,4	3,6±0,4	2,55	< 0,05
Волна плечом	правым	2,33±0,17	2,4±0,24	0,24	>0.05	1,33±0,42	2,4±0,4	1,84	>0.05
	левым	2,0±0,32	2,33±0,17	0,52	>0.05	1,33±0,42	2,4±0,4	1,84	>0.05
	вместе	2,2±0,37	2,44±0,18	0,41	>0.05	1,33±0,42	2,2±0,37	1,55	>0.05

В ранее представленной публикации показаны результаты изучения взаимовлияния и взаимообусловленности показателей пластики движений “волна” руками, кистями с показателями пространственной точности движений предплечья и кисти женщин [3]. В этой связи следует отметить, что наиболее сильная по величине корреляционная связь выявлена между показателем точности управления пространственным параметром движения при сгибании кисти правой руки (70°) и пластичностью “волна” руками ($r=-0,75$) в возрастной группе 65-75 лет. Также выражена взаимосвязь между “волной”

кистью пальцы “в замок” и точностью сгибания кисти левой руки при амплитуде в 70° : $r = -0,57$. В обоих случаях достоверная взаимосвязь имеет место при сгибании кисти на большой амплитуде, что, скорее всего, закономерно и обусловлено близостью амплитуд выполняемых движений. Результаты проведенного корреляционного анализа позволили заключить, что пластичность движений верхней конечности в определенной степени зависит от умения управлять пространственными параметрами движений [3].

Изучение различных проявлений пластичности движений тела женщин

осуществлялось при выполнении тестовых заданий: “волна” телом, “восьмерка” тазом (бедрами), ходьба по двум обручам “восьмерка” и удержание заданной позы “статическая пластичность” (таблица 3).

Анализ полученных данных показал, что с увеличением стажа занятий оздоровительной физической культурой у женщин двух возрастных групп наблюдаются более высокие показатели пластичности движения тела. Следует отметить, что наилучший результат зафиксирован при удержании заданной позы “статическая пластичность”. Так, в группе женщин 55-64 года со стажем занятий до трех лет он составил в среднем $3,0 \pm 0,45$ балла, и $4,22 \pm 0,28$ балла, занимающихся 10 и более лет. Аналогичная картина по данному показателю наблюдается и в возрастной группе 65-75 лет. Особый интерес представляют результаты выполнения “волны” телом. Сравнительный анализ показателей данного

тестового упражнения у женщин обеих возрастных групп со стажем занятий 10 и более лет с данными женщин, занимающимися менее трех лет, выявил наиболее значимые достоверные различия ($t=5,88$, $P<0,001$; $t=3,76$, $P<0,01$). Необходимо добавить, что выполнение “волны” телом требует также определенного уровня развития гибкости тела. Следует отметить также относительно плавное выполнение движения “восьмерка” тазом женщинами, многие годы занимающиеся в оздоровительной группе - $3,56 \pm 0,24$ и $3,41 \pm 0,51$ балла соответственно.

Вместе с тем, при выполнении более сложных по структуре двигательных действий таких, как ходьба по двум обручам “восьмерка” по часовой стрелке и против, требующих более сложной координации и управления движениями, выявлены относительно низкие показатели пластичности и грациозности движений

Таблица 3

Влияние стажа занятий физической культурой на показатели пластики движений женщин в тестовых упражнениях (в баллах, $X \pm m$)

Возраст, лет Стаж занятий Тесты		55-64				65-75			
		До 3-х лет	10 и более лет	t	P	До 3-х лет	10 и более лет	t	P
"Волна" телом		1,8±0,2	3,33±0,17	5,88	< 0,001	1,33±0,2	3,4±0,51	3,76	< 0,01
Ходьба по двум обручам "Восьмерка"	По часовой стрелке	2,2±0,37	3,22±0,28	2,22	< 0,05	1,67±0,67	2,8±0,2	1,64	> 0,05
	Против часовой стрелки	2,2±0,49	2,44±0,29	0,42	> 0,05	1,17±0,48	2,4±0,24	2,28	< 0,05
"Статическая пластичность"		3,0±0,45	4,22±0,28	2,3	< 0,05	2,5±0,34	3,8±0,37	2,6	< 0,05
"Восьмерка" тазом		2,4±0,51	3,56±0,24	2,07	> 0,05	1,83±0,31	3,41±0,51	2,68	< 0,05

В контексте исследуемой проблемы значительный научный интерес представляло выявление взаимосвязей между показателями различных проявлений пластики движений. Так, средняя корреляционная связь проявилась между показателями "волна" телом и "восьмерка" тазом ($r = 0,29$; $r = 0,50$), ходьбы по двум обручам "восьмерка" и статической пластичности ($r = 0,31$; $r = 0,58$). Следует обратить внимание на тот факт, что выявленные взаимосвязи наиболее выражены в группе женщин, имеющих десятилетний стаж занятий

оздоровительной физической культурой.

Выводы. Результаты проведенного исследования женщин, занимающихся оздоровительной физической культурой, позволили заключить, что проявление пластики движения в большей степени, является свидетельством двигательного опыта и достижения определенного уровня управления двигательными действиями и обусловлено уровнем подготовленности, нежели возрастным фактором.

📖 ЛИТЕРАТУРА

1. Акопян Е.С., Чатинян А.А. Влияние занятий оздоровительной физической культурой на психомоторику женщин. Материалы межд. Науч. Конф.

“Проблемы психологического обслуживания в спорте высших достижений”. Ереван, 2017.- С.339-344.

2. Акопян Е.С., Чатинян А.А. Управление разнохарактерными движениями у женщин пожилого возраста: особенности проявления и взаимовлияние. Материалы XXII международного научного конгресса “Олимпийский спорт и спорт для всех”.- Тбилиси 2018, с. 390-394.

3. Акопян Е.С., Чатинян А.А., Ковалева А.А. Особенности проявлений пластики и точности движений женщин: возрастной аспект и взаимосвязи. Научно-практический журнал Наука и спорт: современные тенденции № 1 (Том 9), 2021, с. 43-51.

4. Дибнер Р.Д., Синельникова Э.М. Физкультура, возраст, здоровье. - М.: ФиС, 1985.- 80с.

5. Лях В.И., Координационные способности: диагностика и развитие. - М.: ТВТ Дивизион, 2006. – 290 с.

6. Назаренко Л.Д. Пластичность как двигательльно-координационное качество // Теория и практика физической культуры. – 1999. – № 8. – С. 48-53.

7. Назаренко Л. Д., Средства и методы развития двигательных координаций. - М.: «Теория и практика физической культуры», 2003. - 259с.

8. Сляднева Л. Н., Телесно-двигательная пластика: теория и практика. Монография; Ставрополь, Изд. «СТРАВОЛИТ». - 2013. - 236 с.

9. Тихонова И.В., Ронь И.Н., Рахмалина О. Ю., Иванова А.И. Пластичность движений как показатель координационных способностей // Символ науки. 2021. N11-1. С. 43-45. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/plastichnost-dvizheniy-kak-pokazatel-koordinatsionnyh-sposobnostey> .

10. Физиологические механизмы старения. Под. ред. Д.Ф. Чеботарева, В.В. Фролькиса.-Л.: Наука,1982. - 228с.

ԱՌՈՂՋԱՐԱՐԱԿԱՆ ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԿՈՒՆՏՈՒՐԱՅԻ ԲԱԶՄԱՄՅԱ ՊԱՐԱՊՄՈՒՆԲՆԵՐԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՍՈՒՆ ԵՎ ՏԱՐԵՑ ԿԱՆԱՆՑ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԻ ՊԼԱՍՏԻԿԱՅԻ ՎՐԱ

Ե.Ս. Հակոբյան, Ա.Ա. Կովալյովա
Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի
պետական ինստիտուտ, Երևան, Հայաստան

ԱՄՓՈՓԱԳԻՐ

Առանցքային բառեր: Առողջարարական ֆիզիկական կուլտուրա, կանայք, հասուն և տարեց տարիք, պարապմունքի ստաժ, շարժումների պլաստիկա:

Հետազոտության արդիականություն: Շարժումների կառավարման հիմնահարցերն առավել կարևորվում են տարբեր մարզաձևերում,

մասնավորապես՝ շարժումների պլաստիկայի դրսևորման ժամանակ արդիական են ֆիզիկական դաստիարակությունում, Այս հարցերը թերի են ուսումնասիրված մեծահասակ կոնտինգենտի շրջանում, որտեղ մի կողմից դիտվում է կյանքի ընթացքում ձեռք բերված շարժողական փորձը, մյուս կողմից՝ բնականոն ընթացող հետաճի երևույթները, ազդող շարժումների կոորդինացիայի և ճշգրտության, հավասարակշռության, մանր մոտորիկայի կառավարման, շարժումների պլաստիկայի վրա: Ներկայացված հիմնահարցի տեսանկյունից արդիական են հետազոտություններն ուղղված՝ մեծահասակ կանանց շարժումների պլաստիկայի վրա առողջարարական ֆիզիկական կուլտուրայի բազմամյա պարապմունքների ազդեցության ուսումնասիրմանը: Ստացած արդյունքներն ունեն գործնական նշանակություն մեծահասակ մարդկանց ֆիզիկական դաստիարակության գործընթացի արդյունավետ կազմակերպման համար:

Հետազոտության նպատակն է՝ ուսումնասիրել առողջարարական ֆիզիկական կուլտուրայի բազմամյա պարապմունքների ազդեցությունը հասուն և տարեց կանանց շարժումների պլաստիկայի տարբեր դրսևորումների վրա:

Հետազոտության մեթոդները և կազմակերպումը: Աշխատանքում կիրառվել են հետևյալ մեթոդներ՝ գրական աղբյուրների ուսումնասիրում և վերլուծություն, շարժումների պլաստիկայի տարբեր դրսևորումների գնահատման շարժողական թեստեր, փորձագիտական գնահատում, մաթեմատիկական վիճակագրություն:

Հետազոտությանը մասնակցել են 55-75 տարեկան կանոնավոր պարապմունքներով զբաղվող 27 կին՝ ՀՀԿՍՊԻ-ում գործող առողջարարական խմբում: Արդյունքները վերլուծվել են տարիքի և պարապմունքների ստաժի համապատասխան:

Հետազոտության արդյունքների վերլուծություն: Ձեռքերի շարժումների պլաստիկան գնահատող ցուցանիշների վերլուծությունը ցույց տվեց, որ բազմամյա պարապմունքներն առողջարարական խմբում դրական ազդեցություն են թողել թեստային վարժությունների սահուն և ամբողջական կատարման վրա: Բացահայտվել են երկու տարիքային խմբերում 10 տարուց ավելի պարապմունքների ստաժ ունեցող կանանց մոտ դաստակով և ուսով «ալիքների» կատարման բարձր ցուցանիշներ: Համապատասխան արդյունքներ գրանցվել են մարմնի շարժումների պլաստիկայի տարբեր դրսևորումների ուսումնասիրման ընթացքում:

Համառոտ եզրակացություն: Կատարված հետազոտության արդյունքները թույլ են տվել եզրակացնել, որ առողջարարական ֆիզիկական կուլտուրայով զբաղվող կանանց շարժումների պլաստիկայի դրսևորումը հիմնականում

պայմանավորված է շարժողական փորձով, շաժողական գործողությունների կառավարման որոշակի մակարդակով, քան տարիքային գործոնով:

THE IMPACT OF LONG-TERM WELLNESS PHYSICAL CULTURE ACTIVITIES ON THE MOVEMENT PLASTICITY OF MATURE AND ELDERLY WOMEN

E.S. Akopyan, A.A. Kovalyova

*Armenian State Institute of Physical Culture
and Sport, Yerevan, Armenia*

ABSTRACT

Keywords: wellness physical culture, women, mature and elderly age, duration of training, movement plasticity.

Research relevance: The management of various movements, particularly in terms of movement plasticity, is relevant in physical education and is especially important in many sports. Unfortunately, these issues have been little studied in adult populations, where, on one hand, we encounter accumulated motor experience over a lifetime, and on the other, the natural involutional processes that affect coordination, movement accuracy, balance, fine motor regulation, and movement plasticity.

In the context of this problem, one of the many unresolved issues is the need for scientific research aimed at studying the impact of long-term engagement in wellness physical culture on the movement plasticity of adults. The obtained results are of practical importance for the effective organization of physical education for the adult population.

Research purpose: To study the impact of long-term engagement in wellness physical culture on various manifestations of movement plasticity in mature and elderly women.

Research methods and organization: The following research methods were used in the study: review and analysis of literary sources, motor tests assessing various aspects of movement plasticity, expert evaluations, and mathematical statistics.

The study involved 27 women aged 55-75 years who regularly engaged in wellness physical culture classes at the Armenian State Institute of Physical Culture and Sport.

The obtained results were analyzed based on the participants' age and the duration of their physical culture training.

Research result analysis: The analysis of movement plasticity indicators in the arms showed that long-term participation in wellness groups had a positive effect on the smooth and fluid execution of test tasks. Higher scores in the "wave" motion of the wrist and shoulder were found among women in two age groups with 10 or more years of

www.sportedu.am

training experience. Similar results were obtained in studying various manifestations of body movement plasticity.

Conclusion: The results of the study suggest that movement plasticity in women engaged in wellness physical culture is primarily a reflection of motor experience and the attainment of a certain level of movement control. It is more influenced by the level of physical training than by the age factor.

СВЕДЕНИЯ ОБ АВТОРАХ

Акопян Елена Суменовна – доктор педагогических наук, профессор кафедры теории, методики физического воспитания и адаптивной физической культуры Государственного института физической культуры и спорта Армении,

e-mail: elena.hakobyan@sportedu.am ORCID: 0000-0001-6608-6634.

Ковалева Анна Ашотовна – преподаватель кафедры теории, методики физического воспитания и адаптивной физической культуры Государственного института физической культуры и спорта Армении,

e-mail: kovalyova.anneta@mail.ru ORCID: 0000-0001-7741-5587.

INFORMATION ABOUT AUTHORS

Hakopyan Elena Surenovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Chair of Theory, Methodology of Physical Education and Adaptive Physical Culture of the Armenian State Institute of Physical Culture and Sport, e-mail: elena.hakobyan@sportedu.am ORCID: 0000-0001-6608-6634.

Kovalyova Anna Ashotovna – lecturer of the Chair of Theory, Methodology of Physical Education and Adaptive Physical Culture of the Armenian State Institute of Physical Culture and Sport, e-mail: anna.kovalyova@sportedu.am, ORCID: 0000-0001-7741-5587.

Հոդվածն ընդունվել է 25.02.2025–ին:

Ուղարկվել է գրախոսման՝ 27.02.2025–ին:

Գրախոս՝ մ.գ.դ., պրոֆեսոր Ա. Չատինյան

УДК 37.013:797. 212

DOI: 10.53068/25792997-2025.1.14-83

**МАКЕТ ТЕХНОЛОГИИ АНАЛИЗА ЭФФЕКТИВНОСТИ СКОРОСТИ В
ЦИКЛИЧЕСКИХ ВОДНЫХ ВИДАХ СПОРТА ПО ДОСТУПНЫМ
БИОМЕХАНИЧЕСКИМ ПАРАМЕТРАМ ТЕХНИКИ (НА ПРИМЕРЕ ПЛАВАНИЯ)**

*Х.А. Саносян, А.П. Галстян, С.Г. Какоян, Э.А. Даниелян**Национальный политехнический университет**Армении, Ереван, Армения*

Ключевые слова: гребля, плавание, скорость, время отрезка гребка (цикла), шаг, темп, модельные значения.

Актуальность исследования определена разработкой методики использования доступных биомеханических параметров техники: **время и шаг гребка** что упрощает поиск темпшагового соотношения и способствует оптимизации скорости плавания и гребли.

В процессе тренировки пловцов и гребцов специалисты используют многочисленные методы поиска оптимального темпшагового соотношения, и именно: “метод анализа соотношения **скорости, темпа и шага**” в водных локомоциях (плавание [1, 6, 8], гребля [2]); расчет модельных параметров **темпа, шага и времени гребка** в академической гребле при различных скоростях [14]. Заслуживают внимания работы [10, 11], где “индекс способа” (V **скорость**) $\times$ (L **длина шага**), предложенный Австралийским институтом www.sportedu.am

спорта для контроля оценки особенностей соотношений $V \times L$ элитарных пловцов, использован для оценки $V \times L$ юных пловцов. Для упрощения расчетов в [11] предложен «модифицированный индекс способа» (mi), где “используются не показатели **скорости (плавания)** и **длины шага**, а обратные им величины: **время проплывания отрезка** дистанции (t) и **количество гребков или циклов** на этом отрезке (K)” (Подробнее в [11]). Время расчета результата средних и стайерских дистанций с использованием программы Excel предложено в [5] (калькулятор пловца). Разработчики отталкивались от соотношения: “**время одного гребка $\times$ количество гребков**”, предложенного в [15]. Разработан механизм корректировки техники в сочетании с временными параметрами гребка [7].

В отмеченных (и др.) источниках для поиска темпшагового соотношения и расчета результата использованы следующие биомеханические параметры и их сочетания: скорость плавания,

темп, шаг; скорость плавания, шаг; время проплывания отрезка и количество гребков на отрезке; время гребка и количество гребков.

В рассмотренных случаях, за исключением [14], не обнаружено использование параметров в предложенном сочетании: **время и шаг гребка**.

Цель и задачи исследования. С учетом вышеизложенного **целью исследования является** расчет модельных параметров **времени и шага гребка** для индивидуализации темпошагового соотношения и его оптимизации при управлении скоростью передвижения в циклических водных видах спорта (на примере спортивных видов плавания).

Задачи исследования:

1. Методическое обоснование выбранных критериев: **времени и шага гребка**.

2. Обобщение исходного материала для расчета примерных значений биомеханических параметров техники: времени и шага гребка четырех видов спортивного плавания на различных дистанциях.

3. Анализ результатов исследования.

4. Методические рекомендации по использованию разработанного макета анализа эффективности скорости плавания по доступным (время и шаг

гребка) биомеханическим параметрам техники.

Методы и организация исследования: обзор и анализ литературы, теоретическое моделирование, биомеханический анализ технических параметров, математико-статистические методы обработки.

Контингент: данные 7 элитарных спортсменов по [8] и 10 юных пловцов сборной НПУА

Результаты.

1. Методическое обоснование выбранных критериев: времени и шага гребка.

Не детализируя цифровые значения биомеханических параметров техники и тактики в циклических водных видах, отметим общие тенденции темпошагового соотношения водных локомоциях, которые подтвердили правильность выбранных критериев: времени гребка и шага гребка.

1) возможность поддержания и варьирования скоростью пловца с изменением темпошагового соотношения [10 - 12];

2) совпадение или близость темповых значений высококвалифицированных юных и взрослых спортсменов в плавании [8] и в гребле [13];

3) на основе пункта 2: повышение скорости передвижения юных спортсменов за счет увеличения значений шага [8, 9] и др.

4) возможность изменения согласования координации движителей (ноги – руки) пловца с целью оптимизации скорости плавания ([12] и др.).

Вышеотмеченное положение пункта 2 (совпадение или близость темповых значений) свидетельствует о совпадении (или близости) временных параметров цикла (гребка) высококвалифицированных юных и взрослых спортсменов. В данном случае с учетом различий шага (пункт 3) скорость плавания и гребли не может совпадать. В плавании важное значение имеет возможность изменения согласования координации движителей (ноги – руки) пловца с целью оптимизации скорости плавания (пункт 4). С учетом того, что скорость пловца обеспечивается: 1) шагом гребка (L) и времени (t) гребка; 2) возможностью поддержания значений L и t или их изменения за счет темпошагового соотношения (пункт 1); 3) корректировкой значений L и t , что возможно посредством выбора соответствующего согласования (или изменения) координации движителей (пункт 4); отмеченные параметры (шаг и время гребка) приняты в виде

критериев, дающих возможность анализировать значения технических параметров гребка и шага, что позволяет подобрать оптимальную координацию движителей и темпошагового соотношения.

2. Обобщение исходного материала для расчета примерных значений биомеханических параметров техники: времени и шага гребка четырех видов спортивного плавания на различных дистанциях.

Выбор и расчет примерных значений биомеханических параметров техники для анализа оценки оптимального уровня скорости в четырех видах спортивного плавания проведены по [8], где обосновано улучшение динамики результатов и сопутствующих показателей ведущих пловцов (табл. 1). В табл. 1 на основе результатов и общего количества гребков рассчитано время (t) гребка. Там же с учетом дистанции (к примеру, 200 м в. ст. (М. Phelps)-1 строка)) и общего количества гребков (к примеру, 119 гребков) рассчитан средний шаг ($200\text{ м} / 119\text{ г} = 1,68\text{ м}$). Максимальное и минимальное значения шага (размах) рассчитаны с учетом данных количества гребков на 50-метровых отрезках. К примеру (см. табл. (М. Phelps)-1 строка), максимальное значение в вольном стиле на дистанции

200 м – 34 гребка и минимальное значение – 26 гребков. При 34 гребках на шага 50 м / 34 гребка = 1,47 м и 50 м / 26 гребка = 1,92 м.

50-метровой дистанции для расчета

Таблица 1

Динамика результатов и технических параметров t (время гребка) и шага гребка пловцов элитарного уровня, рассчитанных по данным Д. Манцевича [8]

Ф.И.	Упр.	Количество гребков		Результат	t гребка	Шаг
		50 м отрезкам	Общ			Средн. (размах)
M. Phelps	200м в/ ст.	26 – 29 – 30 – 34	119	01:45,3	0.885	1,68(1,47- 1,92)
		26 – 28 – 30 – 29	113	01:43,9	0.919	1,76 (1,66 - 1,92)
Ian Thorpe		29 – 31 – 32 – 33	125	01:47,9	0.86	1,6 (1,51 - 1,72)
		27 – 30 – 30 – 34	121	01:44,3	0.862	1,65(1,47- 1,85)
Grand Hackett		32 – 34 – 34 – 35	135	01:48,7	0.805	1,48(1,42- 1,56)
		31 – 32 – 33 – 35	131	01:46,9	0.816	1,52 (1,42- 1,61)
Ian Thorpe	400м в/ ст.	28-30-32-30-32-32-32-33	249	03:43,9	0.95	1,60 (1,51- 1,78)
		26-29-28-30-29-31-30-32	235	03:40,2	0.94	1,70 (1,56- 1,92)
Grand Hackett		31-33-34-34-34-34-34-36	270	03:45,6	0.83	1,48 (1,39- 1,61)
		31-32-33-33-33-33-33-34-35	264	03:42,5	0.84	1,51 (1,43- 1,61)
Josuk Kitajima	100 м брасс	20 – 24	44	01:00,6	1,38	2,27 (2,1 - 2,5)
		18 – 23	41	00:59,5	1.45	2,43 (2,2 - 2,8)
B. Hansen		19 – 22	41	01:00,89	1.485	2,43 (2,3 - 2,6)
		18 – 19	37	00:59,8	1.616	2,70 (2,6 - 2,8)
Josuk Kitajima	200 м брасс	18 – 17 – 19 – 20	74	02:15,7	1.834	2,70 (2,5 - 2,9)
		16 – 16 – 16 – 21	69	02:09,4	1.875	2,89 (2,4 - 3,1)
Jan Grocer	100 м Дельф.	18 – 22	40	00:52,3	1.308	2,5 (2,3 - 2,8)
		18 – 19	37	00:50,4	1.362	2,70 (2,6 -2,8)
Andre Sendinov		18 – 22	40	00:53,0	1.325	2,5 (2,3 - 2,8)
		-----	37	00:51,4	1.389	2,70 (2,3 - 2,8)
M. Phelps	200 м дельф	18 – 21 – 22 – 22	83	01:54,6	1. 38	2,40 (2,3 - 2,8)
		17 – 19 – 20 – 20	76	01:52,1	1.475	2,63 (2,5 –2,94)

Примечание. При расчете параметров шага и его времени данные параметров старта и поворота не отсечены.

В табл. 2 на основе обобщенных темповых параметров (количество гребков, в мин [8]) рассчитано время гребка для отдельных упражнений и

дистанций. К примеру, при темпе 59 гребков в мин. (см. табл. 2) имеем t гребка $(60 \text{ с} / \text{на } 59 \text{ гребков}) = 1,017 \text{ с}$.

Таблица 2

Расчетные характеристики t гребка в плавании при различном темпе без учета координации (т.е. согласования движителей)

гр/м	t гр	гр/м	t гр	гр/м	t гр	гр/м	t гр	гр/м	t гр	гр/м	t гр
39	1,538	45	1,333	51	1,176	57	1,053	63	0,952	69	0,869
40	1,5	46	1,304	52	1,154	58	1,034	64	0,938	70	0,857
41	1,463	47	1,277	53	1,132	59	1,017	65	0,923	71	0,84
42	1,428	48	1,25	54	1,111	60	1,0	66	0,909	72	0,83
43	1,395	49	1,225	55	1,091	61	0,984	67	0,896	73	-----
44	1,364	50	1,2	56	1,071	62	0,968	68	0,882	74	-----

С учетом того, что мы оперируем данными элитарных спортсменов (табл. 1), в которых отсутствуют значения 50, 100, 800 и 1500 м (в/ст), в табл. 3 представим обобщенные биомеханические параметры темпа и времени шага гребка, спортсменов- пловцов различной классификации, пола и возраста в четырех видах спортивного плавания, рассчитанных по параметрам темпа [8].

3. Анализ результатов исследования. При плавании одна и та же скорость и ее повышение возможны за счет шага (низкий темп и высокие значения шага) или темпа (высокий темп и сравнительно низкие значения шага) [12]. **У спортсменов – пловцов**

элитарного уровня выявлена тенденция увеличения шага при высоких и устойчивых значениях темпа [8] и изменения согласования координации движителей (ноги – руки) пловца [12].

В плавании время гребка, соотношение опорной и безопорной фаз гребка составляет 1/3. В соответствии с новейшими данными ([4] табл. 1) в дельфине время гребка составляет 0,96 секунд опорной части (вход руки в воду, захват, подтягивание, отталкивание, вынос руки) - 0,63 с. и безопорной (пронос руки) - 0,33 с. Таким образом, в рассчитанные по [8] параметры времени гребка косвенно включены время старта и поворотов. Учитывая, что время опорной части гребка в кроле

на груди составляет 0,8 с. [3], при контрольном тестировании данное обстоятельство необходимо иметь в виду. Как правило, изменение времени гребка возможно за счет уменьшения времени проноса руки и сокращения времени начальной и конечной частей гребка (вход руки в воду и вынос руки

из воды). Подтягивание и отталкивание в гребке, как правило, почти не подвержены изменению. **Спортсмен должен успеть приложить усилия в процессе гребка, а не после него.** В кроле на груди этот параметр составляет 0,6 с (опорной части гребка 0,8 с).

Таблица 3

Обобщенные темповые характеристики спортсменов- пловцов различной классификации, пола и возраста в четырех видах спортивного плавания

тиль	Дистанция (м) ,темп (гр/м) и время гребка (t гр)				
	50 м	100 м	200 м	400 и 800	1500 м
Кроль на груди(зр/м)	59 - 61	51 - 53	44 - 46	40 - 46	40 - 42
Кроль на груди, (t зр)	1,017-0,984	1,176-1,132	1,364-1,304	1,5-1,304	1,5-1,428
Дельфин (зр/м)	60 - 65	53 - 56	48 - 51	-----	-----
Дельфин, (t зр)	1,0 - 0,923	1,132-1,071	1,25 - 1,176	-----	-----
Кроль на спине(зр/м)	53 - 58	46 - 49	40 - 41	-----	-----
Кроль на спине (t зр)	1,132-1,034	1,304-1,225	1,5 - 1,463	-----	-----
Брасс (зр/м)	62 - 65	49 - 51	39	-----	-----
Брасс (t зр)	0,968-0,923	1,225-1,176	1,538	-----	-----

Рассматривая силовую динамику гребка, замечается спад в точке перехода от подтягивания к отталкиванию [3, 4]. У спортсменов с низкой квалификацией при укороченных гребках сохранение скольжения обеспечивается акцентом в диапазоне подтягивания или отталкивания.

Уровень макета и методическая направленность работы позволяют, отталкиваясь от литературных данных, дать возможность для дальнейшего уточнения и обоснования модельных параметров выбранных критериев.

Прежде чем перейти к методическим указаниям, обратимся к работам,

которые подсказали идею использовать шаг и время гребка в качестве доступного инструмента управления темпошаговым соотношением.

При тренировке юных гребцов-байдарочников в [13] предлагалось уменьшение площади стандартного весла до величин, позволяющих приблизить темп гребли юных гребцов к темпу гребли мастеров спорта, что позволяло “подгонять” инвентарь в соответствии с силовыми возможностями юных гребцов. (Данный подход использовал Х.А. Саносян в процессе тренировок юных гребцов - каноистов). В опубликованных отчетах проблемной лаборатории АРМ. ГИФК –а (70 ые годы 20 века: ссылка не указана) для анализа мастерства легкоатлетов использовались соотношения время контакта опоры и параметры шага. Авторы статьи при работе с юными и взрослыми пловцами спортклуба ‘Политехник’ использовали параметры времени гребка и шага гребка. В гребле на байдарках и в плавании (кроль на груди или на спине) правый и левый гребок считается как цикл. В процессе

практической работы более проще каждый гребок считать как цикл.

4. Методические рекомендации по использованию разработанного макета анализа эффективности скорости плавания по доступным (время и шаг гребка) биомеханическим параметрам техники

Был проведен анализ биомеханических параметров техники юных пловцов (в/ ст) на 25- и 50 - метровых отрезках (старт с воды) по [8, 9]. Рассчитывалось количество гребков в диапазоне от средней до максимальной возможности пловца (таблицы 5, 6). Отталкиваясь от результата и количества гребков, рассчитаны время гребка и шаг гребка (таблицы 5, 6). Для воспитания чувства времени и оценки скорости спортсменам предлагалось указать время, за которое они проплыли данный отрезок и количество гребков. Делалась попытка поиска критической скорости данного спортсмена (уровень, при котором повышение частоты движения не приводит к повышению скорости плавания).

Таблица 4

Данные тестирования спортсмена Б. А. (14 лет)

Интенсивность	Результат в/ст 50 м	К-во гребков			t гребка (с)	Шаг (м)		
		25 м отрезках		Общее		1-25	2-25	средн
50 %	0.49.08	20	21	41	1.19	1,25	1,19	1,21
60 %	0.45.95	22	21	43	1.06	1,13	1,19	1,16
70 %	0.44.24	20	22	42	1.05	1,25	1,13	1,19
80 %	0.43.51	19	21	40	1.03	1,31	1,19	1,25
90 %	0.42.68	20	22	42	1.01	1,25	1,13	1,19
100 %	0.39.19	23	25	47	0.87	1,08	1,00	1,06

Примечание.- Фиксирование данных проведено визуально.

С учетом того, что при плавании в полную силу время гребка “опорного периода” в вольном стиле у спортсмена составляло 0,87 с, что согласуется с литературными данными [3, 4] (0,8 с.), и отталкиваясь от рассчитанных биомеханических параметров (табл. 4) техники спортсмена, был увеличен объем тренировочной работы (плавание на ногах) в переменном темпе и упражнений, способствующие повышению шага гребка.

В результате корректировки тренировочных нагрузок в течение 4-х микроциклов спортсмен Б. А. улучшил результаты: в/ ст: 50 м – 33 с, 100м- 1.21., 200 м – 3.50; наилучшие результаты сезона: в/ ст: 50 м – 32,5 с, 100м- 1.16, 200 м – 3.05.

Последующий рост результатов возможен при совершенствовании техники и повышении функциональных возможностей .

Рассмотрим результаты тестирования пловца спортсмена уровня юношеского разряда.

Данные таблицы свидетельствуют, что спортсмен может показать тот же результат при широком варьировании (53-44 гребка и 0,84 – 1,25 м) темпошагового соотношения, т.е. улучшить результат за счет увеличения параметров шага, в том числе с изменением соотношения движителей. Результат 0,44, строки 2 и 3; 0,43, строка 4 и 5; 0,42, строки 6 и 7 (в табл. 5). По данным тестирования спортсмену было указано на недопустимость снижения параметров шага за счет увеличения (темпа) частоты гребков. Наилучший результат спортсмена в данном упражнении составляет 36 с.

Таблица 5

Данные тестирования спортсмена П. Н. (9 лет)

N	Резуль- тат	К-во гребков			t гребка	Шаг		
		по 25 м отрезкам	общее			1-25 м	2-25 м	средн
1	0.50.69	26	30	56	0.90	0,96	0,83	0,89
2	0.44.71	26	27	53	0.84	0,96	0,92	0,94
3	0.44.59	20	22	44	1.01	1,25	1,13	1,13
4	<u>0.43.68</u>	<u>27</u>	<u>28</u>	<u>55</u>	<u>0.79</u>	<u>0.92</u>	<u>0,89</u>	<u>0,90</u>
5	<u>0.43,09</u>	<u>34</u>	<u>36</u>	<u>67</u>	<u>0.64</u>	<u>0,73</u>	<u>0,69</u>	<u>0,74</u>
6	<u>0.42.53</u>	<u>29</u>	<u>31</u>	<u>60</u>	<u>0.70</u>	<u>0,86</u>	<u>0,80</u>	<u>0,83</u>
7	<u>0.42.59</u>	<u>22</u>	<u>20</u>	<u>42</u>	<u>0.96</u>	<u>1,13</u>	<u>1,25</u>	<u>1,19</u>

Примечание.- Фиксирование данных проведено визуально.**Выводы.**

1. Разработана доступная и простая технология анализа эффективности скорости плавания по доступным (время и шаг гребка) биомеханическим параметрам техники.

2. Методика разработана для применения в процессе тренировки в бассейне без применения сложной вычислительной техники и видеоаппаратуры.

3. Примерные параметры шага и времени гребка в четырех видах спортивного плавания рассчитаны по данным Д. Манцевича.

4. Близость показателей t гребка спортсмена к модельным показателям соответствующего упражнения свидетельствует о ее оптимальных значениях по этому показателю.

5. Низкие значения параметров шага при оптимальном значении t гребка позволяют тренеру проведение анализа и выбора оптимальных средств и методов воздействия.

6. Знание модельных t гребка позволяет выбрать их оптимальные значения за счет: 1) поиска оптимальных значений шага; 2) количества гребков на отрезках и (темпа); 3) соотношений шага и количества гребков (темпа); 4) изменения соотношения движителей (ног и рук); 5) поиска оптимального ритма.

7. В качестве методических рекомендаций представлены примеры анализа с использованием разработанного подхода.

8. Анализ параметров времени и шага гребка спортсменов, наряду с решением текущих задач, поставил новые

задачи, которые должны быть решены в рамках уточнения отмеченных критериев научно-исследовательского проекта.

9. Более углубленный и качественный анализ техники возможен при расчете времени составляющих элементов опорного и безопорного периодов гребка (в том числе темпо-шагового соотношения, координации) у спортсменов посредством использования средств цифровой видео- и киновидеосъемки в четырех видах спортивного плавания.

10. Знание тенденции динамики распределения гребков на дистанции (табл. 1) может стать макетом, на который следует ориентироваться. Это: а) уменьшение темповых значений и увеличение t гребка, проявляемое с увеличением дистанции; б) минимальные значения гребков на первом и максимальные на последнем 50- метровом отрезке (в большинстве рассмотренных случаев).

📖 ЛИТЕРАТУРА

1. Клешнев В.В., Метод анализа соотношения скорости, темпа и шага при выполнении локомоции в водной среде// Сб.ст. III Межд. научно-практ. конф. "Плавание III. Исследования, тренировка, гидрореабилитация"/Под ред. А.В. Петряева.-СПб: Плавин, 2005.- С.74-78.

2. Клешнев В.В., Темп и эффективность гребли/ Новости Биомеханики Гребли No.240 март 2021/ эл. ресурс/ biorow.su/index.php?route=newsblog/article&newsblog_path=6&newsblog_article_id=93

3. Каунсильмен Дж. Скорость и ускорение движений рук при плавании кролем// Плавание: Сб. /Сост З. П. Фирсов. - М.:ФиС, 1983. -Вып.1. - С.18-21.

4. Красильников В.Л., Миргородская Е.В., Графоаналитическая дифференцировка динамических характеристик гребка при плавании способом "дельфин"/Сб ст. VI Межд. научн.- практ. конф. "Плавание VI. Исследования, тренировка, гидрореабилитация"/Под ред. А.В. Петряева.-СПб: Петроград, 2011. - С.17-19

5. Калькулятор пловца: время преодоления дистанции: электронный ресурс загружено в youtube 2 июня 2019 г/ <https://www.aqualibrium.ru/blog/kalkulyator-plovca-vremya-preodoleniya-distancii/>

6. Мосунов Д.Ф., Дидактические основы совершенствования двигательных действий спортсмена (на примере плавания).- СПб.: Плавин, 1996.-177 с

7. Мосунов Д.Ф., Мосунова М. Д., Григорьева Д.В., Павлюкевич К.Н., Ярыгина М.А., Методика реализации циклового резерва совершенствования техники паралимпийского плавания/ Ученые записки ун.-та имени П.Ф. Лесгафта. – 2018. – № 4 (158) –С. 219 -224.

8. Манцевич Д., Как использовать темп и количество гребков в тренировке пловцов//Сб ст. IV Межд. научн.- практ. конф. “Плавание IV. Исследования, тренировка, гидрореабилитация”/Под ред. А.В. Петряева.-СПб.: Плавин, 2007. – С.163-167.

9. Манцевич Д., Сокращение гребков=увеличение мощности/ электронный ресурс: загружено в youtube в 2015 г. <https://www.youtube.com/watch?v=I7cGEy-BtGA>

10. Мироненко Е.Н., Антипин В.Б., Оптимизация темпа и длины шага в спортивных способах плавания// Журнал: Омский научный вестник (математика) .- 2015

<https://cyberleninka.ru/article/n/optimizatsiya-tempa-i-dliny-shaga-v-sportivnyh-sposobah-plavaniya>

11. Мироненко Е.Н., Кладов Э.В., Терещенко А.А. Дифференцирование средств технической подготовки юных пловцов, направленных на оптимизацию соотношения темпа и длины шага при плавании спортивными способами //Журнал: Современные проблемы науки и образования. – 2017. – № 4. ; Дата публикации 04.08.2017

URL: <https://science-education.ru/ru/article/view?id=26657>

12. Петряев А.В. Особенности соревновательной деятельности пловцов на открытой воде//Сб ст. VI Межд. научн.- практ. конф. “Плавание VI. Исследования, тренировка, гидрореабилитация”/Под ред. А.В. Петряева.-СПб.: Петроград, 2011. – С.12-14.

13. Побурный П.В. Применение специальных тренировочных средств в процессе подготовки юных гребцов на байдарках: Автореф. дис. .. канд. пед. наук.—Л ., 1977. -14 с.

14. Саносян Х.А. Управление скоростью передвижения в гребных видах спорта (на примере академической гребли) : Электронный ресурс, 2015 г.

<https://oaji.net/articles/2015/1921-1432549302.pdf>

15. Таормина Шейла. Секреты быстрого плавания для пловцов и триатлетов 158 с/ эл. Ресурс. (загружено в yandex в 2016 г)

http://polyathlon-russia.com/wp-content/uploads/2016/11/_Sekrety_bystrogo_plavania.pdf

**ՑԻԿԼԻԿ ՋՐԱՅԻՆ ՄԱՐԶԱԶԵՎԵՐՈՒՄ ԱՐԱԳՈՒԹՅԱՆ
ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԱՏՉԵԼԻ ՏԵԽՆԻԿԱՅԻ
ԿԵՆՍԱՄԵԽԱՆԻԿԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐՈՎ (ԼՈՂԻ ՕՐԻՆԱԿՈՎ)**

*Խ.Ա. Սանոսյան, Ա. Փ. Գալստյան, Ս. Գ. Կակոյան, Է. Ա. Դանիելյան
Հայաստանի ազգային պոլիտեխնիկական
համալսարան, Երևան, Հայաստան*

ԱՄՓՈՓԱԳԻՐ

Առանցքային բառեր: Թիավարություն, լող, արագություն, ժամանակ՝ հատվածի, լողաքայլի (ցիկլի), քայլ, տեմպ, մոդելային արժեքներ:

Հետազոտության արդիականությունը պայմանավորված է թիավարություն և լող մարզաձևերում մատչելի տեխնիկայի կենսամեխանիկական ցուցանիշների՝ լողաքայլի ժամանակի և քայլի կիրառմամբ, օրինակելի տեմպի և քայլի հարաբերակցության որոնմամբ, ինչը նպաստում է օպտիմալ՝ համապատասխան արագության ճշտմանը:

Հետազոտության նպատակն է հաշվարկել լողաքայլի ժամանակի և քայլի օրինակելի ցուցանիշները ջրային ցիկլիկ մարզաձևերում (մարզական լողի օրինակով) տեմպայլային հարաբերակցությունը անհատականացնելու, շարժման արագությունը կարգավորելու համար:

Հետազոտության մեթոդներ և կազմակերպում: Հետզոտության մեթոդներն են՝ գրականության ուսումնասիրում և վերլուծություն, տեսական մոդելավորում, տեխնիկական պարամետրերի կենսամեխանիկական վերլուծություն, մանկավարժական դիտումներ, մաթեմատիկական և վիճակագրական տվյալների մշակում:

Կոնտինգենտ. ըստ Դ. Մանցևիչի 7 էլիտար մարզիկների տվյալների՝ հաշվարկվել է տարբեր հեռավորությունների վրա չորս լողաոճերում լողաքայլի

ժամանակը և լողաքայլի օրինակելի ցուցանիշները: Հաշվարկված տվյալները կիրառվել են ՀԱՊՀ-ի 10 պատանի լողորդների տեմպայլային հարաբերակցության կարգավորման համար:

Հետազոտության աղյուսքների վերլուծություն: Մեթոդապես հիմնավորվել և հաշվարկվել են 7 էլիտար լողորդների տեխնիկայի կենսամեխանիկական պարամետրերի մոտավոր արժեքները: 10-ը պատանի լողորդների տեխնիկայի կենսամեխանիկական պարամետրերի վերլուծությունն իրականացվել է 25 և 50 մետրանոց հատվածներում (մեկնարկ ջրից): Արդյունքը և լողաքայլերի քանակը գրանցվել են լողորդի՝ միջինից մինչև առավելագույն հնարավորության սահմաններում, ինչը հնարավորություն տվեց հաշվարկել լողքայլի ժամանակը և քայլը: Ժամանակի զգացողությունը դաստիարակելու և արագությունը գնահատելու համար մարզիկներին առաջարկվել է նշել այն ժամանակը, որի ընթացքում նրանք լողացել են տվյալ հատվածը և լողաքայլերի քանակը: Բացահայտվել է տվյալ մարզիկի կրիտիկական արագության կետը (մակարդակ, որի դեպքում շարժման հաճախականության բարձրացումը չի հանգեցնում լողի արագության բարձրացման):

Համառոտ եզրակացություն: Մշակվել է լողորդի արագության վերահսկման մեթոդը՝ հիմնված պարզ և մատչելի՝ լողաքայլի ժամանակի և քայլի տեխնիկայի կենսամեխանիկական ցուցանիշների ընտրության վրա: Մեթոդը նախատեսված է կիրառել լողավազանում մարզման ընթացքում՝ առանց բարդ համակարգչային տեխնիկայի և տեսասարքավորումների օգտագործման պայմաններում:

ANALYSIS OF SPEED EFFICIENCY IN CYCLIC WATER SPORTS BY BIOMECHANICAL INDICATORS OF APPLICABLE TECHNIQUES (BY THE EXAMPLE OF SWIMMING)

*Kh.A. Sanosyan, A.P. Galstyan, S.G. Kakoyan, E.A. Danielyan
National Polytechnic University
of Armenia, Yerevan, Armenia*

ABSTRACT

Keywords: Rowing, swimming, speed, time: segment, swim stroke (cycle), stride, pace, model values.

Research relevance: The relevance of the study is due to the use of biomechanical indicators of available methods in rowing and swimming sports: swimming stroke time and stride, and the search for an exemplary pace and stride ratio, which contributes to the determination of the optimal, appropriate speed.

Research aim: The aim of the research is to calculate approximate indicators of swimming time and stride length in aquatic cyclic sports (using the example of competitive swimming) in order to individualize the tempo-stride ratio and adjust the speed of movement.

Research methods and organization: The research methods are: literature review and analysis, theoretical modelling, biomechanical analysis of technical parameters, pedagogical observations, mathematical and statistical data processing.

According to the data of 7 elite athletes of D. Mantsevich, the swimming time and approximate swimming stroke indicators were calculated in four swimming styles at different distances. The calculated data were used to regulate the tempo-step ratio of 10 young swimmers of the National Swimming Academy.

Research result analysis: The approximate values of the biomechanical parameters of the technique of 7 elite swimmers are methodically substantiated and calculated. The analysis of the biomechanical parameters of the technique of 10 young swimmers was carried out on the segments of 25 and 50 meters (starting from the water). The result and the number of swimming strokes were recorded within the swimmer's average to maximum capabilities, which made it possible to calculate the time and step of the swimming stroke. To develop a sense of time and assess speed, the athletes were asked to indicate the time during which they swam a given section and the number of swimming strokes. The critical speed point of a given athlete was identified (the level at which an increase in the frequency of movements does not lead to an increase in swimming speed).

Conclusion: A simple and accessible method of controlling swimmer's speed based on selection of biomechanical indicators of stroke time and stride technique has been developed. The method is intended to be used during training in the pool without the use of sophisticated computer technology and video equipment.

Информация об авторах

Хачатур Аветисович Саносян – к.п.н, профессор кафедры физического воспитания и спорта, Национальный Политехнический Университет Армении, Ереван, Армения, E.mail: sanosyan2005@yandex.ru

Артур Пайлакович Галстян– заведующий кафедры физического воспитания и спорта. Национальный Политехнический Университет Армении, Ереван, Армения, E.mail: arturgalstyan1963@gmail.com

Самвел Гарникович Какоян– доцент кафедры физического воспитания и спорта. Национальный Политехнический Университет Армении, Ереван, Армения, E.mail: arpik.1957@mail.ru

Эльмира Андраниковна Даниелян– преподаватель кафедры физического воспитания и спорта. Национальный Политехнический Университет Армении, Ереван, Армения, E.mail: elmira.danielyan1966@icloud.com

Information about the authors

Khachatur Avetis Sanosyan Ph. D. of Pedagogical Sciences, Professor of the Chair of Physical Education and Sport, National Polytechnic University of Armenia, Yerevan, Armenia, E-mail: sanosyan2005@yandex.ru Mobile: 093 243733

Artur Paylak Galstyan, Head of the Chair of Physical Education and Sports, National Polytechnic University of Armenia, Yerevan, Armenia, E.mail: arturgalstyan1963@gmail.com

Samvel Garnik Kakoyan. Associate professor at the Chair of the Physical Education and Sport, National Polytechnic University of Armenia, Yerevan, Armenia, arpik.1957@mail.ru

Elmira Andranik Danielyan, lecturer at the Chair of Physical Education and Sport, National Polytechnic University of Armenia, Yerevan, Armenia, E-mail: elmira.danielyan1966@icloud.com

Հոդվածն ընդունվել է 26.02.2025–ին:

Ուղարկվել է գրախոսման՝ 27.02.2025–ին:

Գրախոս՝ մ.գ.դ., պրոֆեսոր Ֆ. Ղազարյան

ԲԱԺԻՆ 2. ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՍՊՈՐՏԱՅԻՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹՅԱՆ ԲԺՇԿԱԿԵՆՍԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՅԵՑԱԿԵՏԵՐԸ

ՀՏԴ 378.1

DOI: 10.53068/25792997-2025.1.14-98

«KAHOOT» ԷԼԵԿՏՐՈՆԱՅԻՆ ՀԱՐԹԱԿԻ ՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ՓՈՐՁԸ
ՀՖԿՍՊԻ-Ի ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅՈՒՄ. ՆՈՐ ՄՈՏԵՑՈՒՄՆԵՐ

Ա. Ա. Չալոյան, Լ. Ս. Աբրահամյան

Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի
պետական ինստիտուտ, Երևան, Հայաստան

Առանցքային բառեր: Տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ, բարձրագույն կրթություն, ուսանող-մարզիկներ, գիտելիքների ստուգում, «Kahoot»:

Հետազոտության արդիականություն: Հայաստանում տեղի ունեցող սոցիալ-տնտեսական բարեփոխումները պահանջում են խորը և երկարաժամկետ փոփոխությունների իրականացում հասարակական կյանքի բազմաթիվ ոլորտներում, ներառյալ բարձրագույն կրթությունը:

Հայրենական բազմաթիվ բուհերի ուսումնական գործընթացում առաջացել են մի շարք խնդիրներ, որոնք կապված են ուսումնական և մեթոդական գործընթացի արդիականացման, ուսուցման ակտիվ մեթոդների, յուրացված գիտելիքների և ձևավորված հմտությունների ամրապնդման և ստուգման ժամանակակից մեթոդների օգտագործման հետ:

Վերոնշյալ խնդիրների լուծման ուղիներից մեկը կապված է ուսումնական գործընթացի կազմակերպման մեջ ժամանակակից ձևերի լայն հնարավորությունների օգտագործման հետ: Դրանք ուղղված են ուսուցման գործընթացում անհրաժեշտ գիտելիքների յուրացմանը, ամրապնդմանը և անհատականացմանը, ինչպես նաև ուսանողների գիտելիքների ստուգման նպատակով ժամանակակից տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաների, էլեկտրոնային ռեսուրսների օգտագործմանը:

Ցավոք, Հայաստանի Հանրապետությունում քիչ է «Kahoot» հարթակի օգտագործման փորձը [1,5]: Հասանելի գրականության մեջ առկա է Հ. Աբրահամյանի հետազոտության տվյալները՝ կապված Երևանի բժշկական համալսարանում «Kahoot» էլեկտրոնային հարթակի օգտագործման հետ, ինչպես նաև

Վ. Հովհաննիսյանի կողմից 11-րդ դասարանում իրականացված հետազոտության արդյունքները: Կան նաև տեսական բնույթի մի շարք հետազոտություններ, որոնցում կարևորվում է «Kahoot» գործիքի կիրառումը կրթական համակարգում [2,3,4]:

Սակայն ֆիզկուլտուրային-սպորտային բուհերի առումով նման հետազոտությունները բացակայում են՝ բացառությամբ Ա. Չատինյանի և Լ.Աբրահամյանի հետազոտության արդյունքների, որում սակայն չեն ընգրկվել հեռակա ուսուցման համակարգի ուսանողները [6]:

«Kahoot» հարթակի օգտագործման հիմնախնդիրը հատկապես արդիական է ֆիզկուլտուրային-սպորտային բուհում՝ պայմանավորված ուսանող-մարզիկների ուսուցման առանձնահատկություններով: Մասնավորապես նրանց մարզումները, հավաքները և մասնակցությունը մրցումներին հաճախ ակադեմիական պարապմունքներին չհաճախելու լուրջ պատճառ են դառնում, ինչը հանգեցնում է ուսումնական գործընթացի կազմակերպման բազմաթիվ խնդիրների առաջացմանը: Սպորտային բուհի ուսումնական գործընթացում ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ներդրման և օգտագործման հնարավորությունների հետագա ուսումնասիրությունները կարող են

նպաստել սովորողների տեսական գիտելիքների յուրացման ծավալի բարձրացմանը, գիտելիքների օբյեկտիվ ստուգմանը, ինչպես նաև բազմաթիվ անհատական և թիմային հատկությունների ձևավորմանը:

Հետազոտության նպատակը: Ուսումնասիրել բարձրագույն կրթության ոլորտում օգտագործվող ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաների դերը, բացահայտել ՀՖԿՍՊԻ-ում որոշ ուսումնական առարկաների դասավանդման գործընթացում «Kahoot» էլեկտրոնային հարթակի կիրառման առանձնահատկությունները:

Հետազոտության մեթոդները և կազմակերպումը: Հետազոտության ընթացքում օգտագործվել է գիտամեթոդական գրականության ուսումնասիրության և վերլուծության մեթոդը, ուսումնական գործընթացում «Kahoot» հարթակի կիրառական գործածումը, ինչպես նաև բանավոր հարցում:

Հետազոտության առաջին փուլը կազմակերպվել է 2023-2024 ուսումնական տարում՝ Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտում (ՀՖԿՍՊԻ), բակալավրի և մագիստրոսի առկա պատրաստության գործընթացում, որում մասնակցել են 19-21 տարեկան երկրորդ և երրորդ կուրսերի 136 ուսանող և 24-45 տարեկան 35 մագիստրանտ (միջինը՝ 26 տարեկան):

Մասնակիցների մոտ 92%-ը տղամարդիկ էին: Ուսուցանվողների տեսական գիտելիքները ստուգելու և ամրապնդելու համար ստեղծվել է 23 «Kahoot», որոնց առաջադրանքներում ներառվել է ընդհանուր առմամբ 351 հարց: Մագիստրանտների ուսումնական գործընթացում օգտագործվել են մշակված 5 «Kahoot»՝ 76 առաջադրանքով: Այս հարթակը օգտագործվել է նաև «Սպորտի կառավարման և մարզական լրագրության» ամբիոնում բակալավրի կրթական գործընթացում «Տնտեսագիտություն» առարկան դասավանդելիս՝ օգտագործելով 56 առաջադրանքով 5 «Kahoot»:

Հետազոտության երկրորդ փուլն անցկացվել է 2024-2025 ուսումնական տարվա առաջին կիսամյակում, որին մասնակցել են բակալավրիատի առկա և հեռակա ուսուցման 2-րդ և 3-րդ կուրսերի 38 ուսանող և 45 մագիստրանտ: Հեռակա համակարգում ուսուցանվողների միջին տարիքը համապատասխանաբար կազմել է՝ 27 և 35 տարի:

Հետազոտության արդյունքների վերլուծություն: Այսօր ուսումնական գործընթացն անհնար է պատկերացնել առանց ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաների օգտագործման, որոնք թույլ են տալիս բարձրացնել ուսուցման հանդեպ մոտիվացիան և արդյունավետությունը, ուսանողների գիտելիքների մակարդակը, բարելավել դասերի անցկացման մեթոդները,

նպաստել գիտելիքների գործառնական և օբյեկտիվ գնահատմանը և, այդպիսով, բացել նոր հնարավորություններ ուսուցման գործընթացում:

Ժամանակակից աշխարհում տեխնոլոգիաները դարձել են ուսումնական գործընթացի անփոխարինելի բաղադրիչ՝ դարձնելով ուսուցումն արդիական, գրավիչ, ինտերակտիվ և մատչելի: Ժամանակակից դասարանները և լսարանները հագեցած են թվային սարքերով, ինտերակտիվ գրատախտակներով և առցանց հարթակներով, որոնք հեշտացնում են վիրտուալ քննարկումների, վիկտորինաների, հարցումների և ուսուցողական խաղերի անցկացումը: Այս գործիքները ոչ միայն նպաստում են հաճելի ուսուցմանը, այլև բարձրացնում են ուսանողների տեղեկատվությունը հիշելու կարողությունը, զարգացնում են քննադատական, ստեղծագործական մտածողություն և խնդիրների արդյունավետ լուծման հմտություններ, բարելավում հաղորդակցման կարողությունները [9,10,13]: Կարևոր է հաշվի առնել նաև այն, որ ժամանակակից դպրոցականների և ուսանողների համար թվային տեխնոլոգիաները դարձել են նրանց առօրյա կյանքի անբաժանելի մասը՝ քանզի նրանք պատկանում են թվային տեխնոլոգիաների սերնդին:

Հայտնի է, որ տեղեկատվական տեխնոլոգիաները՝ գործիքների և

մեթոդների ամբողջություն է, որն օգտագործվում է առաջնային տեղեկատվություն հավաքելու, մշակելու, պահելու և փոխանցելու համար, որոնք օգտվողներին հնարավորություն են տալիս պատկերացում կազմել օբյեկտի, գործընթացի կամ երևույթի վիճակի մասին: Այս տեխնոլոգիաները հաճախ անվանում են համակարգչային տեխնոլոգիաներ, հաշվի առնելով, որ համակարգիչների տարբեր տեսակները տեղեկատվական տեխնոլոգիաների տեխնիկական միջոցների հիմքն են կազմում:

Կրթական համակարգը, ներառյալ բարձրագույն կրթությունը, պետք է օգտագործի և զարգացնի գիտելիքների և հմտությունների ուսուցման և ստուգման նպատակով նոր, իսկ այսօր նաև խաղային տեխնոլոգիաներ:

Պ.Կաուոնի և այլոց հետազոտության արդյունքները բացահայտեցին, որ խաղայնացման (gamification) ներդրումը անգլերենի ուսուցման դասընթացներում կարող է ուսուցիչների համար ստեղծել ավելի հարմարավետ և զվարճալի ուսումնական միջավայր: Ուսուցման գործընթացը դառնում է ավելի դինամիկ, և ուսանողները հնարավորություն են ստանում ձեռք բերել ժամանակակից աշխարհում անհրաժեշտ գիտելիքներ ու հմտություններ [11]:

Կրթական գործընթացի խաղայնացումը ուսուցման և ստուգման գործընթացում խաղային տեխնոլոգիաների ներդրման հայեցակարգ է [18]: Այն ենթադրում է համակարգչային խաղերին բնորոշ մոտեցումների կիրառումը ոչ խաղային գործընթացների նկատմամբ և ունի հսկայական ներուժ [15]: Հետազոտություններից մեկում բացահայտվել է, որ ուսումնական գործընթացում խաղային տարրերի ներառումը բարձրացնում է ուսուցման արդյունավետությունը, նպաստում գործնական կարողությունների զարգացմանը և պահպանում սովորողների ներգրավվածության բարձր մակարդակը: Այս մոտեցումը հեշտացնում է ուսուցման գործընթացը՝ նվազեցնելով հնարավոր լարվածությունը, որը կարող է առաջանալ ուսուցման ավանդական ձևերի և ուսանողների գիտելիքների ստուգման միջոցով: Խաղայնացումը թույլ է տալիս սովորական խնդիրները և առաջադրանքները կատարել ավելի հետաքրքիր և գրավիչ՝ դարձնելով այն ժամանակակից կրթության խնդիրների լուծման համար հզոր գործիք [15]:

Զ.Գալստյանը նկատում է, որ տեղեկատվական հաղորդակցման տեխնոլոգիաների արագ զարգացումը զգալիորեն փոխել է ուսուցման գործընթացները և ավանդական ուսուցման մեթոդները գնալով դառնում են ոչ արդյունավետ: Նրանք ապահովում են

ուսուցանվողների ներգրավվածության, մոտիվացիայի, ուշադրության, ինչպես նաև տեղեկատվության պահպանման մակարդակի բարձրացում [4]:

Ըստ Կ.Լիվինգստոնի ուսումնասիրության՝ խաղայնացման վրա հիմնված ուսումնամեթոդական գործողությունները սովորողներին հնարավորություն են տալիս ներգրավվել բովանդակային հաղորդակցության մեջ և ակտիվորեն մասնակցել իրենց սեփական ուսուցմանը [12]:

Բ. Կոզլովան կարևորում է մի քանի առավելություններ, որոնք կապված են կրթական համատեքստում խաղայնացման մոտեցման ինտեգրման հետ: Այնուամենայնիվ, նա կարևորում է նաև հնարավոր թերությունները՝ մասնավորապես խաղայնացումը կարող է ազդել վարքի փոփոխության վրա, նվազեցնել պատասխանատվության զգացումը և ուսուցչի ուշադրությունը ուսման արդյունքներից տեղափոխել շնորհվող միավորների և բոնուսների [16]:

Կրթության մեջ խաղայնացումը դրդում և ներգրավում է ուսանողներին ուսուցման գործընթացում, նպաստում է նրանց անձնական զարգացմանը և օգնում բացահայտել կարողությունները՝ նույնիսկ իրենց նախկինում անհայտ ոլորտներում [17]: Մի շարք թվային գործիքներ հասանելի են խաղայնացման և օպերատիվ տեղեկատ-

վություն ստանալու, օպերատիվ հետադարձ կապ ապահովելու համար, որոնցից են՝ «Canva»-ն, «Slido»-ն, «Quizizz»-ը, «Mentimeter»-ը, «Formative»-ն, «Socratic»-ն, «Kahoot»-ը և այլն: «Kahoot»-ը ամենատարածված ուսուցողական խաղային հարթակներից մեկն է, որն օգտագործվում է նաև սովորողների գիտելիքները գնահատելիս:

«Kahoot»-ը ստեղծվել է 2012 թվականին Նորվեգիայի գիտության և տեխնոլոգիաների համալսարանի ուսանողների և դասախոսների կողմից: Որպես ուսուցման և թեստավորման ամենատարածված խաղային հարթակներից մեկը՝ այն թույլ է տալիս հեշտությամբ ստեղծել, հրապարակել և օգտագործել ուսումնական խաղեր, վիկտորինաներ և տարբեր ինտերակտիվ թեստեր և հարցումներ՝ ուսուցման գործընթացը դարձնելով գրավիչ և դինամիկ: 2019 թվականի դրությամբ «Kahoot»-ը տարածվել է ավելի քան 200 երկրներում և օգտագործվում է ավելի քան 2,5 միլիարդ մարդու կողմից, ընդ որում՝ ամսական 70 միլիոն ակտիվ օգտատերերով [7,14]:

«Kahoot»-ը ստեղծում է արդյունավետ ինտերակտիվ ուսուցման միջավայր, քանի որ ծրագրաշարը կարող է ներգրավել ուսանողներին, ապահովել հետադարձ կապ և կառուցել մասնակցության դասընթացը [18]:

Այսօր օգտատերերին առաջարկվում է հարթակի երկու տարբերակ՝ անվճար (հիմնական) և վճարովի: Վերջիններիս մասնակցելու համար սովորողները կարող են օգտագործել ցանկացած սարք՝ ներմուծելով յուրաքանչյուր նոր ստուգման համար յուրա հատուկ Փին կամ QR կոդ:

Կարծիք կա, որ «Kahoot»-ը լավագույնս համապատասխանում է գիտելիքների կրկնությանը և ամրապնդմանը, այլ ոչ թե միայն ստուգմանը [16]:

Կարևոր է իմանալ, որ «Kahoot»-ի տվյալների բազայում տարբեր թեմաներով կան մեծաթիվ պատրաստի անվճար վիկտորինաներ (թեստեր), այդ թվում՝ սպորտի վերաբերյալ, որոնց թիվը գերազանցում է 1000-ը: Սակայն դրանք նախատեսված են առավելապես հանրակրթության, կամ ոչ մասնագիտացված բուհերի սպորտով հետաքրքրվողներ ուսանողների համար:

Կարելի է նշել, որ «Kahoot»-ի օգտագործման դրական կողմերն ավելի շատ են, քան բացասականները: Իսկ մրցակցական պահը այս գործընթացը դարձնում է ավելի հետաքրքիր և մոտիվացնող:

Որպես դրական օրինակներ՝ ներկայացնենք Հայաստանի հանրակրթության և բարձրագույն կրթության

ոլորտներում իրականացված փորձարարական հետազոտությունների արդյունքները: Մասնավորապես՝ 11-րդ դասարանի պատմության առարկայի ուսուցման գործընթացում «Kahoot»-ի ներդրմամբ հնարավոր եղավ բացահայտել, որ եթե մինչ այդ հարթակի կիրառումը «հիմնականում ակտիվ էին դասարանի 9-10 աշակերտներ, որոնք հարցեր էին տալիս, ակտիվ մասնակցում էին քննարկմանը, ապա «Kahoot»-ին՝ որպես ձևավորող գնահատման գործիք, ներգրավված էին բոլորը: Ըստ Վ. Հովհաննիսյանի՝ այս հարթակի ներդրումը ցույց տվեց, որ վերջին դասին անցկացրած ամփոփիչ «Kahoot»-ի արդյունքները բավականին բարձր էին, ինչը փաստում է ձևավորող գնահատման վրա ունեցած դրական ազդեցության մասին [5]:

Հետազոտությունում կարևորվում է նաև այն հանգամանքը, որ յուրաքանչյուր հարցից հետո սովորողները միաժամանակ ստանում էին արագ հետադարձ կապի հնարավորություն, ինչը չի կարող ապահովել սովորական բանավոր հարցումը կամ թղթային տարբերակով թեստը: Բարձր էին նաև աշակերտների արձագանքներն այս հարթակի օգտագործման վերաբերյալ (աղյուսակ 1):

Աղյուսակ 1

«Kahoot»-ով կազմակերպված դասի մասին աշակերտների կարծիքները

		վատ	միջին	լավ	գերազանց
1.	Ինչպե՞ս եմ գնահատում «Kahoot» -ով անցկացրած դասը	1	---	2	19
2.	Հետաքրքիր է	---	1	3	18
3.	Ձանձրալի է	0	0	0	0
4.	Ուսուցողական է	---	4	5	13
5.	Նորություն է	---	2	9	11
6.	Օգնեց ստուգել ձեռք բերած գիտելիքները	---	---	9	13

Իսկ Երևանի պետական բժշկական համալսարանում «Kahoot»-ն օգտագործվել է 2023 թվականին՝ «Ֆիզիոլոգիա» առարկայից քննությունում ուսանողների գիտելիքների գնահատելու համար: Յուրաքանչյուր «Kahoot» պարունակում էր 40 հարց՝ 4 հնարավորից մեկ ճիշտ պատասխանով: Պայմանավորված առաջադրանքի բարդությամբ՝ պատասխանների համար հատկացված ժամանակը տատանվում էր 30-ից 120 վայրկյան: Հ. Աբրահամյանը պարզել է, որ հարթակը օգտագործած խմբում, առարկայի իմացության միջին միավորը 10-ից կազմել է 7.02, մինչդեռ այն խմբերը, որոնք չեն օգտագործել «Kahoot»-ը, ունեցել են 6.58 միջին գնահատական: Հեղինակի կարծիքով այս գործիքը օգտակար է

ուսանողներին մոտիվացնելու, նրանց ուսուցման գործընթացում ներգրավելու և առաջադիմությունը բարձրացնելու համար՝ ապահովելով անհրաժեշտ և արդյունավետ հաղորդակցություն ամբողջ կիսամյակի ընթացքում [1]:

Մեկ այլ ուսումնասիրության արդյունքում Հ. Բիցեյնը պարզել է, որ ուսանողները դրական են վերաբերվում իրենց դասերին «Kahoot» հարթակի օգտագործմանը, ինչը նրանց ուսուցումն դարձնում է ավելի գրավիչ, իսկ ուսուցման գործընթացն ինքնին ավելի հետաքրքիր [8]:

Ըստ Ր. Յարյովի հետազոտության արդյունքների՝ «Kahoot» հարթակի միջոցով առաջին և երկրորդ կուրսերի ուսանողների ուսումնական գործընթացում խաղայնացման տեխնոլոգիայի

ներդրումը «Համակարգչային գիտություն» և «Տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ» առարկաների ուսումնառության ընթացքում դրական արդյունք է արձանագրել: Ուսանողների 82%-ը ողջունել է դրա օգտագործումն ուսումնական գործընթացում, 88% - ը նշել, որ այն հետաքրքրաշարժ է, և միայն 8%-ն է դեմ եղել այս հարթակի կիրառմանը [18]:

Անհրաժեշտ է նշել, որ «Kahoot» էլեկտրոնային հարթակը տրամադրում

է ուսուցման և գիտելիքների ստուգման 11 տարբեր ռեժիմ, որոնք կարելի է կիրառել անհատական և խմբային ստուգումների համար (աղյուսակ 2):

Հավելենք, որ չնայած 2-րդ աղյուսակում ներկայացված մասնակիցների առավելագույն քանակը սահմանափակվում է 10-ով, սակայն ներկայումս հարթակի անվճար տարբերակին կարող են միաժամանակ միանալ և գիտելիքների ստուգմանը մասնակցել արդեն 20 ուսանող:

Աղյուսակ 2

«Kahot»-ի կազմակերպման տարբերակների բնութագրերը

N ^o	«Kahoot»-ի տարբերակ	Մասնակցության ձևը	Մասնակից (խմբերի) թիվը	Ժամանակի սահմանափ. րոպե	Ճիշտ պատասխ. տրամադրում
1.	Classic mode	անհատ.	մինչև 10	---	-
2.	Winter Holidays mode	անհատ	մինչև 10	---	-
3.	Treasure Trove	անհատ	մինչև 10	2-10	+
4.	Submarine Squad	անհատ	մինչև 10	---	+
5.	Chill Art	անհատ	մինչև 10	2-10	+
6.	Color Kingdoms	խմբային	մինչև 2	2-10	+
7.	Cosmic Conquest	խմբային	մինչև 4	3-10	+
8.	Robot Run	խմբային	մինչև 4	3-10	+
9.	Team mode	խմբային	մինչև 5	3-10	-
10.	Tallest Tower	խմբային	մինչև 4	3-10	+
11.	The Lost Pyramid	խմբային	մինչև 6	---	-

Ինչ վերաբերում է ՀՖԿՍՊԻ-ին, ապա «Kahoot»-ի անվճար (հիմնական) www.sportedu.am

տարբերակը սկսել է օգտագործել դեռ 2022-2023 ուստարվանից «Սպորտի

մանկավարժության և հոգեբանության» ամբիոնում, բակալավրիատի «Ընդհանուր մանկավարժություն» և «Սպորտի մանկավարժություն» ուսումնական, ինչպես նաև մագիստրատուրայում «Բարձրագույն կրթության մանկավարժություն» առարկաների դասավանդման ընթացքում: Սույն ուսումնասիրության ընթացքում օգտագործվել է խաղի անվճար՝ «դասական» տարբերակը՝ «Classic mode»:

Մշակվել և օգտագործվել են երկու ձևի տեքստային առաջադրանք՝ «ճիշտ է» կամ «սխալ է» այլընտրանքային պատասխաններով, ինչպես նաև առաջադրանքներ՝ չորս հնարավորից մեկ ճիշտ պատասխան ընտրելու հնարավորությամբ:

Հայտնի է, որ հարթակի անվճար տարբերակը որոշ չափով սահմանափակում է առաջադրանքների մշակման և օգտագործման հնարավորությունները: Մասնավորապես՝ անվճար տարբերակը հնարավորություն չի տալիս ներառելու մեկից ավելի ճիշտ պատասխաններ, սակայն դա էականորեն չէր սահմանափակում ուսանողների գիտելիքների ամրապնդման և օբյեկտիվ գնահատման գործում այս տարբերակի հնարավորությունները: Բացի սմարթֆոններից, առաջադրանքները ներկայացվում էին էկրանին, ինչը թույլ է տալիս բոլոր մասնակիցներին տեսնել

թեստավորման ընթացքը, հավաքած միավորները, դրանց փոփոխությունը: Դրա շնորհիվ գիտելիքների ստուգման գործընթացն իրականացվում է խաղային տարրերի կիրառմամբ և մրցակցության ստեղծմամբ:

2023-2024 ուսումնական տարում վերոնշյալ առարկաների, ինչպես նաև «Տնտեսագիտություն» առարկայի սեմինարներին «Kahoot»-ի օգտագործման փորձը ցույց տվեց, որ այս հարթակի առաջին իսկ օգտագործումից ուսանողները հետաքրքրությամբ և մեծ ցանկությամբ են ներգրավվում գիտելիքների ստուգման նման գործընթացին [6]:

Այս հարթակին ծանոթանալուց և փորձարկելուց հետո, ուսանողներն այլևս չէին ցանկանում վերադառնալ սեմինարների անցկացման դասական ձևին, երբ առավելապես մեկ ուսանող էր ներգրավված գիտելիքների ստուգման գործընթացում, իսկ մյուսները, ընդհանուր առմամբ, մնում էին ունկնդիրների դերում:

Ուսումնական տարվա ավարտին երկրորդ և երրորդ կուրսերի ուսանողների շրջանում մեր կողմից անցկացրած բանավոր հարցումը ցույց տվեց, որ նրանց ճնշող մեծամասնությունը (ավելի քան 92%) բարձր է գնահատում ուսումնական գործընթացում «Kahoot» հարթակի օգտագործումը, ակտիվորեն և

հաճույքով մասնակցում սեփական գիտելիքների ստուգման գործընթացին: Իսկ սեմինարներից մեկի ժամանակ ուսանողները ցանկացան ևս մեկ անգամ այդ տարբերակով թեստավորվել, որպեսզի ևս մեկ անգամ ստուգեն, պարզաբանեն և ամրապնդեն տեսական գիտելիքները:

Գրեթե նույն պատկերը նկատվել է նաև մագիստրանտների հարցման արդյունքում՝ նրանց 95%-ը նշել է այս հարթակի օգտագործման անհրաժեշտությունն ու բարձր արդյունավետությունը: «Kahoot»-ի օգտագործման կարևոր կողմերից մեկն այն է, որ թույլ է տալիս ոչ միայն ստուգել գիտելիքների յուրացման մակարդակը, այլև բացահայտել սխալ կամ անճիշտ պատասխանները, ուղղել դրանք, զարգացնել անհրաժեշտ տեսական կոմպետենցիաներ, ինչպես նաև ուսանողների վերլուծական կարողությունները և նույնիսկ խմբային համագործակցության հմտությունները: Նույն դասի ընթացքում կրկնակի ստուգումը նույնպես կարևոր է, քանի որ սովորողները ամրապնդում են և հստակեցնում յուրացված գիտելիքները, ինչից հետո սխալ պատասխանների տոկոսը զգալիորեն նվազում էր՝ նպաստելով գիտելիքների ամրապնդմանը:

Ինչպես նշել էր 2-րդ կուրսի առկա համակարգի ուսանողներից մեկը,

«Kahoot»-ի շնորհիվ անցկացվող էլեկտրոնային սեմինարներն առավել արդյունավետ են, քանի որ հնարավորություն են ընձեռում մարզական հավաքների ժամանակ, կամ այլ երկրներում գտնվող ինստիտուտի մարզիկներին մասնակցել սեմինարներին՝ գիտելիքների մակարդակը բարձրացնելու և դրանք օբյեկտիվ գնահատելու նպատակով:

Այս հարթակի օգտագործման դրական կողմերից մեկը՝ թեստավորման ավարտից հետո ամբողջ խմբի, ինչպես նաև յուրաքանչյուր ուսանողի համար ամեն մի հարցի վերաբերյալ ճիշտ և սխալ պատասխանների քանակական և որակական (տոկոսային հարաբերակցություն) ցուցանիշներին ծանոթանալու հնարավորությունն է: «Kahoot»-ի միջոցով որոշակի առաջադրանք կատարելուց հետո դասախոսը ստանում է մանրամասն հաշվետվություն ուսանողների աշխատանքի վերաբերյալ: Դա թույլ է տալիս գիտելիքների ստուգումից բացի բացահայտել այն դժվարությունները, որոնց բախվում են ուսանողները՝ որոշակի թեմա անցնելիս, ինչի արդյունքում կազմակերպել լրացուցիչ պարապմունք նույն թեմայի կամ ենթաթեմայի վերաբերյալ:

Գիտելիքների գնահատումն ավելի արդյունավետ և օպերատիվ ստուգելու, ամրապնդելու և, մինչև ժամանակ,

գիտելիքների գնահատման օբյեկտիվությունը բարձրացնելու նպատակով, ուսանողները նախքան թեստավորման գործընթացի սկսելը տեղեկացվել են գիտելիքների գնահատման համակարգի մասին:

«Kahoot»-ի օգտագործման փորձի վերլուծության արդյունքում կատարվել են մեր կողմից հետևյալ փոփոխությունները: Եթե այս հարթակի օգտագործման սկզբնական շրջանում հաշվի էր առնվում ուսանողի զբաղեցրած տեղը և հավաքած համապատասխան միավորները, ապա հետագայում արդեն դրանք հաշվի չեն առնվել, այլ որպես գնահատման չափանիշ օգտագործվել է ճիշտ պատասխանների տոկոսը:

Քանի որ ՀՖԿՍՊԻ-ում սեմինարների ժամանակ գիտելիքների գնահատումն իրականացվում է առավելագույնը 10 միավորով, ապա կիրառվել է հետևյալ մոտեցումը: Օրինակ՝ «Kahoot»-ի 10 առաջադրանքի պայմաններում 100% ճիշտ պատասխանի դեպքում ուսանողը ստանում էր 10 միավոր: Մեկ ճիշտ պատասխանը կազմում է ընդհանուր պատասխանների 10%, և ուսանողը գնահատվում էր 1 միավորով: 50% ճիշտ պատասխանի դեպքում ուսանողը ստանում էր 5 միավոր:

Մշակվել է «Kahoot»-ի միջոցով ուսանողների գիտելիքների գնահատման համակարգ, երբ նրանց ճիշտ պատասխանները պետք է կազմեն առնվազն 55% (կլորացված մինչև 60%՝ 6 միավոր): 65% - ից 74% ճիշտ պատասխանների համար 10 միավորի գնահատական կազմում էր 7-ը և այլն: Քանի որ «Kahoot»-ը թույլ է տալիս էկրանին ցուցադրել յուրաքանչյուր ուսանողի ճիշտ պատասխանների անհատական տոկոսը, գնահատումը այս մոտեցմամբ դժվարություն չէր ներկայացնում:

Ուսանողի կողմից ճիշտ պատասխանների պատահական ընտրությունը բացառելու և, միևնույն ժամանակ, գիտելիքները ամրապնդելու նպատակով օգտագործվել է հետևյալ մեթոդական մոտեցումը: Ճիշտ պատասխանի ընտրության հիմնավորվածությունը պարզելու համար ուսանողին կամ մագիստրանտին առաջարկվում էր չընտրված (սխալ) պատասխանի տարբերակում բացատրել գոյություն ունեցող սխալը, անճշտությունը: Այն դեպքում, երբ սովորողը չի կարողացել ճիշտ հիմնավորել իր ընտրված պատասխանը՝ դրանով իսկ ցույց տալով, որ պատասխանի ընտրությունը պատահական է եղել և հիմնավորված չէ: Այս դեպքում, գիտելիքների ստուգման գործընթացի ավար-

տից հետո, ուսուցանվողի ճիշտ պատասխանների տոկոսը նվազեցվել է որոշակի չափով: Օրինակ՝ 10 առաջադրանքի դեպքում ճիշտ կամ սխալ պատասխանի «արժեքը» 1 միավոր է: Յուրաքանչյուր ճիշտ, բայց չհիմնավորված պատասխանի համար հավաքած միավորներից հանվել է 1 միավոր: Մասնավորապես, եթե ուսանողը, «Kahoot»-ի ավարտին ունեցել է 75% ճիշտ պատասխան (8 միավոր), բայց թեստի ընթացքում չի կարողացել հիմնավորել 1 ճիշտ պատասխան, ապա 8 միավորից հանվել է 1-ը: Արդյունքում՝ սեմինարի գնահատականը կազմել է 7 միավոր:

Քանի որ սեմինարի սկզբում ուսուցանվողները տեղեկացվում էին այս մոտեցման մասին, ապա դրանով ապահովվում էր ստուգման թափանցիկությունը և օբյեկտիվությունը, իսկ ուսանողները ավելի լուրջ էին վերաբերվում թեստավորման գործընթացին:

Նշենք «Kahoot»-ի օգտագործման ևս մեկ կարևոր կողմ: Այն դեպքերում, երբ ուսանող-մարզիկները չէին կարող մասնակցել սեմինարներին, համակուրսեցիների միջոցով ստացած Փին կամ QR կոդով նրանք հնարավորություն էին ստանում այլ վայրից իրենց սմարթֆոններով միանալու ուսումնական գործընթացին:

Հավելենք, որ հարթակը հնարավորություն է ստեղծում խմբային աշխատանքի և խմբային համագործակցության համար՝ այդ նպատակով օգտագործելով առաջարկվող 6 տարբերակից որեէ մեկը:

Կարևոր է նշել, որ պատասխաններին տրվող ժամանակի կարգավորումը իրականացնում էր դասախոսը՝ վաղօրոք ամրագրելով հարթակում յուրաքանչյուր պատասխանի տևողությունը: Ըստ նախկին տարբերակի պատասխանների՝ կարող էր սահմանափակվել հետևյալ ժամանակահատվածներով՝ 5, 10, 20, 30 վայրկյան, 1, 2, 3, 4 րոպե, իսկ «Kahoot»-ի վերջին տարբերակում լրացված էր 45 վայրկյան և 1,5 րոպե ամրագրելու հնարավորությամբ: Դա թույլ է տալիս պատասխանների ժամանակահատվածի ընտրության հարցում օգտագործել ավելի ճկուն տարբերակված մոտեցում՝ հաշվի առնելով հարցի բարդությունը, պատասխանի տարբերակների քանակը, ուսուցման իրականացման կրթության աստիճանը (բակալավրիատ կամ մագիստրատուրա) և այլ հանգամանքներ:

2024-2025 ուսումնական տարում «Kahoot»-ի օգտագործումը շարունակվեց նույն կրթության աստիճանների առկա և հեռակա ուսուցման համակարգերում՝ նախորդ ուստարում դասավանդվող առարկաների շրջանակում:

Ուսումնասիրության երկրորդ փուլում հարցերին պատասխանելու ժամանակահատվածում իրականացվեցին որոշ շտկումներ: Դա պայմանավորված էր առկա ուսուցման սովորողների համեմատ, հեռակա ուսուցման համակարգում ներգրավված ուսանողների և հատկապես մագիստրանտների ավելի մեծ տարիքով (միջինը՝ 35 տարեկան), որոնց համար պատասխաններին հատկացվող 20-30 վրկ. ժամանակը բավարար չէր խորն ըմբռնելու դրանց էությունը և ճիշտ կողմնորոշվելու պատասխան ընտրելիս: Այդ պատճառով պատասխանների ժամանակահատվածի տևողությունը երկարացվեց մինչև 30-45 վրկ., իսկ որոշ դեպքերում մինչև մեկ ժամ, ինչը հիմնավորվեց հետագա սեմինարների ժամանակ:

Բանավոր հարցման արդյունքում պարզվեց, որ առկա և հեռակա համակարգի ուսանողների 94 և մագիստրանտների 98% բարձր էին գնահատում իրենց առարկաների դասավանդման գործընթացում «Kahoot» խաղայնացված տեխնոլոգիայի օգտագործումը և ցանկանում էին, որ ինստիտուտում այլ դասընթացներին նույնպես կիրառվի նման հետաքրքիր և արդյունավետ մոտեցում: Նրանց կարծիքով նման մոտեցումը հետաքրքիր է դարձնում գիտելիքների ստուգումը, առաջացնում է մրցակցական տարր, արդյունքներն

օբյեկտիվ են և արագ հասանելի: Ուսուցանվողները համարում են, որ սեմինարի ընթացքում պատասխանների քննարկման մեթոդական մոտեցումը հնարավորություն է տալիս հստակեցնել և ամրապնդել յուրացված գիտելիքները՝ լուծելով այս մոտեցմամբ դասի կարևոր խնդիրները:

Ներկայացնենք հեռակա ուսուցման համակարգի 2-րդ կուրսի ուսանողուի կարծիքը այս հարթակի մասին. «Լինելով մանկավարժ, այժմ սովորելով ՀՖԿՍՊԻ-ի հեռակա ուսուցման բաժնում՝ մասնակցել եմ բազմաթիվ սեմինարների: Սակայն երբևէ չեմ տպավորվել ոչ մի սեմինարի անցկացման ձևով, որքան «Kahoot»-ով: Այն գիտելիքների ստուգման ու ամրապնդման հետաքրքիր, գրավիչ և բավականին արդյունավետ մոտեցում է, որը իրականացվում է նաև մրցակցության պայմաններում՝ մոտիվացնելով մեզ բոլորիս: Շնորհակալություն նման տարբերվող մեթոդով սեմինարներ անցկացնելու համար»:

Եզրակացություն: «Kahoot» հարթակի կիրառումը ՀՖԿՍՊԻ-ի առկա բակալավրիատի և մագիստրատուրայի որոշ ուսումնական առարկաների դասավանդման գործընթացում բացահայտեց, որ երկրորդ և երրորդ կուրսերի ուսանողների 92 և մագիստրանտների 95%-ը բարձր են գնահատում կրթական

գործընթացում գիտելիքների ստուգման նման տեղեկատվական-հաղորդակցական հարթակի օգտագործումը: Հետազոտության երկրորդ փուլում առկա և հեռակա ուսուցման համակարգում նման հարթակով սեմինար պարամունքների անցկացմանը կողմ էին արդեն ուսանողների 94 և մագիստրանտների 98%-ը: Սակայն, հաշվի առնելով հեռակա ուսուցման համակարգում սովորողների ավելի բարձր տարիքը, նպատակահարմար է պատասխաններին հատկացվող ժամանակահատվածն ավելացնել մինչև 30-45

վայրկյան, իսկ որոշ դեպքերում՝ մինչև 1 ժամ:

Հավելենք, որ հարթակը թույլ է տալիս իրականացնել ոչ միայն գիտելիքների ձևավորող գնահատում, այլև լուծել դրանց հստակեցման և ամրապնդման հարցերը: Միևնույն ժամանակ հարթակի խմբային տարբերակի օգտագործման միջոցով հնարավոր է ձևավորել և զարգացնել խմբային մտածողության, համագործակցության ու խմբային որոշումների ընդունման կարողություններ:

📖 ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Աբրահամյան Հ. Տ., «Kahoot» առցանց հարթակի կիրառումը որպես ձևավորող գնահատման գործիք ֆիզիոլոգիայի դասավանդման ընթացքում// Բժշկություն, գիտություն և կրթություն, նոյեմբեր, 2023, №. 36, էջ 86-92, <https://doi.org/10.56936/18291775-2023.36-86> [մուտք՝ 11.12.2024]
2. Անպարտելի Kahoot այլընտրանքներ, որոնք դուք չեք կարող բաց թողնել (անվճար և վճարովի) տեսական վերլուծություն <https://ahaslides.com/hy/blog/similar-alternatives-to-kahoot/> [մուտք՝ 11.12.2024]
3. Աղբալյան Մ., Թվային ծառայությունների ռազմավարությունը օտար լեզվի (ֆրանսերենի) դասավանդման մեջ, Մանե Աղբալյան, Բանբեր Վ. Բոյուսովի անվան պետական համալսարանի, 2021, 2(57), էջ 155-163: <https://brusov.am/website/documentation/files/c902c9fb.pdf> [մուտք՝ 15.11.2024]
4. Գալստյան Զ., Խաղաֆիկացիայի ազդեցությունը կրթության վրա <https://bdg.am/hy/blog/tsragravorum/xaghafikatsiayi-azdetsutyuny/> [մուտք՝ 15.11.2024]

5. Հովհաննիսյան Վ., Kahoot և Quizizz ակտիվ գործիքների ազդեցությունը սովորողների ներգրավվածության վրա դրանց արդյունավետությունը՝ որպես ձևավորող գնահատման գործիք: <http://surl.li/yxotip> [մուտք՝ 22.11.2024]
6. Chatinyan A., Abrahamyan L. Learning and control platform «Kahoot». Theory and usage features in ASIPCS. <https://www.ej-edu.org/index.php/ejedu/article/view/859/747>
7. Baker R.S., D'Mello S.K., Rodrigo M.T., Graesser A.C. Better to be frustrated than bored: The incidence, persistence, and impact of learners' cognitive-affective states during interactions with three different computer-based learning environments International Journal of Human-Computer Studies. 2010, 68 (4) pp. 223–241. <https://learnlab.org/uploads/mypslc/publications/bdrg-ijhcs-final.pdf> [մուտք՝ 22.11.2024]
8. Bicen H., Perceptions of students for gamification approach: Kahoot! as a case study. International Journal of Emerging Technologies in Learning, 2018, 13(2). <https://online-journals.org/index.php/i-jet/article/view/7467/4807> [մուտք՝ 13.11.2024]
9. Icard S. B., Educational Technology best practices. International Journal of Instructional Technology and Distance Learning, 2014, 11(3), 37- 41. <https://doi.org/10.3991/ijet.v13i02.7467> [մուտք՝ 23.11.2024]
10. Information Technology in Education: Importance, Benefits, and Its Use <https://cyberpanel.net/blog/information-technology-in-education-importance-benefits-and-its-use> [մուտք՝ 10.12.2024]
11. Kaur, P., & Nadarajan, R. Language Learning and Teaching Using Kahoot! International Journal of Modern Education, 2020, 2(5), 19-28. DOI: 10.35631/IJMOE.25003) [մուտք՝ 16.12.2024]
12. Livingston K. A., The impact of Web 2.0 in education and its potential for language learning and teaching. International Journal of Instructional Technology and Distance Learning, 2015, Vol 12(4), pp. 3 – 14. <http://surl.li/qukzsu> [մուտք՝ 13.12.2024]

13. The Role of Technology in Modern Education. <https://npsvrp.com/the-role-of-technology-in-modern-education/> [մուտք՝ 13.12.2024]
14. Wang A, Tahir R. The effect of using Kahoot! for learning – A literature review <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0360131520300208> [մուտք՝ 13.12.2024]
15. Zichermann G., Linder J., The Gamification Revolution: How Leaders Leverage Game Mechanics to Crush the Competition. – McGraw-Hill, 2013, 256 p. [մուտք՝ 16.12.2024]
16. Козлова Ю.Б., Геймификация в системе современного высшего образования: теоретические основы и практическая значимость // История и педагогика естествознания. 2022, № 1. С. 19–22. <https://doi.org/10.24412/2226-2296-2022-1-19-22> [մուտք՝ 26.11.2024]
17. 10 лучших бесплатных альтернатив Kahoot для создания викторин <https://onlineexammaker.com/kb/ru/the-top-10-free-quiz-creator-alternatives-to-kahoot-9/> [մուտք՝ 18.11.2024]
18. Царев Р.Ю., Применение Kahoot при геймификации в образовании// Международный журнал перспективных исследований. 2017, Т. 7, №1, С 9-17. <https://cyberleninka.ru/article/n/primenenie-kahoot-pri-geymifikatsii-v-obrazovanii/viewer> [մուտք՝ 18.11.2024]

THE EXPERIENCE OF USING THE «KAHOOT» ELECTRONIC PLATFORM IN ASIPCS TEACHING PROCESS : NEW APPROACHES

A. A. Chatinyan, L. S. Abrahamyan
Armenian State Institute of Physical Culture
and Sport, Yerevan, Armenia

ABSTRACT

Keywords: information technology, higher education, student-athletes, knowledge monitoring, "Kahoot".

Research relevance: In the educational process of many national universities, a number of problems have emerged related to the modernization and improvement of the teaching, learning and knowledge monitoring process. The experience of using the Kahoot electronic platform in the Republic of Armenia is extremely low, and it is not related to physical culture and sports education.

Research aim: The purpose of the research is to study the role of contemporary information technologies in the field of higher education, to identify the features of the use of the electronic platform "Kahoot" in teaching some academic disciplines at Armenian State Institute of Physical Culture and Sport. (ASIPCS).

Research methods and organization: Methods of studying and analyzing scientific literature, practical application of Kahoot in the educational process, and an oral survey were used in the research.

136 second-year and third-year students aged 20-21 and 35 undergraduates (average age 24 years) took part in the first stage. 23 "Kahoots" with 351 tasks were used in the courses of "General Pedagogy", "Pedagogy of Sports", "Economics". During the seminar sessions of undergraduates for the course of "Pedagogy of Higher education", 5 "Kahoot" with 56 assignments were used. The second stage of the study (academic year 2024-2025) involved 38 second and third year full-time and part-time bachelor's degree students and 45 (average age 35 years) master's degree students .

Research results analysis: The use of "Kahoot" at the first stage of the study showed that more than 92% of bachelor's degree students and 95% of master's degree students surveyed highly appreciate its use in seminars. At the second stage of the study, 94% of full-time and part-time bachelor's degree students, as well as 98% of master's degree students, highly appreciated the use of "Kahoot" gaming technology for formative knowledge control. Meanwhile, the time allotted for answers was increased from 20-30 seconds to 30-45 seconds, which was due to the students' age.

Conclusion: The use of "Kahoot" in the formative monitoring of knowledge of ASIPCS bachelor's and master's degree students showed that 94% of second and third year students and 98% of master's degree students highly appreciate the use of such educational and testing platform. Taking into account the age of students in the part-time educational system, it is advisable to increase the time allotted for answers to 30-45 seconds, and in some cases up to 1 minute.

ОПЫТ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЭЛЕКТРОННОЙ ПЛАТФОРМЫ «КАНООТ» В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ ГИФКСА: НОВЫЕ ПОДХОДЫ

А. А. Чатинян, Л. С. Абраамян

Государственный институт физической культуры
и спорта Армении, Ереван, Армения

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова: информационные технологии, высшее образование, студенты-спортсмены, контроль знаний, «Kahoot».

Актуальность исследования. В образовательном процессе многих отечественных вузов наметился ряд проблем, связанных с модернизацией и совершенствованием процесса преподавания, обучения и контроля знаний. Опыт использования электронной платформы «Kahoot» в республике Армения крайне мал, и он не связан с физкультурно-спортивным образованием.

Цель исследования: изучить роль современных информационных технологий в сфере высшего образования, выявить особенности применения электронной платформы «Kahoot» при преподавании некоторых учебных дисциплин в Государственном институте физической культуры и спорта Армении (ГИФКСА).

Методы и организация исследования. В исследовании были использованы методы изучения и анализа научной литературы, практического применения платформы «Kahoot» в учебном процессе, устный опрос.

На первом этапе приняли участие 136 студентов второго и третьего курсов в возрасте 20-21 год и 35 магистрантов (средний возраст 24 года). Было использовано 23 «Kahoot» с 351-м заданием при прохождении предметов «Общая педагогика», «Педагогика спорта», «Экономика». На семинарских занятиях магистрантов по предмету «Педагогика высшего образования» были использовано 5 «Kahoot» с 56-ю заданиями. На втором этапе исследования (2024-2025 учебный год) приняли участие 38 студентов 2 и 3-го курсов очного и заочного бакалавриата и 45 магистрантов (средний возраст 35 лет).

Анализ результатов исследования. Использование «Kahoot» на первом этапе исследования, показало, что более 92% студентов и 95 % опрошенных магистрантов высоко оценивают использование ее на семинарских занятиях. На втором этапе исследования 94% студентов очного и заочного обучения, а также 98%

магистрантов высоко оценили использование игровой технологии «Kahoot» при формирующем контроле знаний. При этом, время, отводимое на ответы, было увеличено с 20-30 с до 30-45 с, что было обусловлено возрастом обучающихся.

Краткие выводы. Использование платформы «Kahoot» при формирующем контроле знаний бакалавров и магистрантов ГИФКСА показало, что 94% студентов второго и третьего курсов и 98% магистрантов высоко оценивают использование такой обучающе-контролирующей платформы. Учитывая возраст студентов в системе заочного обучения, время, отведенное на ответы, целесообразно увеличить до 30-45 секунд, а в некоторых случаях до 1-ой минуты.

Տեղեկություններ հեղինակների մասին

Աշոտ Աղվանի Չատինյան՝ մ.գ.դ., Սպորտի մանկավարժության և հոգեբանության ամբիոնի պրոֆեսոր, Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտ, Երևան, Հայաստան,

E.mail: ashot.chatinyan@sportedu.am, ORCID: 0000-0002-5711-5584

Լիաննա Սամվելի Աբրահամյան՝ տ.գ.թ., Սպորտի կառավարման և մարզական լրագրության ամբիոնի դասախոս, Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտ, Երևան, Հայաստան,

E.mail: lianna.abrahamjan@sportedu.am, ORCID: 0000-0003-4282-860X

Information about the authors

Ashot Agvan Chatinyan - Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Chair of Sport Pedagogy and Psychology; Armenian State Institute of Physical Culture and Sport, Yerevan, Armenia;

E-mail: ashot.chatinyan@sportedu.am, ORCID: 0000-0002-5711-5584

Lianna Samvel Abrahamyan - PhD in Economics, Lecturer of the Chair of Sport Management and Marketing, Armenian State Institute of Physical Culture and Sport,

E.mail: lianna.abrahamjan@sportedu.am, ORCID: 0000-0003-4282-860X

Հոդվածն ընդունվել է 18.01.2025–ին:

Ուղարկվել է գրախոսման՝ 18.01.2025–ին:

Գրախոս՝ մ.գ.դ., պրոֆեսոր Ռ. Մարդոյան

ՀՏԴ 796.01.57

DOI: 10.53068/25792997-2025.1.14-117

ՆՈՐԱՐԱԿԱՆ ՄՈՏԵՑՈՒՄՆԵՐԸ ՆԱԽԱԴՊՐՈՑԱԿԱՆՆԵՐԻ ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅՈՒՄ

Ա.Գ. Սլոբոդանյան, Ս. Գ. Խաչատրյան

Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտ, Երևան, Հայաստան

Առանցքային բառեր: Նորարարություն, նախադպրոցական կրթություն, ֆիզիկական դաստիարակություն, մանկավարժ, ֆիզկուլտուրայի պարամունք:

Հետազոտության արդիականություն: Հայաստանի սոցիալ-տնտեսական լայնածավալ փոփոխությունների ընթացքում, երբ տեղի է ունենում հասարակական հարաբերությունների ողջ համակարգի վերագնահատում, էական փոփոխությունների է ենթարկվում նաև կրթական համակարգը: Ներկա ժամանակաշրջանի բնորոշ առանձնահատկությունը կրթության մեջ տեղի ունեցող նորարարական գործընթացների ակտիվացումն է: Տեղի է ունենում կրթական հարացույցի փոփոխություն, առաջարկվում է կրթության այլ բովանդակություն, այլ մոտեցումներ, մանկավարժական այլ մտածելակերպ [2, 4]: Այս համատեքստում փոխվում է մանկավարժի կարգավիճակը, փոխվում են մանկավարժական-մասնագիտական կոմպետենցիաներին առաջադրվող պահանջները, ավելանում են կրթական

և ուսումնադաստիարակչական գործընթացի որակին ներկայացվող պահանջները [6, 9]:

Տեղի ունեցող առանցքային փոփոխությունները պահանջում են լուրջ բարեփոխումներ իրականացնել կրթական բոլոր օղակների գործունեության համակարգման և բովանդակության մեջ, նույնիսկ առաջին հերթին՝ նախադպրոցական տարիքի երեխաների համար: Ուստի, նախադպրոցական կրթությունը ձեռք է բերում սոցիալական կարևոր ինստիտուտի գործառույթ [5]:

Նախադպրոցականների ընդհանուր կրթության համակարգում իր առանձնահատուկ տեղն ունի ֆիզիկական դաստիարակությունը, որի կատարելագործումը մեծ մասամբ որոշվում է երեխաների ֆիզիկական պատրաստվածության մեթոդների գիտական հիմնավորվածության մակարդակով և ֆիզիկական դաստիարակության նորարարական տեխնոլոգիաների ներդրմամբ:

Նորարարական գործընթացները պետք է օրինաչափություն լինեն

նախադպրոցական կրթության զարգացման մեջ և կրեն էական բնույթ, ունենան կայուն հիմքեր, ուղեկցվեն գործունեության ուղղվածության և դաստիարակների մտածողության փոփոխություններով, որոնք առաջացնում են ֆիզիկական դաստիարակության ավանդական համակարգի անցումը՝ նորարականի [3, 8]:

Առկա խնդիրներին զուգահեռ, ոլորտի հետազոտողները նշում են, որ նախադպրոցականների ֆիզիկական դաստիարակության գործընթացում ներկայումս կիրառվող ավանդական մեթոդիկաները ընդունակ չեն լիարժեք լրացնել աճող օրգանիզմի շարժողական ակտիվության անհրաժեշտ ծավալը [1, 7]:

Ըստ մեզ՝ նախադպրոցականների ֆիզիկական դաստիարակության գործընթացի արդյունավետությունը մեծապես կախված է նորարարությունների նպատակաուղղված մշակման, ներդրման, յուրացման և տարածման գործընթացների հետ, որտեղ իր ուրույն դերն ունի ֆիզիկական դաստիարակության մանկավարժը, ում մասնագիտական գործունեության մեջ առանձնահատուկ դեր է գրավում նախաճեռնողականությունը, հնարամտությունը, ստեղծագործական մոտեցումը և մանկավարժական գործընթացում փոփոխություններ կատարելու ձգտումը:

Այսպիսով՝ ֆիզիկական դաստիարակության մանկավարժի կարևոր գործառնություններից է աջակցել երեխային՝ ֆիզիկական վարժություններ կատարելիս, խաղային գործունեությունում, մատչելի դարձնել առաջացող խնդիրների լուծումը, օգնել յուրացնելու բազմատեսակ առաջադրանքները:

Այս առնչությամբ համաշխարհային կրթական համակարգում ստեղծվել և սկսել է օգտագործվել նոր տերմին՝ **Ֆասիլիտատոր**, որը նպաստում, աջակցում, խրախուսում և ակտիվացնում է երեխաներին, օգնում է սովորել նրանց, բոլորին ցուցաբերում է հավասար վերաբերմունք, աշխատանքում ներառում է բոլոր երեխաներին [10]:

Այսպիսով՝ նախադպրոցականների ֆիզիկական դաստիարակության գործընթացում նորարարությունները սահմանում են մանկավարժական պրակտիկայում օգտագործվող նոր մեթոդներ, ձևեր, միջոցներ, տեխնոլոգիաներ, որոնք կողմնորոշված են դեպի երեխայի անհատականությունը և նրա կարողությունների զարգացումը: Այս ամենի հիմնական դերը պատկանում է ֆիզիկական դաստիարակության մանկավարժին:

Հետազոտության նպատակն է՝ հետազոտել նորարարությունների իրա-

կանացման անհրաժեշտությունը նախադպրոցականների ֆիզիկական դաստիարակության գործընթացում:

Հետազոտության խնդիրներն են՝

1. Բացահայտել նախադպրոցական հաստատություններում ֆիզիկական դաստիարակության գործընթացում նորարարական տեխնոլոգիաների զարգացման միտումները:

2. Բացորոշել ֆիզիկական դաստիարակության մանկավարժների վերաբերմունքը մասնագիտական գործունեությունում նորարարությունների կիրառման վերաբերյալ:

Աշխատանքում օգտագործվել են հետազոտության հետևյալ **մեթոդները՝**

1. **Տեսական** (հետազոտական թեմայի վերաբերյալ գրականության վերլուծություն, ուսումնասիրություն, ընդհանրացում, աշխատանքային փորձի ընդհանրացում),

2. **Էմպիրիկ** (սոցիոլոգիական հարցում, մանկավարժական դիտում, զրույց):

Հետազոտության կազմակերպումը:

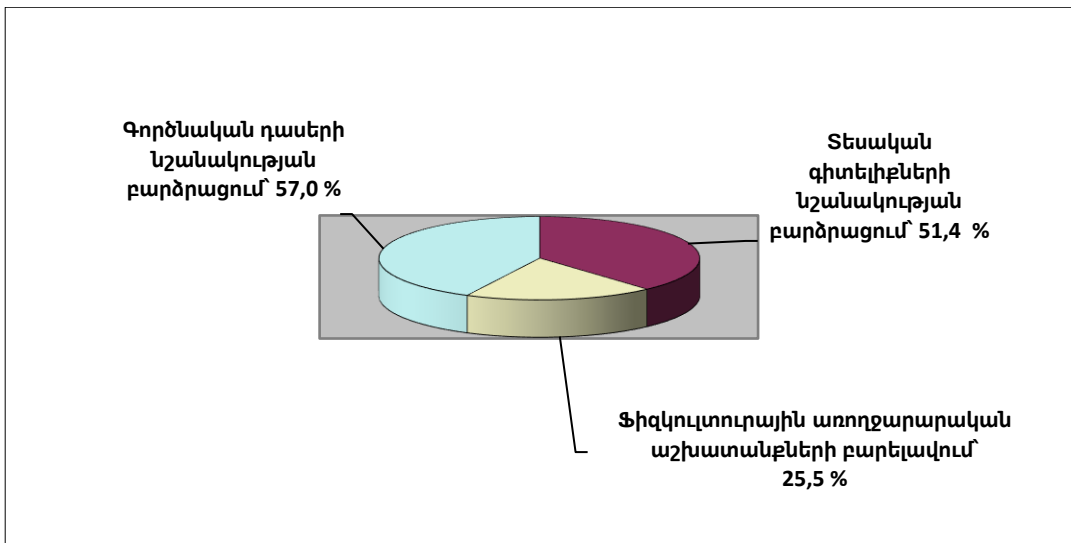
Նախադպրոցական կրթական հաստատությունների ֆիզիկական դաստիարակության գործընթացում նորարարությունների կիրառման վերաբերյալ ֆիզիկական դաստիարակության մասնագետների վերաբերմունքի պարզաբանման, ինչպես նաև այդ գործընթացի

ներդրմանը խոչընդոտող գործոնների բացահայտման նպատակով մեր կողմից կատարվել է սոցիոլոգիական հարցում, որի համար կազմվել է 9 հարցից հատուկ հարցաթերթիկ: Հարցերն ունենին պատասխանի այլընտրանքային տարբերակներ և հարցվողներին հնարավորություն էին տալիս արտահայտելու իրենց տեսակետը: Սոցիոլոգիական հարցումն իրականացվել է Երևանի և Կոտայքի մարզի Աբովյան քաղաքի 21 պետական հիմունքներով մանկապարտեզներում: Հարցմանը մասնակցել է ընդհանուր առմամբ 144 մանկավարժ: Նրանց մանկավարժական միջին ստաժը 19 տարի էր: Նրանցից ոչ մեկը չունեւ բարձրագույն ֆիզկուլտուրային կրթություն:

Հետազոտության արդյունքների վերլուծություն: Հարցման արդյունքում պարզվեց, որ նրանց մեծամասնությունն (86,5 տոկոս) անհրաժեշտություն է համարում նախադպրոցականների ֆիզիկական դաստիարակության գործընթացում իրականացնել փոփոխություններ (ներդնել նորարարություններ): Նման գործընթացին դեմ են արտահայտվել հարցվողների 6,7 տոկոսը, և ճիշտ այդքան դաստիարակներ չեն կողմնորոշվել իրենց պատասխաններում: Հաջորդ հարցի արդյունքում պարզվեց, որ մանկավարժների 37,9 տոկոսը նպատակահարմար են գտնում փոփոխության ենթարկվի նախադպրոցականների ֆիզիկական

կուլտուրայի կրթական բաղադրիչը, իսկ գիկական դաստիարակության գործըն-
62,1 տոկոսը՝ շարժողական կարողութ-
թացում որևէ ինովացիոն մոտեցում չի
յուններ ձևավորման ոլորտը: կիրառել:

Բացահայտվեց, որ հարցմանը մաս-
նակցած մանկավարժներից շատերը այս կամ այն չափով կիրառել էին
վերջին տարիներին մասնակցել են մաս-
ինովացիոն մոտեցումներ, պարզվեց, որ
նագիտական վերապատրաստումներին, դրանք հիմնականում ուղղված էին
սակայն նրանց բացարձակ մեծամաս-
հետևյալ խնդիրների լուծմանը (տրա-
նությունը նախադպրոցականների ֆի-
մագիր 1):

Տրամագիր 1. Նորարական դասերի ընթացքում լուծվող խնդիրներն ըստ դաստիարակների՝ տոկոսներով

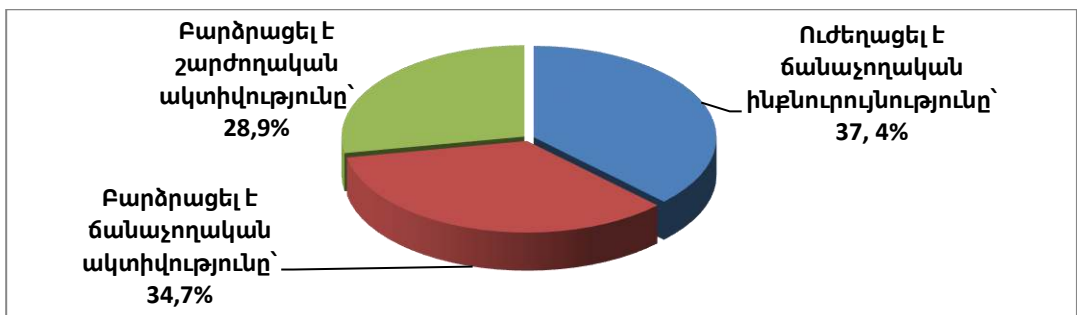
Այս հարցի վերլուծման շրջանակ-
ներում պարզվում է, որ ֆիզիկական
դաստիարակության ոլորտում նորարա-
րություններ իրականացրած դաստիա-
րակների մեծամասնությունը (61,9 տո-
կոս) բավարարված են իրենց մասնա-
գիտական-մանկավարժական գործու-
նեության ընթացքում կիրառված նորա-
րարություններից, որն ըստ էության

դրական և հուսադրող արդյունք է, սա-
կայն մնացած 38,1 տոկոսը գտնում են,
որ դրանք անտեղի են կամ լավագույն
դեպքում էական ազդեցություն չունեն:
Ըստ մեզ՝ նման պատկերը հետևանք է
այն բանի, որ դաստիարակները կի-
րառում են նորարարություն անգամ այն
դեպքում, երբ չունեն համապատաս-
խան տեղեկատվություն և չեն անցել

մասնագիտական վերապատրաստում, որն էլ հանգեցնում է նման իրավիճակի:

Այս հարթությունում առանձնակի է կարևորվում, թե իրականացված կամ ներդրված նորարարություններից ինչ փոփոխություններ են նկատվել երեխաների մոտ: Ստացված արդյունքները պատկերված են 2-րդ տրամագրում:

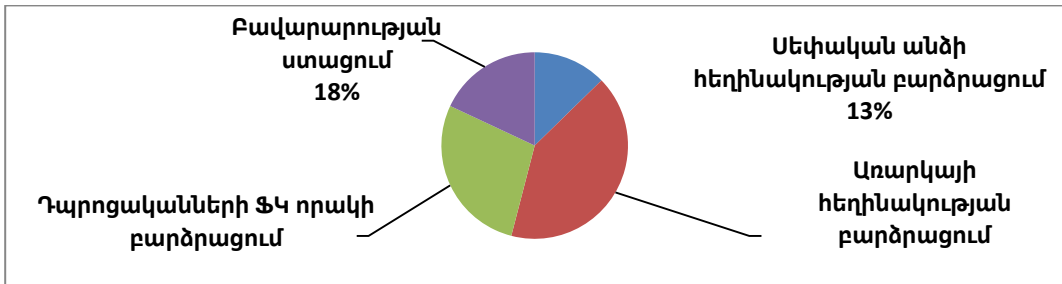
Առանձնակի պետք է նշել, որ նորարարությունների ներդրման շնորհիվ երեխաներն առավել ակտիվորեն են մասնակցում ֆիզիկական կուլտուրայի պարապմունքներին և հնարավորինս կատարում տնային առաջադրանքները:

Տրամագիր 2. Նորարարությունների ներդրման արդյունքում երեխաների մոտ նկատված փոփոխությունները՝ տոկոսներով

Ակնհայտ է, որ նախադպրոցականների ֆիզիկական կուլտուրայի պարապմունքների ընթացքում դաստիարակների կողմից իրականացված նորարարությունները ֆիզիկական դաստիարակության և կրթության վրա թողել են դրական ազդեցություն, որը հիմք է հանդիսանում շարունակել սկսած գործընթացը:

Սոցիալ-մանկավարժական ուսումնասիրության արդյունքում պարզվեց, որ ֆիզիկական դաստիարակության մանկավարժները համոզված էին, որ իրենց մասնագիտական մանկավարժական գործունեության ընթացքում կիրառելով կամ ներդնելով որևէ նորարարություն՝ կունենային այն ձեռքբերումները, որոնք ներկայացված են 3-րդ տրամագրում:

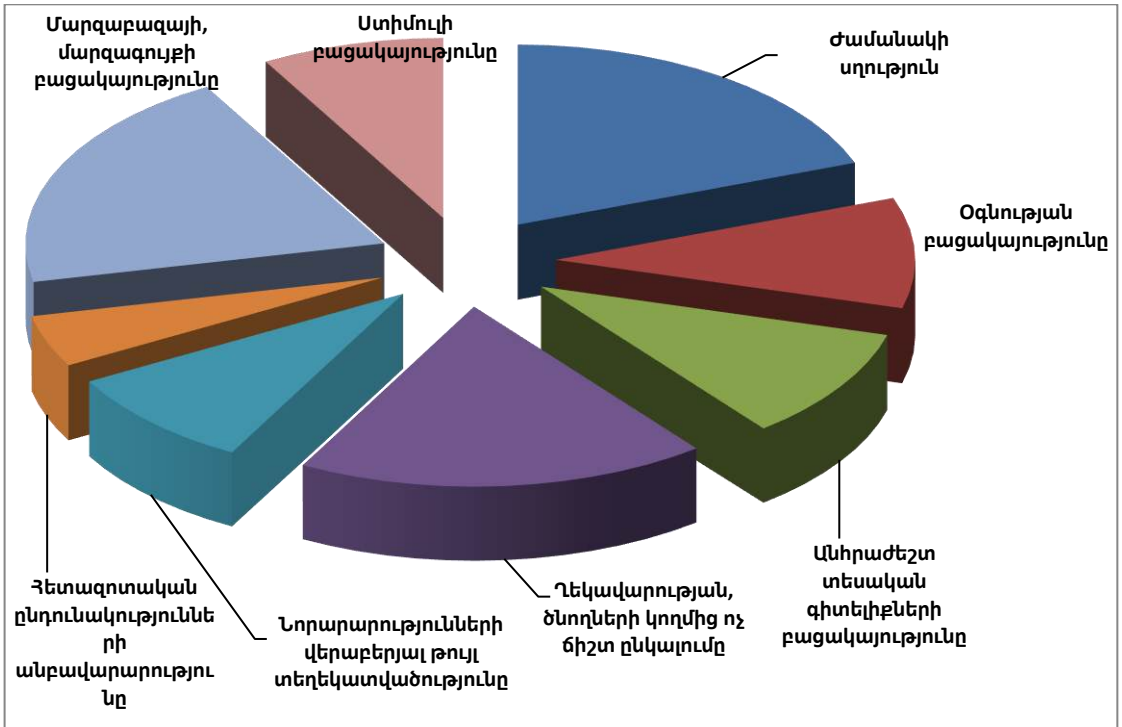

Տրամագիր 3. Դաստիարակների ակնկալիքները նորարարությունների կիրառման ընթացքում՝ տրոսներով

Եվ վերջին հարցի վերլուծության արդյունքում, որն ուղղված էր՝ բացահայտելու այն գործոնները, որոնք խոչընդոտում են նախադպրոցականների ֆիզիկական կուլտուրայի պարամունքների ընթացքում նորարարությունների ներդրմանը, պարզվեց, որ հիմնականում որպես խանգարող հանգամանք է մարզաբազայի, մարզագույքի բացակայությունը: Մյուս գործոնները բերված են 4-րդ տրամագրում:

Եզրակացություն: Այսպիսով՝ նորարարությունների ներդրումը նշանակալի քայլ է նախադպրոցականների ֆիզիկական կուլտուրայի պարամունքների որակի ապահովման գոր-

ծում, բացի այդ, պայմաններ է ստեղծում՝ բավարարելու երեխաների հետաքրքրությունները: Սակայն, այսօրվա դրությամբ չի կարելի խոսել ֆիզիկական դաստիարակության մանկավարժի մասնագիտական-մանկավարժական գործունեության մեջ նորարարությունների կիրառման արդյունավետության մասին: Միևնույն ժամանակ նրանց մասնագիտական գործունեության ընթացքում նորարարությունների մշակման և կիրառման համար ակնառու են մի շարք հնարավորություններ թե՛ կրթական, և թե՛ շարժողական կարողությունների ձևավորման բաղադրիչներում:

Տրամագիր 4. Նախադպրոցականների ֆիզիկական կուլտուրայի պարապմունքների ընթացքում նորարարությունների մշակմանը և ներդրմանը խոչընդոտող գործոնները՝ արտահայտված տոկոսներով

Սակայն, նորարարությունն իր առանձնահատուկ տեղն ունի նախադպրոցականների ֆիզիկական դաստիարակության մանկավարժի մասնագիտական մոդելում և նախադպրոցականների ֆիզկուլտուրային կրթության որակի հիմնական չափանիշներից է: Կրթության հումանիզացման պայմաններում անհրաժեշտ է նորացնել նախադպրոցականների ֆիզիկական դաստիարակության կառուցվածքը, դասավանդման ընթացքը համալրել նորարարական մեթոդներով, փոփոխության

ենթարկել ֆիզիկական դաստիարակության մանկավարժների մասնագիտական գործունեության որակի չափանիշերը, որին շատ դեպքերում պատրաստ չէ նախադպրոցական պրակտիկան: Անհրաժեշտ են կազմակերպչական և գիտամեթոդական պայմաններ՝ ֆիզիկական դաստիարակության մանկավարժների մասնագիտական կոմպետենցիաների կատարելագործման համար:

 ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Боярская Л. А., Методика и организация физкультурно-оздоровительной работы: учеб. Пособие, Министерство образования и науки России. Федерации, Урал. федер. ун-т. – Екатеринбург : Изд-во Урал. ун-та, 2017. – 120 с.
2. Гавриленко Л.С., Инновационная педагогика: учеб. пособие / Л.С. Гавриленко, В.И. Кутугина, Ю.Л. Лукин. – Красноярск: Сибирский федеральный университет, 2019. – 137 с
3. Гринюк Е. А., Инновации в системе физического воспитания детей дошкольного возраста //Молодой ученый: Международный научный журнал № 50 (392).- 2021.- ст. 516-518.
4. Дичковская И.Н., Инновационные педагогические технологии: учебное пособие - К. : Академвидав, 2014. - 416с.
5. Иноятова А. , Зубайдова Н. , Важность дошкольного образования // Science and Education. 2023.- №12., ст. 546-542 URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/vazhnost-doshkolnogo-obrazovaniya>
6. Казакова Е.И. и др. Технологии успешного обучения: учебно- методическое пособие. – СПб.: Изд-во С.-Петерб. ун-та, 2022. – 190 с.
7. Мазуренко О.В., Винокурова Н.В., Современное состояние и перспективы решения проблемы развития физических способностей дошкольников // Мир педагогики и психологии: международный научно-практический журнал. 2021. № 04 (57). Режим доступа: <https://scipress.ru/pedagogy/articles/sovremennoe-sostoyanie-i-perspektivy-resheniya-problemy-razvitiya-fizicheskikh-sposobnostej-doshkolnikov.html>
8. Малозёмова И. И., Физическое воспитание дошкольников: теоретические и методические основы: учебное пособие для студентов педагогических вузов.- Урал. гос. пед. ун-т. –Екатеринбург.- 2018.- 94 с.
9. Смирнова И. Н., Проектное обучение как фактор инновационных изменений в профессионально-педагогической деятельности //Вестник ЧГПУ им. И.Я. Яковлева. 2012. №3 (75). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/proektnoe-obuchenie-kak-faktor-innovatsionnyh-izmeneniy-v-professionalno-pedagogicheskoy-deyatelnosti>

10. Трофимова Т.В., Приемы фасилитативных технологий в организации взаимодействия педагогов с родителями //Вестник Донецкого педагогического института № 2 2017 ст. 145-149.

INNOVATIVE APPROACHES IN THE PROCESS OF PHYSICAL EDUCATION OF PRESCHOOLERS

A.G. Stepanyan, S.G. Khachatryan,
Armenian State Institute of Physical Culture
and Sport Yerevan, Armenia.

ABSTRACT

Keywords: Innovations, preschool education, physical education, teacher, physical education classes.

Research relevance: The efficiency of the physical education process for preschoolers largely depends on the targeted development, implementation, assimilation and dissemination of innovations, where a unique role belongs to the physical education teacher, whose professional activity is characterized by initiative, ingenuity, creativity and the desire to make changes in the educational process.

Research aim and problems: The purpose of the research is to study the efficiency of introducing innovations in the process of physical education of preschoolers.

The objectives of the research are to:

1. identify tendencies in the development of innovative technologies in the process of physical education in preschool institutions.
2. identify the attitude of physical education teachers towards the application of innovations in professional activities.

Research methods and organization: The following methods were used in the study:

1. **Theoretical** (analysis of literature on the research topic, study, generalization, analysis, generalization of work experience),
2. **Empirical** (sociological survey, pedagogical observation, conversation).

In order to clarify the attitude of a physical education teacher to the application of innovations in the process of physical education in preschool educational institutions, as

well as to identify factors that hinder the implementation of this process, we carried out a sociological study for which a special questionnaire consisting of 9 questions was prepared. The sociological survey was carried out in 21 state kindergartens in Yerevan and in Abovyan, Kotayk region. A total of 144 teachers took part in the survey with 19 years average teaching experience. None of them had higher physical education.

Conclusion: The introduction of innovations is a significant step in ensuring the quality of physical education classes for preschoolers, and in addition, conditions are created to meet the interests of children. However, today it is impossible to talk about the effectiveness of the application of innovations in the professional and pedagogical activities of a physical education teacher. At the same time, there are a number of opportunities for the development and application of innovations in their professional activities, both in the educational and motor components of skill development.

ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ В ПРОЦЕССЕ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ ДОШКОЛЬНИКОВ

А. Г. Степанян, С.Г. Хачатрян

Государственный институт физической культуры
и спорта Армении, Ереван, Армения

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова. Инновации, дошкольное образование, физическое воспитание, педагог, занятия физкультурой.

Актуальность исследования. Эффективность процесса физического воспитания дошкольников во многом зависит от целенаправленной разработки, внедрения, усвоения и распространения инноваций, где уникальная роль принадлежит педагогу по физическому воспитанию, чья профессиональная деятельность характеризуется инициативностью, изобретательностью, творческим подходом и стремлением внести изменения в педагогический процесс.

Цель исследования: исследовать эффективность внедрения инноваций в процесс физического воспитания дошкольников.

Задачи исследования.

1. Определить тенденции развития инновационных технологий в процессе физического воспитания в дошкольных учреждениях.

2. Выявить отношение педагогов физического воспитания к применению инноваций в профессиональной деятельности.

Методы исследования.

1. **Теоретический** (анализ литературы по теме исследования, изучение, анализ, обобщение опыта работы),
2. **Эмпирический** (социологический опрос, педагогическое наблюдение, беседа).

Организация исследования. С целью выяснения отношения педагога по физическому воспитанию к применению инноваций в процессе физического воспитания в дошкольных образовательных учреждениях, а также выявления факторов, препятствующих реализации этого процесса, нами было проведено социологическое исследование, подготовлена специальная анкета, состоящая из 9 вопросов. Социологический опрос проведен в 21 государственном детском саду в Ереване и Абовяне Котайкской области. В опросе приняли участие 144 педагога, педагогический стаж которых в среднем составил 19 лет. Никто из них не имел высшего физкультурного образования.

Краткие выводы. Внедрение инноваций является значительным шагом в обеспечении качества занятий дошкольников по физической культуре, а кроме того, создаются условия для удовлетворения интересов детей. Однако, на сегодняшний день нельзя говорить об эффективности применения инноваций в профессионально-педагогической деятельности воспитателя физического воспитания. В то же время для развития и применения инноваций в их профессиональной деятельности выделяется ряд возможностей как в образовательном, так и в двигательном компонентах формирования способностей.

Տեղեկություններ հեղինակների մասին

Արտակ Գառնիկի Ստեփանյան՝ մ.գ.թ., ՖԴՏՄ և ԱՖԿ ամբիոնի դոցենտ, Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտ, Երևան, Հայաստան, E-mail: artak.stepanyan@sportedu.am, ORCID: 0009-0006-0714-2505

Սաթենիկ Գառնիկի Խաչատրյան՝ մ.գ.թ., ՖԴՏՄ և ԱՖԿ ամբիոնի դասախոս, Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտ, Երևան, Հայաստան, E-mail: satenik.khachatryan@sportedu.am, ORCID: 0009-0007-7904-9366

Information about the authors

Artak Garnik Stepanyan, PhD, Associate Professor of the Chair of Theory and Methodology of Physical Education and Adaptive Physical Culture, Armenian State Institute of Physical Culture and Sport, Yerevan, Armenia.

E-mail: artak.stepanyan@sportedu.am. ORCID: 0009-0006-0714-2505

Khachatryan Satenik Garnik PhD, Lecturer of the Chair of Theory and Methodology of Physical Education and Adaptive Physical Culture, Armenian State Institute of Physical Culture and Sport, Yerevan, Armenia.

E-mail: satenik.khachatryan@sportedu.am ORCID: 0009-0007-7904-9366

Հոդվածն ընդունվել է 28.01.2025–ին:

Ուղարկվել է գրախոսման՝ 29.01.2025–ին:

Գրախոս՝ դոցենտ Յու. Գրիգորյան

UDC 378.091.33-027.22:796

DOI: 10.53068/25792997-2025.1.14-129

TRAINING OF FUTURE PHYSICAL CULTURE AND SPORTS SPECIALISTS TO USE HEALTH-SAFE TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL PROCESS*T. S. Plachynda*

National University «Yuri Kondratyuk
Poltava Polytechnic», Poltava, Ukraine

Key words: *health-saving technologies, future specialists in physical culture and sports, professional training.*

Research relevance. Future professionals in physical culture and sports must serve as role models in adhering to the principles of a healthy lifestyle and act as its advocates. Only through personal example and the ability to uphold health-preserving principles can these specialists motivate not only the younger generation in educational institutions but also promote these values within the broader community. In this context, it is crucial to equip future specialists in physical culture and sports (as future educators) with skills to apply health-preserving technologies during their professional activities.

Contemporary demands encourage researchers to explore health-preserving education, a subject of interest for many scholars. For instance, Plachynda T. [3; 4; 5], Zheleznova T. [3], Bondarchuk S. [3], Slyvka L. [9], and others emphasize that a health-preserving approach in the educational process helps learners acquire

necessary skills to maintain a healthy lifestyle.

Similarly, other researchers such as Boyko H., Voloshko L., Lavrentieva O., Miier T., Onipko V., Rybalko L. [1], have stressed the importance of equipping future educators with the necessary competencies to create a health-preserving educational environment.

Considering advancements in pedagogical science, empirical experience, and the current state of this scientific problem, further investigation into the health-preserving competencies of students and the development of necessary skills in this domain remains a priority.

Research aim, problems. This study aims to highlight the necessity of preparing future specialists in physical culture and sports to apply health-preserving technologies in their professional activities. The objectives of the article include analyzing the curriculum of the course «Modern Health-Preserving Technologies in Education» and demonstrating its potential.

Research methods and organization. The study employed methods such as analysis and synthesis of scientific sources, pedagogical observation, and surveys.

Research results analysis. Health-preserving technologies have gained heightened relevance during the 2020–2022 pandemic and the full-scale invasion of Russia into Ukraine, which shifted education to an online format. Prolonged sedentary activity disrupts bodily systems: reduced circulation can lead to cardiovascular issues (hypotension, hypertension, bradycardia, tachycardia, etc.); hypokinesia affects gastrointestinal functions; prolonged screen time causes eye strain and vision impairment; continuous sitting harms the musculoskeletal system; and computer dependency combined with a lack of personal interaction impacts the nervous system. In recent years, terms like «Zoom fatigue» have emerged, describing the negative impact of excessive online meetings on individuals' well-being [3; 7; 8].

In this context, students and educators require a health-preserving educational environment that ensures physical, psychological, informational, and social well-being. Hence, it is crucial for future specialists in physical culture and sports to be prepared to implement

conditions that protect the health of participants in the educational process and to apply health-preserving technologies in their professional activities.

The foundation for the scientific understanding of the interdependence of health and lifestyle was laid by the philosopher-physician Alcmaeon of Croton, a pioneer in anatomy and physiology in ancient Greece and the author of the first Greek medical treatise. His ideas influenced Hippocrates, a prominent representative of the Cos School of Greek medicine. In unique treatises such as «On a Healthy Lifestyle» and «On Airs, Waters, and Places», Hippocrates outlined factors influencing human health, including seasonal changes, climate, soil quality, water, diet, heredity, age, gender, temperament, lifestyle, and the balance or excess of physical activity [9, p. 209]. We support these scientific perspectives and note that contemporary transformations in Ukraine and worldwide underscore the importance of cultivating self-care skills among the global population to preserve humanity and strengthen health.

According to WHO data, 70–80% of a person's health depends on their attitudes and behaviors regarding health. Consequently, the primary responsibility for maintaining and enhancing health lies with the individual, their lifestyle, values,

attitudes, and harmony with themselves and their surroundings. A person's subjective attitude toward their health and healthy lifestyle is both a critical factor in health regulation and a source of behavioral change [8, p. 118].

To determine whether future professionals in physical culture and sports adhere to healthy lifestyle principles, a survey was conducted among 180 first- and second-year undergraduate students at the National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic». Among the respondents, 69.1% were female, and 30.9% were male. Students were asked the following questions: «How do you assess your health?»; «Do you engage in physical culture or sports?»; «How do you usually spend your free time?»; and «Have you considered the correctness of your lifestyle?»

Only 31.1% of respondents expressed satisfaction with their health (Figure). This

result indicates a need to improve students' adherence to healthy lifestyle principles so that more than 55.7% of those with satisfactory health may assess their condition as «good».

Unsurprisingly, 62.8% of respondents reported engaging in physical culture and sports, as they are future professionals in this field. However, it was surprising that a significant number (37.2%) avoid opportunities for physical activity.

On the question «How do you spend your free time?» the majority (57.6%) of respondents answered that they spend time on their personal gadgets (computer, phone, etc.), while only 6.7% of respondents engage in physical activities or sports. The responses to this question are concerning, as prolonged time spent on personal electronic devices leads to hypodynamia, which in turn causes health issues.

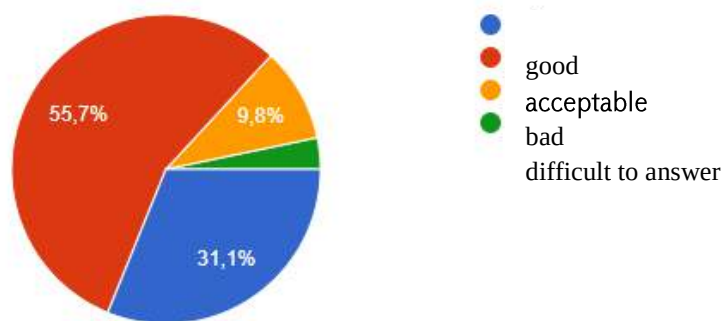

Fig. Results of respondents' answers to the question «How do you assess your health?»

About their lifestyle, 47.1% of respondents occasionally think about it, 36.8% constantly consider it, while 16.1% rarely or never think about it. Thus, the majority of students recognize the importance of maintaining a healthy lifestyle but, unfortunately, do not always adhere to its principles.

The survey we conducted among students in the field of Physical Culture and Sports (specialty 017) demonstrated that forming healthy lifestyle habits among students remains relevant and requires identifying ways to improve young people's quality of life. Building a healthy society demands that the majority of citizens embrace the ideology of health preservation, and the socio-political, scientific, and educational elite must act as initiators and guides of social norms aimed at preserving and improving health. This places a responsibility on higher education institutions and educators, in particular, to cultivate educated, conscious, and competent professionals in physical culture and sports who can become tutors in promoting health consciousness among children and youth [5].

The primary goal of fostering healthy lifestyle principles among future physical culture and sports professionals is to enhance their productivity and vitality. Given the students' negative habits of

prolonged use of personal electronic devices (as shown by the survey) and predominantly sedentary lifestyles, it is crucial to emphasize the importance of key components of a healthy lifestyle, such as physical activity, balanced nutrition, personal hygiene, work-rest balance, avoiding harmful habits, tempering practices, and health culture.

Based on the respondents' answers, future physical culture and sports professionals should focus on:

- maintaining sleep and nutrition schedules (going to bed and eating on time);
- eating healthy foods, avoiding excessive consumption of fast food, and planning a diet that considers real needs and benefits;
- performing mandatory morning exercises;
- observing sanitary and hygienic norms when using personal gadgets;
- regular physical activities (active games, walking, cycling, etc.);
- balancing mental and physical activities;
- stress relief and relaxation techniques, among others.

However, future professionals in physical culture and sports must not only take care of their own health but also possess the skills to preserve and enhance

the health of their students and the broader population. Considering modern challenges and the necessity of forming highly competent professionals in physical culture and sports, the Department of Physical Culture and Sports of National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» has initiated an educational and scientific program in the specialty 015 Professional Education (by specializations), which includes the discipline «Modern Health-Preserving Technologies in Education».

The syllabus for this course is designed for 5 credits, with 20 hours of lectures and 30 hours of practical training, culminating in a differentiated final assessment.

As aptly noted: «...in the era of digital technologies and the creative economy, competencies that enable critical thinking, collaboration, and creative approaches to tasks are gaining importance» [6]. Occupying a prominent position in the educational-scientific program Professional Education, the discipline «Modern Health-Preserving Technologies in Education» ensures the development of both general and specialized (professional) competencies in students at the third (scientific) level of education, including the ability to:

- use information technologies and digital tools in research, teaching, and project activities;
- identify, address, and solve problems and generate new ideas;
- conduct independent research and analytical work;
- perform critical analysis and evaluation of modern pedagogical theories and educational technologies, choosing and applying them effectively;
- utilize teaching methods, techniques, and tools to ensure the planned level of personal and professional development of students;
- implement a student-centered approach in the educational process and facilitate students in creating and following individual educational trajectories;
- apply modern IT in research and digital tools in teaching and project activities;
- engage in self-analysis, self-assessment, continuous self-improvement, and professional growth [2].

The expected learning outcomes from the discipline «Modern Health-Preserving Technologies in Education» align with the educational-scientific program Professional Education, equipping students with the necessary knowledge and skills to address professional tasks and continue learning, such as:

- applying knowledge of contemporary issues in the philosophy of science and education to solve professional and educational tasks in pedagogical education;

- improving teaching methods by incorporating innovative educational technologies;

- critically analyzing current pedagogical theories and technologies, synthesizing domestic and international experiences, and generating new ideas;

- supporting personal and professional self-development throughout life.

The syllabus includes two thematic modules: Theoretical and Methodological Foundations of Health-Preserving Activities in Education and Health-Preserving Technologies and Their Application in Educational Institutions.

The first content module focuses the attention of education seekers on the health-preserving and social responsibility of citizens (the holistic model of health is revealed; physical and psychological health; modern understanding of health and social well-being; professional ethics, positive social and emotional behavior, etc.).

The attention of education seekers is drawn to risk factors and factors of health protection (the basic definitions of health

status are considered; the concept of stress and its types; self-regulation and self-control of the state and behavior in ensuring health; psychological hygiene and preservation of human health).

The adaptive health problems of modern student youth are emphasized (mental adaptation and its role in human life; student youth as a special population group; motivating students to a healthy lifestyle, etc.).

The essence of the concept of health-preserving technologies and their classification are considered (the meaning of the definition of «Health-preserving technologies»; classification of health-preserving technologies; basic requirements for the use of health-preserving technologies in the educational process).

The model of health-preserving activity of a higher education teacher is analyzed (features of the teacher's professional and pedagogical activity in the context of preserving the health of students; the teacher's lifestyle, his attitude to his own health; components of the teacher's health-preserving activity; principles of self-improvement of the teacher in the context of health-preserving activity; self-regulation of the teacher's physical and mental state, etc.).

The second content module is aimed at forming key competencies in students

that promote health (formation of skills in rational nutrition; skills in physical activity and hardening; sanitary and hygienic skills; skills in organizing work and rest; skills in self-control, motivation for success and training of will; skills in stress management and effective communication; skills in conflict prevention, compassion (empathy), behavior under pressure, etc.; skills in cooperation; skills in self-awareness and self-assessment; definition of life goals and programs; analysis of decision-making problems).

The issue of using the necessary means, methods and techniques of health-saving technologies in the educational process (motor orientation, health-improving forces of nature, hygiene, etc.) is revealed. The attention of students is focused on organizational and pedagogical health-saving technologies (structure of the educational process that helps prevent states of over fatigue, hypodynamia, etc.). Emphasis is placed on psychological and pedagogical health-preserving technologies (mental health; spiritual health; social health; intellectual health; bullying, mobbing and their prevention, etc.). Educational and educational health-preserving technologies are considered (directions of organizing educational and educational activities in the context of health-preserving technologies, etc.).

In the work program of the discipline, many academic hours (100 hours) are allocated for independent work of students, the purpose of which is:

- acquiring skills in organizing educational activities, both their own and during future professional and pedagogical activities, on the principles of health preservation;
- acquiring skills in self-regulation and self-control of the state and behavior in ensuring and maintaining health;
- clarifying the health problems of modern youth and motivating students to adhere to the principles of a healthy lifestyle;
- analysis and generalization of the essence, structure and classification of health-saving technologies;
- understanding the features of the professional and pedagogical activity of a higher education teacher in the context of preserving health, both one's own and those of students;
- formation of key competencies that contribute to health promotion;
- generalize and structure the means, methods and techniques of health-saving technologies;
- understanding the structure of the educational process that contributes to health promotion;

- know and apply technologies that positively affect the mental, spiritual, social health of students;

- ability to organize educational activities in the context of health preservation.

The effectiveness and quality of the provision of educational services depends on the didactic methods chosen by the teacher when teaching the subject. We, when teaching the subject "Modern Health-Saving Technologies in Education", use verbal, visual and practical teaching methods. Verbal and visual teaching methods are used during lectures, individual and group consultations, practical - during practical classes. During lectures, such verbal methods as narration, explanation, conversation, storytelling, debate, etc. are used. Visual methods used in teaching the discipline include: illustration, demonstration, presentation, etc.

Conclusion. Currently, the negative impact of various factors on the human body leads to a deterioration in the health of the population, both physical and psychological. In this context, the issue of adhering to the principles of a healthy lifestyle in order to ensure its quality is becoming more relevant. Therefore, it is important to prepare higher education students to conduct their own life activities

on the principles of preserving and improving health.

A study conducted among students in the specialty 017 Physical Culture and Sports showed that they have a formal attitude towards their own health, do not pay enough attention to physical culture and sports, and prefer to spend their free time on their own electronic devices. This makes the issue of the need for higher education institutions to organize the educational process on the principles of a healthy lifestyle more relevant; focusing the attention of education students on the need to change personal attitudes, worldviews, etc. in order to improve the quality of their own lives more relevant.

Future specialists in physical culture and sports have an important mission for which they must be ready. After all, it is they who should instill in the younger generation the skills and values of a healthy lifestyle. Therefore, they themselves should realize the importance of this issue. Future specialists in physical education and sports, as leaders of a healthy lifestyle, should have the skills to apply health-saving technologies in their own professional activities. It is important for them to understand the need to preserve and strengthen their own health and the health of the subjects of the

educational process, in order to increase the number of healthy people in Ukraine.

The considered working program of the educational discipline "Modern health-saving technologies in education", which is implemented in the educational process of the National University «Yuri Kondratyuk

Poltava Polytechnic» by the Department of Physical Education and Sports, reveals the potential of the discipline in preparing future specialists for the application of health-saving technologies in their future professional activities.

REFERENCES

1. Здоров'язбережувальні технології в освітньому середовищі: колективна монографія /за заг. ред. Л.М. Рибалко. Тернопіль: Осадца В.М., 2019. 400 с.
2. Освітньо-наукова програма «Професійна освіта». URL: <http://surl.li/cvkupw>
3. Плачинда Т. С., Железнова Т. П., Бондарчук С. В. Здоров'язбережувальна освіта в контексті суспільних трансформацій. Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету: збірник наукових праць. Серія: Педагогічні науки. Ізмаїл: PBB ІДГУ, 2023. Вип. 62. С. 208-216 <http://visnyk.idgu.edu.ua/index.php/nv/article/view/733/647>
4. Плачинда Т. С. Здоров'язбережувальні технології навчання у контексті якісної професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури та спорту. Актуальні проблеми фізичної культури та спорту: збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 01 грудня 2023 р. Полтава: Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2023. – С. 206-209.
5. Плачинда Т. С., Рибалко Л. М., & Гулько Т. Ю. Дотримання здорового способу життя майбутніми фахівцями фізичної культури та спорту як необхідна умова якості життя. Педагогічний альманах, 2024. – (55). <https://doi.org/10.37915/pa.vi55.531>
6. Плачинда Т. С. Формування навичок застосування сучасних педагогічних технологій у майбутніх викладачів авіаційних закладів вищої освіти. Інноваційні освітні технології: світовий і вітчизняний досвід використання в системі неперервної освіти: монографія / відповідальні редактори Барановська Л.В. (Київ, Україна), Морська Л.І. (Жешув, Республіка Польща). Біла Церква: ТОВ «Білоцерківдрук, 2022. – С. 210-220.

7. Plachynda T., Zakharova O. Physical training of future specialists in conditions of distance learning. Science in sport: modern issues, 2022. – № 3 (7), p.215-226 DOI:10.53068/25792997-2022.3.7-215

8. Путров С.Ю. Цінність здоров'я особистості як об'єкт філософського пізнання. Нова парадигма, 2012. – Вип. 112. С.116-122.

9. Сливка Л. Історико-філософські основи здоров'язбережувального виховання. Людинознавчі студії. Серія: Педагогіка», 2016. – Вип. 3/35, С. 208-216.

ՖԻԶԿԱԿԱՆ ԿՈՒՆՏՈՒՐԱՅԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ԱՊԱԳԱ ՄԱՍՆԱԳԵՏՆԵՐԻ ՆԵՐԳՐԱՎՈՒՄԸ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՊԱՆ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐԻ ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ

Տ.Ս. Պլաչինդա

Յուրի Կոնդրատյուկի անվան Պոլտավայի ազգային
պոլիտեխնիկական համալսարան, Պոլտավա, Ուկրաինա

ԱՄՓՈՓԱԳԻՐ

Առանցքային բառեր: Առողջապահական տեխնոլոգիաներ, ֆիզկուլտուրայի և սպորտի ապագա մասնագետներ, մասնագիտական ուսուցում:

Հետազոտության արդիականություն: Ֆիզկուլտուրայի և սպորտի ապագա մասնագետները պետք է լինեն առողջ ապրելակերպի սկզբունքներին հավատարիմ մնալու օրինակ և ուղեցույցները: Միայն իրենց սեփական օրինակով և առողջության պահպանման սկզբունքները պահպանելու հմտություններով այս մասնագետները կկարողանան ոչ միայն աճող սերնդին մոտիվացնել կրթական հաստատություններում, այլև այդ թեզերը տեղափոխել հասարակություն: Այս համատեքստում կարևոր է ապագա ֆիզկուլտուրայի և սպորտի մասնագետների նախապատրաստումը մասնագիտական գործունեության ընթացքում՝ առողջապահական տեխնոլոգիաների կիրառման համար:

Հետազոտության նպատակն է՝ կենտրոնանալ ապագա ֆիզիկական դաստիարակության և սպորտի մասնագետների պատրաստման անհրաժեշտության վրա՝ իրենց մասնագիտական գործունեության մեջ առողջապահական տեխնոլոգիաների կիրառման համար:

Հետազոտության մեթոդներ և կազմակերպում: Ուսումնասիրության ընթացքում օգտագործվել են գիտական աղբյուրների վերլուծության և սինթեզի մեթոդներ, մանկավարժական դիտարկում, հարցում:

Հետազոտության արդյունքների վերլուծություն: Հաշվի առնելով ժամանակակից մետամորֆոզները, որոնք բացասաբար են անդրադառնում մարդու առողջության վրա՝ ուսանողներին և ուսուցիչներին անհրաժեշտ է առողջապահական կրթական միջավայր, որը կապահովի ֆիզիկական, հոգեբանական, տեղեկատվական, սոցիալական բարեկեցություն և հարմարավետություն: Ներկայումս շատ կարևոր է, որ ֆիզկուլտուրայի և սպորտի ապագա մասնագետները պատրաստ լինեն կյանքի կոչելու ուսումնական գործընթացի առարկաների առողջությունն ապահովող անհրաժեշտ պայմանները և ունենան առողջապահական տեխնոլոգիաներն իրենց մասնագիտական գործունեության մեջ օգտագործելու հմտություններ:

Պարզելու համար, թե արդյոք ֆիզկուլտուրայի և սպորտի ապագա մասնագետները հավատարիմ են առողջ ապրելակերպի սկզբունքներին, մենք հարցում ենք անցկացրել ուսանողների շրջանում, որը ցույց է տվել, որ նրանք ֆորմալ վերաբերմունք ունեն սեփական առողջության նկատմամբ, բավարար ուշադրություն չեն դարձնում ֆիզիկական դաստիարակությանը և սպորտին և նախընտրում են ազատ ժամանակն անցկացնել իրենց էլեկտրոնային սարքերի վրա, ինչը հաստատում է ուսանողների շրջանում առողջ ապրելակերպի հմտությունների զարգացման հարցի արդիականությունը:

Քանի որ ֆիզկուլտուրայի և սպորտի ապագա մասնագետները ոչ միայն պետք է հոգ տանեն իրենց առողջության մասին, այլև կարողանան տիրապետել իրենց ուսանողների և ընդհանուր առմամբ բնակչության առողջության պահպանման և ամրապնդման հմտություններին, Յուրի Կոնդրատյուկի անվան Պոլ-տավայի ազգային պոլիտեխնիկական համալսարանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի ամբիոնը հիմնել և ներմուծել է «Առողջության ժամանակակից տեխնոլոգիաները» վերլուծող գիտակարգը այդ մասնագետների նախապատրաստումը առողջապահական տեխնոլոգիաների հետագա մասնագիտական գործունեության մեջ կիրառելու համար:

Համառոտ եզրակացություն: Այսօր կարևոր է բնակչության առողջության պահպանումն ու ամրապնդումը: Ֆիզկուլտուրայի և սպորտի մասնագետները

պետք է դառնան առողջ ապրելակերպի սկզբունքների կրողներ և իրենց մասնագիտական գործունեության մեջ ներդնեն առողջության պահպանման տեխնոլոգիաներ: «Կրթության մեջ առողջապահական ժամանակակից տեխնոլոգիաները» ակադեմիական կարգապահությունն օգնում է ուսանողներին զարգացնել անհրաժեշտ հմտությունները:

ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И СПОРТА К ИСПОЛЬЗОВАНИЮ ЗДОРОВЬЕСБЕРЕГАЮЩИХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ

Т.С. Плачинда

Национальный университет «Полтавская политехника
имени Юрия Кондратюка», Полтава, Украина

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова: здоровьесберегательные технологии, будущие специалисты физической культуры и спорта, профессиональное обучение.

Актуальность исследования. Будущие специалисты физической культуры и спорта должны быть примером соблюдения принципов здорового образа жизни и быть их проводниками. Лишь собственным примером и навыками соблюдения принципов здоровьесбережения указанные специалисты смогут мотивировать не только подрастающее поколение в учебных заведениях, но и нести данные тезисы в общество. В этом контексте важна подготовка будущих специалистов физической культуры и спорта к применению здоровьесберегающих технологий во время профессиональной деятельности.

Цель исследования: обосновать необходимость подготовки будущих специалистов в сфере физической культуры и спорта для применения здоровьесберегающих технологий в своей профессиональной деятельности.

Методы и организация исследования. В ходе исследования использовались методы анализа и обобщения научных источников; педагогическое наблюдение; опрос.

Анализ результатов исследования. Учитывая современные метаморфозы, негативно влияющие на здоровье человека, студенты и педагоги нуждаются в здоровьесберегающей образовательной среде, которая обеспечит физическое,

психологическое, информационное, социальное благополучие и комфорт. В настоящее время очень важно, чтобы будущие специалисты физической культуры и спорта были готовы к внедрению необходимых условий, обеспечивающих здоровье субъектов образовательного процесса и обладающих навыками применения в профессиональной деятельности здоровьесберегающих технологий.

С целью выяснения, соблюдают ли будущие специалисты физической культуры и спорта принципы здорового образа жизни, нами проведен опрос среди студентов, который продемонстрировал, что они формально относятся к собственному здоровью, недостаточно уделяют внимание физической культуре и спорту и предпочитают свободное время проводить за своими электронными устройствами – что подтверждает актуальность вопроса формирования навыков здорового образа жизни среди студенчества.

Поскольку будущие специалисты физической культуры и спорта должны не только заботиться о собственном здоровье, но и уметь владеть навыками сохранения и укрепления здоровья своих воспитанников и населения в целом, кафедрой физической культуры и спорта Национального университета «Полтавская политехника имени Юрия Кондратюка» основана и внедрена учебная дисциплина «Современные здоровьесберегающие технологии в образовании», которая проанализирована в данной статье и демонстрирует потенциал дисциплины относительно подготовки указанных специалистов к применению здоровьесберегающих технологий в будущей профессиональной деятельности.

Краткие выводы. На сегодня важно сохранить и укрепить здоровье населения. Специалисты физической культуры и спорта должны стать носителями принципов здорового образа жизни и внедрять здоровьесберегающие технологии в собственную профессиональную деятельность. Учебная дисциплина «Современные здоровьесберегающие технологии в образовании» помогает сформировать у студентов необходимые навыки.

Տեղեկություններ հեղինակի մասին

Տադյանա Ստեպանովնա Պլաշինդա, մ.գ.դ., պրոֆեսոր, Յուրի Կոնդրատյուկի անվան Պոլտավայի պոլիտեխնիկական ազգային համալսարանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի ամբիոնի պրոֆեսոր, Պոլտավա, Ուկրաինա,

E-mail: praydtan@ukr.net, ORCID: orcid.org/0000-0002-2514-3644

Information about the authors

Tetiana Stepanivna Plachynds, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department Physical Culture and Sports of National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic», Poltava, Ukraine, E-mail: praydtan@ukr.net, ORCID: orcid.org/0000-0002-2514-3644

Հոդվածն ընդունվել է 23.12.2024–ին:

Ուղարկվել է գրախոսման՝ 24.12.2024–ին:

Գրախոս՝ մ.գ.դ., պրոֆեսոր Ա. Չատինյան

**ԲԱԺԻՆ 3. ՖԻԶԿՈՒԼՏՈՒՐԱՅԻՆ ԵՎ ՄՊՈՐՏԱՅԻՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ
ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ, ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԵՎ
ՊԱՏՄԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՅԵՑԱԿԵՏԵՐԸ**

ՀԴՏ 61.130.58

DOI: 10.53068/25792997-2025.1.14-143

**ԾԽԱԽՈՏԱՄՈԼՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԱԾՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՖԿՍՊԻ-Ի
ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԻ ՇՐՋԱՆՈՒՄ**

Վ. Ա. Աբովյան, Գ. Լ. Նալբանդյան,
Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի
պետական ինստիտուտ, Երևան, Հայաստան

Առանցքային բառեր: Ոչ վարակիչ հիվանդություններ, ծխախոտամոլություն, պասիվ ծխողներ, ծխող ուսանողներ, էլեկտրոնային ծխախոտներ, ծխելը սկսելու տարիք:

Հետազոտության արդիականությունը: Ծխախոտն ամեն տարի սպանում է ավելի քան 8 միլիոն մարդու, այդ թվում՝ մոտ 1,3 միլիոն չծխողների, որոնք ենթարկվում են երկրորդային ծխի ազդեցությանը [14]: Աշխարհի 1,3 միլիարդ ծխախոտ օգտագործողների մոտ 80%-ն ապրում է ցածր և միջին եկամուտ ունեցող երկրներում և ամեն տարի մինչև 70 տարեկան 17 միլիոն մարդ մահանում է ոչ վարակիչ հիվանդություններից (ՈՎՀ): Այս վաղաժամ մահերի 86%-ը տեղի է ունենում ցածր և միջին եկամուտ ունեցող երկրներում [15]: 2020 թվականին աշխարհի բնակչության 22,3%-ն օգտագործել է ծխախոտ՝ տղամարդկանց 36,7%-ը և կանանց 7,8%-ը: Հայաստանում 2022-ին

ծխող տղամարդիկ կազմել են 53.2%, որը 2016-ի համեմատ չի փոխվել՝ 53.4%: Նույնը վերաբերվում է նաև կանանց՝ 2022 և 2016 թվականներին ամեն օր ծխող կանանց քանակը կազմել է համապատասխանաբար՝ 2.0% և 2.3%:[2]

Չնայած այն հանգամանքին, որ նիկոտինի օգտագործման էլեկտրոնային համակարգերի օգտագործումը, ներառյալ էլեկտրոնային ծխախոտները, վեյփ գրիչները, նարգիլեին և էլեկտրոնային սիգարետները, մեծ տարածում են գտել ամբողջ աշխարհում, հատկապես երիտասարդների շրջանում, այնուամենայնիվ նրանց ներկայիս տարածվածությունը կազմում էր 10.2%, տարբեր մայրցամաքներում նկատելի տատանումներով: Հայաստանում ևս առկա է այս միտումը, սակայն այն դեռևս մեծ տարածում չի գտել և ամեն օր ծխողների 96.5%-ն օգտագործում է ֆիլտրով սիգարետներ [2,9]:

«Գլոբալ առողջություն-2050-ը»՝ առողջապահության մեջ ներդրումներ կատարելու մասին Lancet հանձնաժողովի երրորդ զեկույցը, եզրակացնում է, որ այն երկրները, որոնք կընտրեն ներդրումներ անել, կարող են հասնել «50-ից 50»-ի նպատակին՝ վաղաժամ մահերը, այսինքն՝ մինչև 70 տարեկան մահերը մինչև 2050թ. 50%-ով նվազեցնելու հավանականության: Զեկույցում նշվում է, որ «50-ից 50»-ի նպատակին կարելի է հասնել՝ կենտրոնանալով 15 առաջնահերթ խնդիրների վրա, որոնցից ութը վերաբերում են վարակիչ հիվանդություններին և մայրական առողջությանը, իսկ յոթը՝ ոչ վարակիչ հիվանդություններին և վնասվածքներին: Առողջության այդ 15 հիմնական սպառնալիքները հանգեցնում են վաղաժամ մահերի ամբողջ աշխարհում, իսկ ծխախոտի օգտագործումը առաջատար դիրք է գրավում այդ ցանկում, նշել է Առողջության մեջ ներդրումների Lancet հանձնաժողովը [10]:

Զնայած ծխելու տարածվածությունը 1990 թվականից ի վեր զգալիորեն նվազել է 15 տարեկանից մեծ և՛ տղամարդկանց (27,5% կրճատում), և՛ կանանց (37,7% կրճատում) շրջանում, սակայն նվազման տեմպերը դանդաղել են և ներկայում յուրաքանչյուր տասը ծխողներից վեցը կամ աշխարհում 750

միլիոն մարդ ցանկանում է թողնել ծխախոտը [10,11]:

Հայաստանում ևս հակածխախոտային մեծ ակտիվություն դրսևորվեց 2000 թվականի սկզբից: 2004թ. դեկտեմբերի 24-ին ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից ընդունվեց «Ծխախոտի իրացման, սպառման և օգտագործման մասին» ՀՀ օրենքը, [7], իսկ հունիսից ակտիվ հակածխախոտային գործունեություն էր ծավալել «Հայաստանն առանց ծխախոտի» հասարակական կազմակերպությունների (ՀԿ) դաշինքը, 2006 թվականից ՀԿ-ների կողմից իրականացվող հակածխախոտային ծրագրերը սկսվեց ֆինանսավորվել ՀՀ բյուջեից [6]: Ըստ Մարդկային զարգացման ազգային զեկույցի (UNDP, Հայաստան - 2001)՝ ՀՀ-ում մեծահասակ տղամարդ բնակչության 68,8%-ը և կանանց 6.7%-ն օրական ծխում էր 15-16 ծխախոտ: 2004-ին Երևանի դպրոցների բարձր դասարաններում իրականացված հետազոտության համաձայն՝ ծխում էր մասնակիցների 28,43%-ը: Այս ակտիվության արդյունքում 2007թ. ամեն օր ծխախոտ օգտագործողների տարածվածությունը նվազեց տղամարդկանց շրջանում մինչև 54.6 %, իսկ կանանց շրջանում՝ 1.6 % [6,3]

Վերջին երկու տասնամյակում ուսանողության շրջանում ծխախոտամոլությունն էական փոփոխություններ չի

կրել, չնայած առանձին դեպքերում առկա են դրական տեղաշարժեր: Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտի մագիստրոսների շրջանում 2023թ.-ին ծխախոտ ծխելու տարածվածությունը կազմել է 24.1% (տղաներ՝ 31.4 %, աղջիկներ՝ 10.3%) [1]: 2005-2006 թվականներին Երևանի պետական բժշկական համալսարանի ուսանողների շրջանում իրականացված հետազոտությունների համաձայն՝ մի դեպքում ծխող տղաները և աղջիկները համապատասխանաբար կազմել են 44,9% և 3,4%, իսկ մեկ այլ դեպքում՝ 47,7% և 14,5%: Վանաձորի պետական մանկավարժական ինստիտուտում 2007թ. իրականացված հետազոտությունների արդյունքում պարզվել է, որ ծխում է ուսանողության 16%, ընդ որում՝ ծխում է տղաների 26,8 % և աղջիկների 9,3% [4,5,8]: Հետազոտությունները փաստում են, որ ծխախոտամոլության հետ միասին մեծ վտանգ է ներկայացնում նաև պասիվ ծխելն իր բազմաթիվ բացասական հետևանքներով, ներառյալ սրտանոթային հիվանդությունները, ուղեղի անոթային հիվանդությունները և քաղցկեղը [12]:

Հետազոտության նպատակ: Հետազոտության նպատակն է՝ ուսումնասիրել ծխախոտամոլության տարածվածությունը Հայաստանի ֆիզիկական

կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտի ուսանողների շրջանում և պարզել նրա դինամիկան ուսման ընթացքում:

Հետազոտության խնդիրներն են.

1. Պարզել ծխամոլության տարածվածությունը Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտի 1-ին և 4-րդ կուրսի ուսանողների շրջանում:

2. Իրականացնել ծխախոտամոլության տարածվածության համեմատական վերլուծություն 1-ին և 4-րդ կուրսի ուսանողների շրջանում:

Հետազոտության մեթոդները և կազմակերպումը:

Հետազոտությունն իրականացվել է Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտում՝ օգտագործելով մեր կողմից մշակված և արդեն իսկ մագիստրոսների շրջանում իրականացված հետազոտության հարցաշարի կարճ տարբերակը [10]: Հարցման մասնակիցներին ընտրելու համար պարտադիր պայման է հանդիսացել 2023-24 ուսումնական տարում Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտի բակալավրիատի 1-ին կամ 4-րդ կուրսի ուսանող լինելը: Այս ընտրությունը պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ որոշ ուսանողներ ունեն վատ կամ բավարար ինքնազգացողություն, որը տատանվում է

ուսման ընթացքում: Առանձին ուսումնասիրություններ նշում են, որ ուսանողների ամենավատ վիճակը հայտնաբերվել է առաջին և վերջին ուսումնական տարում [13]:

Հարցմանը մասնակցել է 235 ուսանող: Յուրաքանչյուր մասնակցի բացատրվել է հետազոտության նպատակները և մասնակցության կամավոր սկզբունքը:

Հարցաշարում ընդգրկած հարցերը խմբավորել ենք հետևյալ հիմնական երկու բաժիններում՝ Ընդհանուր տեղեկություններ, Ծխամոլություն: Իրականացվել է առերես հարցում հարցաթերթիկով: Բոլոր ցուցանիշները ներկայացվել են իրենց բացարձակ և հարաբերական հաճախականությամբ (թիվ և %):

Հետազոտության արդյունքները և վերլուծություն: Այս հետազոտության գլխավոր առանձնահատկությունն այն է, որ հարցման պահին բոլոր մասնակիցները գտնվել են ինստիտուտում և ընդգրկված են եղել տարբեր ուսումնական գործընթացներում (դասախոսություն, գործնական աշխատանք, քննություններ): Հարցվածների թվաքանակն ըստ տարիքային խմբերի, սեռի, կրթության մակարդակի (1-ին և 4-րդ կուրսեր), զբաղվածության և աշխա-

տանքային ոլորտի, ընտանեկան կարգավիճակի ներկայացված են 1-ին աղյուսակում:

Ինչպես երևում է աղյուսակից, արական սեռի ուսանողներն առաջին կուրսում կազմում են ուսանողների 74.8 %-ը, սական նրանց թիվը պակասում է և չորրորդ կուրսում կազմում է ուսանողների թվի 65.1 %-ը: Բացատրություններից մեկը այն է, որ արական սեռի ուսանողների մի մասը բանակ մեկնելուց հետո չի շարունակում ուսումնը՝ տրամադրված մասնագիտությամբ, իսկ մյուս մասը պարզապես թողնում է ինստիտուտը և չի շարունակում կրթությունը:

Ինչպես երևում է աղյուսակից, նախքան մասնագիտություն ձեռք բերելը, ուսանողներն անցնում են աշխատանքի, ապա նրանց մեծ մասը շարունակում է աշխատանքն ընտրած մասնագիտության կամ հարակից ոլորտում: Հարցվածների 14.1 %-ն ($n=33$) աշխատում են առողջապահական տարբեր հաստատություններում (հիվանդանոցներ, վերականգնողական կենտրոններ, առողջության առաջնային պահպանման կառույցներ (պոլիկլինիկա, առողջության կենտրոններ)) և ֆիթնես կենտրոններում ու մարզասրահներում: Ընդ որում՝ 4-րդ կուրսի ուսանողների զբաղվածությունն այս բնագավառում բավականին մեծ է և կազմում է 27.7 % ($n=31$):

Համաձայն հետազոտության արդյունքների՝ ուսանողների 65.1 %-ը (n=153) չի աշխատում, ընդ որում՝ չաշխատողների թիվը բարձր է 1-ին կուրսում և կազմում է 78.2 % (n=96), իսկ 4-րդ կուրսիների շրջանում չաշխատողների թիվը նվազում է և կազմում է 57.7 %-ը (n=57): Ուսանողների որոշ մասը նշում էին, որ այցելում են տարբեր

մարզական և ֆիթնես ակումբներ, բուժ-հաստատություններ և իրականացնում են կամավորական աշխատանքներ, ձեռք են բերում մասնագիտական հմտություններ, իսկ որոշ ուսանողներ 4-րդ կուրսում սովորելու ընթացքում տարբեր կլինիկաներում անցնում են աշխատանքային փորձաշրջան:

Աղյուսակ 1

Հետազոտության մասնակիցների նկարագրական բնութագրերը՝ ըստ կրթության մակարդակի (N = 235) :*

Կրթության մակարդակ	1-ին կուրս (N, %)	4-րդ կուրս (N, %)	Միասին (N, %)
Տարիքային խմբեր	123	112	235
Մինչև 20 տարեկաններ	102 (91 %)	0	102 (43.4 %)
20 տարեկանից մեծ	21 (9 %)	112 (100 %)	133 (56.6 %)
Սեռը			
Արական	92 (74.8 %)	73 (65.1 %)	165 (70.2 %)
Իգական	31 (25.2 %)	39 (34.9 %)	70 (29.8 %)
Չբաղվածությունը և աշխատանքային ոլորտը			
Գյուղատնտեսություն	2 (1.6 %)	3 (2.9 %)	5 (2.1 %)
Արդյունաբերություն, շինարարություն	2 (1.6 %)	2 (1.8 %)	4 (1.7 %)
Գրասենյակային, մտավոր աշխատանք, ծառայություններ	18 (14.6 %)	17 (15.1%)	35 (14.9 %)
Ինքնազբաղված	3 (2.4 %)	2 (1.8 %)	5 (2.1 %)
Առողջապահական կամ ֆիթնես կենտրոն	2 (1.6 %)	31 (27.7 %)	41 (17.4 %)
Չի աշխատում	96 (78,2 %)	57 (50.7 %)	145 (61.8 %)
Ընտանեկան կարգավիճակ			
Ամուսնացած է կամ ունի մշտական զուգընկեր	4 (3.2 %)	6 (5.4 %)	10 (4.3 %)
Ամուրի/չամուսնացած	118 (95.9%)	104 (92.7 %)	222 (94.4 %)
Միայնակ/ամուսնալուծված	1 (0.8 %)	2 (1.9 %)	3 (1.3 %)

Ծխախոտամոլության տարածվածությունը ներկայացված է 2-րդ աղյուսակում: Ինչպես երևում է աղյուսակից, հարցվածների 23.4%-ը (n=55) ծխում է, ընդ որում՝ ծխում են առաջինկուրսեցիների 24.3 %-ը (n=30) և չորրորդկուրսեցիների 22.3 %-ը (n=25): Բավականին լավ ցուցանիշ է այն հանգամանքը, որ չի ծխում ուսանողների 76.6%-ը (n=180):

Հաջորդիվ ներկայացրել ենք ծխախոտամոլության տարածվածությունը՝ ըստ սեռի: Ինչպես երևում է աղյուսակից, 1-ին և 4-րդ կուրսերի ծխող արական սեռի ուսանողների միջև էական տարբերություն չկա և այն համապատասխանաբար կազմում է 28.2%

(n=26) և 31.5% (n=23): Իգական սեռի ծխող ներկայացուցիչները կազմում են 8.6 %, սակայն առկա է էական տարբերություն 1-ին և 4-րդ կուրսերում ծխող ուսանողների միջև և այն համապատասխանաբար կազմում է 12.9% (n=4) և 5.1% (n=2): Այս արդյունքները վիճակագրորեն հավաստի են ($P < 0.0001$): Համաձայն աղյուսակի՝ 1-ին կուրսում ծխում են 30 ուսանող և նրանց 86.3 %-ն արական սեռի ներկայացուցիչներ են, իսկ 4-րդ կուրսում ծխում են 25 ուսանող և արական սեռի ներկայացուցիչները կազմում են են 92 %:

Աղյուսակ 2

Ծխախոտամոլության տարածվածությունն ուսանողների շրջանում

Ռիսկի գործոններ	Բոլորը n (%)	I-ին կուրս n (%)	IV-րդ կուրս n (%)	p
Ծխողներ	55(23.4)	30(24.3)	25 (22.3)	-
Արական սեռ	49(29.6)	26(28.2)	23(31.5)	P < 0.0001
Իգական սեռ	6(10.9)	4(12.9)	2 (5.1):	
Ծխելը սկսելու տարիք				P < 0.001
ա) Մինչև 17 տարեկան	22 (40)	20 (66.7)	2 (8)	
բ) 18-22 տարեկան	30 (54.5)	10 (33.3)	20 (80)	
գ) 23 և ավելի	3 (5.5)	0	3 (12)	
Ծխելը թողնելու ցակություն	23 (41.9)	16 (61.5):	7 (28):	P > 0.05
Արական սեռ	21 (40.8)	14 (53.8)	7 (30)	
Իգական սեռ	2 (33)	2 (50)	0	
Պասիվ ծխողներ	93(39.6)	41(33.3)	52(46.6)	-

Առանձին հարցով ուսումնասիրել ենք ծխելը սկսելու տարիքը ծխողների շրջանում և ստացել ենք բավականի հետաքրքիր տվյալներ, որոնք ներկայացված են 2-րդ աղյուսակում: Համաձայն աղյուսակի՝ հարցվածների 40 %-ը ($n=22$) որպես ծխելը սկսելու տարիք նշել է մինչև 17 տարեկան (մեծամասնությունը նշել է 15-17 տարեկան) ժամանակահատվածը, ընդ որում՝ 1-ին և 4-րդ կուրսերի ուսանողների համար այն համապատասխանաբար կազմում է 66.7 % ($n=20$) և 8 % ($n=2$): Ըստ հետազոտության տվյալների՝ 54.5 % ($n=30$) դեպքերում որպես ծխելը սկսելու տարիք նշվել է 18-22 տարեկան ժամանակահատվածը, իսկ 5.5% ($n=3$) դեպքերում նշվել է ավելի մեծ տարիք: Այս արդյունքները վիճակագրորեն հավաստի են ($P < 0.001$): Ծխելը սկսելու տարիքը հատկապես կանոթ է մեր հետազոտության համար, քանի որ այն ծխողների 54.5 % դեպքում ծխելը սկսելու տարիքը համընկնում է բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում սովորելու տարիների հետ: Այս փաստը նաև հուշում է, որ այդ շրջանում կարելի է ավելի ակտիվ հակածխախոտային միջոցառումներ իրագործել և բուհերում ապահովել առողջությանը աջակցող միջավայր:

Առանձին հարցով ուսումնասիրել ենք ծխելը թողնելու ցանկությունը

ծխողների շրջանում: Ինչպես երևում է աղյուսակից ծխողների 41.9% ($n=23$) ցանկանում է թողնել ծխելը, ընդ որում՝ ծխելը թողնելու ցանկությունը հատկապես մեծ է 1-ին կուրսի ուսանողների շրջանում և այն կազմում է 53.8 % ($n=14$): Հետազոտությամբ պարզել ենք նաև, որ 4-րդ կուրսում իգական սեռի և ոչ մի ծխող ներկայացուցիչ ցանկություն չունի թողնել ծխելը: Ծխողների շրջանում ծխելը թողնելու ցանկության վերաբերյալ ստացված տվյալները վիճակագրորեն հավաստի չեն ($P > 0.05$): Պարզել ենք նաև, որ հարցվածների 27,2 %-ը ($n=15$) «համոզված չեմ», որ ուզում է թողնել ծխելը»: Այսինքն՝ համապատասխան աշխատանքի և միջավայրի առկայության դեպքում ծխող ուսանողների թիվը կնվազի:

Հարցաշարանի մշակելիս՝ մենք առանձնացրել էինք պասիվ ծխելու երկու միջավայր՝ տուն և աշխատավայր, սակայն հետազոտության արդյունքների վերլուծությամբ պարզեցինք, որ քիչ են դեպքերը, երբ աշխատանքային միջավայրում ուսանողը պասիվ ծխող է, հետևաբար վերլուծության ընթացքում միջավայրին առանձնակի ուշադրություն չենք դարձրել և պասիվ ծխելու բոլոր դեպքերը դիտարկել ենք միասին:

Ինչպես երևում է աղյուսակից, հարցվածների 39.6 %-ը ($n=93$) համարվում են պասիվ ծխողներ, այն է՝ նրանց

բաշխվածությունն առաջին և չորրորդ կուրսերի ուսանողների համար համապատասխանաբար կազմում է 33.3 % (n=41) և 46.6 % (n=52): Համաձայն աղյուսակի ուսուցման՝ երկու կուրսերում էլ մեծ թիվ են կազմում պասիվ չծխողները, համապատասխանաբար առաջին և չորրորդ կուրսերում՝ 66.7 % (n=82) և 53.6% (n=60), ինչը բավական դրական ցուցանիշ է հայկական իրականության համար: Հետազոտության պասիվ չխողների մեծ թիվը հուշում է ոչ միայն առողջության վրա ծխի բացասական ազդեցության նվազման մասին, այլև փաստում է, որ նվազել է ծխելը սկսելու միջավայրային գործոններից մեկը (ծխելու սովորությունը՝ տանը, երեխաների ներկայությամբ):

Եզրակացություն: Հետազոտության արդյունքում հանգել ենք հետևյալ

եզրակացության.

1. Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտի 1-ին և 4-րդ կուրսի ուսանողների շրջանում ծխախոտամոլությունը շարունակում է մնալ անհանգստացնող բարձր (ծխում է յուրաքանչյուր հինգերորդ ուսանողը), հատկապես, եթե հաշվի առնենք, որ գործ ունենք սպորտային ուղղվածությամբ բուհի հետ:

2. Ծխողների որոշակի խմբի մոտ ծխելը սկսելու տարիքը համընկնում է բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում սովորելու տարիների հետ, ինչը կարևորում է հակածխախոտային ակտիվության և առողջ ապրելակերպի աջակցության ծրագրերի անհրաժեշտությունը ինստիտուտներում:

📖 ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Աբովյան Վ., Նալբանդյան Գ., Ասցատրյան Գ., Ոչ վարակիչ հիվանդությունների ռիսկի գործոնների տարածվածությունը մագիստրոսների շրջանում, Գիտությունը սպորտում. արդի հիմնախնդիրներ, Գիտամեթոդական պարբերական, Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտ, Երևան, 2023, № 2 (9), 221 էջ:
2. Անդրեասյան Դ., Բազարյան Ա., Մանուկյան Ս., Առողջապահության համակարգի գործունեության գնահատում, Հայաստան-2022, ՀՀ ԱՆ «Ակադեմիկոս Ս. Ավդալբեկյանի անվան Առողջապահության ազգային ինստիտուտ» ՓԲԸ, Երևան, 2022, 243 էջ:
3. Դավիդյանց Վ., Անդրեասյան Դ., Բադալյան Ա., Խանգեղյան Ս., Կալիկյան Զ., Մանուկյան Ս., Առողջապահության համակարգի գործունեության գնահատում

- 2007 թ., STEPS ազգային հետազոտություն, Ազգային զեկույց, ՀՀ ԱՆ Ս. Ավիաբեկյանի անվան Առողջապահության ազգային ինստիտուտ, Երևան, 2008: https://nih.am/assets/pdf/atvk/hspa_2007_arm.pdf [մուտք՝ 11.10.24]
4. Եղոյան Լ., Լոքյան Ա., Աբովյան Վ., Ծխամոլությունը ուսանողության շրջանում, Բանբեր, գիտական աշխատություններ, Վանաձոր, 2008, Պ3:396-400:
 5. Իկիլիկյան Հ., Երիտասարդության առողջության ձևավորման բժշկասոցիալական ասպեկտները (Երևան ք. բարձր դասարանցիներ, բժշկական քոլեջների և բուհերի ուսանողների օրինակով), Բժշկական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման ատենախոսության սեղմագիր, ՀՀ ԱՆ ԱԱԻ, Երևան, 2007, 26 էջ:
 6. Ծխախոտամոլության դեմ համամարդկային պայքար. Լուսաբաց հր. , Երևան, 2006, 16 էջ:
 7. «Ծխախոտի իրացման, սպառման և օգտագործման սահմանափակումների մասին» Հայաստանի Հանրապետության, 2004 թվականի դեկտեմբերի 24-ի ՀՕ-72-Ն օրենք, Երևան, 2004:
 8. Մարգարյան Ա., Ուսանող երիտասարդության ապրելակերպը, ԱՆ ԱԱԻ Առողջապահական տեղեկատվական վերլուծական հանրապետական կենտրոն, ՀՀ ԱԱԶ, 2007, 12 էջ:
 9. Albadrani M.S., Tobaiqi M.A., Muaddi, M.A. *et al.* A global prevalence of electronic nicotine delivery systems (ENDS) use among students: a systematic review and meta-analysis of 4,189,145 subjects. *BMC Public Health* **24**, 3311 (2024). <https://doi.org/10.1186/s12889-024-20858-2>
 10. Global health 2050: the path to halving premature death by mid-century, Jamison, Dean T et al. *The Lancet*, 2024, Volume 404, Issue 10462, 1561 – 1614 ,www.thelancet.com [մուտք՝ 10.12.24]
 11. GBD 2019 Tobacco Collaborators. Spatial, temporal, and demographic patterns in prevalence of smoking tobacco use and attributable disease burden in 204 countries and territories, 1990-2019: a systematic analysis from the Global Burden of Disease Study 2019. *Lancet*. 2021 Jun 19;397(10292):2337-2360.
 12. Center for Disease Control and Prevention (US) The health consequences of involuntary exposure to tobacco smoke. Available: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK44324/>. [մուտք՝ 10.12.24]

13. Szepe, O., Meszaros, A. Assessing well-being of university students and evaluation of its determinants. *BMC Public Health* **24**, 2862 (2024). <https://doi.org/10.1186/s12889-024-20287-1>
14. World Health Organization. Tobacco . Fact sheet. 2023. Available online: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/tobacco> (accessed on 03 October 2024)
15. World Health Organization. Noncommunicable Diseases. Fact sheet. 2022. Available online: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/noncommunicable-diseases> [մուտք՝ 03.10.2024]

SMOKING PREVALENCE AMONG STUDENTS

V. A. Abovyan, G. L. Nalbandyan,
Armenian State Institute of Physical Culture
and Sport, Yerevan, Armenia

ABSTRACT

Keywords: Non-communicable disorders, tobacco addiction, passive smokers, student smokers, e-cigarettes, age of starting smoking.

Research relevance: Tobacco kills more than 8 million people annually, including about 1.3 million non-smokers exposed to secondhand smoke. About 80% of the world's 1.3 billion tobacco users live in low-income and middle-income families. In 2020, tobacco was used by 22.3% of the world's population, 36.7% of users were men and 7.8% were women. In Armenia, the number of men smoking in 2022 was 53.2%, which has not changed compared to 2016, when it was 53.4%. The same applies to women: in 2022 and 2016, the number of women who smoke daily was 2.0% and 2.3%, respectively.

Research aim: The purpose of the research is to study the prevalence of smoking addiction among students of the Armenian State Institute of Physical Culture and Sport, and to find out its dynamics during their studies.

Research methods and organization: The research was carried out at the Armenian State Institute of Physical Culture and Sport using an abbreviated version of the survey questionnaire developed by us and already carried out among Master's degree students.

Research results and analysis: 23.4% of respondents smoke ($n=55$), 24.3% of freshmen smoke ($n=30$), and 22.3% of fourth-year students smoke ($n=25$). A fairly good indicator is the fact that 76.6% of students ($n=180$) do not smoke. There is no significant difference between male students who smoke in the 1st and 4th years, but there is a significant difference between female students who smoke in the 1st and 4th years, and it is 12.9% and 5.1%, respectively. These results are statistically significant ($P < 0.0001$).

Conclusion: As a result of the research, we came to the following conclusions:

1. Smoking among 1st and 4th year students of the Armenian State Institute of Physical Culture and Sports continues to be alarmingly high (one in five students smokes), especially considering that we are dealing with a sport institute.
2. For a certain group of smokers, the age of starting smoking coincides with the years of study in higher education institutions.

РАСПРОСТРАНЕННОСТЬ КУРЕНИЯ СРЕДИ СТУДЕНТОВ ГИФКС-а

В. А. Абовян, Г. Л. Налбандян,
Государственный институт физической
культуры и спорта Армении, Ереван, Армения

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова. Неинфекционные заболевания, табачная зависимость, пассивные курильщики, курящие студенты, электронные сигареты, возраст начала курения.

Актуальность исследования. Табак убивает более 8 миллионов человек каждый год, в том числе около 1,3 миллиона некурящих, подвергающихся пассивному курению. Около 80% из 1,3 миллиардов потребителей табака в мире живут в семьях с низким и средним уровнем дохода. В 2020 году табак употребляли 22,3% населения мира, 36,7% мужчин и 7,8% женщин. В Армении число курящих мужчин в 2022 году составило 53,2%, что не изменилось по сравнению с 2016 годом, когда оно составляло 53,4%. То же самое касается и женщин: в 2022 и 2016 годах количество курящих каждый день женщин составляло 2,0% и 2,3% соответственно.

Цель исследования. Изучить распространенность курения среди студентов Государственного института физической культуры и спорта Армении и выяснить ее динамику во время учебы.

Методы и организация исследования. Исследование проводилось в Армянском государственном институте физической культуры и спорта с использованием сокращенной версии анкеты опроса, разработанной нами и уже проведенной среди магистрантов.

Анализ результатов исследования. Курят 23,4% респондентов ($n=55$), среди студентов первого курса курят 24,3% ($n=30$), а среди студентов четвертого курса курят 22,3% ($n=25$). Достаточно хорошим показателем является тот факт, что 76,6% студентов ($n=180$) не курят. Существенной разницы между студентами мужского пола, курящими на 1-м и 4-м курсах, нет, но существует значительная разница между студентками, курящими на 1-м и 4-м курсах, и она составляет 12,9% и 5,1% соответственно. Эти результаты статистически значимы ($P < 0,0001$).

Краткие выводы. В результате исследования мы пришли к следующим выводам:

1. Курение среди студентов 1 и 4 курсов Государственного института физической культуры и спорта Армении продолжает оставаться тревожно высоким (курит каждый пятый студент), особенно если учесть, что мы имеем дело со спортивным вузом.

2. У определенной группы курильщиков возраст начала курения совпадает с годами обучения в высших учебных заведениях.

Տեղեկություններ հեղինակների մասին

Վարդան Արտավազի Արովյան՝ բ.գ.թ., Ֆիզիկական վերականգնման ամբիոնի դոցենտ, Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտ, Երևան, Հայաստան, E.mail: vardan.abovyan@sportedu.am,

Գևորգ Լևոնի Նալբանդյան՝ մ.գ.թ., Ֆիզիկական վերականգնման ամբիոնի դոցենտ, Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտ, Երևան, Հայաստան, E.mail: gevorg.nalbandyan@sportedu.am

Information about the authors

Vardan Artavazd Abovyan, MD, PhD, Associate Professor of the Chair of Physical Rehabilitation, Armenian State Institute of Physical Culture and Sport, Yerevan, Armenia, E-mail:vardan.abovyan@sportedu.am

Gevorg Levon Nalbandyan PhD, Associate Professor of the Chair of Physical Rehabilitation, Armenian State Institute of Physical Culture and Sport, Yerevan, Armenia, E-mail: gevorg.nalbandyan@sportedu.am

Հոդվածն ընդունվել է 26.01.2025–ին:

Ուղարկվել է գրախոսման՝ 28.01.2025–ին:

Գրախոս՝ մ.գ.դ., պրոֆեսոր Ֆ. Ղազարյան

ՀՏԴ 796.032

DOI: 10.53068/25792997-2025.1.14-156

ՊԵԿԻՆԻՑ ՓԱՐԻԶ. ՕԼԻՄՊԻԱԿԱՆ ՓՈՐՁԸ ԵՎ ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐԸ*Ա.Վ. Ավերիսյան, Լ.Կ. Խաչիկյան*

Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտ Երևան, Հայաստան

Առանցքային բառեր: Օլիմպիական խաղեր, տնտեսություն, Պեկին-2022, Փարիզ- 2024, տեխնոլոգիաներ, կայուն զարգացում, քաղաքականություն, նորարարություն:

Հետազոտության արդիականություն: Օլիմպիական խաղերը միջազգային սպորտային համակարգի առանցքային բաղադրիչներից են, որոնք ունեն ոչ միայն սպորտային, այլև սոցիալ-տնտեսական և քաղաքական նշանակություն: Խաղերը մշտապես ներկայացնում են ժամանակի տեխնոլոգիական ու սոցիալական զարգացման նորամուծությունները, ինչն այն դարձնում է համաշխարհային կարևորություն ունեցող իրադարձություն [7]:

Փարիզի 2024 թվականի օլիմպիական խաղերն առանձնացան նորարարական և կայուն զարգացման ուղղվածությամբ՝ նպատակ ունենալով առաջին անգամ ամբողջությամբ համապատասխանել կլիմայական չեզոքության սկզբունքներին: Սա հատկապես կարևոր է միջազգային սպորտային իրադարձությունների կազմակերպման

գործում նոր ուղղություններ սահմանելու և բնապահպանական գիտակցությունը խթանելու տեսանկյունից [7]:

Մյուս կողմից, Պեկինի 2022 թվականի ձմեռային օլիմպիական խաղերն ապացուցեցին, որ ժամանակակից տեխնոլոգիաները, ինչպիսիք են՝ արհեստական բանականությունը, նորարարական էներգիայի աղբյուրները և թվային հաղորդակցության համակարգերը, կարող են էապես փոխել այսպիսի խոշոր իրադարձությունների կազմակերպման գործընթացը [4]: Այս նորամուծությունները դարձան կարևոր հիմք և նախադրյալներ՝ ապահովելու խաղերի անվտանգությունն ու արդյունավետությունը համաշխարհային ճգնաժամերի, այդ թվում՝ COVID-19-ի պայմաններում [5]:

Պեկինից Փարիզ տանող ճանապարհը ցույց է տալիս, թե ինչպես են Օլիմպիական խաղերը նոր հնարավորություններ ձևավորում կայուն զարգացման, տեխնոլոգիական առաջընթացի և սոցիալ-տնտեսական ազդեցության տեսանկյունից: Այս իրադարձությունների համադրությունը հնարա-

վորություն է տալիս ուսումնասիրել միջազգային սպորտային միջոցառումների դերը՝ որպես ժամանակի հիմնական մարտահրավերներին ու հնարավորություններին արձագանքող հարթակ [3]:

Հետազոտության նպատակը:

Սույն հետազոտության նպատակն է՝ բացահայտել ժամանակակից տեխնոլոգիական, սոցիալ-տնտեսական և կառավարման մոտեցումների ազդեցությունը Օլիմպիական խաղերի երկարաժամկետ կայուն զարգացման և արդյունավետ կառավարման վրա Պեկին-2022-ի և Փարիզ-2024-ի օրինակներով:

Հետազոտության խնդիրները:

1. Ուսումնասիրել և համեմատել Պեկին-2022 և Փարիզ-2024 օլիմպիական խաղերի կազմակերպչական մոտեցումները՝ տեխնոլոգիաների կիրառման, ֆինանսական մոդելների և սոցիալ-մշակութային ազդեցությունների տեսանկյունից:

2. Վերհանել այն դասերը, որոնք կարելի է քաղել այս երկու խաղերից՝ ապագա Օլիմպիական խաղերի ավելի կայուն և արդյունավետ պլանավորման ու կազմակերպման համար:

Հետազոտության մեթոդները և կազմակերպումը: Հետազոտության ընթացքում կիրառվել է գրականության աղբյուրների ուսումնասիրության, վերլուծության և ընդհանրացման մեթոդը:

Հետազոտությունը կազմակերպվել է 2024 թվականի նոյեմբեր-դեկտեմբեր ամիսների ընթացքում:

Հետազոտության արդյունքների վերլուծություն: Օլիմպիական խաղերը կարևոր միջազգային իրադարձություններ են, որոնք ունեն տեխնոլոգիական, բնապահպանական և սոցիալական մեծ ազդեցություն:

Հետազոտության արդյունքում պարզ դարձավ, որ Պեկին-2022 և Փարիզ-2024 օլիմպիական խաղերը ներկայացնում են նոր չափանիշեր և մոտեցումներ՝ միջազգային սպորտային իրադարձությունների կազմակերպման ոլորտում:

Թվային տնտեսության ակտիվ զարգացումը, արդյունաբերական կառուցվածքի փոխակերպման շահաբաժինների ազատումը և տնտեսական զարգացման նոր շարժիչի ստեղծումը կարևոր խնդիրներ են Չինաստանի տնտեսության համար՝ հասնելու կանաչ վերափոխման և կայուն զարգացման [9]:

Պեկին-2022-ի օլիմպիական խաղերը դարձան տեխնոլոգիաների փորձադաշտ, որտեղ ներդրվեցին արհեստական բանականության կողմից առաջարկվող լուծումներ, նորարարական էներգիայի աղբյուրներ և թվային հաղորդակցության համակարգեր: Ըստ Մ. Ջոնսի [5]՝ Պեկին-2022-ն առանձնացավ

հատկապես արհեստական բանակա-
նության կիրառմամբ՝ մրցաշարերի կա-
ռավարման, անվտանգության ապա-
հովման և մասնակիցների շարժի կա-
ռավարման ոլորտներում՝ հնարավոր-
ություն տալով բարելավել կազմա-
կերպչական գործընթացների արդյու-
նավետությունը:

Մյուս կողմից, Փարիզ-2024-ի խա-
ղերը կենտրոնացված էին կայուն
զարգացման վրա՝ փորձելով հասնել
կլիմայական չեզոքության: Ջ. Սմիթի և
Լ. Թոմասի ուսումնասիրության համա-
ձայն [3]՝ Փարիզի օլիմպիական խա-
ղերը նշանավոր են բնապահպանական
սկզբունքների կիրառման տեսանկյու-
նից՝ ներառյալ վերականգնվող էներ-
գիայի լայն օգտագործում և Օլիմպիա-
կան խաղերի անցկացման վայրերի
վերականգնում:

Բացի տեխնոլոգիական նորամու-
ծություններից, կայուն զարգացման
մոդելներն ունեն կարևոր դեր: Ջ. Սմիթն
ու Լ. Թոմասը փաստում են [7], որ Պե-
կինում կիրառված որոշ մեխանիզմներ,
ինչպիսիք են՝ էներգիայի ծախսերի
նվազեցումը և վերականգնվող աղբ-
յուրների ներգրավումը, հիմք դարձան
Փարիզ-2024-ի առավել ընդգրկուն
բնապահպանական ծրագրերի համար:
Որպես օրինակ՝ կարող ենք դիտարկել
էներգիայի ծախսերի նվազեցման
մեխանիզմը: Պեկին 2022-ին կիրառվեց

Օլիմպիական օբյեկտներում էներգա-
արդյունավետ լուծումների մեխանիզմը,
ինչպիսիք են՝ LED լուսավորությունը,
խելացի ջերմաստիճանի վերահսկումը
և ջերմամեկուսացման նոր տեխնոլո-
գիաները: Ձմեռային օբյեկտների հա-
մար էներգախնայող սառեցման համա-
կարգեր ներդրվեցին գերիզոր սառ-
նարանային մեխանիզմների փոխարեն:
Ինչպես նաև կարևոր դեր խաղաց վե-
րականգնվող աղբյուրների ներգրավ-
ման մեխանիզմը, ինչը ապահովեց Պե-
կինում առաջին անգամ Օլիմպիական
խաղերում քամու և արևի էներգիայի
օգտագործումը, որոնք ապահովում էին
մարզահամալիրների հիմնական էլեկտ-
րամատակարարումը: Կարևոր դեր
խաղաց նաև հիդրոէլեկտրակայաննե-
րից ստացված էներգիան, ինչը նվա-
զեցրեց ածխածնի արտանետումները:

Այդ իսկ պատճառով, ինչպես ցույց
են տալիս Բ. Գրաթոնն ու Հ. Փրաուսը [4]՝
երկու խաղերը կարևոր նշանակություն
ունեն սոցիալ-տնտեսական կայունու-
թյան հասնելու գործընթացում:

Տնտեսական ազդեցությունը վերա-
բերում է իրադարձության կամ մի-
ջամտության ազդեցությանը տնտե-
սության վրա, ներառյալ այնպիսի աս-
պեկտներ, ինչպիսիք են՝ աշխատա-
տեղերի, եկամուտների ստեղծումը և
բիզնեսի զարգացումը:

Տնտեսական տեսանկյունից, ըստ Պ. Բրաունի, Դ. Քլարկի և Ռ. Ուայթի [3]՝ Պեկինի խաղերը ցույց տվեցին, թե ինչպես է ենթակառուցվածքների զարգացումը նպաստում տարածաշրջանային տնտեսական աճին: Փարիզի դեպքում, սակայն, նախապատվությունը տրվել է էկոլոգիական և տնտեսական ռիսկերի նվազեցմանը՝ ներդրումային նոր մոտեցումների շնորհիվ: Ինչպես ընդգծում են Միջազգային օլիմպիական կոմիտեի զեկույցները՝ Փարիզ-2024-ը նպատակ ունի դառնալ ամենակայուն Օլիմպիական խաղերը՝ շեշտադրելով նորարարական մոդելները [6]:

Հետազոտությունը ցույց է տալիս, որ Պեկինից Փարիզ տանող ճանապարհը ոչ միայն տեխնոլոգիաների և կայուն զարգացման, այլև սոցիալ-տնտեսական մոդելների բարելավման հարթակ է [6]: Տվյալ Խաղերը սահմանեցին նոր չափանիշեր, որոնք, ինչպես ցույց է տալիս Լ. Շյուի և Յ. Չենի ուսումնասիրությունը, ունեն երկարաժամկետ ազդեցություն թե՛ տարածաշրջանային, թե՛ գլոբալ մակարդակում [8]:

Պեկին-2022 և Փարիզ-2024 օլիմպիական խաղերի քաղաքական-տնտեսական վերլուծությունը վառ օրինակ է, թե ինչպես են այս իրադարձությունները նպաստում հյուրընկալող երկրների

տնտեսական զարգացմանն ու միջազգային վարկանիշի բարձրացմանը: Տնտեսական տեսանկյունից՝ Պեկինի խաղերը առանձնացան լայնածավալ ենթակառուցվածքների զարգացման և ժամանակավոր շահույթի հնարավորություններով՝ ներառյալ զբոսաշրջության աճ, նոր աշխատատեղերի ստեղծում և հյուրընկալող քաղաքի ենթակառուցվածքների արդիականացում: Պ. Բրաունը, Դ. Քլարքը և Ռ. Ուայթը նշում են [3], որ Պեկինի օլիմպիական խաղերի համար իրականացված ներդրումները (շուրջ 3.9 միլիարդ դոլար) նպաստեցին տարածաշրջանային տնտեսական զարգացմանը, սակայն սահմանափակեցին կայուն եկամուտների ձևավորումը՝ հաշվի առնելով այն փաստը, որ խաղերից հետո որոշ ենթակառուցվածքներ մնացին չօգտագործված:

Փարիզ-2024 օլիմպիական խաղերն իրենց հերթին կենտրոնացած էին կայուն եկամուտների ստեղծման վրա՝ ներդնելով բնապահպանական և երկարաժամկետ տնտեսական լուծումներ: Միջազգային օլիմպիական կոմիտեի զեկույցներում նշվում է, որ Փարիզի խաղերի բյուջեն կազմել է 4.5 միլիարդ դոլար, որի մեծ մասը հատկացվել է վերականգնվող էներգիայի աղբյուրներին, խաղերի անցկացման վայրերի կայունության ապահովմանը և

գբոսաշրջային ոլորտի խթանմանը: Այս մոտեցումը կարևոր է նաև ազգային տնտեսության համար, քանի որ ընդգծված են երկարաժամկետ զարգացմանը նպաստող կայուն տնտեսական մոդելները [6]:

Միևնույն ժամանակ պետք է նշել, որ ըստ Ա. Ֆորի [1]՝ Փարիզ-2024-ի խաղերի բյուջեի սահմանափակումների ապացույցները համոզիչ չեն:

Քաղաքական տեսանկյունից՝ Պեկին-2022-ը ցույց տվեց Չինաստանի ջանքերը՝ դառնալու տեխնոլոգիապես առաջատար տերություն և ցույց տալու իր գլոբալ ազդեցությունը: Լ. Շյուի և Յ. Չենի ուսումնասիրությունը վկայում է [8], որ Չինաստանը խաղերն օգտագործեց որպես քաղաքական հարթակ՝ հաստատելու իր հեղինակությունը համաշխարհային սպորտում՝ ընդգծելով տեխնոլոգիական առաջընթացն ու կազմակերպչական հզորությունը: Մյուս կողմից, Փարիզ-2024-ը, ըստ Զ. Սմիթի և Լ. Թոմասի [7]՝ նպատակ ունի խթանել Ֆրանսիայի՝ որպես կլիմայական փոփոխությունների դեմ պայքարի առաջատարի վարկանիշը, ինչը համահունչ է միջազգային հանրության սպասումներին:

Խաղերի ընթացքում քաղաքական մարտահրավերները նույնպես կարևորվում են: Պեկին-2022-ին բնորոշ էին միջազգային պատժամիջոցների և

մարդու իրավունքների խախտումների հարցերի շուրջ առաջացած քննարկումները, որոնք բացասական ազդեցություն ունեցան Չինաստանի միջազգային վարկանիշի վրա [4]: Վառ օրինակներից էր ԱՄՆ նախագահ Զո Բայդենի կողմից հայտարարված դիվանագիտական բոյկոտը՝ ի պատասխան Չինաստանում մարդու իրավունքների խնդիրների: Չնայած մարզիկները շարունակում էին մասնակցել խաղերին՝ բոյկոտը ընդգծեց միջազգային քաղաքականության ազդեցությունը սպորտային իրադարձությունների վրա՝ դառնալով դիվանագիտական ճնշման գործիք:

Պեկինի ձմեռային օլիմպիական խաղերի միջազգային իմիջի ճգնաժամը ոչ այնքան տեխնիկական խնդիր էր, որքան քաղաքական և գաղափարական դիմակայություն Չինաստանի և ազատական Արևմուտքի միջև [10]:

Իսկ Փարիզի խաղերի համար մարտահրավեր էր դարձել գլոբալ տնտեսական ճգնաժամը և կլիմայական չեզոքության հասնելու հետ կապված դժվարությունները: Այս քաղաքական համատեքստը, ինչպես նշում է Ռ. Գրաթոնը, ցույց է տալիս, թե ինչպես են Օլիմպիական խաղերըն ավելի լայն միջազգային գործընթացների մաս դառնում [4]:

Վերլուծության արդյունքում պարզ է դառնում, որ թե՛ Պեկինը, թե՛ Փարիզը ներկայացնում են նոր մոտեցումներ

Օլիմպիական խաղերի կազմակերպման համար՝ տեխնոլոգիական և բնապահպանական ոլորտներում ունեցած տարբերություններով: Միևնույն ժամանակ նրանց միջև նկատելի են համանման նպատակներ՝ բարձրացնել տեղական ու համաշխարհային տնտեսությունները, ցույց տալ քաղաքական ու տեխնոլոգիական առաջընթացը և ազդել սոցիալական ու բնապահպանական փոփոխությունների վրա: Պեկինի խաղերը լուրջ ներդրումներ արեցին ենթակառուցվածքների զարգացման և նոր տեխնոլոգիաների ոլորտում, մինչդեռ Փարիզը առանձնացավ կայուն զարգացման մոդելով, որն ազդում է ոչ միայն շրջակա միջավայրի, այլև սոցիալ-տնտեսական ու քաղաքական գործոնների վրա՝ ներկայացնելով նոր ռազմավարություններ միջազգային սպորտային միջոցառումների կազմակերպման ոլորտում: Այս երկու Օլիմպիական խաղերն ապահովեցին բազմաթիվ նոր չափանիշներ, որոնք ունեն երկարաժամկետ ազդեցություն՝ թե՛ տարածաշրջանային և թե՛ գլոբալ մակարդակում [8]:

Վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ Պեկին-2022 և Փարիզ-2024 օլիմպիական խաղերը, որոնք արտահայտում են տարբեր մոտեցումներ՝ տեխնոլոգիական նորարարությունների և կայուն զարգացման ոլորտներում, ստեղծեցին

նոր չափանիշներ միջազգային սպորտային իրադարձությունների կազմակերպման համար, ունենալով երկարաժամկետ ազդեցություն ոչ միայն տեղական, այլ նաև համաշխարհային տնտեսական, սոցիալական և քաղաքական դաշտերում: Խաղերը ոչ միայն ներկայացրին առաջադեմ տեխնոլոգիաների և բնապահպանական լուծումների կիրառման օրինակներ, այլև նպաստեցին սոցիալ-տնտեսական կայունության հաստատմանը, ինչն առաջիկայում կարող է ազդել հետագա Օլիմպիական խաղերի կազմակերպման ռազմավարությունների վրա:

2024 թվականի Փարիզի օլիմպիական խաղերի անցկացումը բերում է ինչպես տնտեսական հնարավորություններ, այնպես էլ մարտահրավերներ: Թեև օլիմպիական վայրերի կառուցումն ու շահագործումը խթանում են ներդրումները, աշխատատեղերի ստեղծումը և աճը այնպիսի ոլորտներում, ինչպիսիք են շինարարությունը և զբոսաշրջությունը, երկարաժամկետ տնտեսական օգուտները միշտ չէ, որ բավարարում են սպասելիքները: Օլիմպիական խաղերի հետ կապված ներդրումների և ենթակառուցվածքների կառավարումը՝ կենտրոնանալով կայունության վրա, շատ կարևոր է խաղերից հետո տնտեսական շահույթն առավելագույնի հասցնելու համար: Բացի

այդ, բնակիչների համար զբաղվածության հնարավորությունների ստեղծումը և միջոցառման ժառանգության օգտագործումը՝ երկարաժամկետ տնտեսական զարգացմանը նպաստելու համար, կարևոր նկատառումներ են ընդունող քաղաքների համար [2]:

Եզրակացություն: Այսպիսով՝ հետազոտության արդյունքում ստացված տվյալների շնորհիվ կարող ենք հանգել որոշ եզրակացությունների.

1. Պեկին-2022 ձմեռային օլիմպիական խաղերը և Փարիզ-2024 ամառային օլիմպիական խաղերն առանձնացան և տարբերվեցին մինչ այդ անցկացված խաղերից մի շարք առանձ-

նահատկություններով՝ ներառելով բնապահպանական հարցերի և առաջադեմ տեխնոլոգիաների կարևորությունը:

2. Փարիզ-2024-ը ցույց տվեց, որ խաղերը կարող են տեղի ունենալ անկախ քաղաքական և սոցիալ-տնտեսական բոյկոտների՝ դառնալով պատմության ամենակայուն Օլիմպիական խաղերը:

Առաջարկություն: Ապագա Օլիմպիական խաղերի կազմկոմիտեները պետք է հաշվի առնեն Պեկին-2022-ի և Փարիզ-2024-ի փորձը՝ հիմնվելով արդեն իսկ առկա ենթակառուցվածքների շահագործման, ֆինանսական ծախսերի առավելագույն կրճատման և կայունության զարգացման վրա:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Alexandre Faure. The impact of Paris 2024 on the construction of the Grand Paris Express: a hidden extra cost of the Olympic. 2021. <https://hal.science/hal-03253557v1/document> [մուտք՝ 27.02.2025]

2. Baptiste L. Economic, Social and Environmental Impact of 2024 Paris Olympic Games Infrastructure Development. Bachelor's thesis. 2023, 73p. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/861007/Lefort_Baptiste.pdf?sequence=2&isAllowed=y [մուտք՝ 27.02.2025]

3. Brown, P., Clark, D., & White, R. The Economic Impact of the Olympic Games, New York, 2021. https://www.researchgate.net/publication/46528234_The_economic_impact_of_the_Olympic_Games_evidence_from_stock_markets [մուտք՝ 27.02.2025]

4. Gratton, R., & Preuss, H. Mega-Events and Their Legacy: The Olympic Games Perspective, London, 2020.

5. Jones, M. Technological Developments in International Sporting Events, London, 2023.

6. Reports by the International Olympic Committee (IOC) Official Report of Beijing 2022, Chapters 3 and 5. Paris 2024 Sustainability Strategy, Chapters 2 and 6.
7. Smith, J., & Thomas, L. Sustainable Olympic Games: From Beijing to Paris, Cambridge, 2022.
8. Xu, L., & Chen, Y. Green Olympics: Transforming China's Environment, Beijing, 2021.
9. Yuan, K.; Hu, B.; Li, X.; Niu, T.; Zhang, L. Exploration of Coupling Effects in the Digital Economy and Eco-Economic System Resilience in Urban Areas: Case Study of the Beijing-Tianjin-Hebei Urban Agglomeration. Sustainability 2023, 15, 7258. <https://doi.org/10.3390/su15097258> <https://www.mdpi.com/2071-1050/15/9/7258> [մուսը՝ 27.02.2025]
10. Zhang Q. Privacy and Power around the Beijing 2022 Olympics: Legal and Political Perspectives. Int'l JL Ethics Tech.. 2021:63. <https://www.ijlet.org/wp-content/uploads/2025/01/1.1.4.pdf> [մուսը՝ 27.02.2025]

FROM BEIJING TO PARIS: THE OLYMPIC EXPERIENCE AND PERSPECTIVES

A.V. Avetisyan, L.K. Khachikyan
Armenian State Institute of Physical Culture
and Sport, Yerevan, Armenia

ABSTRACT

Keywords: Olympic Games, economy, Beijing 2022, Paris 2024, technologies, sustainable development, politics, innovation.

Research relevance: The Olympic Games are a key component of the international sports system, integrating sports, socio-economic, and political factors. The Olympics consistently introduce innovations in technological and social development. The Beijing 2022 and Paris 2024 Olympic Games serve as significant examples of advancements in innovation and sustainable development. These events shape new approaches to addressing global challenges and planning future games.

Research aim and objectives: This study aims to analyze the organization and execution of the Beijing 2022 and Paris 2024 Olympic Games to determine how contemporary technological, socio-economic, and management approaches can

contribute to the long-term sustainable development of the Olympic Games and the effective management of their impacts.

Research objectives are to:

- Examine and compare the organizational approaches of the Beijing 2022 and Paris 2024 Olympic Games.
- Identify lessons that can be applied to more effective planning of future games.

Research methods and organization: The research is based on the study, analysis, and synthesis of literary sources. Political-economic analysis methods of the Games have also been utilized.

Research results analysis: Beijing 2022 served as a testing ground for technologies, integrating artificial intelligence, digital communication, and renewable energy sources. These Games enhanced China's global reputation while facing risks associated with unused infrastructure. Paris 2024 has focused on sustainable development, aiming to achieve climate neutrality. Renewable energy use and environmental innovations are central to the event. Economically, Paris implemented innovative strategies to create long-term revenue streams. Politically, Beijing used the Games to showcase its technological and organizational prowess, while Paris exemplifies leadership in combating climate change. Both Games set new benchmarks in technological and environmental fields.

Conclusion: The Beijing 2022 and Paris 2024 Olympic Games presented distinct yet complementary approaches in advancing technology and sustainable development. These events are crucial for fostering regional and global economic growth, social stability, and addressing environmental challenges. Future organizational processes for the Olympic Games must consider the experiences and lessons of these two events.

ОТ ПЕКИНА ДО ПАРИЖА: ОЛИМПИЙСКИЙ ОПЫТ И ПЕРСПЕКТИВЫ

А.В. Аветисян, Л.К. Хачикян

Государственный институт физической культуры
и спорта Армении, Ереван, Армения

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова: Олимпийские игры, экономика, Пекин 2022, Париж 2024, технологии, устойчивое развитие, политика, инновация.

Актуальность исследования: Олимпийские игры являются ключевым элементом международной спортивной системы: объединяя спортивные, социально-экономические и политические факторы. Олимпийские игры всегда представляют новшества в технологическом и социальном развитии. Олимпийские игры в Пекине 2022 и Париже 2024 годов являются важным опытом в области инновационного и устойчивого развития. Эти мероприятия формируют новые подходы к реагированию на глобальные вызовы и планированию будущих игр.

Цель исследования: проанализировать опыт организации и проведения Олимпийских игр в Пекине 2022 года и Париже 2024 года и определить, как современные технологические, социально-экономические и управленческие подходы могут способствовать долгосрочному устойчивому развитию Олимпийских игр и более эффективному управлению их воздействием.

Задачи исследования:

- Изучить и сравнить организационные подходы Олимпийских игр в Пекине 2022 года и Париже 2024 года.
- Извлечь уроки, которые можно использовать для более эффективной организации будущих игр.

Методы исследования: Исследование основано на изучении, анализе и обобщении литературных источников. Также использовались методы политико-экономического анализа игр.

Анализ результатов исследования: Олимпийские игры в Пекине 2022 года стали испытательной площадкой для технологий, включая искусственный интеллект, цифровые коммуникации и возобновляемые источники энергии. Эти игры способствовали укреплению глобального авторитета Китая, одновременно столкнувшись с рисками неиспользуемой инфраструктуры. Париж 2024 года сосредоточен на устойчивом развитии с целью достижения климатической нейтральности. Использование возобновляемой энергии и экологические инновации стали центральными элементами игр. В экономическом плане Париж внедрил инновационные подходы, направленные на создание долгосрочных доходов. С политической точки зрения Пекин использовал игры для демонстрации своих технологических и организационных возможностей, а Париж стал примером лидера в борьбе с изменением климата. Эти игры установили новые стандарты в области технологий и экологии.

Краткие выводы: Олимпийские игры в Пекине 2022 года и Париже 2024 года представили разные, но взаимодополняющие подходы к продвижению передовых технологий и устойчивого развития. Эти мероприятия играют важную роль в экономическом росте, социальной стабильности и решении экологических проблем на региональном и глобальном уровнях. В процессе организации будущих Олимпийских игр необходимо учитывать опыт и уроки этих двух мероприятий.

Տեղեկություններ հեղինակների մասին

Արման Վաչագանի Ավետիսյան՝ մ.գ.թ, Սպորտի կառավարման և մարզական լրագրության ամբիոնի դասախոս, Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտ, Երևան, Հայաստան, E.mail: arman.avetisyan@sportedu.am, ORCID: 0000-0002-0303-3612

Լիլիաննա Կարապետի Խաչիկյան՝ Սպորտի կառավարման և մարզական լրագրության ամբիոնի մագիստրանտ, Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտ, Երևան, Հայաստան, E.mail: lilianna.khachikyan.2020@sportedu.am

Information about the authors

Arman Vachagan Avetisyan, PhD, Lecturer at the Chair of Sports Management and Sports Journalism, Armenian State Institute of Physical Culture and Sport, Yerevan, Armenia,

E.mail: arman.avetisyan@sportedu.am, ORCID: 0000-0002-0303-3612

Lilianna Karapet Khachikyan, Master's degree student at the Chair of Sports Management and Sports Journalism, Armenian State Institute of Physical Culture and Sport, Yerevan, Armenia, E.mail: lilianna.khachikyan.2020@sportedu.am, ORCID: 0009-0008-6320-121X

Հոդվածն ընդունվել է 23.02.2025–ին:

Ուղարկվել է գրախոսման՝ 24.02.2025–ին:

Գրախոս՝ մ.գ.դ., պրոֆեսոր Ա. Չատինյան

ՀՅԴ 316.77

DOI: 10.53068/25792997-2025.1.14-167

ՆՈՐԱԳՈՒՅՆ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐԸ՝ ՈՐՊԵՍ ՍՊՈՐՏԱՅԻՆ ԱՎՈՒՄԲԻ ԲՐԵՆԴԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏ ՄԻՋՈՑ

Կ.Ս. Քոչարյան

Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի
պետական ինստիտուտ, Երևան, Հայաստան

Առանցքային բառեր: Սպորտային բրենդինգ, նորագույն տեխնոլոգիաներ, մեդիա տեխնոլոգիաներ, մեդիա գովազդ, մարզաձևեր:

Հետազոտության արդիականություն: 21-րդ դարի երկրորդ կեսին միջազգային հարթակում սպորտը ստացավ նոր բովանդակություն: Դա առավելապես պայմանավորված էր սպորտի ներգրավվածությամբ քաղաքական և շուկայական գործընթացներում, ինչպես նաև նոր տեղեկատվական տեխնոլոգիաների զարգացմամբ: Միջազգային սպորտային մրցաշարերն անցկացնելու համար պետությունների միջև հետզհետե սրվող մրցակցությունը, դոպինգային սկանդալները, կոչերը՝ բոյկոտելու այս կամ այն սպորտային առաջնությունները կամ թիմերը, ավելի արտահայտիչ դարձրին սպորտային բրենդինգի զարգացման անհրաժեշտությունը:

Աշխատանքում առանձին ուշադրության են արժանացել նաև այն արդի ռազմավարությունները, որոնցով առաջնորդվում են սպորտային ակումբ-

ներն իրենց բրենդների առաջխաղացման նպատակով: Հատուկ շեշտադրում է կատարված նորագույն տեխնոլոգիաների կիրառության վրա, որոնցից են՝ ցանցային տեղեկատվությունն ու մեդիատեխնոլոգիաները:

Հետազոտության նպատակը, խնդիրները: Հետազոտության հիմնական նպատակն է՝ ուսումնասիրել մարզական ակումբի բրենդի առանձին կոմպոնենտները և դրանց համակցված արդյունավետությունը ակումբի առաջխաղացման վրա:

Հետազոտության խնդիրներն են՝

- Ուսումնասիրել «սպորտային բրենդինգ» հասկացության տեսական և մեթոդոլոգիական հիմքերը:

- Հետազոտել սպորտային ակումբի բրենդի զարգացման հիմնական ռազմավարություններն ու դրանց իրագործման միջոցները:

- Բացորոշել նորագույն տեխնոլոգիաների ազդեցությունը սպորտային ակումբի բրենդի առաջխաղացման վրա:

• Հետազոտել և վերլուծել այնպիսի գործիքների կիրառումը սպորտային բրենդինգում, ինչպիսիք են՝ տեղեկատվական և մեդիատեխնոլոգիաները:

Հետազոտության մեթոդները և կազմակերպումը: Որպես հիմնական գիտական մեթոդ՝ սույն հետազոտության համար օգտագործվել է համակարգային մեթոդը, որի շրջանակներում նաև կիրառվել են համեմատական և կառուցվածքային վերլուծության տարրեր: Աշխատանքում կատարված է նաև մասնագիտական գրականության մանրակրկիտ վերլուծություն, ինչպես նաև սպորտային բրենդինգի գործընթացի վերլուծություն:

Հետազոտության կազմակերպումը: Սույն հետազոտությունը կազմակերպվել է 2 փուլով: Առաջին փուլում ուսումնասիրվել են գրական աղբյուրները, կատարվել է դրանց համադրում և վերլուծություն: Երկրորդ փուլում վերլուծության են ենթարկվել և ամփոփվել ստացված տվյալները: Պարզելու համար, թե որքան արդյունավետ է սպորտում բրենդի առաջխաղացման առցանց հաղորդակցությունը, անհրաժեշտ է ուսումնասիրել հիմնական գործիքները, առանձնահատկությունները, գնահատել դրանցից յուրաքանչյուրի կիրառությունը տարբեր խնդիրների լուծման համար:

Ինտերնետը և բջջային ցանցը լայն հնարավորություններ են ընձեռում սպորտում բրենդի առաջխաղացման համար: Սպորտային ակումբի՝ առցանց հարթակում առաջխաղացման առաջին քայլը կորպորատիվ կայքի ստեղծումն է: Կայքի համար առաջադրվող հիմնական պայմաններն են՝ բարձր որակի կոնտենտի առկայությունը և օգտագործման հարմարավետությունը:

Այս պայմանների առկայությունը թույլ է տալիս բրենդին զբաղեցնել առաջատար դիրք՝ որոնման տեսանկյունից և ապահովել մեծաքանակ դիտումներ: Այդ նպատակով օգտագործվում են նաև ֆլեշ-պրեզենտացիաներ, լուսանկարներ, տեսանյութեր և այլն:

Առցանց խորհրդատվությունները և խաղերի առցանց ցուցադրումներն ապահովում են զանգվածային լրատվամիջոցների հետ համագործակցություն՝ համատեղ մրցույթների և ակցիաների տեսքով: Սպորտային ակումբներն անցկացնում են օնլայն մամլո ասուլիսներ՝ հանրային դաշտում իրենց ներկայությունն ապահովելու նպատակով: Կորպորատիվ բլոգերը ինտերնետ ամսագրեր են՝ սպորտային ակտուալ իրադարձությունների վերաբերյալ: Ֆորումներն ինտերնետ հարթակներ են, որոնք նախատեսված են սպորտային գործընթացների մասնակիցների միջև շփում

ապահովելու համար: Դրանք հիմնականում կազմում են պաշտոնական կայքերի մի մասը կամ հանդես գալիս՝ որպես առանձին ռեսուրս: Մեդիա գովազդը (բաններային գովազդ, տեքստային գովազդ, հովանավորչություն) կայքի այցելություններն ավելացնելու ամենաարդյունավետ միջոցներից է: Բաններային գովազդի ավելի բարդ տեսակ է համարվում այսպես կոչված Rich +media-ն՝տեխնոլոգիա, որը թույլ է տալիս օգտագործել երաժշտություն, վիդեո, աուդիո և ապահովում ավելի ինտերակտիվ շփում: Մյուս տեսակը կոնտեքստային գովազդն է, ինչը ենթադրում է ընկերության գովազդ որոնման հարթակներում (Google, Yandex)՝ բանալի բառերի կիսողման միջոցով:

Սոցիալական ցանցերն ինտերնետային հարթակում մարդկանց բազմակողմանի շփումներն ապահովող գործիք են: EMarketer մարկետինգային ընկերության կողմից անցկացված հետազոտության արդյունքում պարզվել է, որ 2.3 մլրդ. մարդ պարբերաբար օգտվում է սոցիալական ցանցերից: Առցանց տեղեկատվական ռեսուրսները, փոխգործակցությունը սոցցանցերում թույլ են տալիս միաժամանակ իրականացնել մի քանի գործողություն՝ շփում, ուսուցում, զվարճանք և այլն: Ցանցային լրատվական դաշտում

սպորտային ակումբի բրենդի առաջխաղացման նրբություններին ծանոթանալու համար անհրաժեշտ է շեշտը դնել սոցցանցերի հետևյալ առավելությունների վրա.

1. Շահառուների հետ ուղղակի շփումներ, ինչն ազդում է բրենդի նկատմամբ հավատարմության մեծացման վրա:

2. Ահռելի քանակով լսարանի հավաքագրում և հաճախորդների բազայի արագ կառուցում:

3. Ինտերնետ-ծրագրերի արագ մեկնարկ:

4. Ակտիվ օգտագործողներն օրվա ընթացքում մի քանի ժամ անցկացնում են ինտերնետային հարթակներում և ուշադրություն են դարձնում գրեթե բոլոր նորություններին:

5. Արդյունավետ թիրախավորում, ինչը ենթադրում է, որ օգտագործողների մեծ մասը ներառված է իր հետաքրքրությունները ներկայացնող խմբերում:

6. Գովազդային արշավների արդյունավետության վերահսկում:

Սպորտը՝ որպես տեղեկատվական-հաղորդակցական և բիզնես գործունեության ոլորտ, սոցցանցերում ունի զգալի առավելություն բիզնեսի այլ տեսակների նկատմամբ: Հիմնական պատճառն այն է, որ հոգեբանորեն ա-

վելի հեշտ է դառնալ ֆուտբոլի երկրագու, քան, օրինակ՝ բանկի կամ ավիաընկերության [1,2,3]:

Վերջին շրջանում աճում է սպորտային վիդեո բլոգերի թիվը, որոնք հարթակ են սպորտային վերջին նորությունների քննարկման և հեղինակի անձնական կարծիքի արտահայտման համար: Հաճախ բլոգերները քննարկում են ակումբների խաղերի մակարդակը, հաղթանակներն ու պարտությունները, անցած կամ սպասվելիք խաղերը, մարզիկների փոխադրումներն այլ ակումբներ, մարզիչների անձնական և մասնագիտական հատկանիշները և այլն: Արդիական են նաև սպորտային ակումբների կողմից իրականացվող սոցիալ-մշակութային միջոցառումները և բարեգործությունները: Վիդեոբլոգերում թողնված հաղորդակցություն-կարծիքները ձևավորում են ընդհանուր պատկերացում ակումբի իմիջի վերաբերյալ:

Հարկ է առանձնացնել սոցիալական ցանցերում սպորտային ակումբի իմիջի ձևավորմանն ու առաջխաղացմանն ուղղված այնպիսի միջոցներ, ինչպիսիք են՝ SMO (Social Media Optimization) և SMM (Social Media Marketing)-ը: SMO-ն ինտերնետային ռեսուրսների օպտիմիզացիա է սոցցանցեր օգտագործողների համար: SMM-ը գործունեությունն է՝ անմիջապես սոցցանցերում

(խմբերի, հավելվածների ստեղծում, գովազդ): Facebook սոցիալական ցանցի գլոբալ սպորտային համագործակցության բաժնի ղեկավար Դ.Ռիդը, Intel ընկերության գլխավոր տնօրեն Բ.Կրզանիչը, New Balance ընկերության նախագահ Ռ. Դե Մարտինը և տեխնոլոգիաների ոլորտի այլ առաջատար մասնագետներ վերլուծել են, թե ինչպես են տեխնոլոգիաները փոխում օգտագործողների վերաբերմունքը սպորտային բրենդների նկատմամբ: Նրանք առանձնացնում են հետևյալ իննովացիոն ռազմավարությունները, որոնք կարող են աջակցել սպորտային ակումբներին վերոնշյալ գործընթացում.

1. Վիդեո և ֆոտո ֆորմատը՝ որպես տեղեկատվության փոխանակման բացառիկ աղբյուր, թույլ է տալիս սպորտային բրենդներին գրավել առավել քանակությամբ թիրախային լսարան: Facebook սոցցանցի բաժանորդները օրական դիտում են 100 մլն. ժամ վիդեո, ինչն ավելի շատ է տարածված, քան նկարներ դիտելը:

2. Սպորտային գործընթացներն այսօր վերահսկվում են զարգացած վիդեոտեխնոլոգիաների միջոցով: Մարզիկների մասին տեղեկատվության տարածումը իրական ժամանակում և վիդեոների կրկնության բարելավված տեխնոլոգիաները պրոֆեսիոնալ լիգա-

ների, թիմերի, հեռարձակողների համար նոր բազմաքանակ տեղեկատվության աղբյուր են:

3. «Վիրտուալ իրականություն» տեխնոլոգիան ահռելի փոփոխություններ է մտցնում ինչպես մարզումների, այնպես էլ նոր երկրպագուների ներգրավման գործընթացում: Ավանդական տեսանյութերը չունեն այն հնարավորությունները, որոնք ունի «վիրտուալ իրականություն» տեխնոլոգիան: Այս տեխնոլոգիայի միջոցով մարզիկները հնարավորություն են ստանում վերանայել իրենց մարզումները 360 աստիճան անկյան տակ, իսկ երկրպագուները՝ դիտել խաղը՝ ասես գտնվում են խաղադաշտում:

4. Սպորտային համակարգչային խաղերը շարունակում են իրենց գլոբալ ընդլայնումը, ինչը սպորտային ակումբների համար մեծ եկամուտների աղբյուր է:

5. Զուգահեռաբար նվազում է մեդիա միջնորդների դերը: Սպորտային ակումբներն ավելի քիչ են դիմում ԶԼՄ ներկայացուցիչներին և տարածում իրենց մասին տեղեկատվությունը նոր տեղեկատվական պլատֆորմների միջոցով:

Արդի ժամանակաշրջանում սոցցանցերն ու մյուս նորագույն մեդիա հաղորդակցության տեխնոլոգիաները

դարձել են սպորտային ակումբների եկամտի և երկրպագուների կարևորագույն աղբյուրներից մեկը: «Nielsen» ընկերության տվյալներով «Facebook» սոցիալական ցանցում կատարված յուրաքանչյուր հրապարակում Թենիսի ազգային լիգայի (NFL) շրջանակներում սպասվող խաղի վերաբերյալ խաղի առաջին 2 րոպեներին բերում է լրացուցիչ 1000 դիտող: Բացի այդ, սպորտային բրենդների 70 %-ն օգտագործում են սոցցանցերը՝ սպորտային թեմաների առաջխաղացման համար, որից 73%-ն օգտագործում է Facebook-ը, 54%-ը՝ Twitter-ը, 33%-ը՝ Google+-ը, 18%-ը՝ Instagram-ը: Որպես սպորտային բրենդների օնլայն պլատֆորմներ՝ հանդես են գալիս կորպորատիվ էջերը, բրենդը ներկայացնող խմբերը, կորպորատիվ բլոգը, բրենդի ներկայացուցիչների առանձին էջերը և այլն:

Facebook, Google + Twitter կայքերը ավելացրել են սպորտային ակումբների՝ նոր երկրպագուների ներգրավումը թիմերի գործունեության մեջ: Այս նպատակի իրականացման համար օգտագործվում են տարբեր ռազմավարություններ: Օրինակ՝ «Մանչեսթեր Սիթի» ֆուտբոլային ակումբը ինտերնետ հարթակն ակտիվ օգտագործող ակումբների առաջատարներից է: Իր բրենդի առաջխաղացման համար ակումբն

անցկացնում է հատուկ մրցույթներ, օպերատիվ տեղադրում է նկարներ մարզումներից, յուրաքանչյուր սոցիալական ցանցում փորձում է ներկայացնել բացառիկ նյութեր:

Սոցցանցերում հայտնի սպորտային ակումբներին հետևում են տասնյակ միլիոնավոր մարդիկ տարբեր երկրներից և մայրցամաքներից: Դա նախևառաջ ցույց է տալիս սպորտային ակումբների հանրաճանաչության աստիճանը: Իհարկե, այդ թվերը ցույց չեն տալիս հայտնիության լիակատար պատկերը, քանի որ դեռ աշխարհում կան առանց ինտերնետ հասանելիության երկրներ:

Ինչպես նշել է «ՈՒԵՖԱ»-ի չեմպիոնների լիգայում «Mastercard»-ի դեսպան Զիանլուիջի Բուֆոնը. «Ես 20 տարուց ավելի ֆուտբոլ եմ խաղում և կարող եմ ասել, որ սոցցանցերի ազդեցությունը ֆուտբոլում անգնահատելի է: Ինտերնետ տեխնոլոգիաների շնորհիվ երկրպագուներն ավելի մոտ կարող են զգալ իրենց սիրելի խաղին, իսկ մենք՝ ֆուտբոլիստներս հնարավորություն ունենք նրանց հետ անմիջական շփում ունենալ»:

«Mastercard» միջազգային ընկերությունը, որը ՈՒԵՖԱ-ի չեմպիոնների լիգայի գլխավոր հովանավորն է, 16 եվրոպական երկրում անցկացրել է հարցում, որը ցույց է տվել, որ ֆուտբոլի

եվրոպացի սիրահարների շրջանում առաջատարը Facebook-ն է (63%), Ռուսաստանում՝ Вконтакте.py (45%) կայքը: Բացի այդ, «Mastercard»-ի հետազոտությունը ցույց է տվել, որ SMM տեխնոլոգիայի օգտագործման համար կարևոր է հստակ թիրախավորել լսարանը հետաքրքրված օգտատերերի հետ աշխատելու համար: Ընդ որում՝ յուրաքանչյուր քայլ պահանջում է հիմնվել մանրակրկիտ մոնիտորինգի և վերլուծության վրա: Այդ նպատակով սոցցանցերն առաջարկում են նաև վճարովի գովազդ՝ բրենդի ավելի արդյունավետ առաջխաղացման համար:

Համակարգային մոտեցման համաձայն՝ սպորտի մեդիա հաղորդակցական ոլորտում լայնորեն սկսել են կիրառվել հաղորդակցության նոր վերբալ և ոչ վերբալ տարրեր, որոնք սպորտային բրենդինգի շրջանակներում ընդլայնում են անձնական և զանգվածային հաղորդակցության հնարավորությունները:

Նոր տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտում նշված ռեսուրսի հիմնադիրն է Ալան Բելը: Վերջինիս կարծիքով, «մեդիատեքստը» փաստացի արտահայտում է դրանց ստեղծման և տարածման համար օգտագործվող տեխնոլոգիաները:

Նոր մեդիա հաղորդակցության պայմաններում փոփոխություններ է

կրում նաև սպորտային ոլորտը: Նախկին «գոլեր, միավորներ, վայրկյաններ» սկզբունքից անցում է կատարվում առավել դեպի սոցիալ-հոգեբանական կոնտեքստը, որն ուղեկցում է գրեթե յուրաքանչյուր սպորտային իրադարձություն: Սպորտը հետաքրքիր է լրատվամիջոցների համար ոչ միայն որպես իրադարձությունների աղբյուր, այլև որպես կոնտենտի թեմատիկ հնարավորությունների ընդլայնման առիթ:

Սպորտային ակումբի բրենդի առաջխաղացումը՝ այսպես կոչված մեդիատեքստերի միջոցով, համարվում է ամենաառաջատար ուղղություններից մեկը ցանցային մեդիայի ոլորտում: Ինտերնետը սպորտային ակումբներին հնարավորություն է տալիս ստեղծելու ակումբի վիրտուալ երկրպագուների խմբեր՝ սպորտային թեմաների քննարկման արդյունքում: Բացի այդ, օգտագործվող մուլտիմեդիա ժանրի նյութերն ավելացնում են ակումբի վարկանիշը՝ նորագույն տեխնոլոգիաներ կիրառելով ինչպես խաղերի հեռարձակման ընթացքում, այնպես էլ խաղերից դուրս շփման ընթացքում [4,5,8]:

Քանի որ յուրաքանչյուր սպորտաձևում կարևորագույն նշանակությունն ունի խաղի արդյունքը, առաջատար ակումբների կայքերում առանձին տեղ է հատկացվում արդյունքների վերլուծությանն ու վիճակագրությանը:

Սպորտային ակումբների երկրպագուների համար կարևոր է տեսնել խաղերի արդյունքները ցուցատախտակի վրա, թիմերի և խաղացողների վարկանիշային աղյուսակները, նրանց ներկայացրած երկրների զբաղեցրած դիրքերը և այլն: Օրինակ՝ ֆուտբոլում կատարվում է ոչ միայն գոլերի, այլև դեղին ու կարմիր քարտերի, օֆսայդների, անկյունային հարվածների, գրոհների հաշվարկ և այլն: Գրանցվում է նաև կատարված փոխարինումների քանակը, ֆուտբոլիստներից յուրաքանչյուրի՝ դաշտում անցկացրած րոպեների քանակը, առանձին ֆուտբոլիստների անձնական վիճակագրությունը և այլն: Այս բոլոր տվյալները՝ թվերի տեսքով, հիմք են երկրպագուների և մասնագետների համար խաղի արդյունավետության հաշվարկման համար: Ֆուտբոլային ակումբների մեծամասնության կայքերում առկա է առանձին «Վիճակագրություն» բաժինը, որում արտացոլված են այդ տվյալները:

Ընդհանուր առմամբ, սպորտային ակումբների պաշտոնական կայքէջերում ուշադրությունը հիմնականում կենտրոնացված է նյութերի վերնագրերի վրա: Այս պարագայում հիմնական նպատակն է կարդացողի ուշադրության վերահսկումը: Հաճախ նյութերի վերնագրերում հատուկ շեշտադրված են այնպիսի մարզիկների անուններ, որոնք

իրենցով արդեն բրենդ են: Այդպիսով՝ վերնագրերն ինքնին գովազդ են և ապահովում են տվյալ սպորտային ակումբի բրենդի վրա ուշադրության կենտրոնացումը:

Կատարված վերլուծության արդյունքում նկատում ենք սպորտային ակումբների (ֆուտբոլային ակումբների օրինակով) տեղեկատվական կոնտենտի ձևավորման որոշակի օրինաչափություններ, որոնք ազդեցություն են գործում ակումբների բրենդերի վարկանիշային և իմիջային բաղկացուցչի վրա:

Ակումբների մեծամասնության կողմից օգտագործվում է ստանդարտ տեղեկատվական կոնտենտ՝ մեդիատեքստ, ակումբի, նրա առաջխաղացման ու վարկանիշի վերաբերյալ: Ներկայացվում են բրենդի ծագման պատմությունը, զարգացման հիմնական փուլերը: Հիմնական շեշտադրումը կատարվում է ակումբի սոցիալական կայքերի վրա: Տեղեկատվության զգալի մասը կազմում են թիմերի և մարզիկների ցուցակները, մարզիկների և մարզիչների կենսագրությունները, մարզիկների և ակումբի վիճակագրական տվյալները, մրցաշարային աղյուսակում զբաղեցրած դիրքը, Լիգայի նորությունները և այլն:

Կոնտենտի զգալի մասը հատկացված է գովազդին: Առցանց իրա-

կանացվում է խաղերի տոմսերի ամրագրում և վաճառք: Առկա են հովանավորների գովազդային վահանակներ՝ վերջիններիս մասին տեղեկատվությամբ, ինֆորմացիա՝ սոցիալական և բարեգործական ակցիաների վերաբերյալ:

Կարևոր տեղ է հատկացվում ինտերակտիվ հատվածին: Այն ներառում է մրցույթների կազմակերպում, ֆորումների առկայություն, որտեղ երկրպագուները կարող են մասնակցել իրենց սիրելի ակումբի վերաբերյալ քննարկումներին, ակումբի հետ անմիջական առնչություն ունեցող առցանց խաղեր: Կա հնարավորություն դիտելու մրցախաղերի առավել դիտարժան հատվածները:

Այդպիսով՝ կայքերի որակյալ և երկրպագուների պահանջներին համապատասխանող կոնտենտը սպորտային ակումբի կայքի դիտելիությունն ապահովելու կարևորագույն գրավականն է: Իսկ դիտելիությունների քանակի աճն էլ ուղղակիորեն ազդեցություն է գործում տվյալ ակումբի իմիջի և բրենդի առաջխաղացման վրա: Քանի որ արդի սպորտի ոլորտում ընթանում է բավականին սուր մրցակցություն, սպորտային ակումբներն իրենց կայքերի զարգացման գործում ևս պարտավոր են հաշվի նստել ժամանակակից միտումների ու տեխնոլոգիաների հետ: Արդյունքում՝

յուրաքանչյուր ակումբ ինքն է որոշում իր տեղեկատվական գրավչության չափորոշիչները իր իսկ թիրախային լսարանի համար:

Սպորտային օնլայն բրենդինգի շրջանակներում առանձնացվում են որոշակի միտումներ: Առաջատար սպորտային կայքերն ավելացնում են իրենց օնլայն կոնտենտի որակն ու քանակը: Նման պայմաններում առավելությունն այն ակումբների կողմում է, որոնք շեշտը դնում են կոնտենտի օրիգինալության և բազմազանության վրա: Ակտուալ միտումներից է նաև այսպես կոչված «քաղաքացիական» լրագրության զարգացումը, որն իրականացվում է տարբեր վեբ-պլատֆորմներում (բլոգներ, սոցցանցեր): Բլոգոլորտի ազդեցությունը սպորտային բրենդինգի վրա դեռևս բավարարուսումնասիրության չի ենթարկվել, այդ իսկ պատճառով դժվար է որոշել, թե արդյոք բլոգերն իր հետևորդներով և բաժանորդներով ապահովում են ակումբների համար այնքան երկրպագուներ, որքան, օրինակ՝ սոցցանցերն ու սպորտային պաշտոնական կայքերն են: Սպորտային օնլայն բրենդինգի գլխավոր միտումը կարելի է համարել ակումբների ձգտումը՝ ապահովել նպատակաուղղված ու արդյունավետ հաղորդակցություն շահառու լսարանի հետ: Ակումբների համար կարևոր է այն

հանգամանքը, որ իրենց բրենդի երկրպագուներն իրենք են շահագրգռված՝ պահպանելու ակումբի հետ ինտերակտիվ հաղորդակցությունը [6,7,9,10,11]:

Հետազոտության արդյունքների վերլուծություն: Կատարված ուսումնասիրությունը թույլ է տալիս դրական գնահատական տալ սպորտային ակումբների՝ տեղեկատվական և մեդիա ոլորտում գործունեության զարգացմանը, ինչպես նաև հաստատել, որ նշված ոլորտում տարեցտարի գրանցվում է ակտիվության աճ՝ հօգուտ սպորտային բրենդների զարգացման:

Ժամանակակից սպորտային ակումբների կարևորագույն հարցերից է բրենդի զարգացման հիմնախնդիրը, ինչն ավելի արդիական է դառնում սպորտի ոլորտում պետությունների միջև հետզհետե ավելի սրվող մրցակցության պայմաններում: Այս առումով, կարելի է եզրակացնել, որ բրենդինգը սպորտում պարզապես ակումբի իմիջի առաջխաղացումը չէ, այլ սոցիալական մեդիաառավարությունների մի ամբողջ համակարգ:

Կատարված վերլուծությունը նաև ցույց տվեց, որ բրենդինգը սպորտում հաղորդակցության կայացած համակարգ է, որը ներառում է դասական արտադրող-արտադրանք - սպառող սխեման: Բրենդի հաղորդակցական ներուժը սպորտում պայմանավարված է

վերջինիս կարողությամբ՝ սպորտում ինտեգրել սոցիոմշակութային փորձառությունները՝ ներկայացնելով դրանք որպես մշակույթի յուրօրինակ «գործիք»: Սպորտային ակումբի բրենդի զարգացման գործում առաջնային դերակատարում ունեն նորագույն տեխնոլոգիաներն ու մեդիահաղորդակցության գործիքները, գովազդը, PR գործիքներն իրենց՝ բազմամիլիոն լսարան հավաքագրելու կարողություններով: Կարևոր տեղ են զբաղեցնում նաև հովանավորչական և բարեգործական ծրագրերը, սոցիոմշակութային գործընթացները, այդ թվում և բրենդի վիրտուալ հարթության վրա: Սպորտային ակումբի բրենդի զարգացման գործում ուրույն դեր և նշանակություն ունի ակումբի առանձին մարզիկների իմիջը, ինչպես նաև մարզչի իմիջը: Այսօր հայտնի մարզիկները համարվում են հասարակության լայն զանգվածների համար նորաձևության, ոճի և կենսակերպի թելադրողներ: Հասարակությունն ընդունում է մարզիկների փոխանցած տեղեկատվությունը և հետագայում այն

կիրառում իր առօրյայում: Այդ իսկ պատճառով սպորտային ակումբի բրենդի զարգացման ռազմավարություններում հատուկ շեշտադրում է կատարվում մարզիկների իմիջի առաջխաղացման համար: Սպորտային ակումբների և առանձին մարզիկների իմիջի ձևավորման վրա իր հերթին կարևորագույն ազդեցություն է ունենում մարզչի գործոնը: Իրենց բազմաթիվ հաղթանակների, հասած բարձունքների համար մարզիկները պարտական են հենց մարզիչներին:

Ընդհանուր առմամբ սպորտային ակումբի բրենդը պետք է ներառի հատկանիշներ, ինչպիսիք են՝ բարձր արդյունավետությունը, աստղային հիվանդության նկատմամբ իմունիտետը, բարյացակամությունը՝ երկրպագուների և լրատվամիջոցների ներկայացուցիչների նկատմամբ և այլն: Ակումբի կամ թիմի բրենդը կարևոր նշանակություն ունի նաև սպորտային կազմակերպության միջազգային հեղինակության և այն երկրի հեղինակության համար, որը վերջիններս ներկայացնում են:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Бове К., Аренс У., Современная реклама. http://polbu.ru/arens_advert [մուտք՝ 15.02.2025]

2. Ильченко С. Н., Спорт и электронные медиа: аспекты коммуникативного взаимодействия. <http://lib.convdocs.org/docs/index-170797.html> [մուտք՝ 06.02.2017]

3. Как бренды активируют спонсорство Лиги Чемпионов. <https://www.s-bc.ru/news/%D0%9Aak-brandy-aktiviruyut-sponsorstvo-%D0%9Bigi-%D0%A7empionov.html> [մուտք՝ 12.08.2015]
4. СБК. Спорт бизнес консалтинг. Исследование Говарда Фредерика и Сандипа Патила. Новая Зеландия, Окленд . <https://www.s-bc.ru/news/sila-otnoshenij.html> [մուտք՝ 03.02.2014]
5. СБК. Спорт бизнес консалтинг. Каково быть спонсором на Руси? <https://www.s-bc.ru/news/%D0%9Aakovo-byt-sponsorom-na-%D0%A0usi.html> [մուտք՝ 08.02.2016]
6. 10 футболистов-рекордсменов по числу проданных футболок. <https://www.publy.ru/post/18461> [մուտք՝ 07.11.2015]
7. Овечкин, И. А. Брендинг в области физической культуры и спорта / И. А. Овечкин. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2024. — № 16 (515). — С. 404-407. — URL: <https://moluch.ru/archive/515/113002/> [մուտք՝ 20.03.2025]
8. Sport Brands, by Patrick Bouchet, Dieter Hillairet, Guillaume Bodet Routledge; 1st edition (February 22, 2013), 208 Pages
9. Teodorescu, S., Urzeala, C. Management Tools in Sport Performance. /S. Teodorescu, C. Urzeala. // Procedia – Social and Behavioral Sciences. – №81. – P. 86-89
10. White, N. United Kingdom. Players' Agents Worldwide: Legal Aspects. / N.White // Hague: T. M.C. Asser Press, 2007. – P. 611–618.

NEW TECHNOLOGIES AS AN EFFECTIVE APPROACH FOR THE DEVELOPMENT OF SPORTS CLUB BRANDING

K.S. Qocharyan

Armenian State Institute of Physical Culture
and Sports Yerevan, Armenia

ABSTRACT

Key words. Sports branding, new technologies, media technologies, media advertising, sports.

Research relevance: Sport has changed on the international level at the half of the 21st century. It was mostly based on the engagement of sport in political and trading

procedures as well as the development of IT technologies. The competition to organize international sports tournaments among countries, doping scandals as well as boycotting speeches towards the tournaments and teams made it more necessary to develop the sports branding. The article covers those modern strategies which the sports brands follow to get promoted. The usage of new IT technologies are emphasized among which web information and media technologies can be mentioned.

Purpose of the study. The objective of the research is to present the evolution of the sports club brand development problem, based on the study of its individual components and the effectiveness of their combination.

Methods and organization of the study. The main scientific method used for this research is the systems approach, within which comparative and structural analysis elements have also been applied. The paper includes a thorough analysis of professional literature as well as an analysis of the sports branding process.

Analysis of the obtained results. In general, the sports club brand must include characteristics such as high performance, immunity against star sickness, friendliness towards fans and media representatives, and others. The brand of the club or team is also of significant importance for the international reputation of the sports organization and the country they represent.

Brief conclusions. The key means for the development and maintenance of a sports club brand is the establishment of a strong communication system between the club and its target audience. Fans are considered the primary followers of the sports club. Mass media (MM) also plays a crucial role in the development of the sports club brand. They provide opportunities for sports clubs to find sponsors and additional "endorsement" opportunities.

НОВЕЙШИЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК ЭФФЕКТИВНОЕ СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ БРЕНДА СПОРТИВНОГО КЛУБА

К. С. Кочарян

Государственный институт физической культуры
и спорта Армении, Ереван, Армения

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова: спортивный брендинг, новейшие технологии, медиа-технологии, медиа-реклама, виды спорта.

Актуальность исследования: Во второй половине XXI века спорт в современном мире приобрел новое значение. Это обусловлено, прежде всего, вовлечением спорта в политические и рыночные процессы, а также с развитием новых информационных технологий. Конкуренция между государствами за проведение международных спортивных турниров, допинговые скандалы, призывы бойкотировать отдельные спортивные чемпионаты или команды — в несколько раз превысило потребность в развитии спортивного брендинга более осознанной.

Особое внимание в работе уделяется современным стратегиям, которые используют спортивные клубы для продвижения своих брендов и ставят акцент на использования новейших технологий, в том числе сетевых информационных и медиатехнологий.

Цель исследования: представление эволюции проблемы развития бренда спортивного клуба на основе изучения отдельных его компонентов и эффективности их сочетания.

Методы и организация исследования: в качестве основного научного метода в данном исследовании использован системный метод, в рамках которого также применялись элементы сравнительного и структурного анализа. В работе проведен детальный анализ специализированной литературы, а также анализ процесса спортивного брендинга.

Анализ результатов исследования: в целом бренд спортивного клуба должен включать такие характеристики, как высокая эффективность, иммунитет к «звездной болезни», дружелюбие по отношению к болельщикам и представителям СМИ и др. Бренд клуба или команды имеет важное значение как для

международного авторитета спортивной организации, так и для репутации страны, которую они представляют.

Краткие выводы: Основным средством развития и поддержания бренда спортивного клуба является создание прочной системы коммуникации между клубом и его целевой аудиторией. Именно болельщики считаются главными последователями спортивного клуба. В развитии бренда спортивного клуба важную роль также играют средства массовой информации (СМИ). Они предоставляют спортивным клубам возможности для поиска спонсоров и дополнительные варианты «эндорсmenta».

Տեղեկություններ հեղինակի մասին

Կարինե Սերյոժայի Քոչարյան՝ Սպորտի կառավարման և մարզական լրագրության ամբիոնի դասախոս, Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտ, Երևան, Հայաստան,

E.mail: karine.qocharyan@sportedu.am

Information about the author

Karine Sergey Qocharyan, Lecturer, Chair of Sport Management and Sport Journalism, Armenian State Institute of Physical Culture and Sports, Yerevan, Armenia,

E.mail: karine.qocharyan@sportedu.am

Հոդվածն ընդունվել է 27.02.2025–ին:

Ուղարկվել է գրախոսման՝ 28.02.2025–ին:

Գրախոս՝ մ.գ.դ., պրոֆեսոր Ֆ. Ղազարյան

UDC 330.3

DOI: 10.53068/25792997-2025.1.14-181

NEUROMARKETING IN SPORTS: UNDERSTANDING FAN BEHAVIOR

Hovhannes (Ruben) Yeritsyan

Armenian State Institute of Physical Culture
and Sport, Yerevan, Armenia

Keywords: Neuromarketing, fan behavior, sport marketing, EEG in sports, sports fan psychology.

Introduction

Research relevance: The relevance of this research lies in the growing significance of neuromarketing as a strategic tool in understanding and influencing fan behavior in the sports industry. As sports organizations and brands increasingly recognize the emotional and psychological connection fans have with their teams and events, leveraging insights from neuromarketing provides a powerful mechanism to enhance fan engagement, loyalty, and overall experience.

• **Fan-Centric Approach:** Sports organizations are increasingly shifting towards fan-centric marketing strategies. Neuromarketing, which combines neuroscience and marketing, offers unique insights into fan preferences, emotional responses, and unconscious decision-making processes.

• **Competitive Advantage in a Saturated Market:** Neuromarketing techniques, such as **biometric analysis**,

fMRI, and **eye-tracking**, enable sports marketers to refine their strategies, ensuring they can capture and retain fan attention in an increasingly competitive and saturated marketplace.

• **Enhanced Fan Experience:** The fan experience is a critical driver of revenue in the sports industry. Research into **neuromarketing** offers an in-depth understanding of what triggers emotional responses in fans - be it through **sensory marketing** (sights, sounds, and smells), the emotional appeal of advertisements, or the design of immersive experiences, such as **virtual reality**. This research is pivotal for improving **stadium experiences**, tailoring digital content, and enhancing overall fan satisfaction.

• **Impact on Sports Sponsorship and Brand Partnerships:** Neuromarketing helps to uncover the subconscious impact of sponsorships and partnerships between brands and sports organizations. By measuring fan emotional engagement with sponsor-related content, brands can better align themselves with fan values and

preferences, thereby maximizing their marketing spend and strengthening partnerships.

• **Contributions to Sports Science and Psychology:** The research also contributes to the broader fields of **sports psychology** and **consumer neuroscience**, offering valuable insights into how sporting experiences influence fan psychology. This knowledge has implications not only for marketing but also for the **well-being of fans** and the **psychological impact of sports** as entertainment.

• **Future of Sports Marketing:** As technology continues to evolve, the role of neuromarketing in sports is expected to grow. This research is timely and relevant, as it helps sports marketers adapt to new trends, such as **immersive technologies** (VR, AR), **real-time data analytics**, and **personalized fan experiences**, which are reshaping the sports landscape.

In the fast-paced world of sports, where fan loyalty is a critical determinant of financial and reputational success for teams and organizations, understanding the intricate psyche of the audience is paramount. Neuromarketing, an innovative interdisciplinary approach that merges neuroscience and marketing, provides a window into the subconscious

behaviors and preferences of sports enthusiasts. By leveraging advanced brain science, sports marketers can design data-driven strategies that not only resonate deeply with their audience but also create emotionally compelling connections, fostering both engagement and long-term loyalty.

Research aim and objectives:The primary goal of this research is to explore how neuromarketing can be used to better understand and influence fan behavior in the sports industry and by examining the relationship between neurological responses and fan interactions.

The specific objectives of the research are to:

1. To examine the role of emotional engagement in sports marketing and Investigate how emotional responses, such as excitement, nostalgia, and joy, influence fan behavior and engagement with sports content.

2. To analyze the impact of neuro-marketing tools on fan experience and assess the effectiveness of various neuromarketing techniques, such as biometric analysis, eye tracking, EEG, and fMRI, in understanding fan preferences and emotional responses.

3. To identify key psychological triggers for fan loyalty and investigate the psychological factors that drive fan loyalty,

including emotional attachment to teams, personal identity, and social connections within fan communities.

4. To explore the impact of sensory marketing on fan behavior and examine the role of sensory elements (visuals, sounds, scents) in enhancing fan experiences and emotional engagement with sports brands and events.

5. To evaluate the effectiveness of virtual reality (VR) and immersive technologies in fan engagement and study how VR, augmented reality (AR), and other immersive technologies impact fan interactions with sports content and events.

6. To investigate the influence of sports sponsorships and brand partnerships on fan behavior and examine how fan reactions to sponsorships and brand activations are influenced by neuromarketing insights.

Research methods and organization: To achieve the objectives of this research, a mixed-methods approach are utilized, combining both qualitative and quantitative research techniques. This approach allows for a comprehensive understanding of how neuromarketing techniques influence fan behavior in the sports industry. By using a combination of these research methods, the study aims to provide a comprehensive understanding

of how neuromarketing influences fan behavior and how sports organizations can apply these insights to improve fan engagement and loyalty.

Research results and analysis:

The Science Behind Neuromarketing

Neuromarketing uses cutting-edge tools such as EEG (electroencephalography), eye-tracking, and fMRI (functional magnetic resonance imaging) to study how consumers react to various marketing stimuli. These advanced tools enable researchers to probe deeper into the psychological and neurological responses of fans, uncovering insights that traditional methods often overlook. EEG captures electrical activity in the brain, allowing marketers to identify moments of heightened engagement or stress during an event or advertisement. Eye-tracking pinpoints exactly where a fan's gaze is directed, offering clues about visual elements that command attention or generate confusion. Meanwhile, fMRI measures changes in blood flow within the brain, providing a precise map of neural activity associated with emotional reactions and decision-making processes [2].

These sophisticated methods go far beyond surface-level insights, enabling researchers to identify subconscious responses to advertisements, sponsorship

activations, and game-day experiences. For example, neuromarketing can reveal whether a particular sponsorship logo elicits a positive emotional connection or if the layout of a stadium advertisement distracts from the main action on the field. By capturing minute details such as brain activity patterns, visual attention, and emotional reactions, neuromarketing provides a granular understanding of how marketing efforts influence fans on a subconscious level. Unlike traditional surveys or focus groups, which rely on self-reported data that may be influenced by biases or incomplete recollections, neuromarketing delves into the non-verbalized and often instinctive emotions and preferences of fans. This approach offers sports marketers a more precise and actionable understanding of their audience, empowering them to design strategies that resonate authentically and foster deeper connections.

Enhancing Fan Experience

One of the primary applications of neuromarketing in sports is enhancing the fan experience by providing tailored and immersive interactions. For instance, analyzing eye-tracking data during a live broadcast can reveal which elements of the game, such as specific player movements, scoreboard details, or crowd reactions, capture the most attention.

Teams and broadcasters can use this information to optimize camera angles, refine on-screen graphics, and enhance replay sequences to maintain fan engagement at every moment.

Beyond broadcasts, neuromarketing can significantly influence the design and layout of stadiums. By studying sensory preferences—such as lighting, acoustics, and even the scent of the venue—marketers and designers can create environments that evoke strong emotional responses. For example, strategically placed visuals, such as team logos or dynamic displays, can amplify excitement, while carefully designed seating arrangements and social spaces can foster a sense of community. These insights help develop stadiums that not only provide comfort but also create a memorable and engaging atmosphere that motivates fans to attend games in person, even in an era dominated by the convenience of digital streaming.

Furthermore, neuromarketing can be applied to enhance fan interactions with digital platforms during games. Features like augmented reality overlays, live polls, or personalized content delivered through mobile applications can be tailored based on real-time feedback derived from neuromarketing insights, ensuring a

deeper and more rewarding fan experience [1].

Optimizing Sponsorship and Advertising

Sponsorship deals are a cornerstone of sports marketing, and neuromarketing offers a revolutionary way to optimize their effectiveness. By utilizing tools such as EEG to measure neural responses, eye-tracking to assess visual engagement, and fMRI to evaluate emotional reactions, marketers can determine how sponsor logos, slogans, and commercials resonate on a subconscious level. These insights can reveal not only which elements evoke positive emotions but also how well they enhance brand recall and association.

For instance, neuromarketing can identify whether fans feel an emotional connection to a sponsor through the placement of logos on players' jerseys, stadium advertisements, or digital content. Marketers can then refine the design, color, or positioning of these elements to maximize engagement. Additionally, understanding how fans emotionally connect with a particular athlete can guide the creation of campaigns that feature them prominently in relatable scenarios. By tapping into these emotional bonds, brands can amplify their appeal and authenticity, ensuring a mutually

beneficial outcome for both the sponsor and the sports organization [6].

Building Emotional Connections

Emotion drives fan loyalty. Neuromarketing helps identify the specific psychological and emotional triggers that strengthen fans' connection to their teams. These triggers can range from the nostalgia evoked by historic victories or iconic moments to the pride fans feel in their community's representation through their favorite team. By decoding these emotional anchors, marketers can design campaigns that go beyond generic messaging, instead fostering a sense of identity and belonging that resonates deeply with fans.

Moreover, personalized content powered by neuromarketing insights can significantly elevate engagement levels. Advanced data analytics and neuro-feedback can help platforms deliver hyper-tailored content such as curated game highlights, emotionally charged player interviews, or exclusive behind-the-scenes footage. This content can be optimized in real-time for maximum emotional impact, ensuring that each interaction feels personal and meaningful. By tapping into these deep-seated connections, sports organizations can not only boost immediate fan engagement but

also build lasting loyalty that transcends seasons [9].

Challenges and Ethical Considerations

Despite its potential neuromarketing in sports raises significant ethical questions that must be addressed carefully. Critics argue that tapping into subconscious behaviors may lead to manipulative practices, influencing consumers to make decisions they might not consciously choose. This concern is especially pronounced in the context of vulnerable audiences, such as younger fans or those with limited understanding of the underlying marketing techniques. To mitigate these risks, sports marketers must adhere to ethical guidelines that prioritize transparency, consent, and respect for fan autonomy. Clearly communicating how data is collected and used, as well as allowing fans the option to opt out, is crucial in maintaining trust and integrity [12].

Another challenge lies in the cost and accessibility of neuromarketing technologies. Advanced tools such as EEG and fMRI require significant financial investment and technical expertise, making them out of reach for smaller sports organizations and grassroots initiatives. This disparity raises concerns about an uneven playing field where only larger

entities can afford to leverage these insights. As the field progresses, efforts to democratize access to neuromarketing tools—through technological innovation, cost reductions, or open-source platforms—will be critical. Encouraging partnerships between academia and smaller organizations could also help bridge this gap, ensuring that the benefits of neuromarketing are shared equitably across the industry.

The Future of Neuromarketing in Sports

As technology advances, the role of neuromarketing in sports will only expand, offering new and innovative ways to understand and enhance fan interactions. Virtual reality (VR) and augmented reality (AR) experiences, when paired with neuromarketing insights, could redefine how fans engage with their favorite teams and players. For example, VR could immerse fans in simulated locker-room experiences or live-action replays from the perspective of their favorite athlete, providing unparalleled emotional and sensory engagement. AR, on the other hand, could enhance live games by overlaying real-time statistics, player profiles, or interactive sponsor messages onto fans' view of the field, creating a multi-dimensional viewing experience.

Furthermore, predictive analytics powered by artificial intelligence (AI) may transform the way sports marketers craft their strategies. By analyzing neuromarketing data, AI can predict fan behaviors and preferences with remarkable accuracy, enabling marketers to tailor content and offers in real time. For instance, during a live match, AI could identify moments of peak excitement and prompt personalized messages or promotions that align with fans' emotional states, fostering deeper connections and driving immediate actions [10].

In conclusion, neuromarketing offers an unprecedented opportunity to decode and cater to the multifaceted emotions of sports fans. By blending rigorous scientific methods with creative marketing strategies, sports organizations can craft experiences that captivate audiences, enhance loyalty, and drive sustained engagement. As the industry increasingly adopts these insights, the bond between fans and their cherished sports will only grow stronger, solidifying neuromarketing as an essential tool in the modern sports marketer's arsenal.

Neuromarketing in sports leverages neuroscience to understand fan behavior, enabling organizations to tailor experiences and products effectively. Here are

some key statistics highlighting the impact of neuromarketing on fan behavior:

Fan Engagement and Spending: A survey by Talker Research for SquadLocker revealed that American sports fans watch an average of 120 games per year and are heavily invested both emotionally and financially. Raging fans spend an average of \$879.40 annually on sports-related expenses, while big and moderate fans spend \$593.80 and \$376.10, respectively.

Social Media Usage: A Deloitte survey found that 58% of sports fans attending live professional events desire access to the same statistics, analysis, and replays available when watching at home. This desire is particularly strong among Gen Z and Millennials.

Environmental Concerns: Analytics IQ reports that golf fans are 36% more likely to purchase green or energy-efficient products for their homes, and both golf and basketball fans are 36% more likely to drive a purely electric car.

Technology Adoption: The same report indicates that soccer fans are 51% more likely to be early adopters of technology advances, and basketball fans are 44% more likely to use AirBnB.

Fan Behavior in Online Communities: Research on NBA fan communities shows that strong team performance is

associated with fans of low loyalty, likely due to "bandwagon fans." Fans of the bottom teams tend to discuss their team's future, such as young talents in the roster, which may help them stay optimistic during adversity.

In practice, there are some good examples and cases, that reflect the use of neuromarketing in sport [4].

1. NFL and Emotional Branding with Super Bowl Commercials

Case Overview: During the Super Bowl, brands recognize the emotional investment fans have in the event. The NFL uses neuromarketing strategies to help advertisers create emotional connections with viewers through impactful commercials that tap into the cultural and emotional significance of the game.

Neuromarketing Techniques:

- **Biometric Sensors:** Used to track physiological responses (e.g., heart rate and skin conductance) during commercials to assess emotional arousal.

- **Facial Coding:** Analyzes expressions of happiness, surprise, and even sadness to understand how a commercial impacts viewers emotionally.

- **EEG Brainwave Analysis:** Measures the brain's response to different stimuli, such as excitement or nostalgia, to optimize the emotional appeal of ads.

Example: The "Like a Girl" campaign by Always was run during the Super Bowl, which focused on empowering women and challenging stereotypes. Neuromarketing tools helped understand how the ad evoked emotions tied to empowerment, with a significant impact on brand loyalty, particularly among younger audiences.

Outcome: Advertisers tailored their messaging to evoke a strong emotional response that resonated with fans, resulting in a memorable ad campaign that had a lasting impact on viewers. Advertisers saw higher levels of engagement and increased consumer loyalty.

2. Real Madrid and Emotional Content Engagement

Case Overview: Real Madrid, one of the world's most successful and beloved football clubs, tapped into neuromarketing by analyzing how fans emotionally react to different types of content. The club used biometric tools to assess fan reactions to different forms of media, such as highlights, player interviews, and historic match recaps.

Neuromarketing Techniques:

- **Eye Tracking:** Monitors where fans focus their attention during videos, such as key moments in a goal-scoring sequence or fan celebrations.

• **Facial Expression Analysis:**

Helps measure the emotional intensity of fans' reactions to different team moments, such as victories or emotional losses.

• **Neuro-imagery:**

Used to understand which elements of a video evoke the strongest emotional responses (e.g., scenes of past victories, team traditions).

Outcome:

Real Madrid discovered that fans responded most positively to content featuring emotional moments, such as major victories and fan celebrations. As a result, the club tailored its marketing strategy by creating more of this emotional, fan-driven content across social media channels, which helped to deepen fan loyalty and increase online engagement.

Outcome:

Real Madrid experienced increased social media interactions and a stronger emotional connection between the team and its global fan base.

3. NBA and Personalized Fan Experiences

Case Overview:

The NBA has leveraged neuromarketing to create highly personalized fan experiences that enhance engagement. By combining data analytics and neuromarketing insights, the NBA has been able to create personalized content and experiences that resonate with fans'

psychological triggers, thus building stronger connections with their audiences.

Neuromarketing Techniques:

• **fMRI Scanning:**

Used to measure brain activity when fans are exposed to different aspects of the game (e.g., action shots, team rivalries, fan interactions) to identify emotional triggers.

• **Biometric Feedback:**

Monitors physiological signals like heart rate and skin conductance while fans watch games to determine their emotional response to key moments (e.g., buzzer-beater shots, dramatic rivalries).

• **Eye-Tracking:**

Used to analyze where fans focus their attention during a game (e.g., star players, the ball in key moments) to understand their emotional connection to these moments.

Example:

Through these tools, the NBA found that fans had a stronger emotional reaction when watching personalized content, such as video highlights featuring their favorite players or teams. By using fan data to tailor content recommendations (e.g., exclusive behind-the-scenes footage, personalized highlight reels), the NBA significantly boosted fan engagement, particularly on its streaming platform.

Outcome:

Personalized experiences led to increased fan loyalty, higher

engagement on digital platforms, and greater satisfaction with NBA streaming services [5].

4. Adidas' Sensory Marketing in Formula 1

Case Overview: Adidas collaborated with **Formula 1** in an innovative marketing campaign for their new line of sports shoes. The campaign aimed to evoke excitement, speed, and adrenaline—emotions closely tied to the fast-paced world of Formula 1 racing.

Neuromarketing Techniques:

- **Sensory Triggers:** Adidas used sound and visuals to capture the essence of speed. The sound of a revving F1 car engine and the quick flash of a car speeding by were key sensory triggers.

- **Biometric Response:** The brand used biometric sensors to understand the emotional responses of fans when exposed to the sensory elements in advertisements. Heart rate and galvanic skin response were analyzed to gauge emotional intensity.

- **EEG Analysis:** To determine which visuals had the greatest impact on viewers, EEG was used to measure how the brain responded to high-speed visuals and intense sounds.

Outcome: The combination of high-intensity visuals and sound created a strong emotional connection with the

audience. The targeted sensory experience increased fan engagement, leading to a spike in product sales during the campaign period.

Outcome: Adidas saw an increase in sales of their new line, and their partnership with Formula 1 was viewed as a success in tapping into the emotional core of the sport's fanbase.

5. Tennis Australia and Virtual Reality (VR) Fan Engagement

Case Overview: Tennis Australia sought to enhance fan experiences at the **Australian Open** using **virtual reality (VR)**. With the help of neuromarketing insights, they created immersive VR experiences that allowed fans to feel like they were part of the action, whether they were watching from home or inside the stadium.

Neuromarketing Techniques:

- **Virtual Reality (VR):** The Australian Open used VR to immerse fans in a player's perspective during key moments of matches. Fans could virtually "sit" in the stands or walk around the court as if they were actually there.

- **Biometric Feedback:** The responses of VR users were monitored through biometric sensors to understand emotional engagement during virtual experiences.

- **Neuro-imagery:** Analyzed how fans' brain activity shifted as they experienced the matches in a virtual format, helping refine future VR experiences for maximum engagement.

Outcome: The immersive VR experience drew more fans into the event, even remotely, and increased digital engagement during the tournament. Fans felt more connected to the action, and the event saw higher engagement rates, particularly among younger audiences who were more likely to embrace VR technology.

Outcome: Tennis Australia successfully expanded its reach by offering a cutting-edge fan experience that combined neuromarketing with innovative VR technology.

6. Chicago Cubs and Sensory Stadium Experience

Case Overview: The **Chicago Cubs** used neuromarketing strategies to enhance the sensory experience within **Wrigley Field**, their historic stadium. Through the use of lighting, sound, and even scent, they aimed to create an atmosphere that would elicit strong emotional reactions from fans.

Neuromarketing Techniques:

- **Environmental Sensory Marketing:** Wrigley Field was outfitted with scents, sounds, and lighting that evoked

nostalgia for long-time Cubs fans. This included using crowd sounds, light effects, and scents like freshly cut grass to trigger positive memories.

- **Biometric Sensors:** Fans wore biometric sensors that helped to measure emotional responses to the sensory changes within the stadium. This data was analyzed to determine how different environmental factors influenced fan enjoyment.

- **Facial Recognition:** Used to measure facial expressions to understand how fans reacted to different in-stadium experiences, such as a victory or key moments in the game.

Outcome: The sensory-driven environment led to higher fan satisfaction and increased in-stadium merchandise sales. The Cubs were able to create an unforgettable atmosphere, strengthening fan loyalty and engagement.

These cases showcase how sports organizations and brands use neuromarketing techniques to tap into the emotions and behaviors of fans. Whether through personalized content, emotional branding, sensory experiences, or immersive technologies like VR, neuromarketing is helping shape more connected and engaged fan bases, ultimately leading to increased loyalty, enhanced fan

experiences, and higher revenue streams [2].

The following graphs illustrate key insights derived from the use of neuromarketing tools and strategies in understanding fan behavior in sports. These visual representations highlight the relationship between various marketing techniques and their impact on fan engagement, emotional responses, loyalty, and overall marketing effectiveness.

1. Fan Engagement by Neuro-marketing Tools: This graph shows how different neuromarketing tools, such as fMRI and biometric data, influence fan engagement levels, shedding light on the effectiveness of advanced technologies in sports marketing.

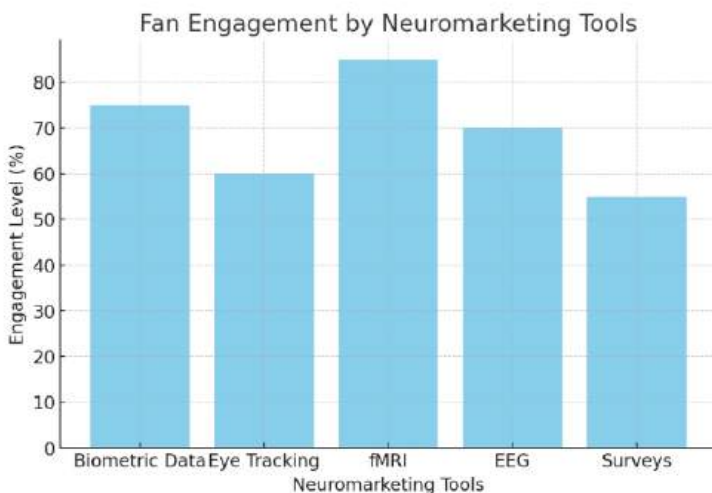
2. Emotional Responses to Sports Ads: By analyzing fans' emotional reactions to sports advertisements, this

graph identifies which emotions are most commonly evoked, helping marketers design more compelling campaigns.

3. Fan Loyalty by Age Group: This graph explores the variation in fan loyalty across different age demographics, providing insights into targeting and retaining various audience segments.

4. Effectiveness of Marketing Strategies: A comparative analysis of traditional and modern marketing strategies highlights the superiority of personalized and immersive approaches in driving engagement and fan loyalty.

These graphs collectively offer a comprehensive view of the role neuromarketing plays in enhancing the connection between sports organizations and their fans, providing actionable insights for strategic decision-making.

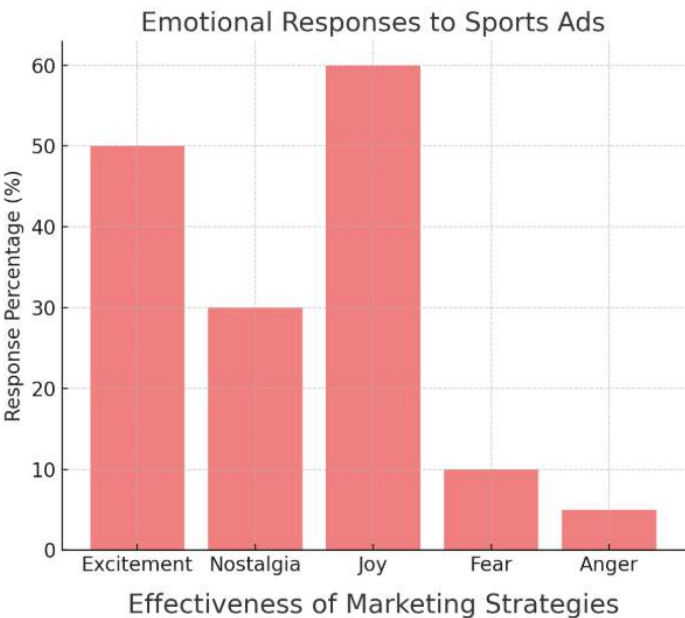

Graph 1. Fan Engagement by Neuromarketing Tools

Observation: The engagement levels are highest for **fMRI** (85%), followed by **Biometric Data** (75%) and **EEG** (70%). **Eye Tracking** (60%) and **Surveys** (55%) have comparatively lower engagement levels.

Implication: Tools like fMRI, which

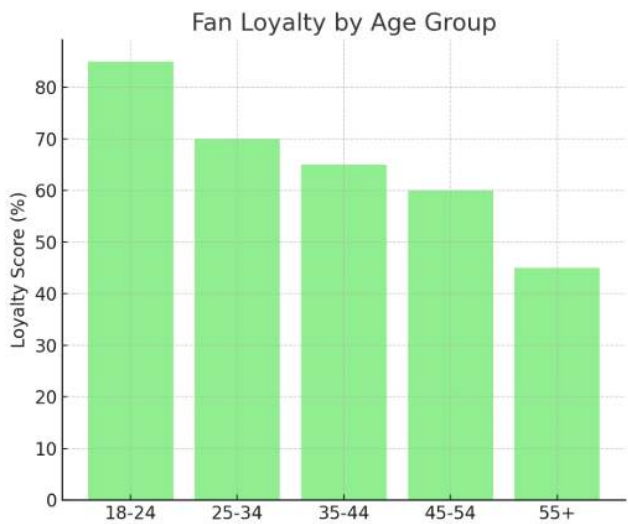
provide in-depth insights into neurological activity, are more effective at understanding and influencing fan behavior. Traditional tools like surveys lag due to their reliance on subjective responses, underscoring the need for more precise, neuroscience-based methodologies [3].

Graph 2. Emotional Responses to Sports Ads

Observation: Emotions like **Joy** (60%) and **Excitement** (50%) dominate fan responses to sports ads, while negative emotions like **Fear** (10%) and **Anger** (5%) are minimal. **Nostalgia** (30%) also plays a significant role.

Implication: Positive emotions, particularly joy and excitement, are key drivers of fan engagement. Ads that evoke these emotions are likely to be more impactful. Nostalgia also stands out as an effective tool for connecting with fans on a deeper emotional level [7].

Graph 3. Fan Loyalty by Age Group

Observation: Loyalty scores are highest among younger fans, particularly in the **18-24 age group** (85%), and decline steadily with age, dropping to 45% in the **55+ age group**.

Implication: Younger fans are more

emotionally invested and loyal, likely due to their higher levels of engagement with digital and social media content. This highlights the importance of targeting younger demographics with innovative and interactive marketing strategies [11].

Graph 4. Effectiveness of Marketing Strategies

Observation: **Personalized Ads** (90%) and **Sensory Marketing** (80%) show the highest effectiveness, followed by **Immersive Technologies** (75%). **Traditional Ads** (60%) are the least effective.

Implication: The data emphasizes the superiority of personalized and immersive marketing strategies in capturing fan attention and fostering emotional connections. Traditional methods, while still relevant, require integration with modern, neuromarketing-driven approaches to maximize their impact [8].

Conclusion: Neuromarketing represents a transformative approach in the sports industry, offering profound insights into fan behaviors and preferences by tapping into the subconscious mind. By leveraging cutting-edge technologies like EEG, fMRI, and eye-tracking, sports marketers can design strategies that evoke strong emotional responses, enhance fan experiences, and optimize sponsorship and advertising efforts. This fusion of neuroscience and marketing enables a deeper connection between fans and the sports they love, fostering loyalty and engagement that extends beyond traditional methods.

However, the potential of neuromarketing must be balanced with ethical considerations, ensuring transparency, respect for consumer autonomy, and

equitable access to these tools across organizations of varying sizes. As technology continues to advance, integrating innovations such as VR, AR, and AI will further revolutionize the way fans interact with sports, making experiences more personalized and immersive.

Ultimately, neuromarketing in sports is more than a marketing tool; it is a bridge to understanding the emotional and psychological connections that define fan loyalty. By responsibly embracing its potential, the sports industry can create memorable and meaningful interactions that strengthen its bond with audiences, ensuring sustained growth and fan satisfaction.

Neuromarketing has emerged as a transformative approach in sports marketing, enabling organizations to delve deeper into the psychological and emotional aspects of fan behavior. By leveraging advanced tools such as fMRI, EEG, biometric data, and eye-tracking, marketers can gather invaluable insights into how fans perceive, engage with, and react to sports events and marketing campaigns.

The findings indicate that:

• **Emotional resonance is critical:**

Positive emotions like joy and excitement play a significant role in shaping fan loyalty and engagement. Strategies that evoke

these emotions, along with nostalgia, are particularly effective.

• **Young fans are more loyal:** Younger demographics exhibit higher levels of loyalty, emphasizing the need for innovative, tech-savvy approaches to capture their attention and maintain their allegiance.

• **Personalized and immersive marketing dominates:** Modern techniques, including personalized ads and immersive technologies, outperform traditional

methods by creating tailored, engaging experiences for fans.

Overall, neuromarketing provides a data-driven pathway to enhance fan experiences, improve marketing efficiency, and foster deeper emotional connections between fans and sports organizations. As technology continues to advance, the integration of neuromarketing into sports will likely expand, offering even more precise and impactful ways to understand and influence fan behavior.

REFERENCES

1. Calling for the Study of the Neuroscience of the Sports Fan Consumer, https://www.researchgate.net/publication/349930542_Calling_for_the_Study_of_the_Neuroscience_of_the_Sports_Fan_Consumer [accessed by 15.11.2024]
2. Communicating the Value of Fan Identity in the Sport Industry, https://journals.humankinetics.com/view/journals/ijsc/15/4/article-p293.xml?utm_source=chatgpt.com [accessed by 15.11.2024]
3. Fans' Brain Responses to Social Responsibility of Famous Athletes, https://icssjournal.ir/browse.php?a_id=1300&ftxt=0&sid=1&slc_lang=en&utm_source=chatgpt.com [accessed by 15.11.2024]
4. Neural Correlates of Fanhood: The Role of Fan Identity and Team Brand, https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC10800878/?utm_source=chatgpt.com [accessed by 01.12.2024]
5. Neuroscientists Use Brain Scans of Soccer Fans to Study Fanaticism, https://www.sci.news/othersciences/neuroscience/soccer-fan-brain-12473.html?utm_source=chatgpt.com [accessed by 10.11.2024]
6. Optimizing Sponsorship and Advertising, https://muse.jhu.edu/pub/560/article/929608/pdf?utm_source=chatgpt.com [accessed by 15.11.2024]

7. The Effect of Sport Events Environments on Audience Attention to Advertising Using Neuromarketing Techniques, https://aassjournal.com/article-1-815-en.pdf?utm_source=chatgpt.com [accessed by 17.11.2024]
8. The Effect of Sport Events Environments on Audience Attention to Advertising Using Brain Activity, https://aassjournal.com/article-1-815-fa.html?utm_source=chatgpt.com [accessed by 12.12.2024]
9. The Effects of Neuromarketing in Sports Businesses, https://www.researchgate.net/publication/348444439_The_Effects_of_Neuromarketing_in_Sports_Businesses [accessed by 22.12.2024]
10. The Future of Neuromarketing in Sports, https://www.popneuro.com/neuromarketing-blog/tag/sports?utm_source=chatgpt.com [accessed by 02.12.2024]
11. The Neural Bases of Sport Fan Reactions to Teams: Evidence from a Functional Magnetic Resonance Imaging Study, https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/cb.2247?utm_source=chatgpt.com [accessed by 20.12.2024]
12. The Unique Neurology of the Sports Fan's Brain, https://nautil.us/the-unique-neurology-of-the-sports-fans-brain-236053/?utm_source=chatgpt.com [accessed by 21.12.2024]

ՆՇՅՐՈՄԱՐԿԵՏԻՆԳԸ ՍՊՈՐՏՈՒՄ. ԵՐԿՐՊԱԳՈՒՆԵՐԻ ՎԱՐՔԱԳԾԻ ԸՄՔՈՆՈՒՄԸ

Հ. Ռ. Երիցյան

Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի
պետական ինստիտուտ, Երևան, Հայաստան

Առանցքային բառեր: Նեյրոմարկետինգ, երկրպագուների վարքագիծ, սպորտային մարկետինգ, EEG սպորտում, սպորտի երկրպագուների հոգեբանություն:

Հետազոտության արդիականություն: Նեյրոմարկետինգը ներկայումս դարձել է նորարարական միջոց՝ սպորտային ոլորտում երկրպագուների վարքագիծը հասկանալու և նրանց հետ ուժեղ կապ ստեղծելու համար: Ժամանակակից տեխնոլոգիաների արագ զարգացումը, ինչպես նաև սպորտի ոլորտում ավելի հստակ ռազմավարությունների պահանջարկը կարևորվում են, որպեսզի հասկանան սպառողների ենթագիտակցական արձագանքները: Այս մեթոդները ոչ միայն ապահովում են տվյալների վրա հիմնված արդյունքներ, այլև նպաստում են երկրպագուների լոյալության խորացմանը:

www.sportedu.am

Հետազոտության նպատակն է՝ ուսումնասիրել, թե ինչպես կարելի է նեյրոմարկետինգն օգտագործել սպորտային արդյունաբերության մեջ երկրպագուների վարքագիծն ավելի լավ հասկանալու և ազդելու համար, ինչպես նաև ուսումնասիրել նյարդաբանական արձագանքների և երկրպագուների ներգրավվածության միջև կապը:

Հետազոտության մեթոդներ և կազմակերպում: Հետազոտության ընթացքում կիրառվել են քանակական և որակական վերլուծության մեթոդներ, որոնք հնարավորություն են տվել հավաքագրելու երկրպագուների ենթագիտակցական արձագանքները տարբեր մարկետինգային ազդակների հանդեպ:

Հետազոտության արդյունքների վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ նեյրոմարկետինգի գործիքները կարող են բացահայտել երկրպագուների հուզական և հոգեբանական արձագանքները՝ բարձրացնելով հովանավորչության և գովազդի արդյունավետությունը: Մասնավորապես, ուսումնասիրությունները փաստում են, որ ճիշտ ընտրված գունային լուծումները, լոգոների դիրքը և հաղորդագրության բովանդակությունը կարող են զգալիորեն ուժեղացնել երկրպագուների զգայական կապը:

Նեյրոմարկետինգի ուսումնասիրությունները սպորտի ոլորտում բացահայտում են երկրպագուների վարքագծի հիմնական գործոնները՝ օգտագործելով նորարարական գործիքներ և մեթոդներ: Հիմնական եզրակացությունները հետևյալն են.

1. **Էմոցիոնալ կապի կարևորությունը.** երկրպագուներն առավել շատ արձագանքում են դրական հույզերին, ինչպիսիք են՝ **ուրախությունը** և **հուզմունքը**:

2. **Նեյրոմարկետինգային գործիքների արդյունավետությունը.** առավել արդյունավետ են ճանաչվում ժամանակակից գործիքները, ինչպիսիք՝ են **fMRI**, **բիոմետրիկ տվյալները**, և **EEG**:

3. **Երկրպագուների հավատարմությունը՝ ըստ տարիքային խմբերի.** երիտասարդ երկրպագուները (18-24 տարեկան) ցուցաբերում են առավել բարձր հավատարմություն, որը տարիքին զուգահեռ նվազում է՝ ընդգծելով երիտասարդ սերունդների համար նորարարական ռազմավարությունների անհրաժեշտությունը:

4. **Մարկետինգային ռազմավարությունների արդյունավետությունը.** անհատականացված և սենսորային մարկետինգի ռազմավարությունները գերազանցում են ավանդական մոտեցումներին: Նորարարական տեխնոլոգիաների կիրառումը, օրինակ՝ **վիրտուալ իրականությունը**, նպաստում է երկրպագուների ներգրավվածության բարձրացմանը:

Համառոտ եզրակացություն: Նեյրոմարկետինգը դարձել է կարևոր գործիք սպորտային մարկետինգում՝ հնարավորություն տալով հասկանալու երկրպագուների ենթագիտակցական վարքագիծը և ստեղծելու ավելի խորացված ու անհատականացված երկրպագուական փորձառություններ: Ապագայում այս մեթոդների շարունակական զարգացումն ու կիրառումը կօգնեն սպորտային կազմակերպություններին առավել արդյունավետ կապ հաստատել իրենց երկրպագուների հետ՝ ապահովելով տևական ներգրավվածություն և լոյալություն:

НЕЙРОМАРКЕТИНГ В СПОРТЕ: ПОНИМАНИЕ ПОВЕДЕНИЯ БОЛЕЛЬЩИКОВ

Օ.Ք. Երիցյան

Государственный институт физической культуры
и спорта Армении, Ереван, Армения

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова: нейромаркетинг, поведение болельщиков, спортивный маркетинг, ЭЭГ в спорте, психология спортивных болельщиков.

Актуальность исследования: Нейромаркетинг в настоящее время стал инновационным способом понимания болельщиков в спортивной индустрии и установления связи с ними. Быстрое развитие современных технологий, а также потребность в более четких стратегиях в области спорта важны для понимания подсознательных реакций потребителей. Эти методы не только дают результаты, основанные на данных, но и способствуют повышению лояльности фанатов.

Целью исследования является изучение того, как можно использовать нейромаркетинг, чтобы лучше понять и повлиять на поведение болельщиков в спортивной индустрии, а также изучить взаимосвязь между неврологическими реакциями и вовлеченностью болельщиков.

Методы и организация исследования: В ходе исследования были использованы методы количественного и качественного анализа, которые позволили собрать подсознательные реакции болельщиков на различные маркетинговые стимулы.

Анализ результатов исследования показывает, что инструменты нейромаркетинга позволяют выявлять эмоциональные и психологические реакции болельщиков, повышая эффективность спонсорства и рекламы. В частности,

исследования показывают, что правильно выбранные цветовые решения, положение логотипов и содержание сообщения могут существенно усилить эмоциональную связь поклонников.

Нейромаркетинговые исследования в области спорта выявляют ключевые факторы поведения болельщиков с помощью инновационных инструментов и методов. Основные выводы заключаются в следующем:

1. Важность эмоциональной связи. фанаты больше реагируют на положительные эмоции, такие как радость и волнение.
2. Эффективность инструментов нейромаркетинга: современные инструменты, такие как фМРТ, биометрические данные и ЭЭГ, признаны наиболее эффективными.
3. Лояльность болельщиков по возрастным группам: наибольшую лояльность проявляют молодые болельщики (18-24 года). Лояльность снижается с возрастом, что подчеркивает необходимость инновационных стратегий для молодого поколения.
4. Эффективность маркетинговых стратегий: Персонализированные и сенсорные маркетинговые стратегии превосходят традиционные подходы. Использование инновационных технологий, таких как виртуальная реальность, помогает повысить вовлеченность болельщиков.

Краткие выводы: Нейромаркетинг стал важным инструментом спортивного маркетинга, позволяющим нам понять подсознательное поведение болельщиков и создавать более захватывающий и персонализированный опыт для болельщиков. В будущем дальнейшее развитие и применение этих методов поможет спортивным организациям более эффективно взаимодействовать со своими болельщиками, обеспечивая прочное взаимодействие и лояльность.

Տեղեկություններ հեղինակի մասին

Հովհաննես Ռուբենի Երիցյան՝ տ.գ.թ, դոցենտ, Սպորտի կառավարման և մարզական լրագրության ամբիոնի դասախոս, Երևան, Հայաստան, E.mail:hovhannes.yeritsyan@sportedu.am ORCID ID՝ 0009-0009-7529-3059

Information about the author

Hovhannes Ruben Yeritsyan, PhD in Econimcs, Associate Professor, Lecturer at the Chair of Sports Management and Sports Journalism,
hovhannes.yeritsyan@sportedu.am ORCID ID: 0009-0009-7529-3059

Հոդվածն ընդունվել է 17.01.2025–ին:

Ուղարկվել է գրախոսման՝ 18.02.2025–ին:

Գրախոս՝ Կ.Գ.Թ., դոցենտ Տ. Պետրոսյան

**«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱՅԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՊԵՏԱԿԱՆ
ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ**

*Նվիրվում է ՀՀԿՍՊԻ-ի
հիմնադրման 80-ամյակին*

ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿ

Հարգելի՛ գործընկեր,

«Գիտությունը սպորտում. արդի հիմնախնդիրներ» խորագրով պարբերականում հրատարակվում են ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի ոլորտների գիտական և գիտամեթոդական հոդվածներ:

Պարբերականն ընդգրկված է ՀՀ ԿԳՄՍՆ բարձրագույն կրթության և գիտության կոմիտեի գիտական հրատարակությունների ցանկում:

Պարբերականի հիմնական բաժիններն են՝

1. Ֆիզիկական դաստիարակության և սպորտային պատրաստության մանկավարժահոգեբանական հայեցակետերը
2. Ֆիզիկական դաստիարակության և սպորտային պատրաստության բժշկականսաբանական հայեցակետերը
3. Ադապտիվ ֆիզիկական կուլտուրայի, ադապտիվ սպորտի և ֆիզիկական վերականգնման հայեցակետերը
4. Ֆիզկուլտուրային և սպորտային ոլորտում սոցիալ-տնտեսական, իրավական, կառավարման և պատմագիտական հայեցակետերը

Հոդվածներն ընդունվում են՝ հայերեն, անգլերեն և ռուսերեն:

Պարբերականի հոդվածների ընդունման և հրատարակման ժամկետները.

N	Ընդունում	Հրատարակում
1.	դեկտեմբերի 1 –մարտի 1	մայիս
2.	ապրիլի 1 – հուլիսի 1	սեպտեմբեր
3.	օգոստոսի 1– նոյեմբերի 1	դեկտեմբեր

Տեխնիկական պահանջներ

- Էջի վերևում՝ ձախ անկյունում, նշվում է հոդվածի **համընդհանուր տասնորդական դասակարգման՝ ՀՏԴ (ՄԸԿ) կոդը**.
- 1 ինտերվալ ներքև՝ էջի կենտրոնում, գլխատառերով գրվում է հոդվածի վերնագիրը՝ թավ (bold, տառաչափը՝ 12),
- 1 ինտերվալ ներքև՝ աջից՝ 1 տողով՝ հեղինակների (առավելագույնը՝ 4) անվան, հայրանվան սկզբնատառերը, ազգանունը՝ լրիվ՝ թավ (bold, տառաչափը՝ 11),
- 1 ինտերվալ ներքև՝ աջից՝ կազմակերպության, քաղաքի, երկրի անվանումները՝ թավ (bold, տառաչափը՝ 11),
- 1 ինտերվալ ներքև՝ էջի լայնությամբ, նշվում են առանցքային բառերը և բառակապակցությունները (8–10 բառ),
- 1 ինտերվալ ներքև՝ առանձին պարբերությամբ ներկայացվում է բուն տեքստը:
- Հոդվածի ամբողջ ծավալը **9-10 լրիվ էջ է (ներառյալ աղյուսակներ, տրամագրեր, նկարներ)**:
- Տեքստի ձևաչափը՝ A4 ֆորմատի թուղթ (210x297 մմ), MS Word Document (docx) 2007, տառատեսակը՝ GHEA Grapalat (հայերեն), Times New Roman (անգլերեն և ռուսերեն), տառաչափը՝ 12, տեքստը՝ էջի լայնությամբ հավասարեցված, առանց տողադարձերի:
- Միջտողային տարածությունը՝ 1, էջի յուրաքանչյուր կողմից 2 սմ լուսանցք, նոր պարբերությունը՝ 1 սմ:
- Հոդվածի բոլոր բաժինների անվանումները՝ առանցքային բառեր, արդիականություն, հետազոտության նպատակ, հետազոտության խնդիրներ և այլն, նշվում են՝ թավ (bold):

Տեքստի կառուցվածքը.

Առանցքային բառեր: Ընդգրկում են հետազոտության գլխավոր բառերը կամ բառակապակցությունները, որոնք նկարագրում են նյութի բուն էությունը:

Հետազոտության արդիականություն: Ներառում է հիմնախնդրի ուսումնասիրության կարևորությունը, վիճակը և արտացոլումը գրական աղբյուրներում:

Հետազոտության նպատակը, խնդիրները: Հետազոտության նպատակն այն արդյունքն է, որին ձգտում են հասնել ուսումնասիրության ընթացքում:

Հետազոտության խնդիրները կոնկրետ գործողություններ են կամ փուլեր, որոնք անհրաժեշտ է իրականացնել՝ ուսումնասիրության նպատակին հասնելու համար:

Հետազոտության մեթոդները և կազմակերպումը: Նշվում են հետազոտության ընթացքում կիրառված մեթոդները՝ մեկ տողով՝ օգտագործված սարքեր,

հետազոտվողների քանակակազմ, հետազոտության կազմակերպում (վայրը, տևողությունը, ժամանակահատվածը):

Հետազոտության արդյունքների վերլուծություն: Ներկայացվում են և վերլուծվում հետազոտության արդյունքում ստացված տվյալները, փաստերը, տրվում աղյուսակներ և տրամագրեր (**ընդհանուր՝ 4-ից ոչ ավելի՝ սև-սպիտակ**): Աղյուսակի վանդակում թվի բացակայության դեպքում դրվում է գծիկ:

Եզրակացություն: Համառոտ ներկայացվում են հետազոտության արդյունքների վերլուծության հիման վրա կատարված եզրահանգումները՝ չկրկնելով հոդվածի այլ բաժիններում տրված ձևակերպումները (կարելի է ներկայացնել նաև առաջարկություններ):

Գրականություն: Ըստ այբբենական կարգի՝ համարակալված ներկայացվում է 10–15 գրական աղբյուր, որից 30%-ը՝ վերջին 10-ը տարվա հրատարակության:

Սկզբից տրվում են հոդվածի լեզվով աղբյուրները, որից հետո՝ օտարալեզու: Հղումները տեքստում կատարվում են քառակուսի փակագծերում՝ նշելով գրականության աղբյուրի հերթական համարը, օրինակ՝ [3] կամ [1,5,6]:

Ամփոփագիր: Ներկայացվում է՝ 2 լեզվով. հայերեն տեքստին՝ անգլերեն և ռուսերեն, ռուսերենին՝ հայերեն և անգլերեն, անգլերենին՝ հայերեն և ռուսերեն: Ամփոփագիրը նյութի հակիրճ բովանդակությունն է՝ ըստ ստորև կառուցվածքի՝

Հոդվածի ամփոփագիրը պետք է ներառի՝

- հոդվածի վերնագիրը՝ էջի կենտրոնում, գլխատառերով, թավ (bold, տառաչափը՝ 12),
- 1 ինտերվալ ներքև՝ աջից՝ 1 տողով՝ հեղինակների (առավելագույնը՝ 4) անվան, հայրանվան սկզբնատառերը, ազգանունը՝ լրիվ՝ թավ (bold, տառաչափը՝ 11),
- 1 ինտերվալ ներքև՝ աջից՝ կազմակերպության, քաղաքի, երկրի անվանումները՝ թավ (bold, տառաչափը՝ 11),
- 1 ինտերվալ ներքև՝ էջի կենտրոնում, գլխատառերով, թավ (bold, տառաչափը՝ 12)՝ **ԱՄՓՈՓԱԳԻՐ (ABSTRACT, АННОТАЦИЯ)** բառը,
- 1 ինտերվալ ներքև՝ պետք է առանձնացվեն ամփոփագրի հետևյալ բաժինները (տառաչափը՝ 12)՝

1. Առանցքային բառեր (8–10 բառ)

2. Հետազոտության արդիականություն (3–4 նախադասություն)

3. Հետազոտության նպատակ

4. Հետազոտության մեթոդներ և կազմակերպում

5. Հետազոտության արդյունքների վերլուծություն

6. Համառոտ եզրակացություն

Ամփոփագրի ընդհանուր ծավալը. առանցքային բառերից սկսած. 230-250 բառ:

Օտար լեզուներով ամփոփագրերն ունեն կարևոր նշանակություն, քանզի տվյալ ոլորտի օտարերկրյա մասնագետի համար բովանդակում են հոդվածի վերաբերյալ հիմնական տեղեկատվություն: Ամփոփագրի հիման վրա մասնագետը կարող է հոդվածն ուսումնասիրել ամբողջությամբ և կատարել համապատասխան հղումներ:

.....

Ամփոփագրից 1 ինտերվալ ներքև՝ 11 տառաչափով, նշվում են տեղեկություններ հեղինակի(ների) մասին՝ անուն, հայրանուն, ազգանուն՝ ամբողջությամբ, գիտական աստիճան, գիտական կոչում, զբաղեցրած պաշտոն (ամբիոն, ստորաբաժանում), կազմակերպության լրիվ անվանումը, քաղաքը, երկիրը, հեղինակի էլեկտրոնային հասցեն, **ORCID-ը (եթե առկա է):**

Հեղինակների մասին տեղեկությունները ներկայացվում են ' 2 լեզվով. հայերեն տեքստին՝ հայերեն և անգլերեն, ռուսերեն տեքստին՝ ռուսերեն և անգլերեն, անգլերենին՝ անգլերեն և հայերեն:

Վերը նշված պահանջներին չհամապատասխանող հոդվածները չեն ընդունվում և չեն ուղարկվում խմբագրական հանձնախումբ՝ հետագա գրախոսման:

Հեղինակը 10-ն օրվա ընթացքում իր էլեկտրոնային հասցեով տեղեկացվում է հոդվածի ընդունման կամ մերժման, ինչպես նաև 7 օրվա ընթացքում անհրաժեշտ շտկումներ կատարելու մասին: Ուղղումները պետք է ընդգծել դեղինով:

Նյութերն անհրաժեշտ է ներկայացնել՝ էլեկտրոնային և 1 օրինակ տպագիր տարբերակով:

Հոդվածը նախկինում պետք է հրատարակված չլինի:

Հոդվածի բովանդակության պատասխանատուն հեղինակն է:

Յուրաքանչյուր հոդված ստուգվում է անտիպլագիատով. 30-39 տոկոս պլագիատի դեպքում՝ տվյալ հոդվածը շտկվելուց հետո կարող է տպագրվել պարբերականի հաջորդ համարում, 40 և ավելի տոկոսի դեպքում՝ հեղինակը 6 ամսով զրկվում է ցանկացած հոդվածի տպագրման իրավունքից:

Յուրաքանչյուր հեղինակ պարբերականի 1 համարում կարող է ներկայացնել 1 գիտական աշխատանք՝ առանց համահեղինակների կամ համահեղինակներով:

Յուրաքանչյուր հոդվածին տրվում է միջազգային թվային համարանիշ՝ DOI:

Ասպիրանտները և հայցորդները (առանց համահեղինակի) հոդվածի հետ պետք է ներկայացնեն կարծիք՝ ոլորտի գիտնականի կամ առաջատար մասնագետի կողմից:

Հոդվածները ներկայացնել հետևյալ հասցեով՝

Երևան 0070, Ալեք Մանուկյան 11, 2-րդ հարկ՝ Գիտամեթոդական բաժին, հեռախոսներ՝ (010) 55-33-10/1-64, քջ.՝ 055-36-89-19, Երանուհի Սիմոնյան, էլ. հասցե՝ eranuhi.simonyan@sportedu.am

Հոդվածի ձևակերպման օրինակ**ՀՏԴ 796.33****ԱՐԴԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒՄ ՍՊՈՐՏԻ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆԱՑՆՈՂ
ԳՈՐԾԱՌՈՒՅԹՆԵՐԸ****Ա. Մ. Ոսկանյան¹, Կ. Ռ. Սերոբյան²****¹ Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտ,
Երևան, Հայաստան,****² Շիրակի պետական համալսարան, Գյումրի, Հայաստան****Առանցքային բառեր:** Սոցիալականացում, արդի հասարակություն, սպորտ, անձի զարգացման գործառույթ, առողջության ամրապնդում:**Գրականության ձևակերպման օրինակ
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ**

1. Գրիգորյան Յու.Գ., Չատինյան Ա.Ա., Կարապետյան Ի.Ք., Ֆիզիկական կուլտուրայի անհրաժեշտությունն ուսանողների տեսանկյունից, Հանրապետական 29-րդ գիտամեթոդական կոնֆերանսի թեզիսներ, Երևան, 2002, էջ 15:
2. Մանուկյան Ա.Լ., Ընտանեկան դաստիարակության հիմնահարցը հայ էթնոմանկավարժական մշակույթում, Ատենախոսության սեղմագիր, մանկ. գիտ. թեկ., Երևան, 2020, 22 էջ:
3. Ղազարյան Ֆ. Գ., Սպորտային պատրաստության հիմունքները, Դասագիրք, Երևան, Ջոքեր հրատ., 1993, 212 էջ:
4. Терехина Р.Н., Уровень специальной подготовленности лидеров гимнастического помоста в первый год олимпийского цикла / Р.Н. Терехина, С.В. Борсиенко, Н.Н. Коврижных // Ученые записки университета имени П. Ф. Лесгафта. – 2017. – № 10 (152). – С. 244-248.
5. Dowling M., Edwards J. & Washington M., Understanding the Concept of Professionalisation in Sport Management Research, Sport Management Review, 2014; 17(4)p. 520–529.
6. Романовская Н.Е., Понятие профессиональной компетенции http://media.miu.by/files/store/items/lifelong/11/11_life_long_learning_5_10.pdf [մուտք՝ 12.05.2023]
7. <https://fkis.ru/page/1/161.html> [մուտք՝ 25.12.2022]

Տեղեկություններ հեղինակների մասին (ձևակերպման օրինակ)

Արմեն Մայիսի Ոսկանյան՝ մ.գ.թ., Սպորտի մանկավարժության և հոգեբանության ամբիոնի դոցենտ, Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և

սպորտի պետական ինստիտուտ, Երևան, Հայաստան, E.mail:
a.vosk@sportedu.am,

ORCID: 0000-0001-6608-6635

Կարեն Ռազմիկի Սերոբյան՝ մագիստրանտ, Շիրակի պետական
համալսարան, Գյումրի, Հայաստան, E.mail: k.ser@ssy.am,
ORCID: 0000-0002-5711-5784

Information about the authors (Example of formulation)

Armen Mayis Voskanyan, PhD Associate Professor of the Department of Sports Pedagogy and Psychology, Armenian State Institute of Physical Culture and Sports, Yerevan, Armenia, E-mail: a.vosk@sportedu.am, ORCID: 0000-0001-6608-6635

Karen Razmik Serobyan, Student of Master's Degree, Shirak State University, Gyumri, Armenia, E-mail: k.ser@ssy.am, ORCID: 0000-0002-5711-5784

ԿԱՐԾԻՔ

«Գիտությունը սպորտում. արդի հիմնախնդիրներ»
պարբերականի հոդվածի

Հոդվածի վերնագիր. _____

Հոդվածի հեղինակի անուն, ազգանուն (գիտական աստիճան, կոչում).

Թեմայի	արդիականության	հիմնավորման	աստիճան.
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____

Հետազոտության նպատակի հստակ ձևակերպում.

Գիտական նորույթի առկայություն. _____

Հետազոտության տեսական ու գործնական նշանակություն. _____

Ընտրված մեթոդների համապատասխանությունը հետազոտության խնդիրներին. _____

Հետազոտության արդյունքների վերլուծության աստիճան.

Եզրակացության համապատասխանությունը հետազոտության խնդիրներին. _____

Վերջին 10-ը տարում ուսումնասիրված գրականություն (առնվազն 30%). _____

Դիտողությունները և առաջարկությունները (տվյալների մաթեմատիկական ոչ լիարժեք մշակում, չհիմնավորված դատողություններ, տեխնիկական բնույթի թերություններ, ամփոփագրի թերի ներկայացում և այլն). _____

Հոդվածը տպագրության երաշխավորելը.

Գրախոս՝

(գիտական աստիճան, կոչում, *անուն, ազգանուն*)

(ստորագրություն)

« _____ » « _____ » 202 թ.

Հոդվածների կարծիքները ներկայացնել ստորագրված՝ սկանավորված PDF տարբերակով:

«ARMENIAN STATE INSTITUTE OF PHYSICAL CULTURE AND SPORT»
FOUNDATION

*Dedicated to the 80th
Anniversary of ASIPCS*

INFORMATION LETTER

Dear colleagues,
Scientific and scientific-methodical articles in the field of Physical Culture and Sports are published in the Journal of the Armenian State Institute of Physical Culture and Sport “**Science in Sports: Modern Issues**”

The journal is included in the list of scientific publications of the RA Higher Education and Science Committee

Basic sections of the journal

1. Pedagogical and psychological aspects of physical education and sport training
2. Medical and biological aspects of physical education and sport training
3. Aspects of adaptive physical culture, adaptive sport and physical rehabilitation
4. Socio-economic, legal, management and historical aspects in the field of physical culture and sport

Articles are accepted in Armenian, English and Russian.

N	Admission	Publication
1.	December 1 – March 1	May
2.	April 1 – July 1	September
3.	August 1– November 1	December

Technical Requirements

- On the top left-hand corner **Universal Decimal Classification – UDC code** of the article must be indicated
- 1 interval below: in the center of the page, the title of the article is written in capital letters (in bold and font size:12)
- 1 interval below: on the right, with one line - the authors' (maximum 4) names, middle name initials, surname fully (in bold, font size:11)
- 1 interval below: on the right - the complete name of the organization, city, country (in bold, font size:11)
- 1 interval below: across the width of the page – the keywords (8-10 words)
- 1 interval below: the main text is presented in a separate paragraph
- The whole volume of the article must include **9-10 full pages (including tables, diagrams, maps and pictures)**
- Text format: The paper size must be A4 (210x297mm), in MS Word Document (docx) 2007, font in GHEA Grapalat (Armenian), Times New Roman (English and Russian), font size12, with the text justified and no word divisions.
- Line spacing: 1, 2 cm margin on each side of the page, new paragraph 1 cm.
- The titles of all sections of the article: keywords, relevance, research purpose and aim, research problems and etc. are marked in bold.

TEXT STRUCTURE

Key words: Includes key words or phrases from the research that describe the essence of the material.

Research relevance: The section includes the issue study importance, state and its reflection in literary sources.

Research aim, problems: The purpose of the research is the result that is sought to be achieved during the study.

Research problems are specific actions or steps that need to be carried out in order to achieve the research objective.

Research methods and organization: The methods, devices, the number of those researched, research organization (place, duration, period) used during the study are stated in one line.

Research results analysis: Data, facts obtained in the result of the research are presented and analyzed in this section, tables and diagrams (**in total not more than 4**, black and white) are also provided. In the absence of a number in the box of the table, a hyphen is placed.

Conclusion: The section must include brief conclusions based on the research results without repeating the formulations given in other sections of the article (suggestions can also be submitted).

References: From **10 to 15** literary sources are numbered alphabetically, 30 % of which should be publications of the last 10 years.

At first, the sources in the language of the article are given, after that, those in a foreign language. References in the text are made in square brackets, indicating the serial number of the source of literature, for example [3] or [1,5,6].

Abstract: The abstract is presented in 2 languages: The article in Armenian with English and Russian abstracts, the article in Russian with Armenian and English abstracts, the article in English with Armenian and Russian abstracts.

The abstract is a brief summary of the material, according to the structure below:

The abstract of the article should include

- **The title of the article in the center of the page, in capital letters, bold, (font size: 12)**
- **1 interval below, aligned to the right in one line: The initials of the authors' first and middle names (up to 4 authors) and the last name in full, in bold (font size 11).**
- **1 interval below, aligned to the right: The name of the organization, city, and country, in bold (font size 11).**
- **1 interval below, centered on the page, in capital letters, bold, font size 12**
ABSTRACT
- **1 interval below: The following sections of the abstract should be clearly distinguished:**

- 1. Keywords (8–10 words)**
- 2. Research Relevance (3–4 sentences)**
- 3. Research Aim**
- 4. Research Methods and Organization**
- 5. Research Results Analysis**
- 6. Conclusion**

The total length of the abstract starting with keywords should be 230-250 words.

Abstracts in foreign languages are of great importance, as they include all the necessary information regarding the article for foreign specialists of the field. Based on an abstract the specialist can study the article thoroughly and compile adequate references.

1 interval below the abstract: font size 11, information about the author\authors is given: full name, middle name, surname in full, academic degree, academic title, position, (chair, department), full name of the organization, city, country, the author's e-mail, ORCID, (if available).

Information about the authors is presented in 2 languages: for Armenian text: Armenian and English, for Russian text: Russian and English, for English: English and Armenian.

The articles not meeting the above mentioned requirements will not be accepted nor sent to the editorial committee for further reviewing.

Within 10 days, the author is informed about the acceptance of the article, or about the refusal of the article through his e-mail address, as well as about making the necessary corrections within 7 days. Corrections should be highlighted in yellow.

It is required to submit the materials in electronic version and in one printed form.

The article must not have been published earlier.

The author is responsible for the content of the article.

Each article is checked by an anti-plagiarism. In the case of 30-39% plagiarism, the article may be published in the next issue of the journal after correction, in the case of 40% or more, the author is deprived of the right to publish any article for 6 months.

Each author can submit one scientific paper in one issue of the journal with or without co-authors.

Each article is assigned a digital object identifier, DOI.

Postgraduate students and applicants (without a co-author) must provide an opinion of a scientist or a leading specialist in this field together with the article.

Articles should be submitted to the following address:

Yerevan 0070, Aleq Manukyan 11, 2nd floor-Scientific and Methodological Department,

Yeranuhi Simonyan, e-mail: eranuhi.simonyan@sportedu.am

Tel. (010) 55-33-10/1-64, 055-36-89-19

Formulation Pattern

UDC 796.33

SOCIALIZING FUNCTIONS OF SPORT IN CURRENT CONDITIONS

A.M.Voskanyan¹, K.R.Serobyan²,

**¹Armenian State Institute of Physical Culture and Sport,
Yerevan, Armenia,**

**²Shirak State University, Gyumri,
Armenia,**

Key words: Socialization, modern society, sports, function of personality development, health improvement.

Example Of Reference Formulation

REFERENCES

1. Grigoryan Yu.G., Chatinyan A.A., Karapetyan I.K., The necessity of physical culture from the point of view of students, Theses of the Republican 29th scientific-methodical conference, Yerevan, 2002, p. 15.
2. Manukyan A.L., Family education issues in the Armenian ethnopedagogical culture, extended abstract of a thesis... PhD of Pedagogy, Yerevan, 2020, p. 22.
3. Ghazaryan F.G., Basics of sport training, Textbook, Yerevan: "Joker", 1993, p. 212.
4. Terekhina R.N., Special preparation level of gymnastic platform leaders in the first year of the Olympic cycle / R.N. Terekhina, S.V. Borsienko, N.N. Kovrizhnykh // Scientific notes of the University after P.F. Lesgaft. - 2017. - No. 10 (152). – pp. 244-248.
5. Dowling M., Edwards J. & Washington M., Understanding the Concept of Professionalisation in Sport Management Research, Sport Management Review, 2014; 17(4)p. 520–529.
6. Romanovskaya N.E., The concept of professional competence
http://media.miu.by/files/store/items/lifelong/11/11_life_long_learning_5_10.pdf
[access: 12.05.2023]

7. <https://fkis.ru/page/1/161.html> [access: 25.12.2022]

Information about the authors(Example of formulation)

Armen Mayis Voskanyan, PhD Associate Professor of the Department of Sports Pedagogy and Psychology ,Armenian State Institute of Physical Culture and Sports, Yerevan, Armenia, E-mail: a.vosk@sportedu.am

ORCID: 0000-0001-6608-6635

Karen Razmik Serobyan, Student of Master's Degree

Shirak State University, Gyumri, Armenia, E-mail: k.ser@ssy.am

ORCID: 0000-0002-5711-5784

OPINION

on the article of

"Science in Sport: Modern Issues"

Journal

Article title. _____

Name, surname of the author (scientific degree, title). _____

Substantiation degree of theme relevance. _____

Clear formulation of the purpose of the research.

Scientific

novelty. _____

Theoretical and practical significance of the research. _____

Relevance of selected methods to the research issues.

Degree of analysis of the research results. _____

Relevance of the conclusion to the research issues _____

Literature studied in the last 10 years (at least 30 percent)._____

Comments and recommendations (incomplete mathematical data processing, unsubstantiated, irrelevant judgments, technical deficiencies, insufficient presentation of the summary, etc.)

Recommending the publication of the article

Reviewer _____

(scientific degree, title, **name, surname**)

«_____» «_____» 202

(signature)

Submit article opinions in signed, scanned PDF version

ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ՍՊՈՐՏՈՒՄ. ԱՐԴԻ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ

Գիտամեթոդական պարբերական

SCIENCE IN SPORT: MODERN ISSUES

Scientific and methodical journal

НАУКА В СПОРТЕ: СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ

Научно-методический журнал

№ 1 (14)

Սրբագրիչ՝

Ե.Վ. Սիմոնյան

**Համակարգչային
ծնավորող՝**

Լ.Ա. Մեծոյան